

श्रीधनपालकविः ।

अथ हि कविवरः कदा कतमं धरामण्डल मण्डलामासेति जिज्ञासायां बहुविधमन्थ-
लोचने प्रणे—

“अस्त्वाथर्वेनिधानमर्चुद् इति ह्यतो गिरिः खेचरः

कृत्वाऽद्वितिरिग्नलद्विशिखरमामोडमिमः श्माश्रताम् ।

मनाकेल महामवे हरतनां सखाप्रदेशे कृते

वेनकेन हिमाचलः शिखरिणा पुयीति तद्व्योडभवत् ॥

कश्चिद्विः स्म कृतस्मयो वरघोतेरस्त्वमिदुष्पदोऽन्यो

भूगलः परमार इत्यभिधया ह्यतो महीमण्डले ।

अथाप्युद्रतद्वर्षगद्गदगिरो गायन्ति यस्यार्चुद्दे

विश्वामित्रज्योतिरतस्य भुजयोर्वरद्विर्जितं गुञ्जराः ॥

तन्मिप्रभृतिपुञ्जलप्रकपोलप्रवाहीमितानपरगुः परमारवरी ।

धीचैरिंसिद्ध इति दुर्धरैर्गन्धदन्तिदन्ताप्रमिप्रचतुरर्णवकृतभितिः ॥

तत्राभूद्रमतिः प्रियामपरया धीहृषं इत्याह्वयया

विह्वयातधतुरम्पुराशिरसनादात्रः प्रतासा भुवः ।

भूवः खर्वितवैरिगर्वगरिमा धीसीयफः सायकरः

पवेपोरिक् यस्य पौरुगुणाः केपां न लमा हृदि ॥

तस्योदप्रयसाः समन्तगुभटप्रामाप्रगानी गुडः

विहो दुर्धरस्यसिन्धुरततेः धीसिन्धुराजोऽभवत् ।

एकवित्र्यचतुर्निताम्बिकलयावच्छिन्नभूर्धस्य स

धीमहाफपतिराजदेवदृपतिवीराप्रणीरप्रत्रः ॥

भाकीणां द्वितलः सरोजकलनाच्छत्रादिभिर्लान्ठने-

सुखाकयत मांमण्यतभुत्रः धीभोज इत्यात्मजः ।

१. अस्य महाराजस्यार्चुदाचलामेवाथे वर्तमाना चन्द्रायती नाम राजधान्यासीत्.
'यस्य' इत्यपि नामान्तरम्. See Epigraphia Indica, Vol. I., PP.
22-28. २ 'सिद्धदन्त' इत्यपि नामान्तरम्. Vide Prabandha-Chin-
tamani, P. 55. ४ अथ हि श्रीसिन्धुराजस्य 'सिन्धुल-सिन्धुल-
प्रमारनारायण-नयसाहसाद्' इति नामान्तरमपि See Navasahasanka-
Charita and Prabandha-Chintamani. ५. अस्य महाराजस्य 'ममो-
र्ध-उत्पलराज' इत्यपि नामान्तरमपि Vide Indian Antiquary,
Vol. VI., PP. 51-54, and Navasahasanka-Charita.

श्रीसा योग्य इति प्रनापचमतिः श्यातेन मुत्राश्रयथा

यः स्वे घातपतिराजभूमिपतिना राज्येऽर्भाषकः स्वयम् ॥

आमीद्विजन्मासिलमण्यदेशे प्रकृतज्ञाद्दामनिवेशजन्मा ।

अलब्ध देवपिरिति प्रगिद्धि यो दानवर्षितविम्पिनोऽपि ॥

शास्त्रेष्वधीती कुशलः कलामु बन्धे च बोधे च गिरां प्रकृष्टः ।

तस्यान्मजन्मा समभून्महात्मा देवः स्वयंभूवै सर्वदेवः ॥

तजन्मा जनघादिप्रहृत्तरजःसेवासविशालवो

विप्रः श्रीघनपाल इत्यविशदामंतामवत्रान्कथाम् ।

अधुणोऽपि विविक्तमूकरचने यः सर्वविशाधिना

श्रीमुञ्जेन सरस्वतीति सदसि शोशीयता व्याहृतः ॥”

इति धनपालकविवरविरचिततिलकमञ्जरीप्रस्तावनापथराश्लोचनतः,

“पुरा समृद्धिविशालायां विशालायां पुरि मध्यदेशजन्मा काश्यपगोत्रः

देवनामा द्विजो निवसन्नैनदर्शनसंसर्गात्प्रायः

नान्वितः ‘कदाचिदागताञ्छ्रीचर्धमानसूरीन्युणानुराणाग्निजोपाथये निवास

न्दभक्त्या परितोपितान्सर्वेऽपुत्रान्’ इति विद्या तिरोहितं निजपूर्वजनिधि

नच्छलेनार्धविभागं याचितः संकेतनिवेदनात्तन्निधिन्मर्धं यच्छेत्सैः

याचितो ज्यायसा धनपालेन मिथ्यालान्धमतिना जैनमार्गनिन्दापरेण निषिद्धः

शोभने कृपापरः स्वप्रतिजामत्रपातकं तीर्थेषु क्षालयितुमिच्छुः प्रतितीर्थं प्रतस्थे ।

अथ पितृभक्तेन शोभननाम्ना लघुपुत्रेण तं तदाप्रह्वान्निषिध्य पितुः प्रतिज्ञां

पालयितुमुपात्तततः स्वयं तान्युस्मनुससार ।

अभ्यस्तस्रमस्तविशास्थानेन धनपालेन

प्रतिष्ठेन निजसहोदरामर्पभावाद्दशशब्दीं यावत्स्वदेशनिषिद्धजनदर्शनप्रवेशेन

कैरत्यर्धमभ्यर्धनया गुह्यपुष्टेष्वाहूयमानेषु सकलसिद्धान्तपारावारपारदृश्या स

नामा तपोधनो गुरुनापृच्छत् तत्र प्रयातो धारायां प्रविशन्

राजपाटिकायां मज्जता ‘त सहोदरम्’ इत्यनुपलक्ष्य सोपहासम् ‘गदंभदन्त भदन्त

इति प्रोक्ते ‘कपिशृणुणास्य वयस्य मुखं ते’ इति शोभनमुनेर्वचसान्तश्चमत्कृतो

मर्मणापि ‘नमस्ते’ इत्युक्तेऽनेन तु ‘वयस्य मुखं ते’ इत्युचरता वचनचानुर्येण ‘निर्दि

डस्मि’ इति ‘तन्कस्यातिथयो यूयम्’ इति धनपालस्यालपः ‘भवत एवातिथयो व

इति शोभनमुनेर्वाचमाकथ्यं वदना सह निजसांघे प्रस्थाप्य तत्रैव प्रस्थापितः ।

१. Epigraphia Indica, Vol. III, PP. 54-57, and Vol.

74-94 स्थसर्वदेवाल्बम्मादिना एव वनेन्ते. २. Royal Asia

society's Journal, Vol. I, P. 382, अत्रोपलभ्यमानकविधनपालस्य

म्मादिप्र एव वरीवर्तं.

अर्थात् समान्य धनपालः प्रियालापिः अपरिहरमपि स भोजनाय निमग्नवर्त्मः
पुषादारसेवापरिनिविद्धः । बलरोपदेष्टुं पृच्छन्—

‘मन्त्रेन्माधुकरां वृत्तिं मुनिर्भोत्पृच्छत्यादपि ।

एषाधं नैव भुञ्जीत वृद्धस्यपिममादपि ॥’

एतच्च जिनसमये दृश्यायैकालिके—

‘मधुकारममा बुद्धा जे भवन्ति अपिसिखा ।

नानापिण्डरया दन्ता सेण वृच्छन्ति साहुणो ॥’

३ ‘ससमसपरसमयाभ्यां निविद्धं कथितमाहारं परिहरन्तः शुद्धासनभोजिनो वयम्’
ते सचरित्रविचित्रमनाः सन्तुगीकमुत्थाय साधमाप । मन्त्रनारम्भे शोचनवर्षया समा-
न सन्मुनिद्वन्द्वमवलोक्य सिद्धेऽपराके सद्गाम्भ्योपसङ्किते दग्नि मुनिभ्याम् ‘व्यती-
कियदिनमेतत्’ इति पृच्छपमाने धनपालः ‘किमत्र पूतराः सन्ति’ इति शोपहास-
भेदधानो ‘व्यतीतदिनद्वयमेतत्’ इति श्लाघ्या निर्णय प्रोक्त ताभ्याम् ‘पूतराः सन्ती-
त्र’ इत्यभिहिते शानागनात्तर्जनार्थमुन्वाय तत्रागतः सन् स्यालेऽधिरोपितदधिर्ष-
धी यावत्पावकमुम्भेऽधिर्षट्स्वर्णवन्तुभिर्दधिपिण्ड इव पाण्डुरतामालोक्य जिनधर्मे
वदत्याशान्वय सन्नापि जीवोत्पत्तिज्ञानवदम्ब्यम् । यतः ।

‘सुगमासाहपमुहं विदिलं क्वचमि गोरसे पट्टम् ।

एतत्सञ्जीवन्ती भणन्ति दक्षिणं तिरिजुत्परिण ॥’

‘जिनशासन एव’ इति निधिल शोभनमुनेः शोभनबोधान्मन्व्यनरवप्रतिपत्तिपुरःसरं
न्यनन्वं भजे ।

‘सर्वप्रवृत्त्यादिर्जनविचारप्रणयेषु प्रकृता प्राज्ञः परं प्राचीनमुद्गहन् प्रातः प्रातर्जिना-
पतरान्ते—

‘कतिपयपुरस्तामी कावव्यर्वरपि दुर्भेदो

मत्रिभितरता मोहेनाहो मयादुष्टनः पुरा ।

त्रिभुवनपतिर्वुद्धपाराप्योऽधुना स्वपदप्रदः

प्रभुरधिगतस्तन्प्राचीनो हुनोति दिवव्ययः ॥

गैवन्ध आति धम्मो जा मुणिय जिन न रागण मुन्द ।

कण्ठानुराण कण्ठुव सन्धियपयमलम्भमानाणम् ॥

१. ‘मधुकारममा बुद्धा जे भवन्त्यनिश्रिता’ ।

नानापिण्डरता दान्ता सेण उच्चन्ते साधव. ॥’ इति पद्याया.

२. ‘सुगमासादिप्रमुखं द्विदलमपके गोरसे पतति ।

तदा श्रमजीवोत्पत्तिं भणन्ति दग्निं त्रिदिनोद्भवे ॥’ इति पद्याया.

३. ‘सर्वप्राप्ति धर्मो यावज्ज्ञाने जिन न क्षायते तव ।

वनवानुराणां कनकमित्र भवितुपदमलम्भमानानाम् ॥’ इति पद्याया.

प्राचीन काल में भारत में प्रचलित धर्मों का

विकास और उनके अन्तर्गत के अनेक धर्मों का

विकास और उनके अन्तर्गत के अनेक धर्मों का विकास

1. प्राचीन काल में भारत में प्रचलित धर्मों का
विकास और उनके अन्तर्गत के अनेक धर्मों का
विकास और उनके अन्तर्गत के अनेक धर्मों का

2. प्राचीन काल में भारत में प्रचलित धर्मों का
विकास और उनके अन्तर्गत के अनेक धर्मों का
विकास और उनके अन्तर्गत के अनेक धर्मों का

3. प्राचीन काल में भारत में प्रचलित धर्मों का
विकास और उनके अन्तर्गत के अनेक धर्मों का
विकास और उनके अन्तर्गत के अनेक धर्मों का

गलापवता भूर्वपत्रे नृपप्रभानिर्णयमाश्रित्य मृन्मयगोलके निधाय च त्र्यगलिङ्गापरम्भ नं
 मन्मयं 'देव, पादोऽवधार्यताम्' इति नृप प्राह । नृपः 'तनुदिसंकटे निपतिन स्वं मन्यमान
 एतद्गारप्रयस्य मध्यातिक्रमयि निर्णीतं भयिष्पति' इति विमृश्य सूत्रशुद्धिर्मण्डपव्यवशिला-
 तलम्पनीय तन्मार्येण निर्गल्य सं गोलके भिरवा सेवशरेषु तमेव निर्गमनिर्णयं वाक्य-
 म्' कर्तुवोनात्तचित्तः धीऽभिनशागनमेव प्रशांसत । तथाहि—

'शान्द्यां यत्र हरिश्चिभिर्नच हरः मृष्टा नर्वाशटमि-

येन द्वादशभिर्गुहो न द्वादशरून्नेन लङ्गापतिः ।

यमेन्द्रो ददाति दानेन जनता नैर्परसंस्वैरपि

ताप्रदानयनेन पश्यति सुधर्मकेन बभ्रु रजुत्म् ॥'

अथ धनपालः श्रुत्वाभयपञ्चादिकास्तुलीं निर्गाय स्वरम्यनीकण्ठाभरणप्रासादे
 स्वनिर्मितप्रमत्तिपदिकं रात्रे कदाचिद्दोषामास । तत्र

'अभ्युद्धता बभ्रुमती ददित रिपूः

श्रींश्रीकृता कलवता शडितज्यलधर्मीः ।

एकत्र जन्मनि कृत तदनेन यूना

जन्मप्रये यद्वरोत्पुङ्गवः पुराणः ॥'

कान्यमिदं निर्वर्ष्य धारितोषिके तस्याः पठित्वायाः कायनकलस्य ददौ नृपः । तस्मा-
 त्प्रागादारपसरंस्त्रदीयद्वारगतके रत्ना गद हस्ततात्प्रदानपरं स्मरं मूर्तिमन्तमाद्योपय
 नृपेण दाम्यहेतु नृपः पण्डितः प्राह—

'न एव भुवनत्रयप्रवितसंयमः शंकरो

विभर्ति बभ्रुपाधुना विरहकातरः कामिनीम् ।

अनेन विल निर्जिता कयमिनि प्रियायाः करं

करेण परिताड्यञ्जयति जातहागः स्मरः ॥

अपदिने शिवभयने द्वारदेसे निज वि भद्रिगणम् ।

ति दुष्यलो पलोइअ निवपुगे भणद धणपाटो ॥

इश्याया यदि त्विभमम धनुता तबेन्तुन भम्यना

भस्माथाकर विमदना यदि च ना कस पुनइति विम् ।

इत्यन्वोन्वदिग्दुपेठितमरो पदप्रवित्रस्तानिने

नृपी गान्द्रदिरापिनदुपण्यं धलेऽम्बिरोष बभ्रु ॥

पाणिप्रदे पुलकित बभ्रुंरा भूमिभूषित जयति ।

अदुरित इष मनोभूर्धस्मिन्मन्मन्परोपोऽपि ॥

१. एषा हि काव्यमालायाः नाममे शुण्डकेऽस्मान्निर्मुद्राविण्

२. 'अन्दिने शिवभयने द्वारदेसे निजेऽपि भद्रिगणम् ।

ति दुषंतः प्रचोपय नृपाटो भणति धनपालः ६' इति एतः

अभेद्यमभ्यानि विवेकशून्या म्यनन्दन कामयतेऽतिमहा ।
 सुरामृतैर्विनिहन्ति जन्तुर्नोवेत्यते केन गुणेन राजन् ॥
 पयःप्रदानमामर्ष्याद्गुन्या चेन्महिषी न किम् ।
 विशेषो दृश्यते नाम्या मत्तिपातो मनागपि ॥'

इत्यारिभिः प्रनिहन्तिदत्तारम्भानोद्गारंरुं रञ्जयन् यावदास्ते, तावन्तोऽपि सांयात्रिद्धे
 द्वाःस्थो निवेदिन. सभां प्रविश्य नृप मत्ता मदनपट्टिकायां प्रशस्तिहाव्यानि दर्शयामास ।
 कृतेन तत्रभ्रमभानके पृष्टे गणवमसादोन्—'नीरभावहस्मादेव मम बाहने रसालिते
 शिरोर्महं शोष्यमाने समुद्रे तन्ममं शिवायतनमालोक्य परितः परिष्कुरच्छलमप्यन्तः-
 मशिशिच्छलमवलोक्य कश्चामपि भित्तां वर्णाभिरर्ष्य च तच्चिह्नमया मदनपट्टिका
 तत्र प्रकृत्य तस्यैकेलाभरमयी पट्टिकेयम्' इति मृपतिर्निशम्य तदुपरि मृन्मयी पट्टिकां
 निरोज्य तत्र पक्षितान्वर्णान्पट्टिर्नैवावयामास ।

'आशात्यागिगमात्मथैव गमितः कोटि परामुत्तने-
 रम्भमंरथथैव पारिवगुनः मंप्रयर्गो सजते ।
 इथं मित्र इत्यमत्रेण यशसा दत्तावलम्बोऽम्बुधे-
 योनस्तीरस्योवनानि तपये नृद्धे गुणानां गणः ॥
 देवे दिग्नित्रयोगेने इत्यनु प्रयथिगीमन्तिनी-
 र्थे इत्यत्रदाविनि प्रनिदिश कुद्धे परिभ्राभ्यनि ।
 प्राभासमन्दिनम्बिनी रतिरपि प्रागात्र योप्य कदे
 मनुं र्मुमदान्मदान्मभुषीनी गीनिबोल धनुः ॥
 विन्त्यगम्भीरूपादनवरनवकट्टिशोछारय-
 व्याहृत् निःशगन्त्य. कृपुनवनपटीयन्प्रमुक्ताधुभासम् ।
 नामावस्रप्रणा गीनिगमयथातदावतानीवनेना
 देव तर्हिगिरायेः शनकट्टजगुणेनानिराम बहूनि ॥'

इति महाभारत कण्वेयु वाणवमर्षेण.

'मर्षेण मनु विषम पुत्रपुत्राना मर्षिणि हि जन्तुषु कर्मणा विपादः ।'

मन्त्रे वासव्यान्तराये । इत्यपिर्दिशं पयःसर्षिणा पतिर्निः पत्नीपूर्वमात्रमपि विधि
 बर्षिः इति एता श्रुतपादपर्वः— ५५ —

इति मर्षिणा विषम पुत्रपुत्राना मर्षिणि हि जन्तुषु कर्मणा विपादः ॥'

'इति मर्षिणा विषम पुत्रपुत्राना मर्षिणि हि जन्तुषु कर्मणा विपादः—'इति मर्षिणा-
 मर्षिणा विषम पुत्रपुत्राना मर्षिणि हि जन्तुषु कर्मणा विपादः—'इति मर्षिणा-
 मर्षिणा विषम पुत्रपुत्राना मर्षिणि हि जन्तुषु कर्मणा विपादः—'इति मर्षिणा-
 मर्षिणा विषम पुत्रपुत्राना मर्षिणि हि जन्तुषु कर्मणा विपादः—'इति मर्षिणा-
 मर्षिणा विषम पुत्रपुत्राना मर्षिणि हि जन्तुषु कर्मणा विपादः—'इति मर्षिणा-

'नम्यं नृद्विज पारितोषिकं प्रसादायपर' इति गण्डप्रसादनेयंथाधुनानि वर्तुनि काव्यानि मन्त्रानि ।

वदाविश्रांता मेषाभ्यस्ता पृष्टः न पठितस्मिन्प्रदाम्प्रद्विगुणैर्दशाय जर्गी ।
विशिरथाग्निव्याधरमयामे निर्विभोदत्वात् प्रथमादर्शप्रतिमानीय पण्डितेन व्याख्यायमाना
तिलकमञ्जरीवधा वाच्येनप्रगुणितानांभः पुनश्चस्याधः चोदकपुनपुनर्गोप्यात्
स्यात्तत्पूर्वे तां समाच त्विप्रकविताविप्रायमाणविभो नृपः पण्डितं प्राह—'मामत्र
वधानावक कुर्वन्निबन्धनाया. पदेऽवशीगारोपयन सावावगारतीर्य्य पदे महावातमा-
वतयन्वशाचये तत्पुत्रे ददायि' इत्यभिधाने नृपे 'मद्योतप्रसोतनयोः शर्ववदनका-
रयोः वाचवाहनयोर्धनुस्वायपादयोश्चि मेरां महदन्तरम्' इत्युच्यते

'दोगुह्य निरतरर छोदमद्व गाराय मुग्ग वि. मणिमो ।
मुजादि रामे वणयं तोन्दु म गडगि पायालग्नं'

इत्याशेषपरे तस्मिन्नावत्वमानेऽर्था धीमोजे तां मूलप्रतिनिधनीवधर ।

अथ स द्विधा निर्देदमात् द्विधावाद्युयो निजसोपयथाज्ञाने ज्ञानेसमाधिः दो नि।
असम्भवे सुवाप । वातपण्डितया तत्पुत्रया समाच.वमुवाच अत्रयानभोजननिधो-
पणानन्तरं तिलकमञ्जरीप्रथमादर्शनेपददर्शनासंगुय मन्थनार्थे हेमवीचके । लक्ष-
त्तराधि नृपनीकुल्य मन्थः समर्पितः ।

अन्यदा भोजनगारा काव्यानिदमुक्तं तेन—

'धारापीरा परामटीरागणने कीगुह्यीयावम
येधातलठणना अवार राटिवाअन्देन वेला रिमि ।
मैवेवे विददापगा समभवरवपुस्वमुर्गाधया-
भावात्तत्यत्रदि म्य छोडवमकनीपीठे सुपाराचन. ॥'

अपरं पण्डितरस्मिन्वाभ्ये उपदगिने धनपास्तेनोक्तम्—

'शोचन्धयदि म्य वातरर्नवापानि रमोनिवि
व्यागः पार्थसारथ्यापि न तथोरपुनि द्वाभ्यते ।
बलु प्रपुणमेव विचन वय इमहायापुर्वे
मोकोडथ हगादि प्रसारितमुपलुभ्य प्रतिपु नम ॥'

एवदा 'राज. महाभारतविधा धृषणाम्' इत्युक्ते पण्डित इति परमादत्तेन तेन प्रमुक्तम्—

वादीनल मुने लक्ष्मणवदधुर्वधन्विभसिने
नगरः वि. क पद वा' उल्ला कुपडा लख टा'कडा .

१ 'द्विगुण निरतर र' इत्येव अत्राप्ये लो १६ अत्राप्ये ।
गुणा' इत्येव १७७ लो १७७ अत्राप्ये लो १७७ इत्येव १७७

नापिप्रोरात्मनश्च पुष्पवशोभिवृद्धयेऽह्यकलमर्ज्ञाहृत्य आचन्द्रार्णवक्षितिसमकाल यावन्पर-
 का मकल्या शासनोदकपूर्व प्रतिपादित इति मता यथादीयमानभागभोगकरहिरष्यादिक-
 भाशाप्रवणविधेयभूत्वा सर्वमस्य समुपनेगव्यम् । सामान्यं चेतःपुष्पकलं बुद्धास्वर्द्धसर्ज-
 न्दरपि भाविमोक्तभिरस्मत्प्रदत्तधर्मादाग्नोऽयमनुमन्तव्यः पालनीयश्च । उक्तं च—

‘बहुभिर्वैशुधा दत्ता राजभिः राघरादिभिः ।

यस्य यस्य यदा भूमिमस्य तस्य तदा फलम् ॥

यानीह दत्तानि पुरा नरेन्द्रदानानि धर्माधेयशरदराणि ।

निर्माल्यवान्तप्रतिमानि तानि को नाम साधुः पुनराददीत ॥

अम्बालुलकममुदारमुदाहरद्विरन्यथ दानमिदमभ्यनुमोदनीयम् ।

सम्भ्यान्मडित्सलिलपुदुदचबलाया दान फल परयत् परिपालन च ॥

गर्वानितान्भाषिनः पार्थिवेन्द्रान्भूयो भूयो याचने रामचन्द्रः ।

सामान्योऽयं धर्मसेतुनराणां काले काले पालनीयो भवद्विः ॥

इति कमलदलाम्बुविन्दुलोला धियमनुचिन्त्य मनुष्यजीवितं च ।

गच्छतमिदमुदाहनं च बुद्धा नहि पुरुषः परकीर्तयो विलोभाः ॥’

इति ॥ सवत् १०५८ (=A. D. 1022) चंद्रमुदी १४ स्वयमाशामरुल महार्थः ।
 सहस्रोऽयं धीमोजराजस्य ॥” (Indian Antiquary, Vol. VI., PP.
 53-54) इत्येतत्संज्ञेनैकादशतिल्लाब्दसतिश्च श्रीमद्भक्तपालकविमत्ताधारभूतावग-
 म्यते. एतद्राजधान्येवास्य कविनुवांसभूमिरिति. अनेन कविचूडामणिता कियन्तो प्रग्या
 गुम्फिता इति न सम्यद् निर्धार्यते.

अथ च—

“कविर्याङ्गपतिराजधर्मयभूत्यादिसेवितः ।

जितो यथा यंशोयर्मा सहणस्तुतिर्वान्दिताम् ॥” (४११४५)

१.-२. “Śāliditya II., in whose reign the Chinese pil-
 grim visited India, was an enlightened prince and a
 liberal patron of letters, and works of merit composed in
 his court are still read and admired by the Hindus. He
 died in 650, and the history of Northern India then be-
 comes obscure. The next prince of whom we read was
 Yas'ovarman of Kanouj, who reigned from about 700 to
 730. The lamp of literature lighted in Ujjain two cen-
 turies before still shone in India and one of the greatest
 poets that India has produced, Bhavabhūti lived in
 Ya'ovarman's court. The king, however, was defeated

इति राजतरङ्गिण्यादिविधिनिदानग्रन्थेषु भूयासथ 'मुञ्ज' इत्यद्वितीयनामानो वा-
 कपतिराजसमनामानो धृतविभिन्नमण्डलवशजन्मानोऽतिमुप्रसिद्धधाराधराम्भोजमोज-
 राजमहाराजसमनामानो राजानोऽराजानो दरीदृश्यन्ते. परंतु इन्त किल स्वमुद्रापितसु-
 भापितावलीभूमिकायां केचन पण्डितमण्डलीमण्डिताः पण्डितास्तद्रहस्यमसमूहन्त एव
 दशमस्त्रिंशत्शतकोत्तरार्धेत्पन्नध्रीमन्मुञ्जराजापरनामवाकपतिराजमहाराजस्य, सप्त-
 मस्त्रिंशत्शतकोत्तरार्धेत्पन्नन्य राजतरङ्गिण्यां (४११४५) वर्णितस्य कश्मीरमण्डला-
 धीश्रीमहल्लितादित्यमहाराजपरनामितकन्यकुब्जमण्डलाधीशयशोवर्मयशोवर्ममहा-
 राजस्य राजसभासि-भवभूतिसमभासि-गौडवधात्यमहाकाव्यप्रकाशि-श्रीमत्क-
 मलायुधान्तेवासि-श्रीमद्वाकपतिराजस्य, दशमस्त्रिंशत्शतकोत्तरार्धेत्पन्नध्रीम-
 त्सोमदेवकविविचितयशस्तिलकापरनामधेययशोधरमहाराजचरिते वर्णितस्य
 वाकपतिराजस्य च नामनाप्रसाम्यादभिन्नता संसोसूत्राचकिरे. अतस्तेषां धन्यवादपुरः-
 सरं गुलेखं प्रकाशयामि—

“VĀKPAṬI—Author of the Gaudavadhā. He is stated
 in our book to have been the son of Harshadeva. For
 Vākpatirāja's relations to Bhavabhūti, see Bhāndārkar's
 in a battle by Lalitāditya, king of Kashmir, and the con-
 queror took the renowned poet Bhavabhuti from Kanouj
 to grace his own court.

Bhavabhūti is the last of the bright galaxy of Hindu
 poets who graced this age, and Yas'ovarman is the last
 famous prince of Northern India of whom we read. The
 history of ancient India ends with the eighth century,
 and the two centuries which followed may be justly
 called the Dark Ages of India.” (*Vale Ancient India*, by
 R. C. Dutt, C. I. F., I. C. S. PP. 149-50)

१. *Vide Archeological Survey*, PP. 124-9, *Epigraphia
 Indica*, Vol. I, PP. 110-47, and Vol. II, PP. 119-25, &c.

२. *Vide Indian Antiquary*, Vol. VI, PP. 53-4, and Vol.
 XV, PP. 105-41; *American Oriental Society's Journal*, Part
 VII, *Bhownagar Modern Researches*, Part I, PP. 30-37
 and PP. 68-70 *Epigraphia Indica*, Vol. I, PP. 223-8, and
 Vol. II, PP. 12-7 PP. 182-8, PP. 237-40, PP. 305-10;
 and *Garda Inscriptions*, Vol. II, PP. 21-3 &c.

Preface to his edition of *Mālatīmādhava* already referred to under *Bhavabhūti*. That *Vākpatirāja* was a prince as well as a poet is evident both from the passage in the *Rājatarangini* and from the following reference to him found in *Halāyudha's* commentary on the *Piṅgalasūtra*—

‘न जयति वाक्यतिराजः सकलाधिपनोर्ध्वकव्यवतः ।
प्रत्यधिभूतपाधिबलशीलदृष्टहरणदुर्लभितः ॥’

Halāyudha's verse is quoted in the *Das'arūpakāvya* with the note that the king referred to is *Munja*.

According to a statement in the *Yas'astilaka* *Vākpatirāja* was thrown into prison by *Yas'ovarman*, and there, like *James I.* of *Scotland*, composed his poem.”

अथ हि प्रथम्यं पुस्तकमेकमेवोपलक्षणम् एतन्मन्त्र्यं पुस्तकस्याधारेण शोचिष्यु-
हितेऽवसिन्मन्त्रेऽस्मात्कृतशिरणां च यत्र बुद्धवताद्युद्धिः शिष्या जाता सा भवेत्त-
दवदददाः संशोधयन्तु. वनः—

गच्छतः एतन्नं वापि भवत्येव प्रमादतः ।

एतन्ति बुद्धनालय समादपि गच्छताः ॥

इति शार्ङ्गवले—

काव्यमाला ।

श्रीधनपालविरचिता
तिलकमञ्जरी ।

स वः पातु जिनः श्रेष्ठं समीक्षते यः प्रतिक्षणम् ।
रूपैरनन्तैरेकैकजन्तोर्व्याप्तं जगन्नयम् ॥ १ ॥
प्राज्यप्रभावः प्रभवो धर्मस्वास्तरजसमाः ।
ददतां निवृत्तात्मान आचोऽन्येऽपि मुदं जिनाः ॥ २ ॥
दिशतु विरतिलामानन्तरं पार्श्वसर्प-

शमिविनमिकृपाणोत्सङ्गदद्याद्गलक्ष्मीः ।

त्रिजगदपगतापत्कर्तुमात्तान्धरूप-

द्वय इव भगवान्वः संपदं नाभिमूनुः ॥ ३ ॥

ध्वानेनामृतवर्षिणा श्रवणयोरायोजनं आम्यता

भिन्दाना युगपद्विभक्तविपथं गोहं हृदि प्राणिनाम् ।

आद्ये धर्मकथाविर्धा जिनपतेराद्यस्य वाणी नृणां

वृन्दैरुद्यदपूर्वविन्मयरसैराकणिता पातु वः ॥ ४ ॥

अध्याज्जगन्ति पुरुषोत्तमनाभिसूते-

देवस्य वक्रवमलोद्भवावसन्त्याः ।

धीतेव दन्तकिरणप्रकरेण मूर्ति-

देव्या गिरामधिपतेः शरदिन्दुगौरी ॥ ५ ॥

रक्षन्तु स्वलितोपसर्गगलितमौढप्रतिज्ञाविधौ

याति स्वाश्रयमर्निताहसि गुरे निधस्य मंचारिताः ।

आजानु क्षितिमध्यममत्रपुत्रश्चक्राभिपातगया

मूर्च्छन्ते करुणामरान्वितपुत्रा वीरस्य यो दृष्टयः ॥ ६ ॥

प्रवधानामनध्यायः सा वाग्जयति शुद्धया ।

यया प्रतिपदे चेन्दुः कविः क्षीणोऽपि जीवति ॥ ७ ॥

वन्द्यास्ते कवयः काव्यपरमार्थविशारदाः ।

विचारयन्ति ये दोषान्गुणांश्च गनमत्सराः ॥ ८ ॥

यार्योऽनार्यः स निर्देपि यः काव्याध्यनि सर्पिताम् ।

अप्रगामितया कुर्वन्विभ्रमायाति सर्पिताम् ॥ ९ ॥

शेषे सेवाशेषं ये न जानन्ति द्विनिहृतः ।

यान्तो हीनकुलाः किं ते न लज्जन्ते मनीषिणाम् ॥ १० ॥

स्वादुतां मधुना नीताः पशूनामपि मानसम् ।

मदयन्ति न यद्वाचः किं तेऽपि कवयो भुवि ॥ ११ ॥

काव्यं तदपि किं वाच्यमैवाधि न करोति यत् ।

श्रुतमात्रमभिघ्राणां वक्त्राणि च शिरांसि च ॥ १२ ॥

उत्पतन्त्यजवद्योमि केचित्प्राप्तपदत्रयाः ।

विशन्त्यन्ये प्रवन्देऽपि लब्धे बलिरिव क्षितिम् ॥ १३ ॥

कथाश्मनेव श्यामेन मुखेर्नाधौ मुखेक्षणः ।

काव्यहेम्नो गुणान्वक्ति कलाद इव दुर्जनः ॥ १४ ॥

अखण्डदण्डकारण्यभाजः प्रचुरवर्णकात् ।

व्याघ्रादिर्वसयाघ्रातो गद्याद्यावर्तते जनः ॥ १५ ॥

वर्णयुक्तिं दधानापि स्निग्धाञ्जनमनोहराम् ।

नातिश्लेषघनास्त्राघां कृतिर्लिपिरिवाश्रुते ॥ १६ ॥

अध्रान्तगद्यसंताना श्रोतृणां निर्विदे कथा ।

जहाति पद्यप्रचुरा चम्पूरपि कथारसम् ॥ १७ ॥

स्वतिरिवावरतीत्यर्थः. २. गच्छतामित्यर्थः. ३. अहितामित्यर्थः. ४. माधु-
। च. ५. अवचनानि, अधोमुखानि च. ६. 'धोमु' इति स्वात्. ७. 'व-
इति स्वात्.

सत्कथारसबन्धेषु निबन्धेषु नियोजिताः ।
 नीचेष्विव भवन्त्यर्थाः प्रायो वैरस्य हेतवः ॥ १८ ॥
 नमो जगन्नमस्याय मुनीन्द्रायेन्द्रभूतये ।
 यः प्राप्य त्रिपदीं वाचा विभं विष्णुरिवानशे ॥ १९ ॥
 प्रस्तावनादिपुरुषौ रघुकौरववंशयोः ।
 वन्दे वाल्मीकिकानीनौ सूर्याचन्द्रमसाविव ॥ २० ॥
 सत्यं शृहत्कयाम्भोधेर्निन्दुमादाय संस्कृताः ।
 तेनेतरकथाः फन्थाः प्रतिमान्ति तदमतः ॥ २१ ॥
 जितं प्रवरसेनेन रामेणेव महात्मना ।
 तरस्युपरि यत्कीर्तिः सेतुर्बाष्प्यवारिधेः ॥ २२ ॥
 प्रसन्नगम्भीरपथा रथाङ्गमिधुनाश्रया ।
 पुण्या पुनाति गद्गेव गां तरङ्गवती कैया ॥ २३ ॥
 प्राकृतेषु प्रबन्धेषु रसनिष्पन्दिभिः पदैः ।
 राजन्ते जीवदेवस्य वाचः पद्मविता इव ॥ २४ ॥
 म्लायन्ति सकलाः कालिदासेनासन्नवर्तिना ।
 गिरः कवीनां दीपेन मालतीकलिका इव ॥ २५ ॥
 केवल्लोऽपि स्फुरन्वाणः करोति विमदान्कधीन् ।
 किं पुनः सैत्समंधानपुलिन्धकृतसन्निधिः ॥ २६ ॥
 कादम्बरीमहोदर्या मुभया वैवुधे हृदि ।
 हर्षोऽख्यायिकया गत्याति बाणोऽब्धिग्वि लब्धवान् ॥ २७ ॥
 माघेन विभिन्नोत्माहा नोत्सहन्ते पदक्रमे ।
 स्मग्नि भारवेरेव कवयः कपयो यथा ॥ २८ ॥

१ पाठिष्ठावायविरचितता २ कुमसंधानेन पुलिन्धेणानामनकृत सन्निधि सन्निधान
 वस्य बाणस्य स भयद एव, अन्त्यपक्षे बाण कादम्बरीकता तस्य मुद्रु पुलिन्धेणान
 कादम्बरी कथासमर्थायता प्रवाहितान एव विरचयण कुमसंधानमिना कस्य न
 प्रादम्बनिबाहण येन पुलिन्धेण तेन कृत सन्निधेय मस्य स इत्यर्थ

निरोद्धं पार्यने केन ममगदित्यजन्मनः ।
 प्रजमस्य वशीभूतं समरादित्यजन्मनः ॥ २९ ॥
 स्पष्टभावरसा निम्नैः पदन्त्यागैः प्रवर्तिता ।
 नाटकेषु नट्प्रीव भारती मरगुनिना ॥ ३० ॥
 दृष्ट्वा वास्पतिराजस्य शक्तिं गौडवचोद्भुरागम् ।
 बुद्धिः साध्वमरुद्धेव वानं न प्रतिपद्यते ॥ ३१ ॥
 मद्रर्कतिर्भ्रमत्याशाः कीर्तिस्तारागणाध्वनः ।
 प्रभा ताराधिपस्येव श्वेताम्बरशिरोमणेः ॥ ३२ ॥
 समाधिगुणशालिन्यः प्रसन्नपरिपक्रिमाः ।
 मायावरकवेर्वाचो मुनीनामिव वृत्तयः ॥ ३३ ॥
 सूरिर्महेन्द्र एवैको धैरुधाराधितक्रमः ।
 यस्या मत्योचितप्रौढिकविविस्लयकृद्भ्रुचः ॥ ३४ ॥
 स मदान्धकविध्वंसी रुद्रः कैर्नाभिनन्द्यते ।
 मुस्लिष्टललिता यस्य कथा त्रैलोक्यमुन्दरी ॥ ३५ ॥
 सन्तु कर्दमराजस्य कथं हृद्या न सूक्तयः ।
 कविसैलोक्यमुन्दर्या यस्य प्रज्ञानिधिः पिता ॥ ३६ ॥
 केचिद्ब्रह्मसि वाच्येऽन्ये केऽप्यशून्ये कथारसे ।
 केचिद्गुणे प्रसादाद्वा धन्याः सर्वत्र केचन ॥ ३७ ॥
 अस्त्याश्चर्यनिधानमर्बुद इति ख्यातो गिरिः सेचरैः
 कृच्छ्रालङ्घितदिग्बिलङ्घिशिखरप्रामोऽग्रिमः क्षमाभृताम् ।
 मैनाकेन महार्णवे हरतनौ सत्याप्रवेशे कृते
 येनैकेन हिमाचलः शिखरिणां पुत्रीति लक्ष्योऽभवत् ॥ ३८ ॥
 वासिष्ठैः स कृतसयो वरशतैरस्त्यमिकुण्डोद्भवो
 भूपालः परमार इत्यभिधया ख्यातो महीमण्डले ।
 अद्याप्युद्गतहर्षगद्गदगिरो गायन्ति यस्यार्बुदे
 विश्वामित्रजयोज्जितस्य भूजयोर्विस्फूर्जितं गुर्जराः ॥ ३९ ॥

तस्मिन्नभूद्रिपुकलत्रकपोलपत्र-

वादीवितानपरशुः परमारवंशे ।

धीर्वैरसिद्ध इति दुर्धरमैत्र्यदन्ति-

दन्ताग्रभिन्नचतुरर्णवकूटभित्तिः ॥ ४० ॥

तत्राभूद्रसतिः श्रियामपरया श्रीहर्ष इत्याख्यया

विख्यातधतुरम्बुराशिरमनादाताः प्रशान्ता भुवः ।

भूषः स्वर्धतवैरिगर्वगणिमा श्रीमीयकः मायकाः

पश्येपोरिव यस्य पौरुषगुणाः केषां न लता इति ॥ ४१ ॥

तस्योदग्रयशाः समस्तानुभटप्रामाण्यगामी सुतः

सिंहो दुर्धरशक्रसिन्धुरततेः श्रीमिन्पुराजोऽभवन् ।

एकाधिक्यचतुर्जिताब्धिवलयावच्छिन्नसूर्यस्य म

श्रीमद्वाक्पतिराजदेयनृपतिर्वीरामणीरमजः ॥ ४२ ॥

आक्षीर्णाङ्घ्रितलः सरोजकलशच्छादिभिर्लील्यनै-

श्रमस्याजायत मांसलायतभुजः श्रीभोज इत्यात्मजः ।

प्रीत्या योग्य इति प्रतापवसतिः स्यातेन मुञ्जाख्यया

यः स्वै शक्यपतिराजभूमिपतिना राज्येऽभिषिक्तः स्वयम् ४

देव्या विभ्रममद्यप्ययमने कर्णावतंस क्षितेः

भौभाग्यप्रतिपथमिन्दुमहस्य सर्गाद्भुतं वेधसः ।

पथे योऽवधिगुनमीक्षणतना नेत्रागृतं योषिता

रूप-यत्तथागम-तमजिभ्रताभिरामं वपु ॥ ४४ ॥

जायाना शराद-नुदायं मुदिनदंरं पुरो दर्शिता

नीलोद्यानगवा गवा मुमनस मत्तच्छुद्धमारुहाम् ।

यन्मन्यागमशाङ्कनाममुहदामाहृष्टगन्धा इव

आमे वेदनिगार्थोविदधिरे मद्य-दिगोवेदनाम् ॥ ४५ ॥

अ इति मद्रमा गत निजपुराकानेन निर्गच्छत

द-शशा-वरे-धने-न-न-द-प-र-द-न्दि-ति- ॥ ४६ ॥

शुभ्रे सन्नानि पल्लविन्युपवने वाप्यां नवाम्भोरुहि
 क्रीडाद्रौ च मुहुर्मुहुर्विवलितप्रीवैर्विमुक्ता दृशः ॥ ४६ ॥
 प्रासादेषु त्रुटितशिखरस्त्रग्रलब्धप्रवेशैः
 प्रातः प्रातस्तुहिनसलिलैः शर्विरैः स्नापितानि ।
 धन्याः शून्ये यदरिनगरे स्थाणुलिङ्गानि शास्त्रा
 हस्तस्रसैः कुमुमनिकरैः पादपाः पूजयन्ति ॥ ४७ ॥
 येषां सैन्यभराहितोरगपतिश्रान्ति-प्रयातां बहि-
 र्जायन्ते स्थगिता हिमांशुमहसः श्वेतातपत्रैर्दिशः ।
 आभान्ति प्रभवो नृणामितरवत्तेऽप्यागताः सेवया
 यस्यानेकजनाकुले निजवपुर्मात्राः समामण्डपे ॥ ४८ ॥
 न स्वप्नेऽपि समाश्रिता रिपुजनं म्लानिं गता नोन्नतौ
 लम्बा साधुगुणद्विपां शुचितया कर्णेन दुष्टात्मनाम् ।
 निर्दोषा हसनेन दिक्षु गमितेत्यात्मीयवार्तामिव
 व्याकर्तुं व्रजति स यस्य तरसा कीर्तिः सुरेन्द्रालयम् ॥ ४९ ॥
 निःशेषवाङ्मयविद्रोऽपि जिनागमोक्ताः
 श्रोतुं कथाः समुपजातकुतूहलस्य ।
 तस्यावदातचरितस्य विनोदहेतो
 राज्ञः स्फुटाद्भुतरसा रचिता क्रथेयम् ॥ ५० ॥
 श्रासीद्विजन्माखिलमध्यदेशे प्रकाशशाङ्काश्मनिवेशजन्मा ।
 जलब्धदेवार्पिरिति प्रसिद्धिं यो दानवार्पित्वविभूषितोऽपि ॥ ५१ ॥
 शास्त्रेष्वधीती कुशलः कलामु बन्धे च बोधे च गिरां प्रकृष्टः ।
 तस्यात्मजन्मा समभून्महात्मा देवः स्वयंभूरिव सर्वदेवः ॥ ५२ ॥
 तज्जन्मा जनकाद्विपद्भ्रजरजः सेवासविद्यालवो
 विप्रः श्रीधनपाल इत्यविशदामितामवभ्रात्कथाम् ।
 अश्रुण्णोऽपि विविक्तसूक्तिरचने यः सर्वत्रिधाब्धिना
 श्रीमुञ्जेन सरस्वतीति सदसि क्षोणीमृता व्याहृतः ॥ ५३ ॥

अस्ति रम्यतानिरममकलमुरलोका स्वपदापहारशङ्कितशतकःतुप्रार्थितेन
 शततमकःनुयान्ठाविच्छेदार्थमिव पार्थिवानामिश्वाकृणामुत्पादिता मजा-
 पतिना, मृत्तोग्ज्वलवर्णशालिनी कर्णिकेवाम्भोरहस्य मध्यभागमलंकृत्य
 स्थिता भारतवर्षस्य, गुफारधनलभित्तिना विशालवप्रेण परिगता प्राकारेण,
 विपुलसोपानमुगमावतारपापीशतसमाकुला, मनोरथानामपि दुर्बिलहनेन
 षडवमानकरिमकरकुम्भीरभीषणोर्मिणा जलप्रतिबिम्बितप्राकारच्छलेन जल-
 राशिशाङ्क्या मैनाकमन्थेष्टुमन्तःप्रविष्टहिमयनेव महता स्वातवलयेन वे-
 ष्टिता, पवनपटुचलितपद्मलम्बजकलापैर्जगद्वयमार्गणाहतकौजाद्रिच्छिद्रै-
 रिवोज्ज्वान्तराजहंसैराशानिर्गममार्गायमाणैश्चनुभिरत्युच्चैर्गोपुरैरुपेता, मांशु-
 शिखराप्रज्वलत्कनककलशैः गुधापद्मपद्मलप्राकारयल्यित्तरमरमन्दिरमण्डले-
 र्मण्डलितभोगमध्यप्रवेशितोन्मुणिकपासहरसं शेषाहिमुपहसद्भिरुद्गासितच-
 खरा, त्वरापतच्छूलविस्तरज्ञारणीसिक्तसान्द्रबालद्रुमैर्द्रुमतलनिपादिना परि-
 श्रान्तपथिकलोकेन दिवसमाकृष्य गान्धमपुरतारपटीयन्नचीत्कारैः परित्यक्त-
 सवलव्यापारेण पीरवनितामुस्त्रादितदृष्टिना सविक्रियं प्रजल्पता पटता
 गायता च भुजंगजनममाजेन क्षणमप्यमुच्यमानमनोमयभवंभावनीभवनैः
 प्रतिदिवसमाधिकाधिकोन्मीलनीलकान्तिभिः स्वमन्ततिप्रभवसार्थिषमीतये दि-
 नकरेणैवाकृष्य संचार्यमाणसकलशर्वरीनिर्मिरमरकाननानुकारिभिरारामैः
 श्यामायमानपरिसरा, गिरिशिखरततिनिभसातकुम्भप्रासादमालाध्यासितो-
 मयविभागे स्फुटाविभाव्यमानमरकतेन्द्रनीलवज्रवैडूर्यराशिभिश्चामीकराच-
 लतटीव चण्डाशुरपचक्रमार्गैः पृथुलायतैर्विपणिपथैः प्रसाधिता, धृतोद्गुरप्रा-
 कारपरिवेपरभ्रंकरप्रतोडिभिरुत्तुङ्गमकरतोरणावनद्दहरितमृन्दनमालैर्दोला-
 विभूषिताऋणवेदिभिरश्रान्तकालागुरुधूपधूमाश्लेषभयपलायमानदन्तवलभि-
 काभित्तिचित्रानिव विचित्रमयुग्जालकमुचो भाणिकयजालकान्कलयद्भिरद्भु-
 ताकारैरनेकभूमिकाभ्राजिष्णुभिः संधैः प्रवर्तितविरतचान्द्रोदया प्रतिग्रहं
 स्वच्छपद्मलायताभिर्दृष्टिभिरिव दिदृक्षारसेन वसुधया व्यापारिताभिः क्री-
 टासरसीभिः संवलिता, मृदुपवनचलितमृद्वीकालतावलयेषु वियति वि-
 त्तामसितागुरुधूपधूमयोनीनामासारवारिणेवोपसिच्यमानेष्वतिनीलमुर

गृहोपवनेषु वनितासखैः विलासिभिरनुभूयमानमधुपानोत्सवा, मन्दकोश-
 विलासिनीनितम्बास्फालनस्फारिततरङ्गया गृहीतसरलमृणालयाष्टिभिः पू-
 र्वाणववितीर्णैर्वृद्धकञ्चुकिभिरिव राजहंसैः क्षणमप्यमुक्तपार्श्वया कपिलको-
 पानलेन्धनीकृतसगरतनयस्वर्गवार्तामिव प्रपुं भागीरथीमुपस्थितया सरिता
 सरस्वाख्यया कृतपर्यन्तसद्रज्या, सततगृह्यव्यापारनियण्णमानसाभिर्निसर्गतो
 गुरुवचनानुरागिणीभिरमुल्लवणोज्ज्वलवेपाभिः स्वकुलाचारकौशलशालिनीभिः
 शालीनतया सुकुमारतया च कुचकुम्भयोरपि कदर्थ्यमानाभिरुद्धत्या, म-
 णिभूषणानामपि खिद्यमानाभिर्मुखरतया रतेष्वपि ताम्यन्तीभिर्वैया(जा)त्य-
 परिग्रहेण, स्वप्नेऽप्यलङ्घयन्तीभिर्द्वारतोरणमङ्गीकृतसतीव्रताभिरप्यसतीव्रता-
 मिरलसाभिर्नितम्बमरवहने तुच्छाभिरुदरे तरलाभिश्चक्षुषि कुटिलाभिर्भ्रुवोर-
 तृसाभिरङ्गशोभायामुद्धताभिस्तारुष्ये कृतकुसङ्गाभिश्चरणयोर्न स्वभावे, को-
 पेऽप्यदृष्टमुखविकारामिर्व्यलीकेऽप्यनुज्झितविनयाभिः खेदेऽप्यखण्डितोचि-
 तप्रतिपत्तिभिः कलहेऽप्यनिप्रुरभापिणीभिः सकलपुरुषार्थसिद्धिभिरिव श-
 रीरबद्धाभिः कुलप्रसूताभिरलंकृता वधूभिः, इतराभिरपि त्रिभुवनपताका-
 यमानाभिः कुबेरपुरपुण्याङ्गनाभिरिव कृतपुण्यजनोचिताभिः पादशोभयापि
 न्यकृतपद्माभिरूरुश्रियापि लघूकृतरम्भास्तम्भाभिर्गीर्यापि छायाया सौभाग्य-
 हेतोरुपासिताभिरिन्दुनापि प्रतिदिनं प्रतिपन्नकलान्तरेण प्रार्थ्यमानमुखक-
 मलकान्तिभिर्मकरध्वजेनापि दांशताधिना लब्धहृदयप्रवेशमटोत्सवाभिरप्र-
 युक्तयोगाभिरैकावयवप्रकटानेनमरुतामपि गतिं स्तम्भयन्तीभिरव्यापारित-
 मग्राभिः सकृदाहाननेन नरेन्द्राणामपि सर्वस्वमाकर्षयन्तीभिरसदोपधी-
 . भिरीपत्कटाक्षपातेनाचलानपि द्रावयन्तीभिः सुरतशिल्पप्रगल्भता-
 . रूपमपि निरुपयोगमवगच्छन्तीभिस्तारुष्यमपि तृणलघुगणयन्ती-
 . हास्यकोटौ कलयन्तीभिरामरणसंभारमपि भारमवधारय-
 . प्रसाधनाडम्बरमपि विटम्बनापक्षे स्वापयन्तीभिरुपचारमथाचार-
 . प्रपद्यन्तीभिः कैश्चिदधरैरिव शतशः खण्डितैरप्यखण्डितरागैरनि-
 . ५५ १९. . तसपरिमलाभिरपरैस्तु चपकैरिव ऋदाचिदान्प्रण-
 यितामानीय प्रणुन्नैरप्रसन्नै रणन्मधुकरध्वनिना मन्दं मन्दं रणरणा-

ध्यासंकुला, राज्यनीतिरिव सत्रिप्रतिपाद्यमाना वार्ताधिगतार्था, अर्हदर्शन-
स्थितिरिव नैगमव्यवहाराक्षिप्तलोका, रसातलविवक्षुरविरथचक्रभ्रान्तिरिव
चीत्कारमुखरितमहाकूपारघटा, सर्वाश्चर्यनिधानमुत्तरकौशलेष्वयोध्येति य-
थार्थाभिधाना नगरी । या सितांशुकरसंपर्कादपरिस्फुटस्फटिकदोलासु
बद्धासनैर्धिलासिमिथुनैरवगाह्यमानगगनान्तरा (यस्यां) समन्तादन्तरिक्षसंच-
रत्स्वेचरमिथुनस्य शुचिप्रदोषेषु शोभामधरीचकार विद्याधरलोकस्य ।
यस्याश्च गगनशिखोल्लेखिना प्राकारशिखरेण स्खलितवर्मा प्रस्तुतचादुरिव
प्रत्यग्रवन्दनमाला श्यामलामधिगोपुरं विलम्बयामास वासरमुखेषु रविरथा-
श्चपङ्क्तिमरुणः । यस्यां च प्रियतमाभिसारप्रचलितानां पण्याङ्गनानामङ्गलव-
ण्यसंवर्धिताभिराभरणरत्नांशुसंततिभिः स्वम्भिततिमिरोदया भवनदीर्घिका-
सरोजवननिद्राभिरन्वमीयन्त रजनीसमारम्भाः । या च दक्षिणानिलतर-
ङ्कितानां प्रतिभवनमुच्छ्रितानामनङ्गध्वजानामङ्गुलीविभ्रमाभिरालोहितांशुक-
वैजयन्तीभिः कृतमकरध्वजध्वजोपमहापातकस्य शूलपाणेर्दत्तावकाशामलका-
पुरीमिव तर्जयन्ती मधुसमये संलक्ष्यते । यस्यां च मुदितगृहशिखण्डिके-
कारवमुसरिताभिस्तरुणजलदपङ्क्तिभिः परिवारितप्रान्ताः सुप्रासादशिखरमा-
लासु प्रावृषि कृतस्थितयो ग्रीष्मकालपरिभुक्तानामुपवनोपरुद्धपर्यन्तभुवाम-
धस्तनगुमिकानां नोदकण्ठन्त सुकृतिनः । यस्या च जलधरसमयनिर्धोत-
रेणुपटलनिर्मलानामुदग्रसौभाग्यपद्मरागप्रावणां प्रस्तिभाभिरनुरञ्जितः शरत्का-
लरजनीपौररजनीवदनपराजयलज्जया प्रतिपन्नकापाय इव व्यराजत पार्वणो
रजनिजानिः । यस्यां च तुषारसंपर्कपटुतरैस्तरुणीकुचोष्मभिरितस्त-
द्वैमिनीष्वपि क्षणदास्वमन्दीकृतचन्दनाङ्गरागगौरवमदचाङ्गार-
विक्रापद्मजवनमधुप्रभञ्जनाः । यस्यां च वी-
गृहाणां राजपयातिक्रमः, दोलाक्रीडासु दिगन्तरयाथा, कुमुदख-
लानां राज्ञा सर्वेष्वपहरणमनङ्गमार्गणानां गर्भपट्टनम्यसनं वैष्णवानां
प्रवेशः, सूर्योपलानां मित्रोदयेन ज्वलनम्, वैशेषिकमते
द्रव्यस्य कूटस्वनित्यता, यत्र च भोगस्पृहया दानप्रवृत्तयः, दुरितप्रशा-

न्तये शान्तिकर्मणि भवेन मणतयः, कार्योपेक्षयोपचारकरणानि, अतृप्त्या
द्रविणोपार्जनानि, विनयाधानाय वृद्धोपास्तयः पुंसामासन् ॥

सस्यां च भुवनत्रयाश्चर्यभूतायां नगर्यामवार्थभुजबलारातिकठिनकण्ठास्त्रि-
दहनदन्तुरकृपाणधारोऽवतार इव साक्षादरुणसारथेरेकरथाक्रान्तचतुरन्धि-
सीमा, समस्यैकविष्टपापियतया तुल्यरेखया वासुकिवासवयोरवस्थितः, यथा-
विधे व्यवस्थापितवर्णाभ्रमधर्मः, यथार्थः प्रजापतिः, प्रतिपक्षाणामान्तराणा-
मन्तराणां च विनेता, प्राप्तदैवपुरुषकारानुगुण्यः, पाहृष्यप्रयोगचतुरः, च-
तद्यत्पि विद्यामु लब्धप्रकर्षः, मनुष्यलोक इव गुणरुपरिस्थितोऽपि मध्यस्थः,
सर्वलोकानां विशेषज्ञोऽपि समदर्शनः, सर्वदर्शनानामनायासगृहीतसफल-
शास्त्रार्थयापि नीतिशास्त्रेषु शिक्षया परमाणुसूक्ष्मयापि क्रोडीकृतश्रैलोक्यया
व्यक्तविवेकयाप्यतिनिभिडया प्रसक्तयाप्यसन्निहितमदया विशालहृदयासा-
दितस्येष्टावकाशयेवातिदूरप्रसृतया प्रज्ञया सम्यग्ज्ञातहेयोपादेयविभागः,
सन्निहितदण्डनीतिप्रतीहारिसमाकृष्टाभिः समन्ततः पतिवराभिरियागत्या-
गत्य सिद्धमालाभिरासृ(भि)तो विपक्षलक्ष्मीभिः, गगनाभोग इव शशिमास्क-
राभ्यामभ्युन इव शशुर्शक्राभ्यामम्भसांपतिरिवामृतवाडवान्यामभिरामभी-
षणो यशःप्रतापाम्याम्, इन्दुविमलाभिर्जलदसमयारम्भ इव राजहंसपङ्क्तिभिः
प्रतिमानमं प्रस्थिताभिर्व्यामभुवनान्तरालो गुणपरम्पराभिः, असंख्यगुणशा-
लिनापि सप्ततन्तुरुष्यातेन सर्वदाहादितलोकेनाप्येकदानानन्दितजनेनोदात्ते-
नापि स्वरितेन चरितेन परिवित्रत्रिभुवनावनि, उद्यापशब्द. शत्रुसंहारे न व-
स्तुविचार, वृद्धत्यागशीलो विवेकेन न प्रज्ञोत्सेकेन, गुरुणा वितीर्णज्ञाशासनो
भक्त्या न प्रभुशक्त्या, स्वजनपराश्रुत्व परभार्यासु न सपर्यासु, अर्वाविताप-
हारी पालनेन न लालनेन, अकृतकारुण्य करचरणे न शरणे, सौजन्य-
परतन्त्रवृत्तरप्यसौजन्ये निषण्ण, नलपृथुप्रभोऽप्यनलपृथुप्रभ, सैमिद्य
तिकरम्फुरितप्रतापोऽप्यकृशानुभावोपेत. संगरान्वयप्रभवोऽप्यमृतशीतल-
प्रकृति. शत्रुघ्नोऽपि विधुनकीर्ति, अशेषशक्त्युपतोऽपि सकलभूभारधा-

१. स्वजन आश्रय. २. विद्वानेन न बाने शपदासी, अथान अ'पत्यागा.

३. स्व. ४. सावय ५. विद्वानेन पूतकीर्ति शत्रुघ्नकृतयम् ६. नाग

रजशमः, रशितामिनभिरिगोतनोऽपि शारनपुगप्रमः, सर्वगायीः/स्ते-
 स्यादिवगान्भीषः, सर्वगिरिभिरिगोतनोऽपि, सर्वगतनैरिव अरि-
 प्रतापः, सर्वचन्द्रोरगैरिव रशितकीर्तिः, सर्वगुनिभिरिव निरिगोतनः,
 सर्वकेसरिभिरिव कल्पितवसाकमः, सर्वशक्तिमन्तीपैरिवोत्तुदिवप्रमत्तः,
 पृथ्वीमय इव श्येमे, निग्मांगुमय इव तेजसि, गम्भीरमय इव वरुणि,
 लक्ष्मीमय इव लक्ष्मणे, सुधामय इव मातुर्षे, गोमय इवागप्यमाचने-
 ध्वनन्तः, लक्ष्मीमद्विहारिगन्तीकृतः, म्गननककीदाभिग्नाकृतः, वि-
 र्धमाद्विरयन्त्रितः, प्रमादप्रेमानिगैरुज्जीकृतः, परमैर्धर्मसंनिर्गतेन गिगका-
 प्रतिष्ठः, सततमैवनेचरतः, अिनविमुद्धमाधुमगानारोऽपि सर्वकालमुष्णां
 भुजंगतया आनितः, मार्वभौमो राजा मेघवादनो नाम । यस्य फेनव-
 स्फुटप्रसूतयसोदृष्टासभग्निभुवनकुशिरङ्गीकृतगोन्द्रकृतिभीषणः प्रकृष्टि-
 तानेकनैरकपालः प्रलयकालविभ्रमेध्याजिर्मूर्धसु भंजहार विधाने शाप-
 याणि महाभैरवः कृपाणः । यस्य चाकाण्डदशिनमकन्दिन्द्रादो वन
 इव विडौजसो निर्ददाह महीमृत्कुलानि, समन्ततः प्रज्वल्यप्रतापः ।
 यश्च संगरथद्धानुरदितानामुन्नत्यानुतोषांप्रणत्यादानव्यमनी जनानाम-
 धितयाप्रीयत न कृतार्थतया । कुशाप्रौर्यबुद्धिः कार्याणां वपन्येन ज-
 हर्षे न समतया, लक्ष्मीहृत्कर्षणलम्पटो दैवस्य वैमुख्यमाचकाङ्ग नाभि-
 मुख्यम्, विजयश्रीसंविभागरूपणः स्वानुजीविनां भीरुतया रेमे न सीडार-
 तया, धैर्यव्यक्तिक्रामो व्यसनाय स्पृहयांचकार नाम्युदयाय, विनयचि-
 कीर्षया जितमतिर्गुरूणां कोपेन मुमुदे न प्रसादेन, सकलाधर्मनिर्मूलना-
 भिलापी कलेरवतारस्पोदकण्ठत न कृतपुगस्य । यस्य च प्रताप एव
 वसुधामसाधयत्परिकर एव सैन्यनायकाः, महिमैव राजकमनामयवीतिः
 १. राः, सौभाग्यमेवान्तःपुरमरक्षस्थितिः स्थापत्याः, आकार एव
 प्रभुतां शशंस परिच्छदश्छत्रचामरमाहाः, तेज एव दुष्टप्रसरं हरोध
 २. राज्याङ्गमङ्गरक्षाः, आशैवान्यायं न्यपेधयद्धर्मो धर्मस्त्रेयाः, रूपमेव मन-
 खिनीः प्रसादमनयद्विनोदो नर्मसचिवाः, धार्मिकतैव दुरितानि प्रति-

कथं (८) अथ च । पुरोधसः, महेष मन्त्रालिखित्वाप शोभा मन्त्रिणः,
 जगन्निगाद्युक्तमुण्डाम एव वन्द्यतामवर्षं स्मृतिर्गुरुतयाः, त्याग एव रितु
 कीर्तितामवर्षमसौ स्मिन्पुत्रः । अथ चाध्वन्द्वरिणा अवि मुण्डमण्डला
 कथुः, अमन्त्रानेषपदा अध्योऽश्विना विरुद्रः, अन्तरवर्णा अवि परं न अज-
 न्यदीर्घस्य ह्यवर्षः । अस्मिन् राजःपुत्रागितमार्गमार्गे प्रसागर्ति वसुमती
 धान्ता शोभमानंयु, हृदयौ दीदमम्, पतिना दिव्यमण्डलम्, पदानां वि-
 म्भ, निर्दीनां गणमा, गृह्यप्रवर्धनां पादाह्वयः, पुत्र विद्यायेषु कतिर्ध-
 र्दानम्, लटपीनामपहृष्टा, निभुवनकीटागु तर्जनतादनानि, द्विजातिविद्या-
 ना शम्भोऽह्वयम्, शीटानुपलभ्येगन्तवहारमवर्षकवम्, मन्त्रिणस्योपतमु-
 निवधामु मुण्डमण्डलम्, शारीणामश्रमतरदोषेण वसुर्षं बन्धवधमारणा-
 नि, दीर्घावर्षं ह्यवर्षं प्राधान्यम्, मुण्डानामुपमर्जनभावो वसुष । किं वदु-
 मा । अथ धारणे कर्मवनिनावि पराङ्गीभूतमादिवरादेणवि क्विर्न मुम्भुर-
 गराभ्यावि वाहमयाः निजा. वणा एव निजयः, तमपि भुवनभारमनामाने-
 नीव भूलासिना भुजेन धो बभार । निर्देष्टुतममभुवनभारतया च सं द्वि-
 तीयं शेषं कृतीयमादिवरादेहंहाङ्कुरमष्टमं शुलाचलं मवमनाशागत्रमन्यन्त-
 जनाः । किं च । शुक्रमदजलामारकविष्टासहस्रमेवमण्डलान्धवारिताहदि-
 भागेषु वनस्तनितपर्यतपूर्यमानरश्मिपेषिषु द्योःस्वत्पदातिकरतत्प्रलिन-
 तववारितटितनामतानश्नुगितान्तरिक्षकुक्षिषु मण्डलानिलप्रणुलकरकोवल-
 मकरपाःप्रमुम्भुरसतिपुत्रपुटध्वानमनितजगज्जरेषु ममर्षलूपधेगिषूद्रामगिम-
 र्वाविषम विरचितेन्द्रवापकलापेषु मत्यावृत्तमममजलपरसमयदाह्वाविधापिषु
 शोक्य यदीयमेत्येषु सकलप्रतिपक्षनक्ष्मीजिपृक्षया शरत्समये समन्ततः-
 मर्षालिषु विषममर्षनिधिगध्यवासिनोऽपि संसद्विष इव द्वीपावनीपाठ-
 निवहस्य निद्राशयमगच्छत । अथ च ।

यस्य दोष्णि स्फुरद्धैती प्रतीये विदुषेर्भुव ।
 शीटनर्षं हवाशानां नाशो राशो निन्वयः ॥
 सतावनपरिक्षिप्तं तिन्ये यदरिभिनिशा ।
 तद्विरे न भेदमनि नवेऽश्मनि ॥

अन्तर्दग्धागुरुगुचावाप यस्य जगत्पतेः ।
 नारीणां संहतिश्चौरुवेया कारागृहे रतिम् ॥
 दृष्ट्वा वैरस्य वैरस्यमुज्झितात्सो रिपुनजः ।
 यस्मिन्विश्वस्य विश्वस्य कुलस्य कुशलं व्यधात् ॥

स राजा बाल एवाधिगतराज्याभिषेकः मकरलमुवनाभिभाविना भुञ्ज-
 लेन निर्जित्य सप्ताम्बुराशिरशनाकलापां फादयपीम्, कृत्वा सततसंचरणशी-
 लस्य यशसः सुखप्रचारार्थमिव निष्कण्टकाः ककुभः, त्रिकुम्भिनामालान-
 स्तम्भनानुकारिणः समारोपितस्वनामवर्णान् श्रेणीकानारोप्य दिशामष्टानामपि
 पर्यन्तेषु, जयस्तम्भानुपाजितप्रभूतकोशं वशीकृतसमस्तसामन्तमायचमग्नि-
 मण्डलमुपगृहीतमिद्वर्गमासपुरुषाधिष्ठितदुर्गं समग्रमपि राज्यमाजन्मनः
 प्ररूढपरमसौहृदस्य हृदयस्वेवातिविश्वसनीयस्य बाहोरिव वसुंधरामारवहन-
 क्षमस्कन्धस्य प्रगल्भमत्युपहसितधिषणस्यापि प्रज्ञावतां धौरेयस्य विदित-
 निःशेषनीतिशास्त्रसंहतेरमात्यवर्गस्यायत्तमकरोत् । आत्मनापि निःशेषि-
 तारिवंशतया विगतशङ्कः स्वधर्मव्यवस्थापितवर्णाश्रमतया जातनिर्वृतिः
 पर्यवसिताखिलप्रारब्धकार्यतया निराकुलमनास्तत्कालं मनःपुरीमनुप्रवेष्टु-
 कामं कार्मुकधारणापराधविलक्ष्मनसं मकरलक्ष्माणमनुग्राहयितुमागतेन
 विस्तारितचतुरोकिना दूतेनेव नवयौवनेनोपदर्शितेष्विन्द्रियग्रामहारिषु
 विषयेषु परिभोगलालसं मानसमासञ्जयामास । तथाहि—कदाचित्सकु-
 तूहलगृहदेवताबलोकितः, कामिनीजनाभरणज्ञात्कार एव तूर्यरवसंब-
 धितैस्तारतरविलापिनां वैतालिकानामिव केलीशकुन्तानां ध्वनिभिराधी-
 यमानरभसः, सरभसदशनामदंशदलितदन्तच्छदमदयकचमहोत्सङ्कुटी-
 भूषितललाटदेशमावेशपरवशप्रवृत्तकरप्रहारव्याहरन्मणिवलयमविरलोद्गतश्र-
 मस्वेदतिम्यद्रोमाच्चकवचमनवरतमुक्तकौसुमशरासारव्यपदेशादुपजाततुष्टि-
 नेव मानसभुवा देवेन पात्यमानपुष्पवृष्टिः, उत्कृष्टकरणप्रयोगरमणीयमत्यद्भुतं
 रतसमरमाततान । कदाचिन्नीलपटावगुण्ठिताङ्गो लाङ्गलीव कालिन्दीजल-

वेलिङ्गाः मन्दमृगमदाहरागनन्दिनपुषो बहुलप्रदोषाभिगारिकाः सुतूर-
 मापवर्षे । कदाचिदुत्तमिषवन्वशृङ्गमुन्दरो मन्दराक्षिरिष धीरोदजनवी-
 विभिरागृहीतविषयशङ्कानुक्तिपुटाभिरवरोपपुरन्धिभिरवसुत्वोपगुन्व मि-
 ष्यमानो जल्पकीटागचरोन् । कदाचिन्मुदितमुहद्रणोपदिश्यमानमार्गो
 मृगाहमीलिषिष वैज्यामशिखरे शुगरसिम्पिटनि कीटागिरी देवीसमेतः
 त्रिभ्रमं वभाम । कदाचिन्मनुगीरपादतिलद्वितगदपतनविभ्रमाणां प्रेय-
 शीनां प्रगाढनं मनि निष्प्रत्याशाः भ्रान्तनिपतदम्बुधाराण्यकारितोदरकुहरेषु
 धारागृहेषु विभिर्नीपलासाम्परसादी मनसिदायसंतापमत्पवाहयत् ।
 कदाचिद्व्यथा गार्भमारम्भपर्यः स्वपरिगृहीतानां गृहोपानवीरुपामकालकुमु-
 भोद्गनिवारिणसांभ्रान्दोददयोगानदात् । कदाचिद्धीतमृगमदाहरागमनुरा-
 गजं श्वेदजलमजरमुग्निदानं बहु मन्यमानः प्रतिकर्मासमाप्तिकाम्यया
 वागिनीशुश्रुम्भभिषिष्यनेषमज्ञपुटिलाः पत्राहुलीरकन्वयत् । कदाचि-
 र्कीटाये सूनरगजिनः पणितममयश्चन् 'क मश्चसि' इति बद्धालीरुमु-
 क्तटिभिर्विदम्भदनिताभिराकृष्य कृतविषमपदपातो यत्नादिव दत्तकपाटसं-
 पुटेषु वामवेदमगु सगजीमगक्षमेवाशिष्यत् । कदाचिदीर्ष्यारुणप्रतिप्रमदा-
 कटाक्षकनुरमुपगिसिस्तरकोत्पलपलाशमिव कापिशायिनं स्वयमुत्तिप्तमा-
 णिष्यचपकश्चन्द्रिक्वामहासिषु प्रासादतलेषु प्रेमपरवशः प्रणयकुपिताः
 प्रेयसीः सानुनयमपाययत् । कदाचिद्भवनगण्डनादिभिर्विडम्बनामकारैरुप-
 हतान्यदृषकानन्तःपुरिकामनमहासयन् । कदाचिदज्ञनालोन् इति निपुण-
 चित्रर्चांश्चिप्रपटेष्वारोप्य सादरमुपायनीकृतानि रूपातिशयशालिनीनाम-
 वनिपालकन्यकानां प्रतिविम्बानि परित्यक्तान्यकर्मा दिवसमालोकयत् ।
 कदाचित्स्वयमेव रागविशेषेषु संस्थाप्य तमर्धितानि शृङ्गारमायरसानि
 स्वरचित्रगुभाषितानि स्वभावरक्तकण्ठया गाधकगोष्ठ्या पुनरुक्तमुपगीयमा-
 नान्यनुरागभावितमनाः शुभाष । कदाचिदावेदितनिरिलनाट्यवेदोपनिष-
 द्विर्नर्तकोपाध्यायैरुपदर्शितानां नर्तकीनामक्षुण्णेन शास्त्रवर्त्मना कृतसूक्ष्म-
 गुणदोषोपन्यासः पद्यज्ञास्यविधिमासन्नवर्तिनो विदम्भराजलोकस्य मनां
 अहार । कदाचिद्भवनदीर्घिकाम्भसि प्रवृत्तनिर्भरश्रीहारसानामन्तः

सिनीनां पतिताहुलीयकमुद्रान्वेषणादिना तेन तेन व्याजेन निमज्ज्य गृही-
 तजघनांशुकौ विभ्रमभ्रमद्भ्रमुमगल्लाटलेस्त्रानि व्याजवेल्दश्यहामविक्रमि-
 तफपोलदर्पणान्यलीकाक्रोशपदकृषवाधि समासन्नप्रतिप्रमदामुसप्रहितकृत्रि-
 मप्रपातरलतरतारकान्यविरतदिदृशारसो वीक्षामाम मुस्त्रानि । किं बहुना ।
 यदुचिते यौवनस्य रुचितं चित्तवृत्तेराराधकं विदग्धानामवायकं लोक-
 द्वयस्य, तदपरमप्यविकलतया विवेकस्य स्थिरतया कुलामिमानस्य स्व-
 म्यस्ततया विनयस्य भूयिष्ठतया च सत्त्ववृत्तेः, यथा न धर्मः सीदति यथा
 नार्थः क्षयं व्रजति यथा न राजलक्ष्मीरुन्मनायते यथा न क्रीतिर्न-
 न्दायते यथा न प्रतापो निर्बानि यथा न गुणाः श्यामायन्ते यथा न
 श्रुतमुपहस्यते यथा न परिजनो विरज्यते यथा न मित्रवर्गो म्लायति
 यथा न शत्रवस्त्ररलायन्ते तथा सर्वमन्वतिष्ठन् । सेवकानुरागस्य संरक्षणाय
 च वितीर्णसर्वावसरमन्तरान्तरा समामण्डपमध्यास्त । धर्मपक्षपातितया च
 देवद्विजातितपस्विजनकार्येषु महत्सु कार्यासनं भेजे । पौरलोकपरितोषहे-
 तोश्च वसन्तादिषु सविशेषप्रवृत्तोत्सवां निर्गत्य नगरीमपश्यत् । निसर्गत
 एवास्य पूर्वपार्थिवातिशायिनी प्रजामु पक्षपातस्य परवशा वृत्तिरासीत् ।
 यतः—स तथाप्रसक्तोऽपि विषयोपभोगसुखेषु, जानन्नपि जागरूकताममा-
 त्यानाम्, विद्वानप्युपादेयता निजाज्ञायाः, प्रत्यहमावेद्यमानप्रजानुरागोऽपि
 प्रणिधिपुरुषैरादेशसंवादनपटीयसि श्रद्धेयवचसि, नेदीयस्यपि मौलभृत्यवर्गे,
 तासां प्रजानां सुस्थामुस्थोपलम्भाय केनाप्यनुपलक्ष्यमाणविग्रहः कुसुमायुध
 इवायुधद्वितीयः स्वयमेव निर्गत्य निशामुखेषु प्रतिगृहं नगर्या वभ्राम ।
 किंवदन्तीशुश्रूषया च तत्र स्थाने सनिविष्टा विशिष्टजनगोष्ठीर्जगाहे ।
 प्रतिश्रयकुटीषु च दिगन्तरागतपथिकसततसवाधास्वढीकृत । राजव्यापार-
 कृपाप्रक्रमे च पौराणामाशयपरीक्षार्थमवनीपतेरमात्यस्य तदधिकृतानां च
 यथासंभवं परिकल्प्य दोषानुदकीर्तयत् । तैश्च प्रशान्तनिखिलोपद्रवतया
 सुखितैः स्वामिसचिवाध्यक्षमिथ्यापरिवादश्रवणवद्दामर्षैरप्रत्यभिज्ञा-
 दोषेण परुषाक्षरमधिक्षिप्यमाणः परा मुदमुवाह ॥

सचिवलोकोऽपि श्रुतत्वाद्धर्मशास्त्राणामपेक्षितत्वादतीतपुरुषव्यवहाराणा-

मकरंशत्वादाशयस्य परिज्ञातत्वाच्च प्रभुचित्तवृत्तेः परिहरन्प्रजाखेदमखिलान्यपि राजकार्याणि चक्रे ॥

एवं च राज्ञः परित्यक्तसकलभुवनचिन्तामारस्य निर्यद्वसमुपस्थितानन्तभोगलालितमूर्तेरतिमहासागरमध्यगतस्य सुखनिद्रापरवशात्प्रकालमनवेक्षितयापि लक्ष्म्या सुचिरमरूढप्रणयानुरोधादमुक्तसंनिषेदेवस्य दानवारेरिवातर्कित एव भूयाजगाम कालः । भूयसा च कालेन यत्किल लोके प्रसिद्धं विषयाणामपि प्रतिबद्धं पुण्यैरपि निष्पाद्यमिन्द्रियैरप्यास्वाद्यैश्चर्येणापि भोग्यं महीभुजामपि योग्यमखिलमपि तत्रायेण भीवलोकमुखमनुभवन् । केवलमात्मजाह्नपरिष्वङ्गनिर्वृतिं नाध्यगच्छत् । समप्राण्यपि कारणानि न प्राग्जन्मजनितकर्मोदयक्षणनिरपेक्षाणि फलमुपनयन्ति । यतोऽस्य नूतनेऽपि वयसि महत्यप्यन्तःपुरे बहुनापि कालेन नैकोऽप्युदपादि तनयः । क्रमादतिक्रामति च यौवने जरठताल्लिखमानवपुपस्तरोरिव प्रुटति कुमुभेपुरसे पल्लवस्येवाविर्भवति वैराग्ये विवेकबलपीडितासु मकरध्वजध्वजिनीष्विव वितीर्णधर्मद्वारासु निर्गच्छन्तीषु मनसः कामिनीसमागमवावृष्टास्वपत्यमुखदर्शनं प्रति निराशस्य 'राजन्, अध्वरस्वाध्यायविधानादानृप्यं गतोऽसि नःऽपितृणामपि गच्छ' इति याचितप्रसूतेरिव प्रादुर्भूतधर्मवांसनातया संनिहितैर्देवर्षिभिः, 'वत्स, निवापदानैरिदानीमायुष्मता संभाविताः स प्रभूतकालम्-अप्रतस्तु का गतिरस्माकम्' इति गुह्यगुह्यरूपमानस्येव स्वप्नेषु पितृभिः, 'तात, पूर्वपुरुषैरपि तावर्करियन्तं मार्गमानीताहम् । त्वयाप्यतिवृद्धाया मार्गदर्शको मे निरूपणीयः' इति प्रार्थितस्येव पश्चात्प्रत्येक्षकृपाधिवासंतत्या, 'शठ, सर्वः कृतार्थीकृतस्त्वया । मम पुनराश्रयमात्रमपि न सूचितं भवत । अहं भूत्वा भविष्यत्प्रतिपक्षप्रनापातपकरादिता कालमनिवाहयिष्यामि मन्दभाग्या' इति सोद्वेगमुपालक्ष्यस्येव लक्ष्यप्रसरया धिया, 'नाथ, कस्यचित्काचिदस्ति गतिः, अहमेव निर्गतिका । कुरु यत्तां प्रणं मनुचितम्' इति सखेदया संतानार्थमभ्यर्धितस्येव भुजलमया भुवा, 'देव, त्वद्वद्वयेन गोप्त्रा विना कालान्तरे बलवदरातिहटविनुष्यमानाभिः शरणाय कः समाश्रयणीयोऽस्माभिः' इति विप्रापितस्येव चित्ति

प्रजाभिः, 'सखे, किं मया तव समीहितसिद्धचनुपयुक्तशक्तिना वृथै
 स्थितेन ऽ अनुजानीहि माम्' इत्यापृष्टस्यैव श्लथीकृतोपगूहनं प्रयाता यौवनेन,
 'विद्वन्, किमपरैस्नातैः । आत्मानं प्रायस्व पुंनामो नारकात्' इति सोत्प्राप्तं
 शासितस्यैव गुरुकृतेन श्रुतिधर्मेण, मर्मदाही मुर्मुख इव प्रादुरभवत्स
 चेतसि चिन्तासंज्वरः । येन प्रतिदिवसमासादितोद्दामप्रौढिना निदायतपन
 इव निजतेजसा ताप्यमानो गुणानुरक्तयापि राजलक्ष्म्या दुर्भगाङ्गनयेव
 नारमत । मूलेऽतिमधुरेष्वपि विषयोपभोगमुखेषु काशस्तम्बेष्विव तृणवृद्धि
 च च कुमारोत्पत्तिकारणभावमप्रतिपद्यमानमप्यन्तःपुरमफलपुष्पतया शर-
 षण्णमजीगणत् । सुतविभक्तभूमागात्र केवलमतिक्रान्तपार्थिवान्गिरीनि
 बद्धमन्यत । दृष्टवंशवृद्धिषु न नाम स्वबान्धवेषु धर्मारण्येष्वपि दृष्टिं ददौ ।
 अपत्यपरिवारनिर्भूतेभ्यो न वरं पौरुष्यः पशुभ्योऽपि स्पृहमांचकार ॥

तस्य च राज्ञः सकलभुवनाभिनन्दितोदया द्वितीयाशशिक्लेव द्वितीया,
 नाभिचक्रादपि गम्भीरेण कुचमण्डलादप्युत्ततेन जघनस्थलादपि विशालेन
 सुव्रजतामुगलादपि सरलेन कपोललावण्यादपि स्वम्भेन गदनविलासफल-
 हंसमानभेनेव महतामाहितप्रमोदा मानसेन, निधानेन गुणानां प्रधानेन
 सर्वलोककाराणामतिदुरापेणेतरप्रमदाभिः सर्वदा हृदिस्थेन दारेणेवापरेण परं
 शुद्धिशाक्तिना शीटेनालंकृता, शीलसाहचारिणा रूपेण विनयवता यौवनेन
 मौन्याम्यमङ्गिना लावण्येन मौनकृच्छिनेन कलाकौशलेन प्रशममात्रा प्रभुत्वेन
 निपुणमेवकैश्चि गृहीतनिजनिजालंकारैर्गुणैः सततमुपासिता, भाग्यसंपत्ति-
 श्चि मौभाग्यस्य, पुण्यपरिणतिश्चि लावण्यस्य, संकल्पमिद्विरिचि संकल्प-
 योने, सर्वकामावाप्तिश्चि कमनीयतायाः, निःस्पन्दधारेण शृङ्गारमुधामृ-
 त्काम्य, रश्मिजाया गगनी दृश्य, उग्रशक्तिस्वरूपमेव मानरूपस्य, अम्भोमिनी
 विश्रम्भप्रमदाम्, शरत्काला गतिः केलिकल्हर्दमीनाम्, वशीकरणादिषा

१. एषः कविः. २. स्पृह्यते इति मुमुक्षुत्वात् स्पृह्यते इति अर्थात् यौवनेन.
 ३. यत्र यत्र यत्रि इति यत्र यत्र यत्रि इति अत्र यत्रम्.

मदनमहावार्तिकस्य, रससिद्धिवेदश्च धैतुवादिकस्य, समस्तान्तःपुरशिरो-
रत्नभूता मदिरावती नाम देव्यभवत् ॥

यस्याश्च पुरतो विशुद्धाचारायाः सुरापगेति लोके लब्धसंभावना पा-
वनतया न परमागं प्राप गता ॥

प्रीतिप्रतिपक्षभूता सकललोकगुणदर्शनायास्तृ(ः स्त्रै)णगणनायां रति-
रधिकमलमात्मानं धारयन्ती, शुचितया न काचित्सरस्वती मकरध्वजविना-
शहेतुः, सौभाग्यमङ्गिविचारे रेणुरचलकन्या, धनविसरकृतार्थीकृतप्रणयि-
सार्थाया गत्यभावेन गृहीतरत्नाकरवेला, कलयापि न समाना मेदिनीपर्य-
न्तज्वलितरत्नदीपमहार्हतल्पशायिन्या, निशि तमसि पट्टमधिशयाना(याः)
न लेशेनापि सदृशविभवा बभूव राजलक्ष्मीः ॥

आद्ध्यधोणि दरिद्रमध्यसरणि सस्तांसमुच्चलनं

नीरन्ध्रालकमच्छगण्डफलकं छेकभु मुग्धेक्षणम् ।

शालीनस्मितमस्मिताश्रितपदन्यासं विभर्ति स या

स्वादिष्टोक्तिनिपेकमेकविकसहावण्यपुण्यं वपुः ॥

परां क्णोटिमारूढा स्वामिभावस्य सर्वदा ॥

सत्त्वे स्थिता सत्त्वनिर्मुक्ता, स्वप्नेऽप्यजातस्वैरिणीभिः सद्ना, निर-
पत्या सततमुत्सङ्गेन लालितापत्या ॥

एकदा च राजा याममात्रे वासरे समुच्छ्रितानेकभूमिकस्य गगनयात्रा-
यासिताभिः सिद्धाध्वगवधूभिर्विभ्रान्तये सततमध्यासितशिखरविट्कवेदि-
कस्य भद्रशालनाम्नो महाप्रासादस्य पृष्ठे समुपविष्टः समीपदेशोपविष्टया
दृष्टिपातपथावस्थितेन वदनारविन्दनिहितनिश्चलदृशा विश्रान्तमियःसंकथेन
वर्षधरवनिताप्रायेण परिजनेनोपास्यमानया सह तथा प्रभुतालाप सहसैवा-
न्तरिक्षेण दक्षिणापथादापतन्तम्, उद्द्योतितसमस्तान्तरिक्षमार्गम्, आपीन-
सप्तार्णवजलस्य रत्नोद्गारमिव तीव्रोदानवेगनिरस्तमगस्त्यस्य, ग्यूलकरनिश्चा-
सविप्रकीर्णमुत्तमाङ्गसिन्दूरनिकरमिव दक्षिणाशागजस्य, प्रचण्डपवनेरित-

रेणुपटलमिव सुवर्णद्वीपस्य, केरलीरक्षितशरणागतानङ्गवैलक्ष्यप्रतिनिवृत्तमी
क्षणानलमिव विशालाक्षस्य, दिवापि दीप्यमानमीशानशिरःशशाङ्कमीत्य
कैलासवासाय प्रचलितमौषधिवातमिव विन्ध्यस्य, कनकगिरिपर्यन्तचारि
सूर्यतुरगानुसारेण नायनरश्मिनिवहमिव प्रधावितमन्तकमहिपस्य, त्रिश
ङ्कुसंपर्कभाशौचशोधनाय शिखाजालमिव विजृम्भितमाग्नेयदिङ्घ्रिवासिहु
तवहस्य, वैश्रवणरत्नकोशदर्शनकुतूहलादलकापुरीमुच्चलितमन्तरात्मानमि
रोहणाचलस्य, तप्ततपनीयपिङ्गलेन समन्ततः प्रसर्पता देहप्रभाप्रवाहेण
संतर्पयन्तमिव क्षीणातपं दिवसमजातशर्केणासत्यप्रताधिष्ठितेन कृष्णद्वैपा
यनमिव युधिष्ठिरेण, तपोजन्मना जनितबहुमानं जगति महत्त्वेन, त्रयीमि
महामुनिसहस्रोपासितचरणाम् विन्ध्यगिरिमेखलामिवाक्षमालोपशोभिता
त्रिभुवनसृष्टिमिव प्रकटोपलक्षमाणब्रह्मसूत्राम् सत्कर्मविद्यामिव विधिनिरूपि
तानुबन्धप्रमाणाम् सुकविवाचमिव भार्गवानुसारिप्रसन्नदृष्टिपाताम् अस्तितपक्ष
तुर्देशीमिव सर्वभूतानन्दकारिणीम् अचिरपरिणतामङ्गलक्ष्मीं दधानाम्, अस्त्य
लमुक्ताफलश्रियः श्रमस्त्रेदकणिका गगनगङ्गाजलविषुष इव जवानिलानीत
विशालोज्ज्वललाटदेशसकिनीरुद्धहन्तम्, अजनत्विया निजशरीरच्छायापुरुषे
ण दक्षिणाशागमनपरिचयप्रतिबुद्धेन धर्मराजेनेव सद्योगृहीतदीक्षेण दक्षिणेत्
रभागवतिना सहशवेयाकारधारिणानुगम्यमानम्, अभिनवतमालसण्डहसि
तान्यप्सरोभिरेव सविभ्रमोन्मेषामिरितमृतो विलसन्तीभिन्नाडिद्विरध्यासिता
नि तपोभीतशतमसप्रदर्शितानि मायावनानीव सजलमेघमण्डलानि प्रतिमा
र्गभवशोक्यन्तम्, अर्धपथदृष्टिसिद्धसादरोत्सृष्टाभिरायामिनीभिरर्पकुसुमस
ग्भि समन्ततो जटिलीकृतेन दुरुत्तरभवकूपनिपतितमाणिसार्थोद्धरणार्थमधः
प्रवर्तितपुण्यरज्जुनेव स्वभावमृदुना चरणद्वयेन द्योतमानम्, नवीतटनरुमि
सकटोपश्रयमाणजटम्, श्रीश्वकूर्पमिव प्रकटतनुशिरोजालम्, क्षेत्रगणितमिव
लम्बुवृत्रकर्णाद्भामिनम्, अमरशैलमिव स्वयपतितकल्पद्रुमद्रुकुम्भवल्कलागृत
नितम्बम्, अम्बिकायावनोदरमिव वर्षाकृतविषमाशचित्तम्, अकालविज
गीपुनर्दानमन्यामिव यथामन्यं तपोदयशरितानि कृपापकृतिम्, दक्षिणापथयत्

निव त्रिकूटकटकोरस्वतं कमलसमकरम्, निष्परिमहमपि सकलत्रम्, विदि-
 तवस्तुगारेतरविभागमपि समदृणमबालमुक्तानेहुत्तोष्ठकायनम्, परपुरुषद-
 र्शनसाधधानं सांविदाहमिन्द्रियवृष्टिरेष वनितानाम्, मृतापद्दुहकमन्नुभरा-
 गमं साधुमयूराणाम्, दुर्विषहतेजसं महामहमनत्रविकाराशीविषाणाम्, का-
 सभबलपुणोद्गामितमगरस्त्योदयं हृदयजलासमानाम्, आचारमिव चारित्रस्य,
 प्रतिशानिर्वाहमिव ज्ञानस्य, शुद्धिसंचयमिव शौचस्य, धर्माधिकारमिव
 धर्मस्य, गर्वस्वदायमिव दयायाः, मार्गदेशकमिवापवर्गस्य, तेजसं मूर्त्यो, पा-
 वने चरितं, आप्यं पुण्यं, पाधिकमतीतकालावस्थया, विद्याधरमुनिमपदयत् ॥

एषा च समदृष्टपूर्वमुपजातशुतूहलो विस्मयस्तिमितदृष्टिरुपरतनिमेषतया
 दर्शनप्रीत्युपाहितेन पुण्यराशिना तस्यामेव मूर्त्त्याविर्भूतदिश्यभाव इव
 मुहूर्तमराजदभिगुरीभूतं च ते प्रासादस्य, दिवसकरमिव पीलस्त्यभूभरा-
 भिलापिनं सप्रभातसंभ्यो वासरः सुदुर्लभासितमुसः समं मदिरावत्या
 प्रयुज्जगाम ॥

धार्मिकजनानुवृत्त्यमिमुस्तानि हि भवन्ति सर्वदा धर्मतत्त्ववेदिनां
 हृदयानि । यतः स त तथाकृताभ्युत्थानमादरस्यातिशयपुनरुक्तोक्तस्वा-
 गतमुपाख्येदमिदमुलकप्रकटितान्तःप्रीतिमुत्पद्मलोचनपुगलरुदयीकृतमुसम-
 घत. सपरिमहमवलोक्य समुपजातपक्षपातो विस्मय्य मुनिभावस्य सहभा-
 विनी निषेधतामुपैतनिमप्रयोजनो जन इवेतरस्तरसाभिमुख्यभवत्,
 अवातराष्ट्राम्बरतन्वात् ॥

उपरितनकूर्तृमन्यस्त्रचरण च तमुपमृत्य सविनयमवर्त्तनीपति. प्रगुर्णाकृ-
 तार्थपाश्रो विधाय विधिमपार्दिनया मपर्यया सानन्दमानन्दपर्यश्रुलोचन
 प्रणम्य स्वयं समुपनीतं गुगुण्या दूरदांशितादग्या मदिरावत्या निजोत्तरी-
 यपलंबेन प्रमृष्टरजसि हर्मावष्टरे न्यवेदयत् । कृतगृहागतमहापिसमुचिनम-
 मन्नापचारश्च तं गुहामर्वाधिदवर्नामवापास्य मुचिरमाभ्यानिर्हर्तनिश्चलचतुर-
 वनातलावावष्ट सप्रश्रयनुवाच—'भगवन्, एष तावदभकपात्रांशस्वरस्तुपा-
 र्गवाराव गङ्गाभ्यांनया गगनमण्डलादवतीर्य मुनिगणमाननीयेन गु-
 परामार्गापत प्रासादम्वया । तदनु सर्वेन कृतावलोकनेन स्वच्छ'

शान्त्युदकशीकरैरिव दृष्टिपातैर्दूरीकृतो दुरितराशिरस्य समग्रस्यापि नगरी
निवासिनो मत्परिग्रहस्य । प्रणाममये च मूर्धानमधिरोपितेन प्रकृतिपूतेन
निजपादपांशुना सपादितमस्त्रिलतीर्थस्नानफलम् । एव च मामान्येन सर्वे
समुपजातमप्यसंजाततृप्तिरधिकतरकल्याणसपलाभाय भगवता क्रियमाणानि
च्छाम्यात्मनो विशेषेणानुग्रहम् । इदं राज्यम्, एषा मे पृथिवी, एतानि
वसुनि, असौ हस्त्यश्वरथपदातिप्रायो ब्राह्मः परिच्छदः, इदं शरीरम्, एतद्द्रु-
गृहतां स्वार्थसिद्धये परार्थसंपादनाय वा, यदत्रोपयोगार्हम् । अर्हसि नाश्वरा-
न्निर्वापयितुमेतज्जन्मनः प्रभृत्यघटितानुरूपपात्रविपादविक्रव हृदयम् ।' इति
व्याहरन्तं च तं समुपजातहृषो महर्षिरुवाच—'महाभाग, सर्वमनुरूपमस्-
ते महिमातिशयतृणीकृतवारिराशेराशयस्य । केवलमभूमिर्मुनिजनो विम-
वानाम् । विषयोपभोगगृह्णवो हि धनान्युपादत्ते । मद्रिधास्तु सन्यस्तस-
र्वारम्भाः समस्तसङ्गविरता निर्जनारण्यबद्धगृहबुद्धयो भैक्षमात्रभावितमंतोपा-
किं तैः करिष्यन्ति । ये च सर्वप्राणिसाधारणमाहारमपि शरीरवृत्त-
गृहन्ति, शरीरमपि धर्मसाधनमिति धारयन्ति, धर्ममपि मुक्तिकारण-
मिति बहु मन्यन्ते, मुक्तिमपि निरस्मुकेन चेतसाभिगान्छन्ति, ते
कथमसारसांमारिकगुग्गुप्राप्त्यर्थमनेकार्थहेतुमर्थं गृहन्ति । परार्थसंपादनमा-
धर्मोपदेशदानद्वारेण शम्भेषु तेषां समर्थितम् । नान्यथा । तदलमत्र निर्भ-
न्येन । कथय तावत्केयमुपदक्षिणगुरुर्योकरामणीयता नगरी । कथास्य
महाभागस्त्वम् । कतमं च महागुरुपवंशममरोधानवेणुमिव मुक्तामणिरा-
त्मोत्पत्त्या स्पृहणीयतमतां नीतवानसि । का चेषं पुण्यभागिनी निरवसत-
कां वयवा, निवामः सर्वलक्षणानाम्, मिहलद्वीपभूमिरिव रत्ननिबद्धस्य, पात्रम-
वृत्तिनस्य विनयादिगुणगणस्य, पार्श्ववर्तिनी भवतः । किं चाभिपानम-
स्याः । किमिति च कोटगेदरनिमग्नदावाभिमुर्धुर इव महादुमः, मूलम-
कोट इव पद्मकाकरः, देहनष्टगदुःश्रासकल इव निशाकरः, सान्तस्थाप इव
छदयने भवन् । इयतां च कम्पणी किमिति म्यानदेशा पाणितलसंकान्त-
कञ्जकञ्जवृत्तिनिवृत्तश्रुतनात्रेना मघोदितनेत्र रोदनादिभायते । एतिस मं-
दप्रः प्रवृत्तसंज्ञानस्वार्थस्य कम्पवदनाहेतो विनाशः । एतिस जातः केनां

प्रेमैकनिबन्धनेन बन्धुना सह प्रवासादिकारणमुलभो विफलम्भः । कचिन्न
संभाविता दुर्लभता चिरं हृदि स्थापितस्य कस्यचिन्मनोरमस्य । कथय यदि
नातिरहस्यं भवणार्हं वासद्विधानाम् ।' इति कुतूहलाकृष्टेन पृष्टो महर्षिणा
क्षोणीपतिरवोचत्—'भगवन्, सकलदुःखितप्राणिवत्सलानां परमवाच्यनः-
कायसंयमवतां सर्वदा परोपकारप्रवणवृत्तीनां भवादृशापि रहस्यमध्याव-
णार्हमस्ति । एष विज्ञापयामि—असावस्य सकलस्यापि भारतवर्षस्य चूडालं-
कारभूता गोश्रराजधानी रघुदिलीपदशरथमभृतीनां नराधिपानामयोध्याभि-
धाना पुरी प्रधानभूता सर्वनगरीणाम् । अहमपीदृवाकुकुलसंभवो भोक्तास्य
क्रियतोऽपि भारतक्षेत्रस्य वर्तमानक्षोणीपालापेक्षया भूयसा विभवेन भूयसा
प्रभावेण भूयसा सेनापरिच्छदेन भूयसा प्रभुशक्त्या भूयसा च भूपम-
ण्डलावाप्त्या समेतो मेदिनीपतिर्मेघवाहनाख्यः । इयमप्युपजातजन्मा महति
मूर्धाभिषिक्तक्षत्रियाम्नाये माननीया समप्रस्थापि मत्परिग्रहस्य सर्वान्तः-
पुरप्रधानभूता मदिरावती नाम प्रेमपात्रं मे कलत्रम् । अनयासाकामवि-
कला त्रिवर्गसंपत्तिः, अभुङ्क्षेजको राज्यचिन्ताभारः, आकीर्णा महीस्पृहणीया
मोगाः, सफलं यौवनम्, अजनितप्रीडः क्रीडारसः, अभिलषणीया विला-
साः, प्रीतिदायिनो महोत्सवाः, रमणीयो जीवलोकः, माननीया मन्मथाज्ञा,
पालनीया गृहस्याश्रमस्थितिः । अस्वस्थताकारणं चावयोर्गुरुजनदेवताशक्त्य,
नुभावादनुदिनोपचीयमानसकलसंकल्पितार्थयोर्धनविसरकृतार्थाकृतेन येन
ज्ञातिसार्थेन सर्वकालमविरहितपार्श्वयोः प्रायेण नाल्यमप्यपरमस्ति मुक्त्वैक-
मनपत्यतादुःखम् । तत्तु देवादतिज्ञेयनासन्नतां गतम् । तथा हि—अशक्य-
प्रतीकारेण प्रतिक्षणमनेन जनिततीव्रहृदयव्यथावेगयोरेकशयनवर्तिनोरपि
प्रवासगतयोरिवानपेक्षितपरस्परयोरधिकदुःसहैः श्यामदहनोष्मभिरर्धपथद-
ग्धदीपानुसारिविलासवलभीशलभसंधाः प्रल्पवोऽपि शतयामा इव प्रया-
न्ति नौ विभावयः । एवं च यत्समादिष्टं तदुदितम् । रुदितनिमित्तमप्यमु-
ष्याः कथयामि—अद्य क्षपाचरमयामेक्षणमात्रलब्धधीणनिद्रोऽहमासादिता-
वसरेण यामाङ्गरक्षणेव समुपेत्य सत्वरमपत्यचिन्तासंज्वरेण विहितसानिध्यो

बौद्ध इव सर्वतः शून्यदर्शी संतानसिद्ध्यर्थमात्मनन्तानुपायानित्तसन्तो-
ऽन्वेषयन्नुपःकालकृत्यावेदनाय प्रविष्टेन चन्द्रिना मेशुणमुपगीयमानमिदम-
परवक्रमशृणवम्—

‘विपदिच विरता विभावरी नृप निरपायमुपास्व देवताः ।

उदयति भुवनोदयाय ते कुलमिव मण्डलमुष्णदीधितेः ॥’

श्रुत्वा चोपजातहर्षश्चिन्तितवान्—अहो महात्मनानेन मागधपुत्रेण यद-
च्छयापि गायतेदमपरवक्रमावेदितः करणीयमूढस्य मे कार्यसिद्ध्युपायः।
तदिदमेवाङ्गीकरोमि सारस्वतमस्योपदेशवचनम्, आराधयामि गत्वारण्यमु-
नतशरण्यां कामपि प्रख्यातां देवताम्—इत्युत्थाय च यथाक्रियमाणं यौर्वाहि-
कानुष्ठानमनुष्ठायामधिरुहान्तःपुरं प्रासादमिममस्याश्चित्रशालिकायाः प्राङ्ग-
णवितर्दिकोपविष्टां समाश्लिष्य देवीमिमां सदुःस्त्रमवदम्—‘देवि, त्वद्रत्न-
संततिनिमित्तमितो मया गत्वारण्यमावरप्रदानाद्देवताराधनं कर्तुमध्यवसि-
तम्। यावच्च सिद्धप्रयोजनोऽहमागच्छामि तावत्त्वया शुश्रूषमाणया गुरुजन-
मिह स्थातव्यम्’ इति। निशम्य चेदमश्रुतपूर्वमतिदुःसह वचनमस्माकमस्मा-
देव मूर्धितेयम्। उच्छन्नसंज्ञा च तिर्यक्पतन्ती सत्वरेणोपमृत्यु धारिता परिज-
नेन। स्थित्वा च क्षणं समाश्रस्ता निःश्वस्य चातिदीर्घमिदमपारदुःखमारभि-
द्यमानगलसरण्या गदितमनया स्वरेण गद्गदेन स्वरम्—‘आर्यपुत्र, संतान
कार्यसिद्धये तव प्रस्थितस्य नाहं प्रतिपन्थिनी । किं पुनरिदं विज्ञापयामि—
यथा तव तथा ममाप्याराधनीया देवता । एवं च कस्मात्परित्यज्य मामेव
एव मजसि वनम्। अथ मन्यसे मदीयाराधनेनैव सिद्धं तवाराधनमिति क-
स्यात्र संदेहः । किं त्विदानीं त्वमुज्जितात् परान्तःपुरिकासमीहितो मत्कृते
मंत्रं चरिष्यसीति वचनशतैरपि न प्रत्येमि। न च त्वया विरहिता मुहूर्तमपि
स्थातुं शक्नोमि। तदवश्यं मयापि गन्तव्यमरणम्। अवमन्य चेद्दृच्छसि मां
गच्छ। सिध्यतु तवामीष्टम्। दृष्टस्त्वमपुनैव।’ इत्यभिदधाना ललाटविभ्रुलि-

चिदुदितम् । तदियमस्थान एवात्मानुगमनेन कुर्वती मे गमनभङ्गं भगव-
 त्तोऽपि युज्यते वक्तुं यथायुक्तम् ।' इत्युक्तवति पार्थिवे चित्तपरिभावितत-
 दीयोपतापन्मृदत्तोद्देशो मुनिस्त्रक्षणमेव योगनिद्रामगात् । उन्मुद्रितेक्षण-
 ध्यानतिचिरेण सप्रहर्षो नृपमुवाच—'राजन्, भुक्तभूयिष्ठमधुना वर्तते त-
 वापत्यसंततिप्रतिबन्धकमदृष्टम् । अतो मनसि धृतिमाधेहि । मा विधाः स्वल्प-
 मपि विषादम् । मा समुत्पादय चित्तस्नेदमस्याः सदासुखोचिताया निजप्रण-
 यिन्याः प्रतिकूलाचरणेन । मुञ्चारण्यगमनस्पृहाम् । गृहावस्थित एव कुरु
 देवताराधनम् । अर्पय समस्तस्यापि वनवासोचितस्य क्लेशस्याहम् । अङ्गीकुरु
 मुनिप्रतक्रियाम् । किं च 'ते दूरवर्तिनीभिरपराभिर्दुराराराधाभिर्देवताभिः ।
 इमामेव प्रकृतिसौम्यां सततसंनिहितामुपास्व्य सकलक्षितिपालकुलदेवतां
 राजलक्ष्मीम् । इयं हीश्वोकुकुलभरतभगीरथादिभूपालपराक्रमक्रीता त्वद-
 न्वयनिसर्गपक्षपातिनी त्वया सकलभुवनप्रतीक्ष्येण पूज्येन सुधिनो धार्मि-
 केण निगृहीतेन्द्रियवृत्तिना दृढमक्तिनात्युदाराशये प्रमादपरिहारिणा
 कालोचितज्ञेन प्रक्रमप्रकटितक्षात्रतेजसा विधिवद्वाराध्यमाना नियमात्म-
 सादं गमिष्यति, अभिमतार्थविषयं च वरमचिरेण वितरिष्यति । अमूं च भ-
 क्तिप्रवणेन चेतसा गृहाण निर्धिकल्पमल्पपुण्यनन्दुर्लभां त्रिभुवनल्यातय-
 शसमपराजिताभिधानामशेषविद्याधरेन्द्रपूजितां विद्याम् । कुरु दिवसस्य
 रात्रेश्च भागप्रयमशून्यं देवतार्चनेनावसाने च तस्य जपजप्यचरितसमाहि-
 तेन चेतसा । भक्तिमज्जनैकचिन्तामणिमिमामैतिदि(!) । महाप्रभावासी प्रय-
 जवता पुरुषविशेषेण सततमाराध्यमाना नास्ति तत्फलं यन्न साधयति ।
 फलाभिमुखीभूता च त्रिलोकीपतेः पुरंदरस्यापि चेतो विधेयीकरोति,
 किमुतापरासां देवतानाम् । केवलं कर्तव्येषु दृढमप्रमादिना भवितव्यम् ।
 आलोचितव्यं च सम्यक्प्रज्ञया प्रस्तावोचितमनुष्ठानम् । प्रज्ञोद्यमावरणिम-
 न्थाविव हविर्भुजः पितरो कार्यसिद्धेस्त्री हि पुरुषव्यापारानुगृहीती नास्ति
 तद्वस्तु यन्न साधयतः ।' इत्यभिधाय कृतपार्थावलोकनो विहितमन्त्रदेवता-

नुध्यानस्तरणविधौर्विधाय नरपतेरात्मनश्च वपुषि रक्षामन्त्रास्तरमयं कवचं
मुपकर्णमूलमनुच्चकैरुच्चरिताक्षरपदस्तां विधां न्यवेदयत् ॥

राजापि सविनयाबद्धकरसंपुटः श्रद्धावता हृदयेन परमनुगृहीतमात्मानं
मन्यमानो विधानतस्तां जग्राह । संजादित्तैर्विपरिजनसंपादितैश्च सामान्यतः
नुजेधरगृहदुर्लभैः पुष्पैः फलैः पत्रैरंशुकै रत्नाभरणैश्च भूरिभिः परमवा-
मकस्या रोमाद्यततनुर्मुनिमर्चयांचकार । विरते च पूजाया राजनि पुन-
स्वस्थानोपविष्टे प्रीतहृदयो मुनिः पात्रकृतोपकारतया कृतार्थमारमानं मन्व-
मानस्तूष्णीक एव क्षणमात्रं स्थित्वा किञ्चिद्धवलितकंधरो भर्तुः पृष्ठमासे-
गमुपविष्टां दिनयनिभृतवपुषं प्रहर्षनिर्भरां मदिरावतीं प्रमादार्द्रया दृष्ट्वा
मुचिरमवलोभ्य सस्मितमवादीत्—‘राजपुत्रि, निर्वातितस्लावदरप्वगमनादे-
ते प्रणयी जन । नियोजितश्चातिदुष्करे देवताराधनकर्मणि । मा स कुम्भ-
श्चेतमि यदग्नाभिरकृत्वा प्रभमश्रुत्वा प्रतिवचनमगृहीत्वानुमतिं महाम-
गायाः कृतास्य चेतसो नियन्त्रणा निवारणा च ॥ विषयोपभोगमुस्तानाम-
च भवत्कल्याणसंपादनसत्त्वरा चित्तवृत्तिरेवापरावृ(ष्य)ति, न बुद्धिः । कल-
श्रायं मनोऽस्य कतिचिद्दिनानि दूर्गस्थितयैव कल्याणभागिन्या सर्वाणि
कर्तव्या मन्त्रैर्विना प्रतिपत्तिः । तथा हि—आत्मा निवारणीयो घृत्वा न
कृत्वा, स्वभावस्त्रिभयोपरपणीयो दृष्टा न कायदृष्टा, संभाषितश्लो-
कममा न वचमा, प्रेषयितव्याः शरीरवातोपश्रम्याय सह्यश्चतुरस्रंरेमा-
नान्दृष्टेमाः, बहु मन्त्रव्यमवस्थानं विरलपरिजने देवतापतनवने न रति-
मत्तन, श्रावितव्यः श्रवणद्वारीणि देवतास्तुनिगीतानि न निजपरणू-
पुग्गितानि, स्वर्गवितव्यः मायंनविधये सुषट्तिमंविभिर्माणपीशोर्कै-
र्यनर्तनैः, कार्यावितव्यः कर्त्तव्येन पत्रच्छेदविरचने देवतापनेकैत-
द्वे न कर्त्तव्ये । इत्युक्ते महर्षिणा मदिरावतीं प्रान्तरलतारया दृष्ट्वा-
वदं स्य प-नुर्मुमनसोमुभावन् ॥

न । च नदधरस्थिता निर्बन्धनामधःमस्याभिरुद्धवत्परीविबिद्धशुक्तिवि-
शेषः नवमुक्ताच्छादितदृष्टेःदरेता कान्तमगुण्डिभिरुत्तमिति विद्येयनः

चरणोर्मिकारलशकलेषु पुनः पुनरुल्लसन्तीमवनतग्रीवतया सम्यगविभाव्य-
मानामपि तत्कालकन्दलितापूर्वशोभाकमनीयस्य मुखचन्द्रस्य चारुतां रत्न-
कुट्टिमावलम्बिना प्रतिबिम्बेन पिशुनयन्तीं पुनः पुनरवलोक्य कृतस्मितो
नरपतिर्मुनिमावभाषे—‘भगवन्, किमिति वारंवारमेनां नियमयसि ।
नन्वेकवचसैव सर्वमवधारितमनया, प्रतिपद्य च मनसा । करिष्यति धाद्य-
प्रभृति सर्वं भगवदादिष्टम् । अतिदक्षिणा ह्यसौ प्रायेणापरस्यापि मान्यजनस्य
न करोति वाक्यमन्यथा, किं पुनरशेषभुवनवन्दितशासनस्य महातपोनिधेः ।
करिष्यति केवलं विहाय त्रयामवलम्ब्य धैर्यमुन्मुच्य स्त्रीस्वभावसुलभमप्रा-
गल्भ्यम् । अस्या अपि बुध्यते स्वयं वासन्मुनेन वा सखीवचनद्वारेण वा
विवक्षितं वक्तुम्, अभ्युपगमावेदनेन च भगवतः प्रमोदं जनयितुम्, आत्मनो
निर्वहणानिर्वहणे च चिन्तयितुम् । अथ वा न किञ्चिदुपदिष्टेनानेन । संप्रति
प्रस्थिता वनमियम् । गतायां च तत्रास्माभिहस्थितस्य मे निःप्रत्यूहमुपजातं
देवताराधनम् ।’ इत्यभिधानं च पार्थिवमधिकतरमवनतानना रचितमहु-
रभ्रुकुट्टिभूषणेन साम्यसूयेव चक्षुषा तिर्यगैक्षत ॥

मुनिरपि मनागुपजातहासः ‘राजन्, अतिमात्रमुत्सुकस्त्वमिदानीमेव
वनमिमां नेतुमिच्छसि । विधेहि तावन्मग्नजपविधिमाराधितप्रसन्नया राज-
लक्ष्म्या वितीर्णम् । आमोतु पुत्रवरमियम् । आसादयतु तत्प्रभावेण भुव-
नत्रयख्यातमहसमात्मजम् । पश्यतु तद्रीयमानन्दितसकलसंसारं कुमार-
भावम् । अनुभवतु तद्दधूजनोपजनितानि चरणपरिचर्यासुखानि । ततो
धृताधिज्यधनुषि भुवनभारधारणक्षमे तत्र निक्षिप्य निजराज्यसंपदं समर्प्य
प्रजाः प्रस्थितेन स्वस्थमनसा स्वयैव सहिता गमिष्यति पश्चिमे वयसि
वनम् । अस्माकमप्येतदर्थं एवायमारम्भः । अन्यथा गृहस्थकार्येषु कर्तव्येषु
सर्वारम्भनिवृत्तानां को यतीनामधिकारः ।’ इत्युक्त्वा पुनरवादीत्—‘नरे-
न्द्र, पुष्करद्वीपादागतेन मयापि जम्बुद्वीपवर्तिषु प्रधानतीर्थेषु संप्रति प्रया-
तव्यम् । अनुजानीहि माम् ।’ इत्यभिधाय संवृतप्रक्कलागुको जपन्तानकै-
राकाशगमनदायिनीं विद्यामासनादुत्तस्थौ ॥

अनूत्थितयोश्च तयोरादरकृतप्रणामयोः क्रमेण निक्षिप्य

तारकं चक्षुरीषदुक्षिसदक्षिणकरः स्फुटाक्षरोच्चारया गिरा दत्त्वाशिषमन्तरिक्षमुदपतत् । अन्तरितदर्शने च तस्मिन्णरणकदूयमानः शल्य इषपार्थिवः स्थित्वा मुहूर्तं हर्म्यशिखरादवततार । निर्वर्तितमाध्याह्निकविधिषत्कालकृतसंनिधीना गुरुणां वायवानां बुद्धिसचिवानां च यथावृत्तं सर्वमेव मुनिवृष्टान्तमाख्यत्, देवताराधनविषये चापृच्छत् । उच्छिद्यमानमरुतबंशदर्शननित्योद्विग्नैश्च तैरालोच्य कार्यगौरवमभ्यनुज्ञातः प्रमदवनमध्य एषसंनिधावाक्कीडपर्वतस्य नातिसार्धं नातिविस्तीर्णमल्पस्तम्भपरिकरमप्रांशुप्राकारकृतपरिक्षेपमनुपलक्षितान्योन्यसंधिभागेरामोगशालिभिः प्रकाममकुजेमंगिशिलातलेरवनद्वन्द्वविस्तीर्णां कृणमतिमनोहरतया सुरलोकवासिनामप्युत्पादितनिवासस्पृहं देवतागृहमकारयत् ॥

तत्र चातिप्रशलेऽहनि यथायोग्यमार्चितसमस्तपूज्यवर्गः परिपूर्णसर्वावयवां सर्वप्रतिमालक्षणोपेतां सर्वालंकारभूषितयपुर्लतां सर्वलोकलोचनानन्दजननीं सर्वदोषनिमुक्तामत्युदारमुक्ताशैलदाहमंभवां भगवत्याः श्रियःप्रतिभृतिं यथाविवि प्रतिष्ठाप्य प्रतिपन्ननेष्टिको नितक्रियो मुनिपदशितेन कृमेण प्रतिदिनमुपासां चक्रे ॥

तथा हि—प्रातरेवोत्थाय प्रस्थितः प्रथमतरमुत्थितैरितस्ततो निपतिगारुश्यायत्रलद्रात्तैरुमगाणि प्रत्यप्रविहमितानामुमानवीरुधो कुमुमान्यवविन्वःनैः प्रयत्नवद्विः परिचारकैरनुगम्यमानः, गत्वा कृत्रिमादिपरिमरपरिति गृहीतदन्वधावनो निवर्तितस्थानत्रपरिविः, परिथाय तत्कालवर्षेने कलधने इयां निषचकनवा विभाज्यमाने तुवृलवाममी, विनाय गंधोपासनकृत्यम्, आगत्यावतनमुत्तमाद्वषटिनप्रस्थिनोत्तरीयपद्वेन मुद्रितमुभो मुभोद्वीगेमुत्तरवारि-
 क्तेदेव(र्वैः) कनककृमैः सुषिरवेनामभ्यविषत् । एतनाभिकर्तृकणमर्तरी-
 तानेदेव च इत्येन्द्रियदार्मिगा चन्दनद्रवेण विगधिनाह्वरागामकलेमार्गो-
 रित्तर्गिभर्तैः कृत्वाभक्त्यामुदरमाकृतीदामप्रवितरोमरां अथजशिशुगपतं-
 निरेकैरेककननेनचमददनेषदवा म्माशदमृदमधनोदनाविदोःपलक्ष्यमानां
 रिनेदेव म्मादमृत् न्द्रहृत्तामुत्थोःसूतः प्रगम्य परमया भवत्या पु-

स्नात्वातिदूरे समुपविष्टो मुस्तानिविष्टनिश्चलदृष्टिरानर्तितशिल्पिण्डना दत्त-
मार्जनशुद्धस्तनितगम्भीरेण स्वरेण संगीतकमिव प्रस्तावयन्पुष्टार्थाभिः
मृत्तिभिरविचिरं तुष्टाव । समापितमञ्जपविधिध्यातिक्रान्ते कियत्पि समये
विनिर्गत्य देवतागृहाद्दर्शनार्थमागतमुचितस्यानस्थितं गत्वा गुरुजनं वन्दे ।
विहितमप्यदिनावश्यकविधिध्यापराहसमयानुजातदर्शनेन सर्वदर्शनग्रन्था-
श्लेषेदिना विद्वज्जनेन सार्धं तैस्त्रैः कथालापैस्तस्यां । उपस्थिते च प्रदो-
पसमये तेनैव विधिना धियः पूजोपचारं चक्रे । अन्यदिवसेष्वप्येतदेवा-
न्वतिष्ठत् । देवकृत्यशून्ये च क्षणे समुपजातचित्तोत्कलिकः कदाचिदारुह्य
क्रीडाशैलशिखरं समन्ततो दन्तदृष्टिरुद्यानवापीवनस्पण्डसरित्तडागदेवता-
यतनमण्डितान्साकेतपुरपरिसरोद्देशान्दर्श । कदाचिद्य परिमितपरि-
चारकानुगम्यमानः प्रमदवनमध्ये मन्दं मन्दं विजहार ॥

एवं च तत्सोपरतराज्यचिन्ताभारस्य विरचिताम्यर्णपर्णशालाकृतस्थि-
तेस्त्रिकालशायिनः परिमितकलाहारपरिपालितशरीरस्य कुशतल्पशायिनो
मुनिसमुपदिष्टेन विधिना ग्रनमपत्यसंततिनिबन्धनमनतिचारं पालयतो
गृहीतप्रद्वयस्य दिवसाः कतिचिन्नतिजग्मुः । एकदा तु विहितमञ्ज-
पतापूर्वेषुः स राजा पर्वदिवसे विशेषेण निर्वर्त्य देव्याः धियः सायंत-
नीभायतनपूजाननुपलक्षितः परिचारकगणेन नगरबाह्याराममण्डनमादिती-
र्थतया पृथिव्यां प्रथितमनिनुद्गशिखरतोरणमाकारं शकावनार नाम सि-
द्धायतनमगमत् । प्रविशन्नेव च तस्य द्वारदेशे शगिति दत्तदर्शनम्, अस्त्रि-
लविष्टप्रयाधिपतिना ज्वलितज्वलनच्छटात्रटालकुलिशकोटिकुहितकु-
लाचलेन भुजबलविनिर्जितबलप्रमुम्बदपितामुरचक्रेण भगवता स्वय शक्रेण
साकेतपुरनिवेशकाल एव कृतप्रतिष्ठम् भगवतो युगादिजिनस्य कृत्वा प्रणा-
ममार्भमुखमापतन्तम्, अल्पावशेषदेवायुषमासत्तममुपस्थितविनाशनया म-
मुपजातद्वादशारुणोदयमिव ब्रह्मस्तम्भमस्तांशस्वर्गपर्यन्तमूर्यमिव दिवसमुपरि-
संनद्धसजलमेघदुर्दिनमिव श्रीभ्रमावानलामन्दुमण्डलाभिमुखीभूतसैहिकेय-
मिव पार्वणचन्द्रिकापटलमुल्लिखितसातकुम्भस्तम्भावदातदेहम्, ॐ

णशालिनामतिभास्वरतया तडिहृण्डैरिव निर्मितानां पुष्परागपरमाणुमृत्तिका-
 भिरिव दत्तोपचयानामातपेनेव कल्पितत्वचामङ्गानामनलस्फुलिङ्गपिङ्गलेन
 गलता समन्ततः प्रभाजालेन ज्वलदनेकदीपिकाचक्रवालमिव मण्डपान्तरालं
 कुर्वाणम्, अन्तरिक्षगतमप्यतिबहलतया चरणतलप्रमायाः स्पृष्टभूतलमिवो-
 पलक्ष्यमाणम्, अकठोरविद्रुमकंदलीसरलाभिरम्मोजदलभ्रमाभ्रमेण^१ पतद्भ्र-
 मरसंभ्रमादिवान्योन्यलमाभिरभ्रतः स्फुरदुन्मयूखनखलेखाभिरन्वकार(!)ड-
 रूपलक्ष्याध्वपरिस्खलनशङ्कया पुरस्कृतशशिकलाभिरिवाङ्गुलीभिरुपेतैर्न ग-
 त्युत्कम्पगलितवैकक्षकस्रग्दामरेणुनिश्चलनिलीनैरलिभिः पुनरागमनप्रार्थना-
 पुरःसरमानतायास्त्रिदशलोकधियो वियोगाश्रुभिरिव सकञ्जलैः कल्माषितैर्न
 कल्पतरुपल्लवचारुणा चरणद्वयेन घोटमानम्, अमृतोऽमृतः श्लक्ष्णपरिमण्ड-
 लजह्वाकाण्डेनैरावतकरमिवान्तिके विधाय वेपसा निर्मितेन मूले मूलस्थलेन
 भ्राजमानम्, ऊरुस्तम्भयुगलेन निवसितातिसूक्ष्मदेवाङ्गवसनम्, आनीलपा-
 टलेन पद्मरागेन्द्रनीलखण्डखचितस्य मेखलादाहः प्रेङ्गताधोमुखेन मयूखमा-
 लामण्डलेन समन्ताद्वाच्छादितनितम्बभागम्, अभिनवकल्पपादपप्रवालविर-
 चितपरिधानम्, साक्षाद्भृतकिरातपेषमिव विषमलोचनम्, उत्तिद्रकाञ्चनार-
 विन्दुचारुणा विमलकान्तिसलिलपरिपूरितेन मानसेनेव मञ्जनक्रीडापरम्प-
 रोपजातपरिबयागतेनार्तिना नाभिमण्डलेनालंकृतप्रतनुमध्यभागम्, त्रिगाप-
 योधरपरिरम्भशंसिभिः पृथुलपरिमण्डलैर्दिव्यचन्दनरसस्रप(३)कैः सार्गष्य-
 बनकालमुल्लभो हृदयदवधुरितरसुरमिवैनमपि मा पीडयेदिति बुद्ध्या समाग-
 तैरश्विनर्षाणिमामीशशिमण्डलैरिवाधिष्ठितवधम्बलाभोगम्, अतिबहलकेयूर-
 पद्मरागप्रभाभारमग्नितोद्रेण गम्भीरेणापि मांसपरिपूरितेनेव चिरमरूढे-
 नाप्यात्रैरेव महासुरशम्भप्रहारनिवटेन म्भपुष्टिमयूखवाहुशिखरम्, वामेन
 मविलामभुजगतागतद्रापिनया तदशोदिनेन्दुलेखाकारया गलमणिप्र-
 बया विगात्रेणैव दक्षिणेन चाग्निदेवप्रणामसमयसम्प्राप्त्य कुमुमापीडम्
 निर्वहन्त्य नियन्त्रामिनेन पाणिना बन्धुभीवकचापधारिणः प्रारम्भपृष-
 ष्णसगकचगम्य कुमुमधनुष स्थानकमश्रीकुर्वाणम्, आमुक्तमेधमुक्तम्प्रा-
 ष्णसगकचगम्य कुमुमधनुष स्थानकमश्रीकुर्वाणम्, आमुक्तमेधमुक्तम्प्रा-
 ष्णसगकचगम्य कुमुमधनुष स्थानकमश्रीकुर्वाणम्, आमुक्तमेधमुक्तम्प्रा-

मंयुष्यलेनाभिस्तास्कालसंगलितम्, अपरागमपनेनुमारोपिताभिः शिसिशिखा-
 बलीभिरिव कृपिनिरोमशौचसिचयोचरामंगमन्तकालनिद्रोदयादीपसिमि-
 पितस्य दूरविस्तारिणो नयनयुगलयोन्मेषलीलायु विमर्षता क्षीरधवलेन प्रमा-
 प्रबाहेण मधनारम्भरमसपीतमेकहेलया सकलमिव क्षीरसागरमुद्गिरन्तम्,
 आयर्चरचानालेन सततविक्रासिना नाकमन्दाकिनीनीलोत्पलेन सहस्रलोच-
 मात्प्रसादलम्बेनैकलोचनेनेव शुभितैकश्रवणपार्श्वम्, उल्लसिताधरप्रभासा-
 न्द्रविद्रुमबनमुद्गतधवलदीर्घलोचनतरङ्गमुत्सङ्घितकपोलमुक्ताशुक्तिकान्तमा-
 शान्तोज्ज्वलललाटतटमाविष्टतल्लतादीवलयाद्रीकमापीताशूनदर्शनदुराश-
 या क्षीरोदमलिलमिव सकलमावासितमुपदसितशरच्चन्द्रिकाप्रकाशमास्यला-
 पण्यमुद्गहन्तम्, आपीटमधुकरप्रतिबिम्बकूर्नुरितोदरेण बहलरागवर्षिणा पू-
 टारत्नेन भाविसुरलक्ष्मीविनाशसूचनाय कृतसंनिध्येनोत्पातसूर्यमण्डलेनेव
 सङ्कीलेन कलितोष्माङ्गम्, अमरकाननप्रभवपनसारैर्मस्कारातिशयमुरभिणा
 मुरकरिकपोलमदमिधेण गोशीर्षचन्दनेन कृतमसृणसर्वाङ्गीणाङ्गरागमुनि-
 लकृतसुहृन्मन्तरालप्रविष्टमुद्गपटुविलेपनामोदमुपितनिद्रैर्निर्देयचरणप्रणोदद-
 लितदलपुंटरपहायापहाय कमलगर्भशयनानि धावद्भिरुद्यानदीर्घिकामधुकर-
 रकुलैः समन्ततस्त्रिभिरशिबिरैरिव शरीरप्रभारोपितैः कृततुमुलकोलाहलम्,
 अम्भरागमनसमीरणशोपितमुधाशीकरसेकेन मर्त्यलोकपट्चरणदृष्टचुम्बनशै-
 क्येव निबिडसंक्रोचितमुखीभिर्मन्दागकलिकाभिरन्तरान्तरा दन्तुरितेन कि-
 चिदारूढम्लानिना पारिजातकुसुमशेखरेण विराजमानम्, अनेकसुरपादपप्र-
 मूनपरिमलमुचः श्वासपवनानातदीर्घकालमाप्रातानाम्बण्डलक्रीडायनमारुता-
 निव जवागमनमेदादनवरतमुद्गमन्तमेकैर्दमानिकमपश्यन् । आलोकन-
 मात्रेणैव त प्रत्युपजातदिव्यनानिश्चयस्य चक्षुनिर्मपाटिलङ्गदर्शनोन्नीतस्वर्ग-
 प्यवनसमयस्य रूपसर्पिलरूपणादात्मानिश्चधीभूतचारुताभिमानमन्धे. पा-
 धिवम्यानुन्मनसि, 'अहो प्रभाव सुरलोकभृमीनाम, यत्र स्वलु संभूतानि
 पुण्यभागिना शरीराण्यप्येवविधानि भवन्ति यानि चरमास्वपि दशामु-
 तावदान्तामुपसर्पितु द्रष्टुमप्यनलमनर्लमिव वैद्यान्त पुमासः । तथा
 अस्य वपुषि प्रकाममाम्बेऽपि स कोऽपि स्वभावभास्वर.

तापो यस्मिन्नसौ प्रकृतिप्रगल्भापि भीतेव लज्जितेवोत्कुपितेव मे न चि-
मावभाति लक्ष(क्ष्य)भीक्षणद्वयी । चित्रं यदस्यात्र शकलितमनःशिलागर्भ-
बभ्रुष्यतनुवले तनुप्रभाजाले निरन्तरनिमग्नाः स्वतेजस्तिरस्कारलज्जिता इ-
मनागपि दर्शयन्ति नात्मानमायतनप्रदीपाः । इमेऽपि सर्वतः प्रधाविताः
प्रणष्टदीपान्वेषणायेव भ्रमन्ति दहनालोकलोलुभाः शलभसंघाः । सर्वपा-
शृतायोऽहम्, यस्य मे मर्त्यभावेऽपि प्रकटितदिव्यवपुषा दर्शनमनेन दत्तम् ।
इति विचिन्त्य मुक्त्वा च सफलकं प्रभुताभिमानेन सार्धं कृपाणमावद्धा-
अलिः श्लोकमुपेत्य स्वागतमकरोत् ॥

सोऽपि तथा समुपमृत्य तं पुरस्तादवस्थितमतिस्त्रिमितप्रगल्भस्त्रि-
दृष्टिप्रकृतितान्ःप्रीतिमावद्धकरसंपुटमतिशयस्पृहणीयदेहावयवदर्शनानन्द-
तिःस्पन्दविक्रमिनेन पुनरपि प्राक्तनीं प्रकृतिमापन्नेनेव चक्षुषा सु-
चिरमुपजातप्रत्यभिज्ञानलव्य इव सत्त्वरोपसंहृतगतिराचरणयुगलादुत्तमार्गं
यावदालोकितवान् । आनीतकरसंपुटश्च हेमाद्रिनट इव पृथुश्रीवत्सना-
न्विष्टने वक्षसि श्लोकमुपदर्शितमिनः प्रमृत्तगरीहास इव सलिलनिर्भ-
राम्भोभरनिनादगम्भीरेण स्वरेण गभुरमब्रवीत्—‘नरेन्द्र, सर्वश-
रीरगर्भनिहितैः प्रधानपुरुषैरिय प्रमावावेदिभिःस्पृष्टैरपि नियेदिनोऽस्मि
चक्रवर्तिश्रुतौ म मन्त्रु भवान्मध्यमलोकपालो गजा मेघवाहनः, यो-
ऽस्मानिः पुग देवागुरुममदमभावे दिव्यमदसि विष्टपत्रवपने पुगे देवस्य
पाञ्चशामनस्य मर्त्यलोकवातातिवदनाविद्याग्निपुत्रे प्रधाननारिकांभरेवं नि-
गीपु, एवं शूर, एवं ल्यागशील, एवं धार्मिक इति बहुप्रकारमद्दु(शु-
स्त्रिपुल्लङ्घयन्मटहपो देवनिपल्लवध्याप्रकमे गुचिरमुपवर्ण्यमानः श्रुतोऽसि ।
स्वैका न कृतार्थं चक्षुष्यज्ञानम् । कश्चिन् च मयो देवतादर्शनमपुण्यं
पुण्यद्वन्द्वनदिनोपनीनामुना स्वद्वशोद्धनेन । गच्छामि गात्रतम् । अनुजा-
नीदि मन् । जनीदि च मदीयमपि जेगतो वृत्तान्तम् । अहं हि गीधर्म-
सुदोहमदा ज्वरनप्रनाभिसतो वैमानिकः मन्त्रदेव नाह्वतः प्रथितो
कच्छन्नुत्सिक्तेन दिव्यरुचिः कश्चिन्नेनानुगम्यमानो गगनपथेन पथि वि-
तेव शोःहन्ति देवलयत्रनिदिभिर्द मन्त्र्यहरवम्—‘हन्त, म एव

भगवानशेषजगन्नाभिकुलकरकुलालंकारः कारणं मकल्लोकव्यवहारसृष्टेः, द्रष्टा कालत्रितयवर्तिनां भावानाम्, उपदेष्टा चिरप्रणष्टस्य धर्मतत्त्वस्य, सर्व-सत्त्वनिर्निमित्तबन्धुः, सेतुबन्धः संसारसिन्धोः, आद्यो धर्मचक्रवर्तिनाम्, आराध्यश्चतुर्विधस्यापि सुरनिकायस्य, नायकः समप्राणां गणधरकेवलप्रमु-खाणां महर्षीणामृषभनामा जिनकृपः, यस्य पुरा स्वामिना शक्रेण स्वयम-नुष्ठितः प्रतिष्ठाविधिः ।' अवधार्य 'चेत्तदधिकोपजातभक्तिः 'आसतामिदंैव मुहूर्तमेकं भवन्तः' इति निघर्त्य पृष्ठानुपातिनः सुरपदानीनितिमात्रमुत्सुको गन्तुमङ्गमात्र एवागतः । दृष्टश्चैष भगवानशेषकल्मषक्षयहेतुरादिदेवः । इदानीं गन्ताहमधिगतनिर्वृतिर्विलक्षणं रामणीयकेन मकलद्वीपानामपार-जलपूरितान्तरिक्षेण सर्वतः कृतपरिक्षेपं नन्दीश्वरोदनाम्ना नदीनाथेन नन्दीश्वराभिधानं प्रधानद्वीपम् ॥

तत्र मे परममिन्नमेकान्ततः रोहमयो मयैव सदृशप्रभावाधिरनिशयेन प्रसादपात्रं वृत्रशत्रोरत्युदाररूपबलविभवशाली सुमाली नाम देवो देवलो-कतः कौतुकाकृष्टमनसा स्वयं प्रभाभिधानया देव्या दिव्यवनिताजना-दुपश्रुतरम्यतातिशयां जिनायतनविशतेः ध्रियं द्रष्टुमानीतः, सांप्रतमति-शयितनन्दनद्रुमवनेषु दधिमुस्त्राभिधानमहाधराधरेन्द्रपोटशकपरिक्षेपणीनां जम्बूद्वीपप्रमाणपरिमण्डलाकृतीनां पुण्ड्रेसुरसशिशिरमुरभिस्रच्छत्सादुसलि-लकल्लोलास्फालितविशालमणिशिलासोपानपङ्क्तित्रितयरमणीयानां महापु-ष्करिणीनामुपान्तवर्तिषु विचित्रतरुकाननेषु कान्तासग्यः श्रीडासुसमनु-भवति ॥

अस्ति च द्वीपे तत्र दीपभूता मर्त्यलोकस्य मणिमयमहाप्रामादशतशा-लिनी विततकाञ्चनशिलाशालबलया जिनायतनयाश्रामु त्रिदशलोकादुपाग-तानाममरमिषुनानां निवासस्थानमपरैधामरावती परमरम्या रतिविशाला नाम तस्य नगरी । सा चाप्य प्रातरेष कौतुकादितसतो विषरद्विरनुचर-मंदीयैस्तदीयसंनिधाषप्यनाथेबोद्धसितेव प्रणष्टसकल्पपूर्वशोभा, भूर्तरिवाधि-ष्ठिता, कृतान्तदूतैरिव कटाक्षिता, कलिकालेनेव कवलिता, समप्रपापमहपी-डाभिरिव श्रोडीकृता, सर्वतो विजृम्भिताविच्छिन्नमलिनच्छाया,

विसंस्थुलगृहस्यगीर्वाणपरिहृतसर्वनिजनिजव्यापारा, गलितगर्वगन्वर्वागि-
 लितगीतगोष्ठीस्वरविचारा, विषण्णमाध्यपग्निदा, विसिन्नमिद्धनिषियन्-
 नगानोन्मुखमुखरकिंनरकुला, पानकेलिनिग्नेक्षयसशून्यीकृतोपवनतरुसङ्ग-
 लतामण्डपा, नष्टहर्षकिंपुरुषनिर्भर्त्स्यमानपरिग्म्भणायानवल्लमतरुणीगन्ना-
 रणरणकगृहीतगृहदेवतावनदेवतासदुःखदृश्यमानतत्क्षणम्लानकल्पपादना,
 संतापविधुरविषधरवधूसततप्रार्थ्यमानचन्दनलतागृहावस्थाना, स्थानस्थानर-
 ज्यमानस्त्रिभ्रसिद्धायतनदेवताप्रतिमा, प्रतिमन्दिरमाकर्ष्यमानश्रवणदुष्टदृ-
 कष्टशब्दा दृष्टा । मन्दिरमपि तदीयमप्रवृत्तोत्सवं धृतानुचितवेषनिर्व्यापार-
 निःशेषकलत्रं चित्रशालास्वसंपाद्यमानहरिचन्दनपङ्कोपलेपनं मणिकुण्डिने-
 प्वक्रियमाणकनकपङ्कजोपहारक्षेपं द्वारतोरणरणरणायमानचण्डपवनेरितशु-
 प्ककतिपयप्रवालवन्दनमालं मृदङ्गपटहादिवाद्यध्वनिशून्यनिःशेषनाट्यश-
 लम् अश्रूयमाणचारणमिधुनमङ्गलोच्चारम् अनाकर्ष्यमानकिंनरकन्यकावत-
 कीशाङ्कारम् अप्रमत्तविवुधयोधशतसंरक्ष्यमाणगोपुरप्राकारम् अमुरापहार-
 भीतभव्याप्सरःपरिहृतस्त्रेच्छाविहारम् उद्यानवापीप्वनारभ्यमाणविभ्रममन्त्र-
 नम् उद्विग्नसकलपरिजनं दृष्टम् । इदं चारिष्टमतिकष्टमप्रतिविधेयं विधिव-
 शात्तत्तत्रोपजातं तस्य तत्कलत्रस्य वा प्रधानस्य अचिरकालभाविनं विनाशन-
 वश्यतया निवेदयति । न हि येषुकेषुचिदनर्थोपनिपातेषु कदाचिदपि दिव्या-
 नामास्पदेषु संपन्नं (!) ईदृशाः पदार्थानां प्रकृतिविपर्ययास्तत्संनिवासिनां
 विबुधलोकानामन्तरत्यन्तशोकातश्चसिनो हृदयायासाः । तेन च मया त-
 गत्वा द्रष्टव्योऽसौ कदाचिदभ्यदृष्टदीर्घमद्विरहदुःखसखा सुखयितव्यः सर्व-
 कालमभिलषितमद्दर्शनो निजदर्शनेन । शमयितव्या दिव्यलोकच्यवनमुल्लस-
 सर्वभावानां विनश्वरस्वभावतावेदनेन हृदयेऽस्य दाहकारिण्यरतिवेदना ।
 देयो दिव्यशक्तयनुरोपेन मुगतिसाधनेषु धर्मकार्येषु सविशेषमुपदेशः ।
 ततस्तेन सह पूर्वानुभूतमुखदुःखवृत्तान्तकथाव्यतिकरेण नीत्वा विमावरी-
 मेतां विमातकाले कथमपि प्रार्थितपुनर्दर्शनेन पुनरपि प्रतीपं निवर्तित-
 व्यम् । कर्तव्यं च किमपि कालोचितमकृतकालक्षेपेण ख्यातेः सुखस-
 चामुष्मिकस्य साधकं कुशलानुष्ठानम् । यतो ममापि निष्ठितप्रायमायुः ।

अल्पावशेषा त्रिदशलोकस्थितिः । उपस्थितो दीर्घकालप्ररूढगाढप्रणयैर्नाकि-
 भिः साकमात्यन्तिको विरहः । समासतीभूतमुर्वशीप्रमुखसुरवधूमुखारविन्दा-
 दर्शनम् । अदृश्यतां गतास्त्रिदशपतिसदसि हृदयदस्यवो रम्भालास्यकरणप-
 योगाः । विप्रयोगोन्मुखं तुम्बुरुमुखेन श्रवणरन्ध्रमधुरगन्धारप्राममूर्च्छनाश्रप-
 नम् । उच्छन्नकल्पा कल्पतरुलताछन्नेषु नाफमन्दाकिनीफच्छेषु स्वेच्छाविंहा-
 रकीडा । श्रोडीकृतं मनुष्यलोकावतारस्मरणपीडया निविडमन्तःकरणम् ।
 आकारितदुःखसंहतिरभिमुखीभूता सपरिजनेव गर्भवास एव नरकगतिः ।
 ईदृशे च सर्वतः समुपस्थितातिदुर्वारव्यसननाते सर्वतोमुखप्रसृतदुर्विषहृशो-
 कसंततौ संतापकारिणि कातराणां वैकृत्यव्यदायिनि ह्यीयानामुपजनितसंसारसु-
 खवैमुख्ये विवेकिनामुदीरितरूपकारबुद्धायुदारचेतसामतिदारुणदशापाके
 कथंचिदुपजातसंगमस्य सुरपतिप्रशंसाश्रवणादिवसादारभ्य प्रतिदिवसमभिल-
 पितदर्शनप्राप्तेराकारदर्शनेनैव प्रशमितसकलहृदयोद्देगतमसौ महात्मनः (नि)
 नृ सर्वात्मना प्रियं कर्तुमन्तःकरणमुरसहते मदीयम् । मन्दायते च त्रिभुवना-
 तेशायिसत्त्वममुच्यतां च सावकी प्रागुपश्रुतां विचिन्त्य प्रत्याख्यानलाभिव-
 उल्लेखमाणम् । अतो न शक्नोमि सर्वथैवोपचारक्रियापराध्युखो भवितुम्, नापि
 प्रथाभिमतवस्तुप्रार्थनाविषयेणाम्यर्थनेन कदर्थयितुम् । केवलमवलम्ब्य मध्य-
 मं पन्थानमुपरचयामि तेऽञ्जलिम् । अनुगृहाणेमां मनःपरितोषाय मे नृपचन्द्र,
 यन्द्रातपाभिधानं प्रधानमखिलानामपि स्वर्गभूषणानामासत्तिमात्रेणापि कृत-
 तफलदुरितापहारं हारम् । एष किल पीपूषदानकृनार्थो कृतमकलार्थिमुत्सा-
 र्थेन मयनविरतावधिना क्षीरोदेन प्रयत्नरक्षितात्प्रधानरत्नकोशादमृतसंभ्रंशु-
 क्तिगर्भमभवाप्यतिप्रभावन्ति परिणतामलकीफलस्थूलनिलालानि मुक्ताफ-
 शन्धादाय कौतुकेन स्वयं ग्रथितः । कृतश्च स्वयं वरोत्सवानन्तरमहुरा-
 रिमन्दिरमाश्रयन्त्याः श्रियो मन्युगद्गदकण्ठेन कण्ठकाण्डमण्डनम् ।
 देव्यापि कमलया कामकेलिक्रान्तिहारी हरेरिति धृतो धृतिमत्या महन्ति
 कालम् । उपनीतश्च जन्मनि कुमारजयन्तस्य ज्येष्ठजायेति जातश्रु-
 क्त्या पुलोमदुहितुः । तथापि परिरम्भविभ्रमेषु निविडपीडि
 सुरगजकुम्भपीठपृथुनो निजस्तनमण्डलस्य कृत्वातिदीर्घकालं

पितः सखीप्रेमहृत्तद्वदयया मत्प्रियायाः प्रियङ्गुमुन्दर्याः कण्ठदेशे । तदा-
 प्यतिशयितशीतरश्मिरोचिपमस्य शुचितागुणं शचीप्रसादं च बहुमन्यन-
 नया मुक्त्वान्यानि कंधराभरणानि धारितः सुखिरम् । अद्य तु कापि धन-
 कर्मणि नियुज्य तामागच्छता मया विरहविनोदार्थमारोप्य कण्ठे मुहुरक्षणे-
 त्कण्ठितेनानीतः । तदेष संप्रति स्वभावधवलरुचिः कालच्छायाकवलिनम-
 च्येव मोक्षुकामो मामवाप्य कथमपि पुण्यपरिणत्या प्राङ्मया संयोजितं त्वं
 मुक्तामयवपुपमशेषतो मुक्त्वामयं त्रासविरहितमपेतत्रासः स्वच्छाशयमति-
 स्वच्छो गुणवन्तमतिशयोज्वलगुणः प्राप्नोतु सदृशवस्तुसंयोगजां प्रीतिम् ।
 अस्य हि परित्यक्तसुरलोकवासस्य दूरीभूतदुग्धसागरोदरस्थितेस्त्वद्वसति-
 रेव स्थानम् । न हि त्र्यम्बकजटाकलापमन्तरिक्षं वा विहाय क्षीणोऽपि
 हरिणलक्ष्मा क्षितौ पदं बध्नाति । मयाप्यनन्ययोग्योपमोगां भव्यतामस-
 भावंयता दिव्यदर्शनममोघमिति घोषणां जनस्य किञ्चिच्चरितार्था चिकी-
 र्पता क्षणमात्रपरिचितमात्मानमीषदनुस्मरणविषयतां नेतुमभिलषता प्रीति-
 प्रगुणितस्य चात्मनस्तरलतां तिरोघातुमक्षमेणायमुपनीयते, न पुनरुपका-
 राय प्रीतये वा । सर्वस्वदानेनापि देहिनामुपकुर्वतः परेण प्रार्थितां पृथि-
 वीमपि तृणगणनया परित्यजतः किं तद्वस्तु यत्प्रदानेन प्रीतिरुपकारो वा
 भविष्यति भवतः । सर्वथा दत्तोऽयं मया । विपत्प्रतीकारासमर्थः क्षीणायुषो-
 ऽस्य भिषगिव कथमृच्छमाहरामि । अलंकारः क्षत्रियकुलस्य याचकद्विव-
 इव कथं प्रतिग्रहमङ्गीकरोमि । गृहाम्यागतेनामुना दीयमानं दुर्गतं-गृहस्य
 इव गृहज्ञपरं लघिमानमासादयिष्यामि । सुरैरपि कृतस्तुतिराभरणखण्डस्य
 कृते करं प्रसारयन्नस्यैव वैमानिकस्योपहास्यतां यास्यामि-इत्यनेकविकल्प-
 विप्रलब्धेन्मनसा त्वया मनस्विनां वरेण त्रिदशनाथेऽपि भगवति कदा-
 चिदकृतप्रणयभङ्गस्य मे न कार्यः प्रथमप्रार्थनामङ्गः । गृहीतव्यो निर्विचा-
 रेण । यस्मादुपरोधभीरुत्वादगृह्यमाणोऽपि भवता दूरीभूत एवैव मे स्वर्ग-
 च्युतस्य । गृहीतस्तु कदाचिन्मनुष्यलोके लब्धजन्मनः पुनरानन्दयति दृष्टि-
 मिष्टतमदर्शनं धनम् । अमरलोकाक्युता कालक्रमेण देव्यपि मे प्रियङ्गुमुन्दरी
 कदाचिदालोकयति । दर्शनाभ्यासजातपूर्वजातिस्मृतिश्च स्मरति रत्तिकरा-

प्यसक्तं मया सहोपभुक्तानि स्वर्गवामकीडासुखानि । विरहदुःखदत्तोद्वे-
गाद्य प्रपतते यथाशक्ति कुशलावाप्तिसाधके कर्मणि । एवं च तस्या अप्युप-
हृतं भवति । संबन्धि च भवार्णवे विविधकर्मवशवर्तिनां जन्तूनामनेकशो
जन्मान्तरजातसंबन्धैर्बन्धुभिः सुहृद्भिरर्थैश्च नानाविधैः सार्धमवाधिताः पुनस्ते
संबन्धाः । स्मरणानि चात्यन्तविस्मयकराणि पूर्वजातेः । अतो नायमालापो
मोहप्रलाप इति मे समर्थनीयः । कदर्थनीयश्च पुनरहं प्रार्थनाभङ्गदैन्यसंपा-
दनेन' इत्युदीर्य कण्ठादवतार्य किञ्चिदवनतेशणो दक्षिणकरेण लग्नधवलन-
स्वकिरणमालमुपस्थितनिरवसानसुरलोकविरहव्यथाया विदीर्णहृदयोद्वीर्णग-
र्भाशृतघट्टासारमिव हारमुपनिन्ये । नरेन्द्रोऽपि तेन चर्मचक्षुषामगोचरेण
तस्य साशान्तिजदिव्यरूपाविष्करणेन तेन स्मितोद्वेदपूर्वेण वक्षसि रचित-
कोमलकराञ्जलिना यत्र प्रथमाभिभाषणेन तेन सुरपतिप्रशंसाप्रकाशनपुरः-
सरेण विन्मुरवता स्ववृत्तान्तकथनेन तेन च दूरं परिहृत्य दिव्यतावलेप-
स्पृहणीयेन प्रतिग्राहणाय भूयोभूयः कृतेन प्रणयप्रार्थनेन दूरमावर्जित-
मनाः प्रकृतिनिःस्पृहोऽपि परोपचारेष्वतिस्पृहयात्पुरिव सत्वरमुपसृतः प्र-
सार्य करयुगलमप्रतस्तं जग्राह ॥

देवोऽयं सावलक्षितगतिस्तस्मिन्नेव क्षणे श्रुतित्यदर्शनमगमन् । तिरो-
भूते च तस्मिन्नुपजातविस्मयो नरपतिर्निरीक्ष्य चक्षुषा निश्चलेन तं
शरमुत्तरीयाद्यलकदेशे बबन्ध । प्रविश्य च शक्रावतारायतनमध्यमाराध्य
गणन्तमतिचिरमार्दिदवमागत्य निजसदनमुपपाद्य भक्त्यतिशयेन श्रियः
प्रायतनी सपर्यामभिमुखीभूय तन्मुखं निहितनिश्चललोचनो निषमाद ।
तजगाद च—'भगवति, त्वच्चरणारविन्दमवानुपावोऽयम्, यदम्मादृशा-
पि मनुष्यमात्राणामशेषत्रिभुवनमाननीया वामवसमानौजसो वैमानिका-
निधिमभिलषन्ति, योगिज्ञानगोचर चात्मनो रूपमध्यक्षाविषयीकुर्वन्ति,
कटितसभ्रमाश्च दृष्टिदानमभाषणादिना बहुमानेन महिमानमारोपय-
न्ति । एतद्य यद्यपि अतिमिच्छन्धुना परोपकारपगधीनमानमेतन् महा-
मना तेन दिव्यपुरुषेण स्वाङ्गभूषणीकृतमाभरणमेक दत्तम्, त
बदीयमेतत् । अतो न मे शरीरस्पर्शमर्हति । दिव्या हि मूर्तयो,

दिव्याभरणानाम् । तेन तावक एव परिवारलोके भवतु । कस्मचि
नुभवतु वादृष्टोदयान्मनुष्यलोकमागतमपि पुनस्त्रिदशलोकस्थितिसमुचिं
शोभातिशयम्' इत्यभिधाय संहाररत्नं देवतायाश्चरणयोः पुरस्तादमुञ्चत् ॥

अत्रान्तरे नितान्तभीषणो विशेषजनितस्फातिरास्फालिताशातटैः प्रति-
फलद्विरतिपरिस्फुटैः प्रतिशब्दैः शब्दमयमिवादधानस्त्रिभुवनमुद्भ्रान्तनयन-
तारकाकान्तिसारीकृतदिग्मिराकर्णनः सन् समयमुभयकर्णदत्तहस्ताभित-
यतनदेवताभिः कुलिशताडितकुलाचलशितारसमकालनिपतद्गण्डशैलनि-
हनादोद्गुरो हासध्वनिरुदलसत् । उपश्रुत्य च तमश्रुतपूर्वमुर्वीपतिरुपजातवि-
स्मयः पस्पर्शं चेतसा कियन्तमपि हासम्, न तु स्वल्पमात्रमपि संत्रासम् । अनु-
गिशतस्वभावावस्थितिश्च स्थित्वा मुहूर्तमुद्भूतकौतुकस्तदनुसारेण संचारया-
मास तिर्यग्बलिततारकं चक्षुः । दक्षिणेतरेविभागे संनिहितमेव देवताया ॥
गिति दत्तदर्शनं निदर्शनमिवाशेषत्रिभुवनभीषणानाम्, अतिकृशप्रांशुविक्र-
राजकंकशकायम्, अतिकुलकोमलेन प्रमरतासमन्ततः कान्तिकालिमा कञ्च-
कमयीमित्र संशैलद्वीपकाननामुर्वी कुर्वाणम्, अनतिपुराणशुक्तिकाश्रेणिकि-
तमामा हामदूरप्रकटिताया दन्तपङ्केः प्रतिमयेय पुरः स्फुरन्त्या स्थूलपृष्ठपुष्पा-
नस्तपस्परया प्रकाशिननिजप्रभातिमिरतिरोहमचरणयुगलाहलिविभागम्,
धार्ष्ट्यस्त्रिभुवरेण स्थवीयमा चरणयुगलेन रामप्रभोभ्रूमरं नक्षत्रमाविसारमेने-
कवानिक्रमणदृष्टं भ्रमणलभं रशाया भूतिरज इव दिक्षु विशिष्यन्तम्, अशुद्धमा-
कशिगदृष्टनिचिनेन निधेनुमुष्णायमूर्ध्वलोकस्य गंगृदीतानेकमानरज्जुने-
बोपदशमणेन गगनमीमोत्तहिना अज्ञाद्विर्त्यन निरन्तरात्कद्वितनत्रति-
व्यत्यमलतात्सिमरनिषण्णमिव दृश्यमानम्, उख्यनास्थिमन्थिना जानुपु-
सलेन क्षीणमाभेन च निष्काममूलाण्डद्वयेन विश्रानितपरस्परगुणप्रकर्षम्,
अशृगा(१)चक्रादाने नैऋतगणेन जरादत्रगरेण गादीहृतशतमहाभरक-
ट्टेणद्वैलचर्ममिचयम्, अमृत्प्रवाहपाटलाया वैतरणीगामिगच्छिरेनिचदेव
दृष्टुर्दक्षिणा रोमद्वया मीमन्निनक्राकृत्सिद्धरपातालम्, आद्रेपद्वर-
द्वयमर्द्धदृष्टवया हादस्य दूरदर्शिनोक्तवीनां पशुंक्षानामन्गालद्रोनीं
विद्वेषवर्णितुमर्द्धवै मीमन्निनक्राकृत्सिद्धरपातालम्, आद्रेपद्वर-

क्षेत्रपुरःप्रदेशं दर्शयन्तम्, अचिरस्वण्डितं मघसाधकमुण्डमिन्दुखण्डभ्रद्वया
 धवलकुटिलान्दंष्ट्रानिर्गमानपहरन्तम्, आसादितं विधुंतुदमिव गलावलम्बितं
 विभाणम्, अतिभारविपाटिताहुलीसंनिवेशगलितमुच्छलितरुधिरच्छटाछोटि-
 तायतनस्तम्भकुम्भिकमासा(शा)करिकुम्भस्थलास्थिस्थूलमतिदूरलुठितमपि
 रक्षासवकपालमनुभावदर्शितात्यद्भुतभुजायामेन पाणिना वामेन ना(१)त-
 थैवोर्ध्वस्थितमाददानम्, दक्षिणेन च प्रातेक्षणव्यापारितनिशितकर्तिकेन
 वामकक्षान्तरक्षितकंधरस्य दृढनिरुद्धनिःश्वासनिर्गमत्वादध्वरपशोरिव तत्तद-
 तिकरुणमन्तःक्रन्दतो दचनिष्कलकृपाणघातस्य वेतालसाधकस्य साधितप-
 कम्, उत्सर्पता परिकराशीविषवदनविषपावकेन गात्रपिशितमुत्कृत्योत्कृत्य
 फीकशोषदंशमश्रन्तम्, क्वलितपिशितचर्वणायासचञ्चलेन कपिलतासंविभा-
 गदानाय त्रिभुवनोदरचारिणीनामचिररोचिषामारब्धसंज्ञासमाहानेनेव क्षया-
 नलवर्चसा कूर्चकचकलोपेन क्वलितमखिलरोमरन्ध्रानिर्गलद्गुधिरगण्डूप-
 मिव प्रलम्बपृथुलं चिबुकमुद्गहन्तम्, अतिकठिनसर्वपर्वाभिरद्गुलीवेणुदण्डि-
 काभिः परिगृहीतैः कुटिलतीक्ष्णायतामकोटिभिः कररुहकुहलैरसुरकन्या-
 रिरंसया रसातलगतानलीकसाधकानुद्धर्तुमिव कृतोद्यमम्, विपुलवर्तिमण्ड-
 लमालोलवपाशं श्रवणयुग्ममूर्ध्ववलितपुच्छनालनिषिडालिङ्गिताङ्गमुत्फुल-
 फणकर्परं कालसर्पद्वयमिवोद्गहन्तम्, शिखिकणारुणया तिर्यग्विसर्पिण्या
 फणमणिकिरणमालया जटालीकृतसरलभोगेनाला(१)भ्यामलपुना निष्पतन्त-
 मोधेन घोणापुटश्वासमुभयतः पातुमवतीर्णाम्यां कर्णाभरणविषधराभ्यां
 द्विधाप्यधःकृतोष्ठपृष्ठलोमलेसम्, मुहुरारुदघता मुहुर्न्यघता मुहुः प्राघता
 तिर्यग्नगरदेहदीर्घपृथुलेन जिह्वालतामेण ललाटचिबुकसूक्ष्मप्रान्तगतमाद्राद्रि-
 मङ्गरागमेदःकर्दममास्वादयन्तम्, अन्तर्ज्वलितपिङ्गलोमतारकेण करालपरि-
 मण्डलाकृतिना नयनयुगलेन यमुनाप्रवाहमिष निदाघदिनकरमतिविम्ब-
 गर्भोदरेणावर्तद्वयेनातिभीषणगुाभोगिना ललाटस्थलेन सद्यःस्थापितमसूक्ष्म-
 पद्याहुलं पचनाय नरजाङ्गला[ना]नामुपसगृहीतं चितामिमिव सहजमु-
 कुटिधूमान्धकारपरिगतं दधानम्, ऊर्ध्वस्थितेन स्थिरतडिचन्नुसंतानस्य
 नकविडम्बिना कपिशभासुरेण केशभारेण भर्त्सयन्तम्, उपरि

ज्वालाखण्डमुत्पातधूमदण्डमायतनमिचिसङ्गिना बलिप्रदीपप्रभाप्रकाशिते
 केशनसदशनवर्जमात्मनो निर्विशेषच्छायेन प्रतिच्छायापुरुषेण पार्श्वर
 रिणा सानुचरमिव दृश्यमानम्, घोणयाप्युत्फुल्लम्फारपुट्टया धृतातिविकृत
 त्रपुट्टयेव पीयमानवदननिर्यद्वसामोदम्, ६५. . १०
 स्थिशकलया सकलत्रिभुवनाम्यवहाराय सहायीकृतानन्तदन्तयेवाक्रान्तनुव
 कुहरम्, चरणाहुलीभिरपि स्फुरितपाण्डुनिम्बोदरनखाभिर्मुस्तापितकपान
 पूराभिरिव प्रतीप्यमाणोन्तरीयनरचर्मशरत्क्षतजरुणवर्षम्, अस्थिनुरै
 पदप्रयोगमुसैरैर्भयप्रस्तुतस्तुतिभिरिव सततसेवितचरणम्, आभरणभुजगै
 ज्वलदुन्मयूमफणमणिभिरात्तप्रदीपैरियावगाहमानकज्जलकालकायप्रभान्
 तमसां मांभेनापि स्वादनभीतेनेव साक्षेण परित्यक्तसर्वावयवम्, अवयवान्
 स्थिसारानतिविकृतरूपदर्शनमयात्पलायितुकामानिव सायुषन्धिगादन
 न्दधानम्, आजानुलम्बमानशवशिरोमालमेकं वेतालमद्राशीत् ॥

तं च क्रमानुमारिष्या इशा चरणयुगलाद्रामस्तकं प्रत्यवयवमबलो
 किञ्चित्कृतमित्तो नरपतिरुवाच—‘महात्मन्, अनेन ते प्रवृत्तेन सहस
 काशमनिमप्रभाभारभरितककुमास्फुटोत्फुल्लनयननागापुटेन मुस्रमवृत्तमं
 तायमोतगा प्रकटितकरालदंष्ट्रामण्डलेन विदारितविकटगुक्तिर्णानिकाम
 वणध्रवणेन वपुषेव भुवनत्रयग्रामकारिणा हर्षादृष्टाभेन जनितमतिमह
 त्कलं मे । कथय किमेतदममज्जमं हस्यते ।’ ग जगाद—‘राजन्, किं
 दन्यस्त्वदीयेभ्यं चेष्टितम् । स्वया हि फलप्रसिद्धय किञ्चिदियममास्यामि
 श्रीःगुद्विममामेविनुमुपकान्ता । मेवद्याश्च फलप्राप्तिकामाः प्रथममुप
 गेण गृहीतवाक्यं परिग्रहलोहमावर्जयन्ति । तन्मतेन कुतपसापरिग्रहेण प्र
 दित्तमं कथाः प्रभूष्मणश्चमाम्मशक्तिमुपदर्शयन्ति ।’ एष तावज्जगति ।
 इत्येव व्यवहारः । स्वया तु शिरीषः प्रस्तुतोऽयं मेवाविधिः । तथा हि—
 खपदवशनाल्यानुशयनादंकारिभिः गतवमेना देवतामुपचरामि । य
 शनवत्प्रवन्त्याः सर्वदा मविधवती कार्यदृतां जनोऽयं सर्वपरिजनशास
 मन्वदृष्टमात्रदृष्टमात्रवर्षा नःमन्त्रयोगे । मिथीहते हि मयि गाभश
 मन्वदृष्टः । किञ्चिदयं चयंमद्विधेनना विनयमानमतिमहान्तम

त्वया पूजोपचारं पश्यति । दृष्ट्वा च किं प्रकृतिचञ्चला चेतस्यवधारयति ।
 कृतावधारणापि किमेकान्तितो वीरपुरुषसाहस्राक्षितहृदया पक्षपातं गृह्णाति ।
 गृहीतपदापातापि किमवज्ञया विपशीकृतेन मया कृतप्रतिबन्धा मभ्यानि
 वरप्रदानाय बुद्धिम् । तदलमबुद्धिपूर्वकेण बुधजनहासकारिणा निरवधे
 श्रेयैकफलेन फल्गुनानेन सेवाप्रकारेण । यदि स्फुटमेव फलमुत्कृष्टमी-
 ससि, लिप्ससे वा विघ्नविरहितजपध्यानादिकर्मकामया-सेवया मनः प्रसाद-
 येतुमचिरेण देव्याः, तदस्मदुपचारपूर्वमद्यप्रभृति सर्वमुपकल्पयाक्रियाक-
 ल्पम् । अन्यथा क्लेशो भविष्यति तवैव सेवावेशः ।' इति वादिनस्तस्य वचनम-
 नुवर्तमानो मेदिनापतिर्विहस्य किञ्चित्तोपहासमयदत्—'सर्वमुपपन्नमभिहि-
 तम् । उपदिष्टमक्रियया मुक्तया । प्रबोधिता वयम् । यथा निर्दिशतः सूक्ष्मद-
 शिना तथैवैव सेवामार्गः । परिमहजने संनिधौ सति कोऽधिकारः प्रभूणाम-
 मपूजायाम् । महती मूढता । गाढमविवेकविजसितम् । अप्रतिविधेया वैधे-
 यतेयम्, यदस्माभिः सर्वसेष्यगुणसंपदुपेतं भवन्तमपहाय प्रमादादिदोषोपह-
 तनित्तृप्तिभिरियमप्रत एव देवता सेवितुमुपपन्नान्ताः । कृतश्च पूजाविधेरका-
 रणेन कियानप्यबहुमानः । अथ वा जन्मनः प्रभृत्यकृतपरसेवानामत्र लव-
 माप्रोऽपि नाम्नाक दोषः । तवैव प्रमत्ततासौ, यज्जानतापि नीतिमार्गमादित
 एव नोपदिष्टोऽगम्यशेष क्रमः । किमिदानीं कुर्मः । प्रस्तुतमिदं कर्म । कृतश्च
 निश्चल्यो मनसि संकल्प । यावन्मैव परिममाम' कल्पलावदत्पाप्मनुवृत्तिरप-
 चारो वा न कर्मार्थदेवतस्य विवर्तिनफलपक्षया कर्तव्योऽस्माभि । अवधार्य
 चेदन्वीमता(१) न कार्य । प्रस्तुतेऽस्मिन्नस्मात्कर्मणि कार्यमिद्विधियो
 विचारो नापि कर्त्तव्यमिदानीं प्रार्थनीय पूजोपचारो यदि चान्यवहारेण
 प्रयोजनं पश्यस्य । तत मज्जा वय तदुपपादनाय । गृह्णतामयम्, उपयुज्यता
 च विविचामस्मैव देवतागृहस्य स्पृष्टणीयतमनाद्यत्य बोधनेकमस्मिन्नेऽध्येष
 देव्या विदोपपूजायमाहृतोऽस्य हृदयानकप. त्मन्पदस । दृष्टमात्र सुदुपपृ-
 हणो मोदकारि प्रस्तुतमनयपार (१) । 'त युवयान मून नृपोऽप्यसा मता-
 समवदत् —'नर'द, न वय पाक्षिण, न पदाव, न मन'य. । क.थ प.०,
 मूढान्यत जाहराम । तत्र'चरा मनु वयः । अ'प्र पा'मवा'सा'कमा

विक्रमोपक्रीतमामिपमाहारः, तस्य विन्तय प्राप्तयुषायम् । किमनेन
 नकेन द्विजस्येव मदिरास्वादसौन्दर्यकपनेन मध्येतरधन्तुतत्वप्रकाशनेन ।
 यदि वान्येऽपि बहवः शुद्रमाघकाः संप्रति स्वलीकृतमुच्यताः स्वामिनीम्
 तदीयदेहावयवेष्वेव सिद्धा तद्राप्तिः । आस्र(स्त्र)तावन्निराकुलः,
 किंचन । त्वया हि बहवः कृताः संग्रामाः, हताश्च संख्यातीताः
 पतयः । तत्र येन कदाचिदपि नानुभूतो भङ्गः मंगरेषु, न दक्षितं
 ख्यमधिजनप्रार्थनासु, न कृतः प्रणामः प्राणसंशयेऽपि शत्रोः, तस्य
 शयश्चापनीयचरितस्य नरपतेः प्रकृत्यैव भावनमि
 क्षरमरूढं च्छविच्छत्रसदृशाकारमर्षय मे कपालकर्षरं प्रत्यप्रमेकम्,
 तैरसृग्मिः पुण्यासु कृष्णचतुर्दशीषु दुर्विनीतक्षत्रियनरेन्द्रनिहतस्य
 तुर्जामदभ्यमुनिरिव मुहुर्मुहुः करोमि तर्पणम् ।' इति ब्रुवाणं च
 हस्य पुनरुवाच नक्तंचरं नृपतिः—'प्रेतनाथ, नान्यथोदितं भवता ।
 मेवेदम् । कृताः शतकृत्वो मया संग्रामाः । हताश्च संख्यातीताः
 णीपतयः । किं त्वनेकराजकार्यव्यापृततया कदाचिदकुर्वता
 चनम्, अतीन्द्रियज्ञानविकलतया स्वयमनावेदितम्, अजानता परेषां
 तमर्षम्, अशृण्वता च युष्मद्विधानामत्र विषये कुतश्चिदप्यार्थित्वमुघर्षं
 धर्मक्रियाकल्पविषयम्, अल्पमपि न कृतस्तत्कपालानां संग्रहः ।
 मात्रमवसीदति पितृप्रयोजनम्, अनम्यर्णवर्तीवापूर्वसूचितः पुण्यदिवस
 तत्पतीक्षस्य कतिचिद्दिनानि, यावत्कचिच्छदवाप्तिर्भवति । अथ न सद्य
 तिपातः, तदिदमेव मे स्त्रीकुरु शिरः । केवलं विलोकय, चिरं विचारय
 चेतसा । यदि संभवन्ति कतिचिदिह पूर्वसूचिता गुणाः, प्रीयते
 चक्षुरुत्तमाङ्गलक्षणविधेर्विचक्षणस्य, तत्र किंचिदन्यान्वेपणेन ।' स
 ब्रवीत्—'नृपवरिष्ठ, सुष्ठु शुभलक्षणम् । सुष्ठु चक्षुष्यम् । किं विलोक्यते
 वा विचार्यतेऽस्य जात्यस्यैव जातरूपस्य रूपशोभासौभाग्यम् ।
 हम्, यस्य प्रार्थनामन्तरेण समुपस्थितमिदम् ।' इति व्याहृत्य
 तिनः कपालस्य कर्णवर्ती निर्द
 लिङ्गत्रानामुत्पातमेघलेस्तामिव विमुक्तपनरुधिरविन्दुवर्षाममर्षचक्रीकृतक

गन्तकोटिवद्विकरानां कान्तायसकार्तिकां निजपर्व । हर्षोत्तालकृतनुमुत्
 कलिकिळारवक्ष्य साटोपमेत्य विकटपातिभिः पदैरनतिनिकटमयनमितपूर्व
 णयः प्रकोष्ठचलितपत्रगप्रतिसरेण ममुपनिन्ये सव्येतरकरेण । क्षोणी
 तिरप्यजातसंशोभः स्तिमितबद्धलक्षणेण चक्षुषा विरमवेक्ष्य तं सधीरमु
 त्तम—'सपानरेन्द्र, दिष्यमायुषमिदं नाहति करस्पर्शमस्माद्विधानाम् ।
 वेधानेन महता धार्यमेतन्न यथाकथंचिन् । अतस्तिष्ठतु तथैव हस्ते । स्वयपो
 तनमसावेव मे सर्वदा सविषयतां निवर्तयिष्याति निमर्गनिष्कृपः कृपाणः ।
 ति बद्धमेव सविषयवर्तिनः कुशसस्तरम्य शिरसि सत्क्षणमेव निक्षिप्तमाशे-
 दूरविक्षिप्ताशवलयेन दक्षिणपाणिना जमाह कृपाणम् । त्रामेर्कानुमिषवि-
 च्छपदुविषच्छटाभीषणं च विचकर्ष संकर्षणानुज इव कलिन्दतनयात्तरा-
 कालियम्, इन्द्रनीलखण्डरचिताधर्मकोशात् । निमुरकराहृष्टमर्नीकोटि-
 त्तर्जितातितीदणश्छरणधारे च सत्र प्रसक्तभवलायतामायुषार्थिधिरयेव विक-
 वविचकिलसम्पन्धुरां यमन्प दृष्टिम् । आवद्धपरिकरश्च कृत्वा देवतायाः
 णामगूर्ध्वभृतनिःकम्पजह्नेन वामाङ्घ्रिणा तिर्यगावभितेन च दक्षिणे भूमद-
 ढानुकारिणं कृपाणमुत्क्षिप्तकृपः स्वन्धपीठे म्यपातयन् ।

अथ भीमकर्मालोकनोद्भूतभीतिभिरिव म्यापिभिरपि शोकभयजुगु-
 सामभृतिभिः परित्यक्तधीः, असाधारणपैर्यदशिना दाटितनीडैरिव सार्वि-
 त्तरपि मरुवैषर्ष्यवेपथुस्तम्भादिभिरपाशुभंनिधि, अष्ठाजमाहमावजिनमनो-
 त्तिभिरिव व्यभिचारिभिरभ्यमर्षमददृष्टेगर्भोघनापु मरुसार्विहिन सर्वाङ्गेषु
 सार्वै, वामेन विभ्रमदोलायमानवितनेन्द्रनीलकण्ठेन कटिनकण्ठास्त्रिदल-
 रकुण्ठकालधार कश्चालामव गाणया निशानु कृतधृष्टेन, दाक्षिणेन
 बावतसितवितनदेवतानिर्मात्परलदेन यत्र धनीशरावालखण्डस्वष्टनध्वनि
 धोतुमविकृषा महावीरुत्तापश्चक्षणेनैव भवणेनाङ्गासमान, त्रिमर्षदति
 रहलस्रह्रमभानुत्पश्यामर्त्तारिवमहत्तयः अन्यथमव'वन्'मान-काट्ट इदय
 गानप्रतिमागतोपसाङ्गतया प्रजन्यनादरगुणवपवनाप्रम दन'धमुपका-नाङ्
 पीयव.कठ'पु' इव भाषण न-भुजमधन समतापनावज क्वम् । अथा'इव
 लकन्धरे च शिरसि महमेकश्च वेनारि पून इव कश्चित्त इव निदा'व-

कालकूटमिव केशपाशं पुनः पुनः पृष्ठे बद्धुमामृशन्तीम्, शशिकलासंनि-
 भललाटमिच्छिना कौमुभाताम्रविम्बाधरेण मुधाधवललोललोचनतरङ्गेण म-
 दिरासुरभिनिःश्वासमारुतामोदेन वदनेन्दुना निजसहोदरसमाजमिव समु-
 दितं दर्शयन्तीम्, काभिश्चिदलसञ्चलितश्वेतबालव्यजनाभिः क्षीरोददत्ताभिः
 परिवारापगाभिरिव निपतदुत्पतद्राजहंसाभिः काभिरपि करसंरुष्टयष्टिदी-
 पिकाकिरणपटलपल्लवितदेहलावण्याभिः शैलकटकौपधीभिरिव धन्वन्तरिप-
 हिताभिरपराभिः कनकगौरपीनोद्धुरपयोधराभिः पद्मिनीभिरिव सञ्जवाक-
 युगलाभिर्नालानुकारिणः किरणकण्टकिताम्, वेत्रदण्डानुष्ठामयन्तीभिरन्या-
 भिरात्तसदृशसितनेपथ्याभिरादिभूपालकीर्तिभिरिव समीपवर्तिनीभिरमराङ्ग-
 नाभिः परिवृताम्, प्रदोषचन्द्रकलामिव विनिद्रकोकनदविनियेशितकराम्,
 सुग्रीवसेनामिव स्फुरत्तारनीलाङ्गदाम्, गृहीतसर्वाङ्गीणप्रसाधनामप्येकाङ्गक-
 ल्पिताङ्गरागाम्, धीरतरवारिवासिनीमपि प्रकटितपृथुप्रतापां धियमपश्यत् ॥

अनन्यदेवतासामान्यचिह्नदर्शनेन श्रीरसावित्युपजातनिश्चयोऽपि किं-
 चिदुत्पलविभीषिकाशङ्कः प्राकृतामिव स्त्रियमदर्शितसंभ्रमस्तामपृच्छत्—
 ‘भद्रे, का त्वम् । किमर्थं वा देवतायतनमिदमागतासि ।’ सा स्ववादीन्—
 ‘राजन्, न जानासि माम् । अहं हि सकलभूपालवृन्दवन्दितपादा रानरु-
 दमीस्त्वदमिकाङ्कितवस्तुसंपादनार्थमागता । कथय किं ते भियं कर्तव्य-
 मिति ।’ पार्थिवोऽपि तदवस्थानुरूपदर्शितादरः प्रणम्य तां तदागमनज-
 न्मना हर्षेण करणवैकुण्ठेन च दरस्सलितवचनः शनैरल्पत्—‘भगवति,
 कृतार्थोऽहम् । यस्य मे समुपस्थितायाममुप्यामन्निमावभ्यायामुपेत्य भग-
 वत्या प्रकाशितमिदमदर्शनीयमन्येषामल्पपुण्यानां मानवानामशेषपापप्रश-
 मनं दिव्यमात्मीयं रूपमभ्युपगता च मनीषितवस्तुतिद्विरिति । देवि,
 मेऽभिमतममुप्य महात्मनस्त्वत्परिग्रहाप्रेसरस्य नक्तं चरपतेः प्रयोजनवशा-
 दुपदर्शितार्थिभावस्य दातुमुत्तमाङ्गं मया परिकल्पितम् । अर्थकल्पिते
 चास्मिन्नकस्मादपगतपरिस्पन्दी संशानिताविव केनाप्यकिञ्चित्करो करी
 संवृत्ती । तदनयोर्यथा स्वसामर्थ्यलाभो भवति भूयन्तथा प्रसीद, येनाह-
 मगृणो भूत्वा निर्वाणमधिगच्छामि ।’ देव्यपि धीस्तेन ॥ १०॥

निलदोलायमानद्वारवन्दनमालाप्रवालमुपहारकुसुमसौरभाध्वमधुकरशङ्खार-
मुसरमणिकुट्टिमं विमानमधिरुष्य विदग्धवत्प्रभासमुद्वृत्तदम्बकानुयातो
विलोकयन्विविधान्याधर्याणि सशैलद्वीपकाननामुदधिमर्यादां मेदिनीं प-
र्येतसि । अथ मदीयमार्थनाया मुदितपुरंदरा तेनानुमोदितेन मरतमु-
निना स्यमागत्य सूत्रितमनादृतध्वनन्मेषमुरजमनोहरमेकदेशोपविष्टमुन्वु-
रन्नाल्यमानवीणारणद्रान्धारमाममागृहीतवेणुकिंनरगणोपगीयमानविक्रुधम-
ग्रानि प्रसिद्धमूर्धनमुद्विलासरम्भाभिनीयमानरपुपुरःसारादिभूपाळचरितमु-
क्षतप्रासादशिररचन्द्रशालायां रचितरङ्गभूमिरवसरेषु द्रष्टुपागतानामष्टा-
दशद्वीपमेदिनीपतीनां दर्शयसि दिव्यं मेशाविधिम् । किं बहुना ।
अन्यदपि यत्ते मनसि वर्तते तत्सर्वगावेदय, येनाचिरारसंपादयामि ।' इति
वादिनीमेव तां नरपतिरुपजातस्यमद्रः समध्यमवादीन्—'देवि, सर्व-
मुपपन्नमेतन् । किं न संभाव्यते । प्रणतगुरसाहसमीलिविधान्तपादः पुरंद-
रोऽपि देवस्त्वत्प्रसादादासादादयति गुरलोकराज्यपुराणि । वामुक्तिरपि स्वयि
सानुरागायागुरगकामिनीचामरकलापोषवीज्यमानतनुः पालयति पातालन-
गराणि । कुबेरोऽपि त्वरसंनिधानाविधीनां नाथो जातः । सागरोऽपि
त्वयि संभूतायां रक्षाकरत्वमुपगतः । तिष्ठन्तु धैते । नीचप्रकृतयोऽपि
त्वया परिशृङ्खिता जगति गुरुतां परामागता हरयन्ते । तथादि—मानि-
विशेषास्त्रिशकलमपि गुरुय पावनाना राक्ष, भुवङ्गबुल्लसृपितमपि बन्ध
बन्दजम्, प्राकृतजनगृहीतदण्डमपि छायाधिभरत्तमाहोपरिस्थ धार्यते
उच्यते, अगृह्णामादितकलहोऽपि हरिणाहृषयत्वम् यदागो भाजन
करवान्, तिर्यक्लोऽपि गोमयो हरत स्थाप्य । । क. च वच्यते—शीर
जन्धिगर्भमवर्वाहृताया वामधेनुवम गुरुमसहवानती अहम् ।
कल्पतता, भवन्निवभृतावेतां चतनाभ्यन्त माण । । क. न पदच्छान्
प्रसता पणायनाम्, किं वा न विदुः ॥ कल्याणकारावमान नुमावताम् ।
यद्यपि त्वया तथा चद्रुपजातृषु कानारकान् कल्पयन्तुन संकलनं कृ-
दयत्तारण । प्रमादमदः ५५७२५-७२५ मी ५५७२५ म ५५७२५
तेषु नाश ५५७२५ । म ५५७२५ ५५७२५ म ५५७२५ म ५५७२५

कृतायोऽहम् । न मे प्रयोजनं दिव्यजनोचितैरुपभोगैः । अथ येन केनचित्प्रकारेणानुप्राप्तोऽयं जनो ग्राहयितव्यश्च कमप्यभिप्रेतमर्थम्, तदलंमन्येनेमेव प्रार्थितासि—यथाहमेवामशेषभुवनवन्दितावदातचरितानां चतुर्दशिवेलावधेर्वसुंधराभुजामखिलद्विष्णुखविसर्पतोदप्रपतापतया तुलितनिजवंशदिपुरुषादित्ययशसामिश्वाकुबंधयानामवनीभृतां पश्चिमो न भवति यथा च देवी मदिरावती जगदेकवीरात्मजप्रसविनीनामसत्पूर्वपुरुषपरिपीणां महिमानमनुविषत्ते, तथा विधेहि ।' इत्यभिधाय लज्जया किंचिरानतमुस्रोऽभवत् । देव्यपि श्रीरीपदवनमितवदनतामरसास्यवचसो विवीक्ष्यतात्पर्यमुज्जिताया निस्तरङ्गतारकेण चक्षुषा क्षणमात्रमतिष्ठत् । मुहूर्तो किंचिदुन्नमितवदना शरज्योत्स्नाविशदेन दशनांशुजालकेन समनप्रसादमिव दर्शयन्ती मन्दं मन्दं विजहास । व्याजहार च—'नरेण निजगोत्रसंततेरविच्छेदाय मदिरावत्याः पुत्रमिच्छसीति निश्चितं मया केवचमिदं पृच्छामि । किमेष यक्रया वचनमहृद्या युक्तिगम्यः कृतोऽर्थपुत्रं देहि मदिरावत्या इति व्यक्तमेव किं नोक्तम् । अन्यथोक्ते कुतोऽवृत्तान्तमुपलभ्य समुपनानेर्थाः कदर्थयिष्यन्ति मामन्या अपि प्रणयिन्य इति कश्चिदागच्छा । न कश्चिदत्रास्ति दुर्जनः प्रतिपक्षो वा तवामात्परिवयस्तामा निवेदायिष्यति । एको महोदरः प्रयत्नेन रक्षणीयः । तेन स्वीयैर्ध्वानिपुणदृष्टिना गोविन्दोऽपि गाढमनगाढम्बन्दीपालापस्य तात्पर्यार्थं कथयिष्याति च केनापि प्रकारेण नि कारणापहारी नियतमेष जात्मप्रवृत्तिर्नैर्कार्यप्रयत्नया कथयिष्याति च ना । काममेव च मुद्विहोऽर्थांशानमपि बन्धुत्वगत व्यवसयप्रार्थनयिष्यम् ।' इत्युक्त्वा विरराम ॥

शिवशोभा । नन प्रमादात्तदयशांगना धिय परिहासनादेन द्विष्टुल्लोपशान्तममद । मित रामन्दमवदत् — 'देवि, ग्राह्यलोकया कृते प्रार्थने इन्द्रोऽहं कर्मानेन मन्यमानेन मया प्रयुज्येयमीदृशी वचनयुक्तिर्न चयन । त्वया हि प्रमादवश्या मर्त्या इत शोकारः । पुरंदरारथ्य न विज्जन । हे कुन्देन्द्रोदर । किं विदुष्वेति । मात्पर्यमिदानीमेव मुद्विह इत्येव च न शोभते इत्युक्त्वा, अन्वेदयत् शान्तमुत्तीहृत्वा गङ्गापारमिदम्

ता अपि सपत्नीबहुमाननिशमनोत्पन्नमत्सराः कुप्यन्तु कामं पुत्रकाम्यन्तः ।
 किं मे करिष्यन्ति कुपिता अपि । मया नैव ताः प्रसादनीयाः । त्वयि कृ-
 तप्रसादायामिदानीमपगता मे तदीयचिन्ता । यथा मदिरावत्याम्रथा तासा-
 मपि त्वया पुत्रो जनयितव्यः । एवं च तत्कृता कदर्थना मे नास्ति
 वृथैव मां भगवती भीषयते ।' इत्युक्तवति राननि विहस्य जातदृष्टी
 लक्ष्मीः पुनरबोचन्—'राजन्, अकृतपर्याप्तमतः परम् । नर्मकर्मणा जिता
 त्वयाहम् । किं त्वतिमात्रचतुरोऽपि वक्षितस्त्वमेतेन दर्शितालोकोज्जतिना
 महापुरुषताभिमानमहेण, येनैवमुपदर्शितप्रसादायामपि मयि न किञ्चित्त्वया
 शार्धितम् । सर्वथा यदस्ति तदस्तु । कस्ते मनोरथानां प्रतिपन्थी भविष्यति ।
 त्वाशेषभुवनप्रयख्यातकीर्तिरार्तजनपरित्राणक्षमः क्षमापतिवृन्दबन्धितच-
 रणारविन्दो बन्दीकृताष्टादशद्वीपभूपालमुन्दरीभिः सादरविधीयमानशुद्धा-
 न्तवधुषरणपरिचर्यधतुरुदधिबेलाशिलोष्णयशित्स्नानिस्नातमणिशिलादारुम-
 पजयस्तम्भो मत्प्रभावादन्निरेण भोक्ता भूमिगोचरसेचराधिपतिराग्ययोः
 प्रतापवानुग्रहः । यस्योत्पन्नमङ्गचित्राष्टापदादपीठप्रान्तसततनिवण्णः सवि-
 म्रमोक्षिसंरक्षिणकरैः प्रचलयत्तवसरेषु बालव्यजनकानि विलासयन्पु-
 त्रिकाविदग्धता धास्यति प्रकटिताष्टमाहुदेहद्वयो जनोऽयम् ।' इत्युदीर्य भूयो
 जगाद—'नृपचन्द्र, योऽयमसहस्रसभक्तिहृतहृदयेन महापुरुषचित्तवृत्ति-
 सहचरीमौचित्यमुद्रामाद्रियमाणेन चन्द्रानगाभिधानो दिव्यमुक्ताकलापः
 पूजार्थमुपकल्पितम्बवया मे, सोऽनल्पमभुद्रयमभिलष्यन्त्या भवत एव मया
 प्रदत्तः सर्वथा प्रयत्नेन रक्षणीयः । यदा च नवयौवनाश्रया प्रतिपत्तसर्वा-
 ऋन्वाङ्गजो भविष्यति तदा नस्य भूषणार्थमुपनेतव्यः । यद्यपि मुचिरकाल-
 लसार्चनेन सतनानुगामिना सद्भृत्येनैव शुभकर्मणा कृतरक्षाणा महापुरुषा-
 णा सर्वदापि दृग्बर्तान्येव दृग्गतानि, तथापि नीतिरनुमर्तव्या, यतोऽयम्
 समामर्भमद्वतरनोऽपि विपक्षदुर्गाणि ग्राहमानस्य विषमाटवीषु कार्यवशेन
 विशतोऽन्येषु च ममाव्यमानार्पितेषु स्थानकेषु व्यवहरनोऽभौ विशेष
 सनिधापधितव्यः । सर्वदा निर्विघ्नमस्तु ते प्रयोजनम् । अनुज्ञानार्ह मा या-
 नाय । मयापि प्रसङ्गेनैव निर्गतया निर्जनिवामान्कतिचिदप्यहर्तान

णाशाविभूषणेषु त्रिकूटमलयादिषु वेलापर्वतेषु क्षीरोदप्रमृतिषु
 नन्दीश्वरप्रमुत्सेषु द्वीपेष्वन्येषु चातिरमणीयेषु प्रदेशेषु विहृत्य
 तुहिनाचलशिखरवनराजिराजतदर्पणे स्वसन्ननि पद्मनाभि महाहृदे गन्तव्यं
 त्वमपि मद्रनुज्ञया गच्छाद्युना स्वमावासम् । अध्यास(स्व) राज्यपुरा
 आघेहि विषयोपभोगमुत्सेषु प्रणयम् । आत्मदर्शनामृतेन विरहाकुली
 प्राणाः प्रीणीहि सर्वाः प्रणयिनीः । भवति . . . सुहृज्जनेन स . . .
 नर्मालापरदस्यगोष्ठीः । अनुभव नुरगरथसिन्धुराधिरोहणमुत्थानि । विप्रेहि
 त्रिमनदीतरङ्गमारुतावनारशीतलेषु . . . ५ . . . १६५ . . .
 म्भुरजरवमनोहरमन्तःपुरपुरांभ्रिजनेन सार्धमनिवारितमनःप्रसरः
 षीपानोत्सवम् । कुरु सफलानि रङ्गशालामु लामिकाजनस्य निजावये
 लास्यस्त्रीआयितान्यपराण्यापि नियमप्रदृष्टकालत्यक्तानि । निन्तय नि
 सकलानि राजकार्याणि । अथैव तव मया व्यपनीतो नियमनिगडप्रति
 बन्धः । इत्यभिधाय दत्त्वा च संमितप्रभायभवतार्ये . . .
 श्राननगन्ताहृष्टीयकमीपत्रचलितोत्तमाद्वा कगात्रलिवन्धममकालमित्तु
 शमित्यदर्शनमगात् ॥

गतायां च तस्यां गविपादविम्वयं स्थित्वा पार्थिवः शरणं . . . मि
 यन्नम्याश्रित्य परिचारकैः पूर्वमेव प्रकल्पित कुशनल्पमगात् । नि . . .
 चास्य सत्तत्परमानवृत्तेर्नीतमनुष्यभावाभिव देवभूयगतामिव सर्वज्ञे
 लक्षणनामापश्रमिभक्तिमादिगुणां शिष्टतामिव भुवनप्रथमार्ष्टमंशाग्निकिया
 निव देवनाहृतबहुमानमात्मन मन्यमानस्य, शरणं शक्रावतागमनमुत्प्रे
 षन्त्य, शरणं शक्रनप्रमस्य रूपमपद निरूपयन्, शरणमुत्प्रेष्टदिव्यताभिमान
 धुर्गति नशाभयजवर्चसि निन्नयन्, शरणमिन्द्रमर्दिम नाकिमिः प्रभुता
 म्भगुनमूर्ते हृदयेनावनेयन्, शरणं शक्रावतागयतनलस्य मुक्ताफलदा
 प्रभावनद्वयं भावयन्, शरणमात्मनः कण्ठश्लेदकमूर्ति कटोगणयता . . .
 शरणं, शरणमदशकान्तिनामं अभुवददस्य सर्वशक्तिविधानमहाश
 शरणमशेषवन्, शरणमप्रनः सर्वमेव दर्शितदिव्या . . .
 ध्यायन्, सर्वं शरणं प्रकल्पितमूर्तिहृष्टनीयानि श्रवणमृदमूर्ति

जन्मफलभूतानि जल्पितानि स्मरतो विस्मयमयीव कौतुकमयीवाश्चर्यमयीव
प्रमोदमयीव श्रोत्रामयीवोत्सवमयीव निर्वृत्तिमयीव धृतिमयीव हासमयीव
सा विभावरी विराममभजत ॥

जातप्रभोद्रेदायां च पाकशासनककुभि ध्रयनादुत्थितस्य दुर्विनीतनिर-
वशोपप्रभातावदयकविधेरवसरोपम्यायिना स्वकर्म संपादयितुमाहतेन दृति-
वारिभिर्वारिकनेन विरजीकृतविविक्तकलायामविरलप्रसूनप्रकरभाजि देव-
तागृहप्राङ्गणवितर्दिकायागुपविष्टस्य नातिनिकटवर्तिना निर्बन्धितप्रतःसव-
नज्ञानक्रियेण सद्यो जलक्षालनविमलनिरायामा क्षौमधारिणा क्षितानुपवि-
ष्टेन विशिष्टासुपरिचारकगणेनोपास्यमानस्यास्य दर्शनार्थिनः सकलदर्शनार्थ-
परिभाषनालम्बयुद्धिमकर्षा महर्षयः धोत्रियाः प्रधानमन्त्रिणोऽमात्यवृद्धा
गूर्णाभिपिक्तनृपतयो महासामन्ता ज्ञातयः सुहृदः समग्रनगरलोकाग्रेसराश्च
पाराः समाजग्मुः ॥

प्रतीहारसूचिताश्च प्रविश्य यथोचितकृतप्रणामाः परिजनविभ्राणितेषु
यथायोग्यं स्वासनेषूपविशन् । क्षणमाप्रनिभृतीश्च तैरपर्यवदनच्छायावल्लो-
कनोल्लसितचित्तवृत्तिभिर्देवताप्रसादविषये कृतप्रश्नः शक्रावतारगमनपुरः-
सरं राजन्धमीस्वस्नानगमनपर्यवमानं सर्वमेव यथावृत्तं प्रदोषवृत्तान्तमकथ-
यत् । आदिष्टान्यतमपरिचारकोपनीतं च तं त्रिदशादासादितं दिव्यहार-
महृत्तीयकं चादर्शयन् । सत्क्षणोपजातपरमप्रीतिभिश्च तैः कौतुकवनेन
सुहुः कथामावर्तयद्भिः, सुहुः प्रभावगावर्णयद्भिः, सुहूर्धर्मसामर्थ्यं समर्थय-
मानैः, सुहुः सात्त्विकतामुदाहरद्भिः, सुहुः सत्यादिगुणगणं गृणद्भिः, सुहु-
र्मेहिमानमुत्कीर्तयद्भिः, सुहुः साहसिकतामुद्बुद्धयद्भिः, सुहुः पुण्यपरिष्पति
मपश्यद्भिः, विस्मयस्तरदृष्टिभिरनेकप्रकारमभिनन्दमानः परा सुदमश्च ।
प्रस्तुतकथाविष्टोरे च तैः प्रवर्तितो गृहगमनाय किमपि ध्यात्वा तिर्यग्ब-
लितदृष्टिरनतिदूरोपविष्टमनुत्त्वणोदारबेषाक्षरधारिण महोदविनामान प्रधा-
नरत्नाध्यक्षमैक्षण । तस्यभमोपशुनं च तं विनयवामनीकृतेदेहायाम दामपाणि-
रुष्टवमुधातलभितरकरधृतोत्तरीयपद्मप्रान्तमुदितदुस्सुन्दुरेशण ॥ १ ॥

वदत्—'भद्र, चन्द्रातपाभिधानोऽयं हारः प्रतिदिवसमर्चनीयानां चिन्त
मणिप्रमृतीनां प्रधानरत्नानां मध्यवर्ती कर्तव्यः । अयमपि बालरुणात्
दिव्याङ्गुलीयकालंकारः स्वमर्यादातिवर्तिनां दुष्टसामन्तानां दमनाय दक्षि
पथमधितिष्ठतो वज्रायुधस्य प्रस्थापनीयः । वक्तव्यश्च तत्रधानप्रणयी ।
जयवेगः—एष यामिनीयुद्धेषु विषमशक्रसैन्यसंनिरुद्धस्य वज्रायुधस्य ।
णिप्रणयितां त्वया नेतव्यः ।' 'तथा' इति तेनाङ्गीकृतादेशश्चोत्थाप
प्रधानराजलोकैः परिवृतः प्रवर्त्यमानकुलदेवताविशेषपूजम् अभ्यर्च्यमा
मुनिजनम् आरभ्यमाणगुरुभक्तिगौरवम् आराध्यमानचिन्तामणिगण
आरभ्यमाणदिग्देवतावलिकर्मक्रमम् क्रियमाणदीनानाथलोकशोकोच्छे
आरब्धनिर्विच्छेदसांतानिककर्मकाम्यक्रतुशालम् आगृहीतकनकमृत्तो
हरितकुशगर्भपाणिना पुरोहितेन तत इतः प्रकीर्यमाणशान्त्युदकशी
रम् उपकल्प्यमानपद्ममीथाद्धम् अधिगतविविधपूजाप्रीतमानसैर्द्विजन्मा
शत्रुमण्डपाजिरमण्डलकसंनिधावाचद्धमण्डलैर्मग्नोच्चारविरतौ युगपद्बुध्य
णनृपतिसंतानोदयम् अहरदः श्रोत्रियविश्राणनार्थमाह्रियमाणानां कु
परिमण्डलामीनां गवामुत्कर्णतर्णकानुसृताभिः परम्पराभिरापूर्यमाणव
कक्षान्तरम् आघ्रातधूपपरिमलाधिष्ठाभिरनेकमक्तिभिः कृताङ्गभङ्गाभि
महुरभ्रुकुटिभीषणमुस्तीभिरप्रतो विनयविरचिताञ्जलिना राजकुलवृद्धा
नेन किं किमित्याकुलाकुलमापृच्छन्मानाभिः क्षुद्रमप्रजिताभिरभिल
तवस्त्वनुगुणैर्बचोभिराधास्यमानपरिजनम् उपनीतकुमुमफलताम्बूलेन पु
वर्तिना नृपतिज्ञातिलोकेन होराकृष्टिषु नियुज्जानेनाहुष्टकादिप्रश्रं प्र
प्रवर्णयता कर्णपिशाचिकाविधानेष्ववधापयता दृष्टशुभस्वप्नफलानि पृच्छ
दिवानिश्चमुपास्यमानभैमित्तिकम् अवितपादेशसामुद्रविदारुयातप्रसव
णाना क्षौगिपालकन्यानामुद्राहनाय राज्ञः प्रणविलोकैः प्रवर्त्यमानामात्
अवधीरितापरकथेन स्थानम्यानेषूपविष्टेन देशकालान्तरितनरेन्द्रपरिः
नानि प्रशंसता त्रिवक्षितपुरुषफलावाप्तिदृष्टान्तरमीष्टदेवनासेवाप्रभावमु
वयता निरूप्यपूर्वैर्नृपतिपुत्रलाभोपायप्रधानाः पौराणिककथाः प्रस्तापय
देवद्वित्रप्रमादादिहावि सर्वं शुभं भविष्यतीति प्रकृते योजयता राज्ञो

गतिवाङ्मनदिवसम् आसोपदिष्टदृष्टप्रत्ययौषधपानप्रसक्ताभिः शिग्धमधु-
 ऽम्बुवहारिणीभिरनल्पगुणोपेतम् अपेतदोषैरपि वज्रमणिभिर्वर्जितं जात्यरत्न-
 ातमाभरणकलापार्पितं फलयन्तीभिर्वक्रतादिदोषवन्ध्यानि श्रद्धामवणेन
 तस्य श्वातीनां द्विजातीनां च गृहेषु प्रशस्तफलानि ग्रहिण्वतीभिर्लेक्षणा-
 भेदतया गृहीतवामकरतलाङ्गुष्ठमूलस्थूलरेखासंख्यानां सखीनां मुहुर्मुहुः
 भुतेन श्रुतिसुखेन वचसा स्वयमानमुरमृगाङ्गाभिः प्रथमालपजिघृक्षया
 न देव्याः पुत्रो भविष्यति न वेति संनिपावेव परिचारिकाभिरनुयुज्यमा-
 णप्रगल्भशिश्नां भीतभीतेन मनसा वचनमाकर्णयन्तीभिरुज्जितान्यकर्तव्येन
 ऽद्भुतसंप्रदायागतानि विविधौषधानि प्रयुज्जानेन महानरेन्द्रलिसितानि मन्त्र-
 ण्डकानि वध्नता दृष्टप्रत्ययप्रतीतपरिव्राजकोपदिष्टनीत्या खपनमङ्गलानि
 त्वर्तयता शुद्धान्तजरतीजनेन शशतिक्रियमाणगर्भग्रहणोपचाराभिः पुत्रका-
 यन्तीभिरन्तःपुरकाभिनीभिर्विधीयमानविविधव्रतविशेषम् पञ्जरशुकैरपि म-
 तुतथादिभिर्बन्दिभिरिवोच्चार्यमाणमङ्गलम् अन्तःपुरसारिकाभिरपि परि-
 मेतव्याहारिणीभिराराध्यजरतीभिरिव वितीर्यमाणराजवनिताशीर्वादम् अर्भ-
 ङ्गरपि विनयनिभृतैः प्रवीणपुरुषैरिव निवार्यमाणक्षुद्रदासीपरस्परकलहम् सर्व-
 ऽथ प्रशान्तेन शुचिना शुद्धवेषधारिणा परिजनेनाधिष्ठितम् उत्साहमयमिव
 त्वयमयमिव श्रद्धामयमिव विनयमयमिवाचारमयमिव राजकुलमव्रजत् ॥

तत्र च समाहृतसमसोपकरणेन परिजनेन यथाविधि विहितमञ्जनोपचारः
 त्रकल्लोकाचारकुशलाभिः ससंभ्रममितस्ततो विचरन्तीभिर्वारवनिताभिः
 ऽस्तावतारणकमङ्गलः क्षणमात्रं विलम्ब्य ताम्बूलकर्पूरातिसर्जनविसर्जि-
 ऽपुरोधःप्रमुखमुख्यद्विजाति 'उचिष्ठत । प्रजामो देवतायतनेषु' इत्यभि-
 ऽधानः संनिधानभाजं प्रणयिजनमासनादुत्तस्यौ । अनुत्थितासमराजलोक-
 ऽरिवृत्तश्च तत्कालमेकहेलयोच्छलितेन संमूर्छिता दिगन्तरेषु मुहुर्मुख्य-
 तकरतलप्रतिस्फलनविस्फारितनिनादाना वन्दिना जयशब्दकलकलेन
 ऽधितनिर्गमो द्विजावसरमण्डपालिर्गमाम् ॥

सत्वरनिपादिदोषितकरेणुकारूढश्च पश्चादभिरूढेन ताम्बूलकरद्वया-
 हेना विधूयमानचामरः पुरःप्रधावितोर्ध्वोऽकृतकनकचेत्रमतीहारनिर्दिश्य

मानमार्गेण गृहीतविविधहेतिना पदातिनिवेहेन विराजमानः पृष्ठतः प्र-
 लितेन च संभ्रमोत्ताडगतिना गन्धोदकसीराज्यदधिभृतः शतकुन्ड-
 म्मानुद्ग्रहता जलाद्र्कर्पट्रावगुण्ठितविचित्रकुमुमदामगर्भान्वेषकरण्डकल-
 लयता मलयजकाश्मीरकृष्णजाकृष्णागुरुकर्पूरपूर्णानि रत्नमाजनानि वि-
 भ्रता स्कन्धदेशारोपिताश्च विचित्ररूपान्महार्हवन्वमारकान्वारयता सू-
 तशस्त्रासपुरुषाधिष्ठितेन प्रेष्यलोकेनानुगम्यमानो राजकुलाग्निरगच्छत्
 गत्वा च शक्रावतारे प्रथममेव विहितपूजासत्कारो नगरदेवतायते
 सर्वेष्वानुपूर्व्या विचचार । चिरदर्शनादभिनवीभूतकौतुकस्य चास्य श-
 च्छया पुरप्रासादसुरसदनकूपोद्यानवापीमहस्रसंकुलामकाल एव प्रकृत-
 तोत्सवैः पौरलोकैः प्रतिमवनमुत्तन्मितानेकरागवस्त्रध्वजप्रभाविलारित-
 र्वसंध्यामयोध्यां पुरीं पश्यतः, क्वचिददर्शनादुन्मनीभूतमानसं मान्यदृ-
 जनं गत्वा तदाश्रयेषु दर्शनेनानन्दयतः, क्वचिदुत्थाय सादरमभ-
 कृतनमस्काराञ्जलिबन्धान्नगरवृद्धान्सगौरवमालपतः, क्वचित्सितकुमुनर-
 दर्शनपुरःसरमावेदितनिजप्रयोजनद्विजातिजनमवधानदानेनानुगृह्णतः,
 चिदर्शनपयावतीर्णेषु शीर्णदेवतायतनेषु कर्मरम्भाय सपदि संपादि-
 पूजासत्कारान्सूत्रधारान्व्यापारयतः, क्वचिदासन्नसेवकनिवेदितदानविक-
 दासु दानशालासु दीनानाथपथिकसार्थस्य सविशेषमन्नपानशयनौष-
 दिदानमाधिकृतैः प्रवर्तयतः, क्वचित्स्वस्तानितेषु सरःसु तटरोपि-
 वयस्वच्छादिविद्विपिनां पालनार्थमुद्यानपालानुचमयतः, मार्गघटितं
 सूक्तयादिनं दरिद्रयाचकसार्थमर्धसंभारेण भूरिणा कृतार्थाकुर्वतः, तीर्था-
 र्गमांशुकरनिपातोपतापितः स्वदुःखमाचिख्यामुखिव प्रत्याससाद मध्य-
 समय । सवलमुद्धृतहरिकुशेन प्रातरेव धवलितोदयाचलद्रुमशिखर-
 चित्य तारकाकुमुमविसरमुल्लसितेन मन्दमन्दमरणेन प्रेर्यमाणस्वन्द-
 नाक्रमन्दाकिनीस्नानमित्र संप्रघार्य मनसि विहायसो मध्यमध्यारुरोहाम-
 रुहिणीनाथ ॥

क्षिनिपालशिथिलितकरग्रहाः स्वेदनिःश्वासानिव समुत्सष्टमुष्णाव-
 म्ननः स्वीराभैरमारैभिरे ककुभः । तरुमूलदृश्यमानश्यामपरिमण्डलच्छाया

अयाचलवदानपदाहविच्छेदाय देहनिहितार्द्रपद्मिनीदला इवालक्ष्यन्त मग-
 णीपान्तवनभुवः । पर्याकुलितपर्यन्तगृहनिवासिगणिकाजनाः संवेदना इव
 पुरगृहाङ्गेषु रे सुरतश्रान्तदेवलकवदनवातनिर्भराष्मातकुक्षयो विशृङ्खलं
 रूपवेलाशङ्काः प्रभित्तशङ्कशरन्मदासारसिक्कराजपथाः प्रतस्थिरे जलावगा-
 शय । सलयमप्रतः प्रहतपटुमृदङ्गपटहाः पट्टहस्तिनः कपाटदारुपाशकनि-
 र्दयास्फालनवाचाला निमहोन्मुखापणिकसंवृतपण्यासु विपणिवीथीषु प्र-
 त्यापणद्वारमघटन्त कालायसतालकानि । क्रमेण च कठोरतां प्रपन्ने
 देवसतारुण्ये किञ्चिदुपरतपौरकोलाहलायां नगर्या विनिर्गतप्रामलोकस्तो-
 हसंगमेषु शृङ्गाटकेषु महृष्टजरठच्छात्रसत्त्वरोच्यमाणमन्यादिप्रभितदेव-
 शास्तुतिश्लोकानु, वन्दिताचार्यचरणशिष्यगणसंत्रियमाणनिजनिजपुस्तकानु,
 णमात्रप्रवृत्तयदृच्छालापरमणीयामूचिष्ठन्तीषु विद्यामठव्याख्यानमण्डलीषु,
 अनुचरगृहीतैतेलामलककङ्कतेषु प्रस्थितेषु घ्राणाय सरयूतटानि तिलदर्भ-
 त्रिकापूर्णपत्रपुटपवित्रपाणिषु श्रोत्रियेषु न्यघञ्चसुराकुनिपीयमाननिम-
 वेभ्रान्तसारगिजलासु, विरतारभृङ्गनसमुच्चूस्तल्लिम्बज्जत्सोपानासु गृह-
 र्मविरताभिर्गेहिनीभिरवगाद्यमानासु भवनवापीषु सृपितकलविष्टचक्रवा-
 शकुलितपर्यन्तेषु पूर्यमाणेषु द्विजकुमारिकाभिः कुटजलेन निष्कुटलता-
 ण्डपावलम्बिषु प्रपिकाकर्पणेषु करार्पितोन्मृष्टतारताग्रभाजनासु दिवसल-
 ल्मीधिव सभासन्मण्डलानु द्विण्डन्तीषु देवतायतनमण्डलेषु विमलाम्बर-
 तारासु वृद्धासु भर्तृमध्योपासनोत्सुकानु गृह्णन्तीष्वभ्यु(१)कृणमनुक्षणावलो-
 क्तगलन्तिकामूलसगलज्जलकणानु द्विजातिगृहिणीषु गृहाभिमुखतरुशा-
 त्रासीनवायसकुलावलोकितवाल्लिषु ह्यमानेषु वैधदेवानलेष्वध्ययनमुखरे-
 ष्वतस्ततो भ्रमत्यु गृहपतिभवनवनखण्डभ्रमरेषु भिक्षाचरेषु प्रयातपट्टशा-
 शवलम्बितपञ्जरे पाकपिञ्जराणि कलयन्ति तरुफलानि संवृतालापे शुकसा-
 रकाकलापे निवृत्तरमवर्ताधुमेषु समुपलिप्यमानाजिरभूमिषु प्रक्षान्यमाना-
 जनेषु मार्ज्यमानकाम्बरजनादिभाजनेषु भोजनशालासचार्यमाणविविधा-
 शरपाकेषु प्रनोलीशिवराधिरूढे पुरोहितपरीक्ष्यमाणाध्ययनमुखरोन्मुख-
 द्विजेषु सर्वत भवृतेषु सात्रिणा भवेनेषु भूमिपतिरवलोकिताभिमतनगरीप्र-

देशः समासादितावसरैः श्रवणमूलमागत्य मध्याह्नकृत्याथ प्रवर्तितो
 श्लोकैरधिकृतैश्च रात्रिलोकैः प्रवृत्ते ग्रनेः ग्रनेः स्तनिवासमागन्तुम् ।
 हिताधीरणचालितवारणश्चोर्ध्वाकृत्य विधृतेन तत्काले ११५०
 वसमणिमदृष्टपूर्वमाराद्रुमागतेन पौर्णमासीहिमगमन्तिनेव ११५१
 तपातपःशिलातपत्रेण ११५२
 दामभिः सर्वतोऽनुगम्यमानो नृपतिभिरुपर्युपरि ११५३
 मूर्ध्वविधृतवेत्रयष्टिभिः प्रथममेव सत्वरप्रविष्टैरितस्ततः ११५४
 पालैर्निरीक्षिताशेषकसान्तरमन्तरिक्षोल्लेखिभिरनेकशतसंख्यैषां ११५५
 दैः सर्वतः समाकुलं राजकुलमाससाद ॥

द्वारदेशे च तस्य विधृतवाहनस्तिमितभावासगमनाय ११५६
 खसंजया प्रस्थाप्योभयतः पार्थिवसमूहमन्तः प्रविश्य द्वितीये द्वारे ११५७
 दवततार । निवारितपरिवारलोकश्च द्वारपालैः ११५८
 श्वरणाभ्यामेव गत्वा मध्यमां मण्डपिकां तन्मध्यभागे ११५९
 निरन्तरक्षितसरसपुष्पप्रकरसुरभेरास्थानवेदिकायाः पृष्ठभागे ११६०
 यतः संयोजितमृगाङ्गमि ११६१
 घनपीठमीपञ्जरठकुमुदगर्भदलावदातमच्छधवलधौतपट्टांशुकपटाच्छादितं
 दन्तपटमध्यात् । व्यपास्तसकलविहारकालकल्पितवेषः ११६२
 हवश्च परिचारकगणेन सत्वारोपसृतघृतकरककिंकरावर्जितेन ११६३
 रिणा प्रक्षाल्य बलसंक्षोभधूलिधूसरश्रमस्वेदलवलेखं मुलेन्दुमग्रतः ११६४
 मणिपतद्ग्रहके प्रक्षिप्य कतिपयानुदकगण्डूपाणुपस्पृश्य परिमृज्य ११६५
 हस्तसाटकप्राहिमन्वरोपद्वीकितेन वस्त्रपल्लवेन सहस्रपल्लवं ११६६
 तत्रलार्द्रनालवृन्तेनान्यतमपरिचारकेण मन्दमन्दमुपवीज्यमानो ११६७
 स्थित्वा द्वारदेशस्थकटुकटुरवाकृष्टधावमानसंभ्रान्तवारिकम्, ११६८
 क्लान्तपुष्पवह्निनञ्जिनायमानकुट्टिमोत्सङ्गम्, ११६९
 कलोकम्, ११७०
 आदरव्यापृताशर्भारोगवनिरीक्ष्यमाणशुद्रपरिजनप्रवेशनिर्गमावस्थानम्,
 उनादितोद्दण्डकाण्डपटकप्रस्तुनाकाण्डताण्डवम् आहारमण्डपमयासीत्

तत्र विविधवितीर्णविततरसस्यालशतशचलितक्षितितले नृपासनासन-
निपण्णभिषजि संनिधापितशुकसारिकाचक्रोरकौशकोकिलप्रमुखपत्रिणि तत
इतः प्रेक्षदरुणसुकुमारपाणिपट्टवाभिः कल्पलताभिरिव संचारिणीभिश्चित्र-
ताभरणदिव्यांशुकधराभिर्वारमणीभिरुपनीयमानमनोगिलपितानेकमक्ष्यपे-
पमकरो यथास्यानमुपविष्टेन प्रधानपार्थिवगणेनान्येन च प्रणयिना राज-
लोकेन परिभृतः कुर्वन्नन्तरान्तरा सह सुहृद्भिर्नर्मभोजनकर्म निरवर्तयत् ।
उपस्पृश्य च समाप्तातधूपधूमवर्तिरुद्धृत्य दूरं कर्पूरमृगनाभिसंभेदसंभृतामो-
देन प्राणेन्द्रियानन्दिना चन्दनद्रवेणाग्रहस्तो गृहीत्वा च ताम्बूलमप्रति-
कूलमापिभिरशेषकलाशास्त्रकृतपरिचयैः परचित्तविद्धिः सुहृद्भिरनुगम्यमानो
गन्धसलिलच्छटासेकशिशिरीकृतसकलभित्तिष्णापतत्पवनपुञ्जगुञ्जन्मणिग-
वाशगुणामपराहरम्यामावासहर्म्यशिरसरमान्तवर्तिनीं दत्तवलभिकामगच्छत् ॥

तत्र च सितस्वच्छमृदुदुकूलोत्तरच्छदमुदमरत्नप्रतिपादुकप्रतिष्ठभुभयपा-
र्धविन्यस्तचित्रनेत्रगण्डोपधानमध्यासितविशालमणिशिलावेदिकाङ्गं विदुन-
दारुपर्यङ्कमधिशयानस्तत्कालसेवागतैर्गीतशास्त्रपरिज्ञानाय दूरारूढगर्भगान्ध-
र्विक्रोपाध्यायैः सह वेणुवीणावाद्यस्य विनोदेन दिनशेषमनयत् । अस्तशिर-
पर्यस्तमण्डले च तरणावुचीर्य कृतसकलसाध्यकृत्यो विधाय देवतासपर्या-
मागृहीतविकटशृङ्गारवेपो पटितपरिवेषैः सर्वतः परिवृतो धृतासिपट्टप्रभा-
पटलपोषितप्रदोषतिमिरैः शरीररक्षाविधावधिकृतैर्वोरपुरुषैर्द्वारदेशोपविष्टसो-
पायनानेकप्रधाननगरलोकमनेकभङ्गरचितरत्नावलीतरङ्गितमसृणमणिकुट्टि-
मोत्सङ्गमविरलप्रकीर्णपुष्पकरमग्निलोकप्रार्थनीयसंगमाभिर्मर्त्यलोकलक्ष्मी-
भिरिव राजलक्ष्मीं द्रष्टुमेकहेलयोपगताभिरनर्प्यरत्नाभरणभूषिताद्गयष्टि-
मिर्वारयोपाभिरापूर्यमाणपर्यन्तं क्वचित्सुखासीनसचिवपुत्रविचार्यमाणनव्य-
कविनिबद्धकाव्यगुणदोषविभागं क्वचिदाबद्धमण्डलीत्रवैपथिकप्ररक्ष्यमान-
ललितपद्मममामरागं क्वचिद्वाञ्छिताधिकारसेवकचारपरिवार्यमाणविकट-
वेप्रासनोपविष्टप्रधानसचिवं क्वचिल्लिख्यमाननि.संख्यराजाज्ञानेस्वमुद्रासि-
न्दूरपूरारुणीकृतदिवं यत्र क्वचिद्यतुरपरिहासरञ्जितराजगणिकाकटाक्षक-
णकृतार्थीकृतपूर्वसंसृष्टविटसामन्तं वि. १९६३६ ॥ १६ ॥ १६ ॥ १६ ॥

सुरैश्च संभाषयन्ती शक्राचनारगमने मरुदुमानेन, वैमानिकदर्शने सवि-
 म्भयेन, दिव्यदाराहृलीयकालंकारलाभे सपरितोषेण, वैतालरूपाद्यावर्णेन
 मन्त्रासेन, कण्ठच्छेदसमये समासादितमूर्छेन, राजलक्ष्मीनर्मभाषितक्षयणे
 महासोत्सासेन, भाविरेष्वरचक्रसाम्राज्यमुत्तरप्राप्त्यवसरे समारूढपरमान-
 न्दनिष्पन्देन मनसा, पार्श्ववर्तिपरिजननिषेधमानं पत्युरतिक्रान्तयामिनी-
 श्रुतान्तमाकर्णयन्तीमनसिदूर्वार्तिनीभिः संनिधापितसितकुसुमदामदूर्वाक्षत-
 दधिद्वयाभिरमलकाचनस्यान्विनिहितोच्छ्रितसज्जलसिष्टमयमङ्गलप्रदीपाभिः
 सत्यमविरचितचतुष्कचाराणि मणिवित्तदिकाष्टवर्षीठे प्रतिष्ठापितविततद्देमप-
 ट्टामिर्मुहुर्मुहुर्द्वारदेशप्रदितलोचनाभिः प्रतिपालयन्तीभिः क्षोणीपालागमन-
 मतिरचिरेषामिन्तःपुरविलासिनीभिः परिश्रुता मदिरावतीमद्राक्षीत् ॥

एषा च दूरविकसितसिनाद्देष्टिस्तां ससंभ्रमकृतान्मुत्थानां करे गृ-
 टीत्या तत्र मणिवेदिकाष्टवर्तिनि समीरोपविष्टैर्बुगपदुत्थाय विहितप्र-
 भायैः प्रधानान्तर्पेशिकैः सादरमुपदर्शिते स्पर्शवति हेमविष्टरे न्यवेशयत् ।
 ऋषविष्टश्च दक्षिणं पार्श्वमाश्रित्य तस्याः क्रमशैताभिः सकललौकिकाचार-
 कृशलाभिर्दारवनिताभिः प्रयुक्तमवतारणकमङ्गलमन्वभवत् ॥

अथ पुरोहितपुरोगणेषु विहितमायंतनस्वस्त्ययनकर्मस्वपक्रान्तेषु प्र-
 मोदसलिलस्रुनेक्षणामु दत्त्वा कृतानुदीग्गिताशीर्षु निर्गतासु बान्धववृद्धासु
 म्बन्धितेषु यथा स्वर्गधिहारमदनानि गौविदग्धेषु प्रारब्धपरिहासपेशल-
 क्रथामु म्बन्धवा मुहूर्तमपमृतासु सव्याज प्रियमहचरीषु प्रकटिताङ्गराग-
 श्रुक्तिषु प्रमृष्टमणिदर्वणानु समुत्सर्पितचिन्तामडीपवर्तिषु संनिधापितकुसुम-
 नटवामनाम्बुलरत्नलंकारपटलकामु निर्यातासु गुहान्तशय्यापालिकामु
 विविक्तनामुपगते द्वारकपाटसपटनपनविमर्षदगरुपनमारधुवोद्वारसौरभे वा-
 न्यभवेन भूमिपालन्तियगावलितकण्ठहाण्डेन चदनपुण्डरीकेण प्रत्यवयवं
 विलोक्य मृष्टा च करतलेन मन्दमन्दमानन्दनिर्यत्पुलककालिकाकोरकि-
 तानि मदिरावतीमात्राणि किञ्चिदाकृषितेक्षण सकृप इव श्विजाक्षरो-
 द्धार शनैर्व्याजहार — देवि, ददमायामितासि । मयैव गाढकृतनिश्चयेन
 त्वदर्धमिद्व्यर्धमध्यवर्धने देवताममागधनविधौ किमिति निष्कारणमिय

अवनीश्वरोऽपि परमोत्पन्ननिर्धृतिर्नलकटाहकोडनिशिसनाडिकानिहित-
 श्लुषा गणकनिवहेन निधित्य देव्याः मसवल्लामागतेन गुहुर्मुहुनेक-
 कारैः शृतोपवर्णनमाकर्ष्य नन्मग्रहबलं बालकस्य शृतमञ्जनादिरुत्य-
 भे मुहूर्ते निधतितानुचरलोकः परिगतप्रान्तमुल्लातस्रष्टेः समन्ततो
 रोरुरूपैः पशस्तनरुपल्लावास्तृतमुग्धेन द्वारशाखासहिना महलकलशयुग-
 न्नावभासितमुदारगन्धोद्धारसुभुगुलुभूपधूमान्धकारदूरीकृतदुष्टचक्रकाक्षि-
 ष्चरमचिरर्षीतचरणाभिः प्रविश्य स्याशीर्वादमन्तःप्रकीर्णकुमुमाक्षतक-
 ताभिर्बन्धुवृद्धाभिराबद्धमङ्गलगीतकोलाहलमदत्त वाद्यपरिजनप्रवेशेन पश-
 जालापिना सकललौकिकाचारकुशलेन 'कुरुत हरिचन्दनोपलेपहारि म-
 न्देराङ्गणम्, रचयत स्थानस्थानेषु रत्नचूर्णस्वस्तिकान्, दत्त द्वारि-
 त्पन्नं चूनपद्मवदाम, विकिरतान्तरुत्फुल्लपङ्कजोपहारम्, फारयत सर्वतः
 तान्तिसलिलशेषमकृतकालशेषम्, आहरत भगवती पृष्ठीदेवीम्, आलि-
 यत जातमातृपटलम्, आरमध्वभार्यवृद्धासपर्याम्, निधत्त पर्यन्तेषु शय-
 स्य सद्योभिमघ्निता रक्षाभूतिरेखाम्', इत्यादि जलरता तल्यनिकटोपविष्टेन
 पुद्धान्तजरतीजनेन क्रियमाणविविधशिशुरक्षाविधानमभिरतचलच्छालवृन्त-
 नेर्वाण्यमानसनागरक्षोदपानोदकशरावमधि क्रोदक्षितार्मभिरचञ्चलावस्थानै-
 स्थाय विसिर्तैरिव त्रिभुवनातिशायिशोभमर्भकरूपमवलोकयद्भिर्मङ्गलम-
 तीर्षिः प्रकाशिताभ्यन्तरमदूरस्थितात्मव्यापारसत्वरसूतिकं प्रियायाः प्रसूति-
 गृहमविक्षत् ॥

प्रविश्य च सतर्पमुद्भूतप्रदर्शितो विसायस्त्रिमितपक्ष्मणा लोचन-
 गुणेन स्फुटविभाव्यमानसकलचक्रवर्तिलक्षणां यस्यां प्रतिक्षणमवलोक्य
 न्नोस्त्रिभुवनविलक्षणावयवध्रियममन्दनिर्गतानन्दाश्रुभिन्दुरप्रतिपादनीयां
 सुखमयीं कामवि दशां प्राप । निर्गत्य च विमोचिताशेषवन्धनः सदृशमाधि-
 त्यस्य भूनेन्द्रारतायाः प्रमोदस्य च निजस्य विसामितजगत्रयं मास-
 ताश्रमनुदिवसमुत्सवमकारयत् ॥

अतिक्रान्ते च पृष्ठीजागरे समागते च दशमेऽहि कारयित्वा सर्वेनगरदे-
 रतायतनेषु पूजाम्, मानयित्वा मित्रज्ञातिवर्गम्, अम्यर्च्य गुरुजनम्,

श्रीतयश्च तसिर्विशेषदग्निः पुरःसरमशेषाण्यपि यावत्तोहीनि शास्त्राणि
श्ले क्रमेणोपादिशत् ॥

कुमारोऽपि सनताभियुक्ततया गुरूणां नियमणररतया दुर्बिनीतसंनिधेः
याधीनतया सर्वागमोपनिषन्धानां कुशाग्रीयतया च निजबुद्धेरल्पेनैव
हालेन तेषामभ्यन्तरोऽभवत् । अमुक्ताभियोगश्च दशभिर्धैद्यतुर्दशापि
वेद्यास्थानानि सह सर्वाभिरुपविद्याभिर्विदांनकार । कलाः शास्त्रं च निर-
श्लेषं विवेद । विशेषनक्षिप्रकर्मणि धीणावापे च प्रवीणतां प्राप ।
मुजबलं चास्य विस्वापित्रमुरासुरं फेसरिकिशोरस्येव सहजं शारीरमभवत् ।
आरब्धकार्यस्य त्रिभुवनेऽप्यशक्यमविज्ञेयमसाध्यं च किमपि न प्रापेणा-
भूत् । एवं च परिणताशेषशास्रमासादिनसकन्यासविद्वज्जगत्पुपलम्पसर्वदुष-
वनमाधुवादमारुदनवनारण्यलक्ष्मीलम्पपरिपूर्णसर्वावयवशोममनुपुदितवि-
द्यागुरुजनेन हरिचाहनमतिक्रान्ते षोडशे वर्षे हर्षनिर्भरो राज्ञा विस-
धितैराकारणाय सादरमुदाराकारवेषैः प्रधानपुरुषैरनुगम्यमानमतिभूमसा
विमवेन स्वभवनमानिनाय । निवर्तितालिलगृहप्रवेशमङ्गलध्यास्य नगरबाष्पा-
यामलपुवमालंकृतमाकारलक्ष्मिदाभमदभतोरणसम्भमुपयतो निस्वातसातकु-
म्भपूर्णकुम्भोद्भासितद्वारदेशमनेकगजतुरङ्गवाद्याभिराभं कुमारभवनमकार-
यत् । कर्तुकामश्च यौवराज्याभिषेकं तस्य साहायकार्यमाशाभरसहं
मश्या पराक्रमेणाकारेण विनयेन वचनविन्यासेनोपमेनापरैश्च स्वानशौर्य-
गाम्भीर्षादिभिः प्रभुगुणैर्पुतानुकारगुणीपतिकुमारसादरभेषिनैः मणिशिपुह-
षैरनिशमुष्मामन्विवेष ॥

एकदा च त प्रातरेवासुधानमण्डपोपविष्टमध्यासितविहटहेमविष्टर-
मुस्सातस्वद्वै. कृत्निरन्तराशुभ्यतिभिरुर्ध्वम्भितैरावदुपद्भिर्षी शरीरस्ता-
धिकामनिपुर्केशैरपुरुषैरुभयतः परिक्षिप्तमन्निनिहटनिरन्तराग्नीनभिभूत-
बलभराब्रह्मभ्यर्णवनिनीभिरनवरतचामरो श्लेषचलितकलाविकाशचक्र-
याभिर्शरविलयाभिरुपवीज्यमानवपुत्रमुत्र काज्येकागनेन सह द्रविश्य क-
तिपयप्रजधिर्षी रावसुनुना मण्डम्य सविनयमवनीनलोत्तविष्टे स रिपु-
वरणविन्यमनिश्चानटहिना २१२५१ २२२५२ २३२५३ २४२५४ २५२५५

विनं देवेन दण्डाधिरस्य तद्रूपं तेन कात्मेनावन्तमात्मनिधाषुना
 वरदीक्षितसकलदाक्षिणात्यगोपिपतिना तेन मयाधे महिषयिह । मया
 निरवयमणिभिर्भुवणमर्गः समेतमग्निरजसोशाघ्रक्षम्य महोदधेः
 शिकं समर्पितमित्यथारयनु दिव्यदृष्ट्या देव' इति वदन्तं च तमु-
 तर्कानुक्तो नृपः सन्नितमवादीन्—'विमपदेव, केचित्कृत्येन वधि-
 कारः संगरेषु मेनापनेत्स्वदीयस्य ।' स जगात्—'देव, स कृतो येन
 धन्यः करोति । आकर्णयतु देव । इतः समतन्त्रानीतयर्थे निवृत्ताम्-
 न्नजन्तासाग्यर्षागु वर्षागु प्रवृत्ते संवर्तिनगिन्धुपूरपयसि परिणमाकल-
 पित्यावमानैःकारिके चद्रमम्बनृणसंवापमानसीगुनिजनितविजिगीषु-
 धयजनोत्साहे शरसमनये मेनापनिरर्भंशाम्परामर्शं तूतमतिभारमात्यै
 कृतकार्यवस्त्रनिर्णयः प्रशान्तेऽदिति समस्तबलपरिगृहधारणतत्पुदित-
 यन्तावन्तिसारिभूपालमिरःदोगरं कुमुभेदेपरनामानमवनिपाहमुग्गुल-
 पुकामः कृष्णिनपुरान्काशिमण्डन्यामिमुग्गमन्तत् । कर्मण चा-
 ददकशाभिराटोपकम्पमानविततकेतुगेव वनरार्जामिरभ्यर्थनापदेशान-
 नोदयमगन्त्यमुनिमर्मियोद्गुणालितामिदिन्मशिमवशापलीतिरिश् वशि-
 मिरन्धकारितैराजाकृष्टाना दृष्टसामन्तानामनीचैरापुमेमाजव टर्काव-
 रंश काक्षिदेशर्गावशा । कुमुपदेशराऽप्य । च । च । म । र । न । य । न । मु-
 वि । म । न । त । म । न । त । न । य । च । म । च । म । न । म । च । म । न । च । म । न । च ।

महुरभुजबलाभिमानैरनतिभूरिभिरपनिपतिपुत्रैरनुगम्यमान . एको नृ-
 तारः कुमारसदृशाकृतिरतिरंहसा निररी(र)मत् । निर्दयास्फालित-
 ध्यातिदूरोल्लसितेन श्यामलितदशदिशाकुटिलविषमेण मुकुटिवाल्ले-
 शयेण धूमोद्गमेनेवानुमीचमानहृदयप्रदीप्तमन्युरभिमन्युरिव चक्रव्यूहस्य
 पतिपुरोभागपुञ्जितस्य राजसमूहस्य संचरदनेकरपसहस्रदुःश्वेशमवि-
 प्रथमनुकर्तितश्चरथैर्महाचलैर्नरपतिभिरेकैकशोऽभिमुखीभवद्भिः क्षण-
 मन्यरितरयगतिः 'वज्रापुष वज्रापुष' इति सगर्वे व्याहरन्वादिनीमर्तु-
 श्रवमधिगच्छत् ॥

सेनाधिपोऽपि गम्भीरमधुरेण तेन व्याहृतध्वनिना प्रथमजलपरस्तनि-
 ष विषः(!) सद्य एवोद्धितसरसरोमासकन्दलः कोपविस्फारितपुटेन
 लम्बित्व तारकौदरप्रतिबिम्बितं सप्रगल्भचलितपद्मणा यत्र शोचनद्व-
 सतुरङ्गरयमातङ्गपार्थिवं प्रतिपन्नम् 'इत इतः पश्य माम्' इति व्याहरन्नेव
 हितरयः समेत्य तस्येक्षणयत्वे(!) समस्यितः । बारंवारमन्योन्यकृततर्जन-
 थ तयोराकर्णात्तकृष्व(!)मुक्तास्तुल्पकालमासादितगलामिषाविसारिणो
 ह्येवदिशो दृग्गन्धाराजकार्षोषयोरितस्तीक्ष्णाः परितोषितसुराङ्गणाः
 र्वाणो महाजवा वाजिनध्यापत्यतोषिणाः क्षितिपालदारकाविषमाथ्य
 हलभेदिन प्रासमोक्षादन्नदीर्घनिद्रामहामंनिषानां स्वेष्टाविहारिणः
 शरासिञ्जम्बभावा लब्धसु शुं द्रय क्वचिद्वातिका इव नूनमारणोद्यता,
 चेद्राजाप्यक्षा इवाकृष्टमुभटप्रामकङ्कटा, क्वचिद्दलयकाग इव क-
 रनकरिविषाणा, क्वचिन्दिनवा इव निम्बिनाष्टापदमारफल्का, क्वचि-
 त्कृता इव पक्षपवनान्दोन्तितदीपिकान्त्वण्डारिषोऽभिलषिनगजदानामार्ग-
 शमुन्मिषितनीलनिषो बाणना द्विधाकृतेऽण्डपुण्डरीका कादम्बाभि-
 माशवमुस्मरिताशामुम्ब शिनीमुम्बाभिस्व्या मुख्यामुद्दहन्न, मायकाः
 रसः । अतिमहनतया च तेषामन्नग्निचक्षुरिन्द्रियाः परोवनिनामपि
 शशा रणमनि नः)न्द्रयेण चभूयादाक्षुग्मरपदुषः
 एजनमुपागत न स्वयाननारोपयितुमपारयत्पुस्तक
 कथम् क्वचिन्मधिगच्छत् ॥

पथातुष्कनिर्दयाच्छो(द्धो)टितद्यानां च वायवयीनां टंकनेन, सरक्षुरप्रद-
 न्त्रितदण्डानां च पर्यस्यतां रथकेतनानां कटुत्कारेण, निष्ठुरधनुर्व्यनिष्ठु-
 तामुक्तानां च निर्गच्छतां नाराचानां सूत्कारेण, वोगाह्यमानविवन्नवेना-
 कोलाहलपनेन च रुधिरापमानां घूत्कारेण, प्रतिरसितसंभृतेन, समर-
 रीणां भाङ्गरेण, निर्भराध्मातसकलदिकचक्रवालं यत्र साक्रन्दमिव सह
 हासमिव सास्फोटनरवमिव ब्रह्माण्डमभवत् । अनन्तरं च सेनामराकान्त
 मेदिनीमूर्च्छान्धकाराकृतिः क्वलयितुमिव सशैलद्वीपकाननं त्रिभुवनमुद-
 लास लासकस्तारुणजलधरपटलशङ्कया विमुक्तकलकेकाविलापानां वनरुल-
 पिनामात्रश्लोकमेणाङ्गमण्डलाकाण्डसैहिकेयो रजःसंघातः प्रतिक्षणमुदु-
 रैर्गुणध्वनिभिरज्ञायत धनुष्मतामिपुव्यापारः शास्त्रशिखिकणाद्योतेन, पदम-
 दीयत प्रचलितैः प्रत्यरिपदातिभिः अविदित्यात्मीयपरविभागेन, व्यलम्ब्य
 मुहूर्तमुद्गूणहेतिनापि सुभटलोकेन, प्रभूतपिशिताभ्यवहारजनिततीव्रोदन्वेन
 कर्दमप्रायमपीयत क्षतजापगाम्बुकौणपगणेन ॥

एवं च भीषणावद्धतुमुले कुंतूहलोच्चालकालदूताकुलितदशदिशि कव्या-
 दकुलविलुप्यमानवीरलोके नृत्यत्परेतपरिपदि कृतान्तमहोत्सव इव निर्भरं
 प्रवृत्ते समरसंरम्भे क्षीयमाणेषु क्षितिपतिषु निपतत्सु पादातेषु सीदत्सु
 सादिषु व्रजत्सु विधुरतायामाधोरणेषु प्रहारविकलकायेष्वितस्ततः परि-
 ज्वलत्सु शून्यासनेषु सप्तिषु स्फुरत्कृपाणचक्रत्रिशूलकार्मुकप्रायप्रहरण-
 दुरालोकायामनेकशवमुण्डमालामालितवपुषि चण्डिकायामिव रूपपरिवर्तेन
 कृतसंनिधापलक्ष्यमाणाया क्षितावमर्षमय इव क्रौर्यमय इव वैरमय इव
 व्याजमय इव हिंसामय इव विभाव्यमाने जगति त्रिभागशेषस्थितौ त्रिधा-
 मायाममर्षगतमरणशङ्कानिरङ्कुशप्रवृत्तिभिर्वीरलोकैरह प्रथमिकया प्रार्थ्य-
 मानयशसि पर्यायेण जयपराजयावासादयति सति सैन्यद्वये सहसैव
 शक्रसैन्यादसह्यरभसो मृगयुमार्गणप्रहारताडित इव मृगारातिराकर्णित-
 दुर्नरेन्द्रमग्नपद इव महाहिराघ्रातविपन्नचारणमन्दगन्ध इव वनकरेणुरनि-
 मुक्तशिखमिवोत्त्वातशस्त्रपुरुषकृत-
 खिडः प्रौढकालायसकवचगूढकायैः पुनरुक्तर्जितसारथि-

भिरमहुरभुजबलाभिमानैरनतिभूरिभिरदनिपतिपुत्रैरनुगम्यमान . एको नृ-
पकुमारः कुमारसदृशाकृतिरतिरंहसा निररी(र)मत् । निर्दयास्फाडित-
धनुश्चातिदूरोल्लसितेन श्यामलितदशदिशाकुटिलविषमेण मुकुटिवलिले-
स्वात्रयेण धूमोद्गमेनेवानुमीयमानहृदयमदीप्तमन्युरभिमन्युरिव चक्रव्यूहस्य
सेनापतिपुरोभागपुञ्जितस्य राजसमूहस्य संचरदनेकरथसहस्रदुःप्रवेशमवि-
शन्मध्यमनुवर्तितशत्रुधर्मैर्महाबलैर्नरपतिभिरेकैकशोऽभिमुखीभवद्भिः क्षण-
मात्रमन्यरितरथगतिः 'वज्रायुध वज्रायुध' इति सगर्वं व्याहरन्वाहिनीमर्तु-
रन्तिकमधिगच्छत् ॥

सेनाधिपोऽपि गम्भीरमधुरेण तेन व्याहृतध्वनिना प्रथमजलधरस्तनि-
तेनेव विधः(!) सद्य एवोद्भिन्नसरसरोमाद्यकन्दलः कोपविस्फारितपुटेन
कवलयन्निव तारकोदरमतिचिम्बितं सप्रगल्भचलितपद्मणा यत्र लोचनद्व-
येन सतुरङ्करयमातङ्गपार्थिवं प्रतिपक्षम् 'इत इतः पश्य माम्' इति व्याहरन्नेव
वाहितरयः समेत्य तस्येक्षणयत्वे(!) समस्थितः । वारंवारमन्योन्यकृततर्जन-
योश्च तयोराकर्णाच्छृण्व(!)मुक्तास्तुल्यकालमास्वादितगलामिषाविसारिणो
लङ्घितदिशो दूराध्वगाराजकार्योपयोगिनस्तीक्ष्णाः परितोषितसुराङ्गणाः
सुपर्वाणो महाजवा वाजिनस्थापत्यतोषिताः क्षितिपालदारकाविषमाश्च
मण्डलभेदिनः प्राप्तमोक्षादन्तदीर्घनिद्रामहासंनिपाताः स्वेच्छाविहारिणः
स्वैचरान्निजस्वभावा लब्धमु(शु)द्धयः कचिद्वातिका इव सूतमारणोद्यता,
कचिद्राजाध्यक्षा इवाकृष्टमुभटप्रामककृटा, कचिद्दल्यकाग इय क-
ल्पितकरिविषाणा, कचित्कितवा इव लिम्बिताष्टापदमारफलका, कचि-
त्पुनङ्गा इव पक्षपवनान्दोलितदीपिकास्वण्डाधिपोऽभिलपितगजदानामार्ग-
निमित्तनीलत्वयो बाणता द्विधाकृतोद्दण्डपुण्डरीका कादम्बाभि-
रावमुखरिताज्ञामुखा शिर्नीमुखाभिल्या मुख्यामुद्वहन्त, सायकाः
। अतिसहजतया च तेषामन्तरिनचक्षुरिन्द्रिया पुरोवर्तिनामपि
। णा रणमति(ती)न्द्रयेण चभ्रुपाद्राक्षुरमरपङ्कय । समीपेऽपि त्रिदशता
जनमुपागत न स्वयानमारोपयितुमपारयन्नप्सरम । समामलस्यापि न
धस्य स्कन्धरुधिरधारया कपालान्यपूरयन्परेतयुवतय । निरुद्धचन्द्रालो-

भिरमहुरभुजबलाभिमानैरनतिभूरिभिरपनिपतिपुत्रैरनुगम्यमान . एको नृ-
 पकुमारः कुमारसदृशाकृतिरतिरंहसा निररी[र]मत् । निर्दयास्फालित-
 धनुश्चातिदूरोद्दसितेन श्यामलितदशदिशाकुटिलविषमेण भुकुटिवलिले-
 स्वात्रयेण धूमोद्गमेनेवानुभीयमानहृदयप्रदीप्तमन्युरभिमन्युरिव चक्रव्यूहस्य
 सेनापतिपुरोभागपुञ्जितस्य राजसमूहस्य संचरदनेकरथसहस्रदुःप्रवेशमवि-
 शन्मध्यमनुवर्तितक्षत्रधर्मैर्मेहाबलैर्नरपतिभिरेकैकशोऽभिमुखीभवद्भिः क्षण-
 माप्रमन्यरितरथगतिः 'वज्रायुध वज्रायुध' इति सगर्वं व्याहरन्वाहिनीभर्तु-
 रन्तिक्रमधिगच्छत् ॥

सेनाधिपोऽपि गम्भीरमधुरेण तेन व्याहृतध्वनिना प्रथमजलधरस्तानि-
 तेनेव विद्यः(!) सद्य एवोद्भिन्नसरसरोमाद्यकन्दलः कोपविस्फारितपुटेन
 कवलयत्रिव तारकोदरमतिचिम्बितं सप्रगल्भचलितपक्ष्मणा यत्र लोचनद्व-
 येन सतुरङ्गरथमातङ्गपार्थिवं प्रतिपक्षम् 'इत इतः पश्य माम्' इति व्याहरन्नेव
 वाहितरथः समेत्य तस्येक्षणयत्ने(!) समस्थितः । बारंवारमन्योन्यकृततर्जन-
 योश्च तयोराकर्णात्तृष्व(!)मुक्तामुल्यकालमास्वादितगलामिषाविसारिणो
 लङ्घितदिशो दूराप्यगाराजकार्योपयोगिनस्त्रीक्षणाः परितोपितसुराङ्गणाः
 सुपर्वाणो महाजवा वाजिनश्चापल्यतोपिताः क्षितिपालदारकाविषमाश्च
 मण्डलभेदिनः प्राप्तमोक्षादन्तदीर्घनिद्रामहासंनिपाताः स्वेच्छाविहारिणः
 स्वचरान्निजस्वभावा लन्यसु(शु)द्धयः कचिद्वातिका इव सूतमारणोपताः,
 कचिद्राजाध्यक्षा इवाकृष्टमुभट्टमामकङ्कटाः, कचिद्बलयकारा इव क-
 ल्पितकरिविषाणाः, कचिरिकितवा इव लिखिताष्टापदसारफलकाः, कचि-
 त्तद्गा इव पक्षपवनान्दोलितदीपिकाखण्डार्चिपोऽभिलपितगजदानामार्गे-
 तामुन्मिषितनीलत्विपो वाणतां द्विधाकृतोद्दण्डपुण्डरीकाः कादम्बाभि-
 मारावमुखरिताशामुखाः शिलीमुखाभिख्यां मुख्यामुद्दहन्तः, सायकाः
 (ससुः । अतिसंहततया च तेषामन्तरितचक्षुरिन्द्रियाः पुरोवर्तिनामपि
 वीराणां रणमति(ती)न्द्रियेण चयुपादाधुरमरपङ्कयः । समीपेऽपि त्रिदशतां
 ष्टजनमुपागतं न स्वयानमारोपयित्तुमपारयन्नप्सरसः । समासन्नस्थापि न
 .. स्कन्धरुधिरधारया कपालान्यपूरयन्परेतयुवतयः । निरुद्धचन्द्रालो-

इतरङ्गया भुक्त्वान्वकारितललाटभित्तिमुपरि रिपुशिलीगुर्यासारेणाध-
 ताघरणरभसरोमाघजालकेन जर्जरितमुल्लसितमिव मूर्च्छान्धकारमुन्निद्रता-
 पेष्टनीलमस्थूलं कालायसकवचमुरःसालेनोद्धन्तमुत्सृष्टनापयष्टिना वा-
 नन दक्षिणेन च स्फुरितदीर्घनखकिरणेन तत्क्षणभष्टकरवालान्वेपिणेष
 ाग्निना विराजमानमुपात्तकेतुस्तम्भविन्ध्यस्तरेहभारैश्च निद्रां दूरमुत्कण्ठ-
 गलैरात्मशोषैः परिवृतं प्रमुत्ससरःकुमुदमध्यवर्तिनमिव प्रतिमादिनकरमव्या-
 तसौर्यावर्जितदृष्ट्यैश्चागत्यागत्य धीरवृन्दैर्वन्द्यमानबाणवृणोद्गीतरुधिरविन्दु-
 नेकरं कुमारम् । उपजातविस्मयश्च निश्चलद्विगन्धतारकेण चतुषा मुचिरमव-
 लोक्ष्य सद्वलोकनप्रीतमनसा समीपवातिना सामन्तलोकेन सह बहुप्रकार-
 तारन्धतद्दीर्घगुणस्तुतिस्तलिभेव प्रदेशे मुहूर्तमात्रमतिष्ठत् । तद्वृत्तान्तभव-
 गसकुतूहलश्च निपुणतरमपि ध्यानारितया दृष्टा यदा प्रतिपक्षपक्षैकमपि
 रूपं चैतन्यालिङ्गितं ना(न्य)द्राक्षीत्, तदास्य चामरमाहणीमप्राक्षीत्—
 बालिके, कथय कोऽयम्, कस्य वापत्यम्, किमभिधानः, किं निमित्तमनि(न)-
 पेक्षितात्मविनिपातः पतङ्ग इव पावके सहसैवास्मिन्नस्मत्सैन्ये प्रविष्टः ।
 केमर्भमसमर्भसहापेनानेन साहसमिदमतिदुष्करं कर्माभ्यवसितम् । कया
 रत्याशयानेन शक्तेनापि शत्रुवपकर्मणि मरुतो दिवस एवाभियोगः । किं
 कलमभिलष्य निर्व्याजपौरुषेणाप्यह्नीकृतः क्षुद्रशत्रियलोकमूष्रितः सौप्तिक-
 मुद्गमार्गः' । संवमापृष्टा सेनाधिपेन किमपि ध्यात्वा परामुह्यनयनवाप्यसालिला
 वेलोक्याभिमुखमन्तर्दुःखावेगारिगुणमव्याधित(?) निधम्य च शनैःवादी-
 त्—'महाभाग, किं कथयामि मन्दभाग्या । कीदृशोऽयमिदानीं कथ्यते ।
 गन्ता स्वस्वस्वमस्य कथा । कथ्यमानापि कीदृशी भवत्येतेद्वन्मम्यास्य पूर्वाव-
 ष्ठा । तथापि भूयनाम्—एष स्वस्वशेषद्वीपावनीशालमौलिश्मालामलनदुर्बलि-
 तपादयुगलस्य युगायतभुजघ्राकाररक्षितनिर्वाक्षिनेरवधीरिनविषभरेन्द्रवदननि-
 धामविषवेगेनागणितकालकूटज्ज्वालागणनानपेक्षितरामविशिम्बशिशिसा-
 हम्बरेण विशातवाहवदहनदाहवेदनावेगेन जलनिधिनाप्यसोदनौतघपरिवृ-
 द्धप्रपाणममर्दस्य मस्य ममर्दमैन्वकरिविषाणकोणविधटितत्रिकूटकटकभि-
 रवस्वकन्दपातभीनेनेव सर्वदा शर्वरीयु विहितप्रचारेण नक्तं

लङ्केश्वरेणापि सततमभिदाद्वितोत्साहस्य मिहलद्वीपभर्तुर्महानरेन्द्रस्य चन्द्र
 केतोरात्मजः सर्वातिशायिना भुजवीर्यविलमिनेनास्त्रशिक्षाकौशलेन
 विसायितसकलपार्थिवः पार्थवत्पृथिव्यामेकधन्वी समरकेतुर्नाम । सोऽं
 महाबलतया धाल एवाधिगतयौवराज्याभिषेकः सकलसागरान्तरालद्वीगि-
 जिगीषया गतोऽपि दूरमतिसत्वरः पितुराज्ञया राज्ञोऽस्य कुमुमशेखरस्य
 साहायकं कर्तुमासन्नवर्तिभिः कतिपयैरेव नृपतिभिरनुप्रयातः काञ्चीमनुप्राप्तः ।
 स्थितश्चात्र पञ्चपाण्यपि दिनानि दूनचेतोवृत्तिः । अद्य तु प्रातरेव हेतुन
 केनापि विधृतोदारशृङ्गारवेपः परिमितैरेव मह सुहृद्भिर्नरेन्द्रभवनोद्यानभूषणं
 गतः सरायतनमासीनश्च । तस्य द्वारदेशे विशन्तमनवरतगंतमुपरित(!)वि-
 मेपेण चक्षुषा निरीक्षमाणो नगरनारीजनं स्थितो दिनमशेषमवशितायां च
 यात्रायामधिकतरमारूढगाढा रतिः फारयित्वा मकरकेतोः पुरःसरोजिनीपर-
 शयनमिहेवसयाद्य शयनीयम्' इत्युदीर्य विमर्जितासन्नपरिजनः केनापि विधेना-
 तिवाक्ष प्रदोषमागत्य चार्धरात्रसमये शिपिरक(!)स्य देव सज्जीकृतसकलनिज-
 बलः, 'कुमार, नायं क्रमो नयस्य' इति विनिवार्यमाणोऽपि मन्त्रिभिः, 'युवराज,
 विरम्यतामितो दुरध्यवसायत्' इति निरुद्धमानोऽपि बन्धुभिः, 'कल्याणि,
 अङ्गीक्रियतां पाशलमम्' इति निवृत्त्यमानोऽपि मौहूर्तिकैः, 'देव, प्रतिपाल्य-
 त्तामनुयाति सैन्यम्' इति विज्ञाप्यमानोऽपि प्रधानलोकेन, 'विद्वन्, निवेद्यतां
 कुमुमशेखरस्य' इति वारं वारमभिधीयमानोऽपि विबुधवर्गण, निर्गतः फाट्पा
 आकृष्यमाणश्च व्यसनैपिणा पुरो विधिना प्रणिधि(धा)नेनानाप्तेन प्राप्तो सुव-
 मिमामवस्थां च ।' इत्येवमावेदयन्त्यामेव तस्यामुपजातदुःखावेगेव प्रगलित-
 तारका तनिमानमभजत रत्ननिः । अमरीभूतमुमटनिर्दयास्त्रिष्टमुरयभूहारमु-
 क्तार्मीच्छिक्रविमरमिव तुद्दिनजलधिन्दुनिकरं धर्यं गगनतलम् । अरुणालो-
 कनरत्नितानि वेनालवृन्दावनीव निरोधभूषुक्षिमिराणि । रणभूमिशोणितव-
 लोकनमन्त इव पाश्चात्यशैलशिखरे(!)स्सल्लङ्घिकलपादः पपात तारापतिः ।
 आमक्तवालारणप्रभाप्रभाविदिनवीर्यः मिहलेन्द्रमनुरिव निगिमील नशत्ररा-
 शिस्त्रगृष्टतरुकुलायकोटराणि प्रशान्तप्रहारभवानीव विरतयोषशरवृष्टिताप-
 काग्ने विहायानि व्यचरत्(शा)नाश्रुत्यानि पथरथकुशान्यपर्वचञ्चिनवीरय-

नेमिन्नमूर्धमण्डलरुधिरप्रवाह इव पूर्वदिग्भागमरुणीचकार संध्यारागः ।
 भयानकानिभूमिद(१)र्शनापजातश्रामा इव सुदूरमपसयुराशादिग्मुखधस्त-
 तनुनामिश्रविक्रान्तविरलतारकाशोकलम्बितालक तत्र लमचाप्यजललया द्रवि-
 हराजलक्ष्मीरिव तत्क्षणं रराज रजनिः । व्याजविजितसिद्धेन्द्रमुत्पराभ-
 यरोपित इव पुरस्तदुसलाम लोहितायमानयपुरुष्णदीधितिः । एवं च प्रवृत्ते
 प्रत्यूपसि विपक्षविजयाभिलाष इव विलीने तममि प्रसरति दिगन्तरेषु देव-
 स्य मत्ताप इव पातके महसि महभैव प्रत्यवोपि सकलयपि तद्विरोधे सैन्यम् ।
 असावपि कुमारः मन(ण)एनिद्राविहारो वज्रायुधमाविषादम् 'मज । विश-
 ब्धमेहि । न तावत्प्रहरामि यावद्य त्वया न महत्तम्' इत्यविशदाक्षरं पूर्व-
 वासनावसेन व्याहरत्यु निरनिद्राविमर्दजडपुटोदरगुदमीलयदीक्षणयुगलम् ।
 अवलोक्य च पुरः परिवेष्टितरथमरातिलोकमात्मानं च तदवस्थमुपजातगुरु-
 विषादो लज्जया पुनर्मोहान्धकारमविक्षत् ॥

सेनापतिरपि सेन तरयात्कित्तेनासभावनीयेनादृष्टपूर्वेण प्रत्युज्जीवनेन
 जनितविक्षयः प्रहर्षमन्दतारकेणानन्दजलबिन्दुसेकादिव विकरता नयनार-
 बिन्दुद्वयेनोद्गममानस्तत्कालमासादिनमहालाभमिष प्राप्तसकलकल्याण-
 मिय समृद्धाखिलकाममिव फलिताशेषगुरुजनाक्षिपमिष कृतार्थमात्मानं
 मन्यमानो मुहूर्तं स्थित्वा तस्मिन्क्षणे भयतरलक्षणस्य विपक्षकक्षीकृतस्वा-
 मिदर्शनविषण्णबुद्धेरन्धीभूतसकलदिशः कादिशीकस्य साकलोकस्याधा-
 सनार्थं समन्ताद्भयप्रदानपट्टमढापयत् । तदीयमारप्रहणोद्यत चात्मसै-
 निकलोक न्यवारयत् । आगतमारगतिं निर्वर्तितस्थानकिबध्य इत्वा भगरस-
 माप्तप्राणैःश्री वा-न्धवेभ्य प्रणार्थवेभ्यश्च शोकदीर्घश्वासनरन्तितिलोदक
 निवाषाञ्जलिनार्दिभ्य च । प्रप्रहासतमर्मणामरगतयोधानामौषधकर्मणा-
 सजनम् । अधिष्ठ च भगरकमाशोभणोपगतं प्रधानजयकारणम गोप्य पुर
 प्रत्यमयदा नृपाधवलवपयसः सुदयमकृत्क लक्षणैः च महत्प्रार्थयन्नुत्तमार्थ-
 युद्धकथालापवाचालेन प्रणायना शिवः । लोके नानु-न्दमाने शने शने
 शिविमायमत् । वधेणाम यः । नमस्त्वन्मुपय । इत्यमस्वत्त वान्तिवित्तव
 पीथो निर्वान्तप्र-यवमान । इत्यमः । मयरेतेनो-य-य-य एव । इत्यमस्वत्त

यत् । अधिदशयिततल्पस्य च परिचारक इव स्वयं
 मन्वतिष्ठत् । आसचिकित्सितप्रारब्धोपचारं च तमनतिचिरेणव
 भूतवपुषं प्रशस्तेऽहनि स्नातमुपनिमङ्ग्य सादरममात्यैर्वन्धुभिः
 प्रधानपुरुषैः सहितमात्मग्रहमानयत् । कृतभोजनोपचारं च तं
 विलेपनवसनालंकारमुपनीतविविधवस्तुवाहनं प्रत्यार्षिताहवगृहीतनि
 रितुरङ्गस्यन्दनं च विधाय विनोद्य च मुहूर्तमरतिच्छेदकारिभिः
 पैरभिमुखो भूत्वा कृताञ्जलिरवादीत्—‘कुमार,
 फरदीक्षिता
 पालैरेपेक्षणीयसाहायकस्य चतुरुदधिविख्यातपार्थिवप्रथमसूनोः
 धिवशाद्गृहायातस्य राजादिपरेण परिकल्पिताल्पवृत्तिरस्माद्विधो जनः किं
 प्रियं करोतु । केन वा कृतेनोपकारेण प्रीतिमधिगच्छतु । तथापि यच्च
 ग्रहबुद्धिरस्मासु तदेतदङ्गीकुरु । सततमादेशकारिणा समीपदेशस्मितेन
 मया प्रतिपन्नसकलपृथ्वीव्यापारमरनिराकुलो मदीयमाधिपत्यपदमथ तुच्छं
 मिति मन्दाभिलाषस्तदा स परिजन इतो गत्वा तदेव पित्रा प्रतिपादितम-
 तिप्राज्यवैभवमध्यास्त्व निजमेव यौवराज्यम् । मा च मन्यथा यथाहमेतेन
 निजित्य विहितानुग्रहः कथमिदं करोमि । कोऽहं तव पराजये धृताधिज्य-
 धन्वानमन्योऽपि किमस्ति जगति यस्त्वां समरकर्मणा करोति विमुक्तम् ।
 यत्तु मुख्यैर्नृपतिभिः समं समकालमेव नीत्वा वश्यतामिहानीतोऽसि, स तु
 प्रभावोऽन्यस्य कस्यचित् । अथवा किमनेन दूरस्थोऽपि दृष्टमात्रेण येन
 प्रन(ण)ष्टसकलचेष्टस्तदा समिति संजातोऽसि । तदेव ते प्रकटमुपदर्शयामि
 इत्युदीर्य तत्कालमादिष्टनिकटराजलोकदौकितमनेकमहाप्रभावमाणिक्यस-
 चित्तमुद्रसं(म)हूलीयकरजमग्रतो दर्शयन् ‘कृतः प्राप्तमेतत्’ इति पृष्टश्च देवस्य
 शक्तावतारगमनाद्यभृति पूर्ववृत्तं ज्वलनमभदेवपृत्तान्तमखिलमपि राजल-
 क्ष्मीस्वस्थानगमनपर्यवसानं यथाश्रुतमकथयत् । सोऽपि तच्छ्रुत्वा किञ्चि-
 दुपशान्तचिन्तासंश्रवः शशुभुजबलोत्कर्षसंभावनाकृतामवज्ञानुद्धिमात्मनि
 स्थयामकरोत् । अत्रवीथ—‘दण्डाधिप, मादमावर्जितोऽहममुना दूरविनिवा-
 रिताहंकारप्रवेशेपेसद्येन त्वदीयसौजन्येन । सदृशनिन्दाप्रशंसो मुनिरपि क

ईदृशमात्मगुणापलापबद्धकक्षमरातिपक्षोत्कर्षवर्णनामुसरमखिलराजलोकस-
 मक्षमुत्तपति, यादृक्त्वया सकलदिगन्तविश्रुतपराक्रमेण दक्षिणापथचक्रव-
 र्तिना गदितम् । न केवलमन्याहतप्रसरया वात्संहत्या महत्प्रयापि ते तिरस्कृतं
 भुवनमेतत् । कथमिव न प्रस(स)स्यते स राजा देवराजप्रभृतिभिः, यस्य
 वेदमनि व्यवहरन्ति सद्यःकृतापकारे शत्रावपि वितीर्णप्राणसर्वस्याः स्वभुज-
 विक्रमोत्कीर्तनावसरेऽपि परकीयसामर्थ्यसमर्थनपरासद्भिद्धा राज्यविन्तकाः
 प्रधानसचिवाः । सर्वमुचितमनुचितं च करणीयं मया त्वदीयवचनम् । केव-
 लमिदानीं न वक्तव्योऽहमन्वत्किमपि । यदि च पक्षपातमुद्धिर्मेयि ततः कि-
 मजाया । कुरु कृतार्थं मे चक्षुः । तमेव दर्शय प्रीतिविष्टारितेशणवदनेन
 वज्रिणा त्रिदशसंसदि स्तुतगुणमसमसाहसावर्जितराजलक्ष्मीदर्शितप्रत्यक्ष-
 निजरूपविभ्रममपेतरजसं राजर्षिम् । उपजाततर्षांऽहमवितरां तदङ्घ्रियुगलाव-
 लोकने ।' इति वदन्तं तं प्रीतहृदयो दण्डाधिपः प्रत्यवादीत्—'कुमार,
 यद्येवमप्येव कुरु प्रस्थानम् ।' इत्युदीर्य निरवघेऽहिं शिक्षयित्वा बहुप्रकार-
 मिनुचरीकृतप्रचुरपदातिचक्रेण कृत्वा मया सततकृतसेवं देवपादान्तिक-
 मजीगमत् । सोऽहमादाय तमुद्रमरभसं प्रस्थितः पथि बहुजहरहः प्रयाणैर-
 लघुभिर्षिलह्णितानेकनगरप्रामजनपदः क्रमेणास्थानन्तरातीतायां विभावर्या-
 मिह नगर्यां भविष्टः । दृष्टं चाद्य पुण्योदयेन सुचिरकालाभिकाङ्क्षितदर्शनं
 चरणकमलद्वयं देवस्य, एतां च दिव्याहृलीयकप्रभावावेदनमसद्गागताम् । अ-
 बनिपतिराकर्ष्य विजयवेगतो वज्रायुधसमरकेतुसमरवार्तामास्थानवर्तिना
 नरपतिसमूहेन सहितं परं विस्लयमगच्छत् । अच्युतशौर्यावर्जितश्च न तथा
 लम्बविजयेषु मुहृदिष वज्रायुधे यथा विपक्षे समरकेता वयन्ध पक्षपातम् ।
 तथाद्यस्य चिन्तयन्नचिन्तितारम्परसैन्यगुरुरावर्षां मनसिताम्, विभावर्यभे-
 करथेन कृममहारथसमूहेषु मध्यमवेसां(शां) साहसिकताम् । विचारदन्वि-
 धृतपौरुषप्रकर्षमरातिपरिभाषणेष्वरोषपरुषमालाषविभ्रमम्, अवधारयत्तनादर-
 निरस्त्रीकृतनिसिलपरषक्रनायकं सायकन्यापारमतिचिरमतिष्ठन् । अनुराग-
 तरलितश्च तत्रैव गत्वा तं द्रष्टुमिव परिष्वसुमिव संभाषयितुमिवाभ्यर्चि-
 मिव स्वपदेऽभिषेकुमिव चेतसाभिलषितवान् । दर्शनोत्सुकश्च पुनरबो

चत्—'विनयवैग, कास्ते स सिंहलेश्वरसूनुः । कदा च सोऽस्मान् द्रष्ट-
 (क्ष्य)ति ।' स जगाद—'देव, स स(श)कावतारोद्यानसंनिधे रमणीये
 सरय्याः परिमरे निवेशितशिबिरस्त्रिष्ठति । दर्शनं तु यदैव देवः प्रसीदति
 तदैव करोति ।' तच्छ्रुत्वा नरपतिरासन्नवर्तिनमत्युदारवेपं साकारबुधन-
 भ्यर्हितमशेषस्यापि परिग्रहस्य महत्सु कार्येषु व्यापारणीयं हरदासनानानं
 महाप्रतीहारमाकारणाय तत्क्षणमेव तस्य प्राहिणोत् । स गत्या सपरिवार-
 सादावासे कृतसमुचितोपचारो बहुप्रकारोपवर्णितं नरेन्द्रानुरागनिर्भूतं कृता-
 ऽऽश्रिपुटसं राजकुलमानिनाय, प्राप्तेस(श)यच्च । दर्शितप्रथयातिरेकोऽम्भ-
 न्तरं प्रविष्टं च सं घृतविदग्धोज्ज्वलनेषुकृतिपयासपदानिपरिवृतम्, आशोकनो-
 पजानमंशोमगरभमापमृनेन द्वारवर्तिना राजलोकेन दीयमानमार्गम्, अमय-
 पिना विनयपेशलालापेन दीशारिकमनेनानुगम्यमानम् । आत्मप्रतिभिम्बकैरि
 समानरूपैः समानवयोभिः समानवसनालंकारधारिभिरव्यभिचारिभिः प्रधान-
 राजपुत्रैः परिवृतम्, उपान्तप्ररूढकल्पपादपविटपमिव पारिजातपोतम्, दिग-
 न्तरव्यापिना कुवदयदलदयामलेन स्वदेहप्रभासंतानेन तिरोहितमर्वाकारम्,
 अन्तुगशिञ्जलमध्यवर्तिन मैनाद्यमिव विभाज्यमानम्, अनवरतमुन्मिषता निम-
 ग्निधयेन कर्णपूरमौक्तिकमन्त्रेण कृतिक्रापुञ्जेनेषु कुमारशब्दविपरुष्येन कृ-
 तमुन्मादोद्धम्, हगदृशामघृनिहामिना दूरमुत्तमिनेन हारप्रभावजयेन बभ्रुस्य-
 लनिवाभिन्या श्रिय शीरोदमिव दर्शयन्तम्, अतिवहलकेपूरुषभरागागुरजि-
 तैश्चरप्ररूढैरिति मगैरिवाशिञ्जलप्रद्वारै स्थपुटितोर स्थभम, तद्वजनामरसना-
 म्भ्रन्दस्य मरिचममयेक्षुत पाणिपुगदस्य विमर्ष-नीर्भर्षाकनमदीयिनि-
 निरम्बुषाग्निरिव मावष्टम्भचरणयानमपारितामुशन्त तिति शिनिवतिः
 समरकेतुमद्रथीन् । एतः च समुभवत्पररदो वासिवामाद्रमग्निदि-
 द्रममदाहृदृष्टामत्रमंशेना मद्रथकदशेण कास्तिप्रजामागदरवनिभ-
 द्भुट्टेपदपुत्रमुसुदित्ररुदमागीहृत्तनिगोदमेधेदीनि दृगादेवाह्वयत् ।

१ इत्यन्त २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

त्वमृत्यु चरणान्तिके भूयः कृत्नमणामं च मे प्रेम्णातिदूरं मसारिता-
 म्यां भुजाभ्यामाकृष्याब्दमारोपयन् । आश्लिष्टमुक्तं च तं विनयादनाहस-
 संममाधिकृतदीकितविकटवेप्रासनमासशोपविष्टमुत्तमितपद्मणा निश्चलनि-
 षददृशेण ननुवा निरीक्ष्य साचीकृतसि(दि)रोधरः सुनिरस्मीपस्मितः
 सममापत—‘यत्न, स्वागतं ते । साधुकृतं यदप्रागतोऽसि । अनेन तव निसर्ग-
 मुन्द्रेण दृष्टमात्रेण देहाकारेण पुरुषकारेणैव श्रुतेन शोभमानन्दितं मे
 किमपि नेत्रयुग्मम् । धन्यस्त्वमेको जगति, यस्मादुपजातमात्पनः पराजयं
 विजयमिव गमामु धामति भीतिविक्रमिताशो विपद्भूलोकः । लोकमुपजनयता
 भवन्तमस्तोकसंचितमुकृतसंभारेण धारितो धुरि समस्तानां पुत्रिणामात्मा
 महात्मना सिंहलेश्वरेण । तेजस्विसंगमेषु स्फुरदविकीर्जसा सहजगार्दवमुणो-
 पतेन स्थिरमकृतिना स्वयंकेन भूपितं पुरुपरत्नेन परुपतरलैर्बहुभिरपि
 पापाणरत्रैः परिकृताय प्रायो न गृहं स्पृहयत्यथ सिंहलद्वीपाय सर्वथा कृ-
 तार्थोऽहम् । अद्य कलितो मे दक्षिणापथविजयः । श्लापनीयतां गतमिदं राज्य-
 मद्य । अधिगतपरिपूर्णशोभेममुपजाता समा । शिरदलेदसाहसदर्शनादधिक्य-
 रितुष्टया दिव्याहृलीयकार्पणव्यपदेशेन देशान्तरादानीय वसोऽसि मे ।
 द्वितीयस्वमात्मजो राजलक्ष्म्याः । सामान्यमगुना कुमारेण सह ज्ञवेदं राज्य-
 गास्व । यदृष्टया भावितमुरिनिर्वृत्तिर्भनसि मा स्म मस्थाः यथाहमानीतः
 परिरिति । न कश्चिदप्यत्र परः । सर्वोऽप्येव तव पर्वतस्येव गैनाकस्य पर्वन्त-
 यती सपशो भूभृतां वर्गः । स्वर्गाद्यानवनलेखाचारैकेव दूरे त्रिलकतास्मच-
 म्पकेलालवङ्गपुत्रागवहृला दक्षिणार्णवोपकण्ठवनराजिः । अपरम्बु सर्वः स-
 नीहः श्रीहोपकरणभ्रामः । सर्वथा कुरु स्थिरमवस्थानाय चेतः । यच्चिन्तयसि
 तस्कृत्यमपि तवाचिरेण संपरस्यते समीहितमिह ।’ इत्युत्त्वान्यतो विधत्तितु-
 सः पादपीटान्तिकोपविष्टमनवरत्नसंचारितयेद्दार्दिलोचन समरकेतुवदने हरि-
 चाहनमवादीत्—‘यत्न, एव समरकेतुर्गुणैः समधिकं समं चात्मवन्धुवर्गं
 प्रधानपुरुषमपश्यता मया तत्रैव सहचरः परिकल्पितः । अस्य कल्याणुषा स्वया
 दर्पणस्यैव सद्गतस्य कलहरदितारमनो महपुरस्कृतम्य सर्वकालमभिगुप्सेन भवि-
 तव्यम् । सुविदितदण्डनीतेः सौविदलस्यैव निजपरिमहः सततमायत्तनां नेयः ।

भोगमुससाधनैकहेतोः मुकृतकर्मण इव दानादिक्रियाभिः . . .
 मुपशृङ्खणम् । सुश्लिष्टपरिवारस्य तरवारेरिव निशान्मपि . . .
 स्थानम् । अन्वहं चायमापत्स्वपरिहारेण, संपत्स्वादरातिगयेन, . . .
 गौरवोत्कर्षण, विवादेपु पक्षग्रहणेन, नूतनार्थलाभेषु संविननेन, . . .
 मर्मोद्धटनेन, मश्रणेध्वङ्गरीकरणेन, दारसंनिधावविकारदर्शनेन, . . .
 कोपेषु स्वयमनुनयेन, उत्सवेष्वग्रपूजासंपादनेन, प्रारब्धवस्तुनिर्वहणेषु
 प्रपञ्चनेन, प्रतिपन्नकार्येष्वविमंवादनेन, सर्वत्र चातिविश्रामदर्शनेन . . .
 ख्यमानेय एष ते आता च भृत्यश्च सचिवश्च सहचरश्च' . . .
 स्थानराजको नृपतिरासनादुत्तस्थौ । कुमारोऽपि 'यदाज्ञापयति . . .
 भिदधानः करे गृहीत्वा समरकेतुं निषिद्धपरिजनः शुद्धान्तसंचारोक्ति
 परिचारकगणेनानुगम्यमानो मदिरावतीभवनमगच्छत् ।

तत्र च कृतप्रणामो मातुर्दर्शयित्वा समरकेतुं कृतसकलतद्दृत्तान्त
 कथः सित्वा चिरमवासवसभूपणेन तेनानुगम्यमानः स्वावासमागच्छत् ।

तत्र चारब्धनिजनिभकर्मणा सूदचारप्रमदाप्रायेण मदिरावतीर्षि
 जनेन यथायोग्यमुपपादिताः समाहृतसकलप्रधानलोकेन समरकेतुना
 च प्रणयिना राजसमूहेन सहितः ध्यानभोजनादिकाः क्रिया निरवर्तयत् ।
 अपराह्णसमये च तस्याहारमण्डपाजिरनिषण्णस्य निकटोपविष्टविशिष्टेष्टरात्र
 लोकस्य राज्ञा समादिष्टः सुदृष्टिनामाक्षपटलिकः प्रविश्य पट्टकारोपितनि
 रवशेषविशेषमभ्यर्णवर्तिभिरनेकैः कश्मीरादिमण्डलप्रतिबद्धैः प्रधाननगरप्रा
 मैरुपेतं कुमारभुक्तावसिलमुत्तरापथमर्थयाचभूव । समरकेतोश्च सर्वदाय
 सहितानङ्गजीवानङ्गादिजनपदान्प्रापच्छत् । एवं च दाशितप्रसादेन नृप
 तिना प्रतिदिवसमापाद्यमानवनवसत्कारयोः, नियुक्तनिजपरिवारया साद
 मदिरावत्या चिन्त्यमानध्वानासनविलेपनादिशरीरस्थितिसाधनमोरनुजी
 विनोः, राजपुत्रजनस्य पात्रतानुसारेण संविभक्तस्वभुक्तिनगरग्रामनिवह
 निधिन्तयोः, दुष्टदायादसमवष्टब्धराज्यैरागत्यागत्य दिष्ट्युत्सेम्यो निजपदा
 र्थिभिः पाथिवकुमारैरनवरनष्टमाणसेवयोः, नरेन्द्रसेवया प्रतिदिनमवन्धी

कृनोमपसंष्ययोः, दृगीहृत्तुटसामन्तगरव्योपचारव्यवहारयोः, गुणानुरागि-
 भिरागन्तुषकलाधिभिश्च द्वीपान्तरनराधिपैर्वासोभिराच्छादने रजालंकारैर्वि-
 लेनैः फलेराजुपैर्वांनैर्यथैश्च निज्जदेवसंभारपूर्वकमुभिः सततमुपचर्य-
 माणयोः, उपपीयमानया तारण्यलक्ष्म्या प्रतिक्षणमुल्लासिनैः रूपबल्लव-
 प्लाशिभिः शरीरैस्तःकरणैश्च सत्यशीर्मावबोधवेदग्यपुरःसरैर्गुणगणैर-
 गणितकाममाक्रम्यमाणयोः, अतिमुखपराङ्मुगेन धूर्जटिललाटलोचनागिनेव
 दृश्येनानङ्गीकृतकंदर्पयोः, दुष्टजनपददृष्टिदोषमंरक्षणार्थमिव पीरलोकेन स्वा-
 न्नेषु मतनधार्यमाणयोः, शरदिन्दुमण्डलालोकेऽप्यप्रगुणितगुणेन मुरभि-
 समयेऽप्यपटिताभिनयमार्गणेन जलदागमेऽप्यनाकृष्टचापयष्टिना दृष्टदुर्चार-
 भुञ्जपराक्रमोत्पलमंथागेनेव दूरस्थेन मकरलक्ष्मणा लक्ष्मीकृतदेहयोः, कदाचि-
 त्तिननिज्जस्वर्फीशददर्शनेन कदाचित्पदवाक्यविचारेण कदाचित्प्रमाणप्रमे-
 यस्वरूपनिरूपणेन कदाचिदभिमतागमप्रन्थार्थममर्थनेन कदाचिदसहर्ष-
 नोक्तशुक्तिनिराकरणेन कदाचिशीतिशायनिषन्धपाठेन कदाचित्कलावि-
 पयविचारकेलिकलहनेन कदाचिद्रसाभिनयभावमपघोषवर्णनेन कदाचिद्वेणु-
 धीणागृदक्रादिवाचविनोदेन कदाचिचिरंतनकवीन्द्रकाव्यमुद्राभ्यसनेन भा-
 युकैः सुदृष्टिर्षिद्विश्च सह सममाणयोः, एकत्र कश्चित्ताशनयानासनसम-
 नयो, महशवेपालंकारधारिणो, शाक्यशिष्ययोरिवानुपमानविप्रयोगदुः-
 स्तयो, सुखमया इव भृतिमया इव अमृतमया इव प्रीतिमया इवातिच-
 क्रमु । कतिपयेऽपि दिवसा यथोत्तरं प्रकटितप्रभादेन नृपतिना दृश्यमा-
 नोऽपि सुतनिर्दिशोपमीपदपि समरकेतुर्नोऽमेकमगमत् ।

अपहाय मुनर्वीर्यमन्वकृत हरिवाहनस्य गर्वानपि गुणानात्मगुणम-
 णेन प्रगुणितश्च परमया भक्त्या प्रीत्या च नि सामान्यया राजानमिव
 तमहर्षिः निर्जमसेवत । हरिवाहनोऽपि तद्गुणानुगमितमना स्वमहदृष्टपि
 समस्केतो विपक्षजनपद इत जिगीषु परा मुदमवापत् ।

एकदा च म प्रीत्यसमये प्रान्तरेवोरथाय निर्वर्तितज्ञानभोजनाविविधि-
 रुदधिजलनुत्थितवामुक्तिमुक्तनिर्मोक्षनिर्मल परिधाय व ३

ल्लिकासु कुलरचितशेखरो मदान्धमधुकरध्वानवाचालैरचल
 नामा, निररैः... निर्वृत्ता... निरैः...
 शिरीषतरुकुसुमकल्पितकर्णपूरः, क...
 झीणाङ्गरागः, तत्कालापनीतरलोपलशकलशीतलममलमुक्ताफलप्रायस्त
 मुद्रहन्भूषणकलापम् । अच्छकान्तिरथ दर्पणप्रतिबिम्बितैः प्रीतिनिश्चलचकु
 जनस्य सर्वतः सहस्रसंख्यैर्विलोचनैः शबलितगात्रयष्टिः, ऐरावताभिरु
 सहस्राक्ष इव साक्षादुपलक्ष्यमाणः, निक्षिप्तनिजवेपानुरूपनिःशेषनेपथ्य
 तत्क्षणगृहीतसितसृणोर्निपादितां प्रतिपद्य सिन्धुरस्कन्धमध्यासितस्य स
 केतोरधिस्कन्धमर्षितोभयबाहुपाशः, पश्चिमासनाध्यासिना ताम्बूलदाव
 प्रतिबेलमुद्भूयमानकनकदण्डडामरैकचामरः, तुलितगत्वरतमालतरुस
 मायूरातपत्रमण्डलेन जयन्त इव संक्रन्दनानुचरीकृतेन बालजलधरव्यूरे
 न्धकारिताग्रिमभूमिरभ्रेसरेण सरयूतटामङ्गि मत्तकोकिलं नाम बाबो
 नमगच्छत् ।

प्रविश्य च तत्र परिमितासराजपुत्रपरिवृत इतस्ततस्तत्कालचन्द्रमुग्धकु
 लानि नवपरिमलाकृष्टवाचालपद्पदकुलानि धूलीकदम्बगहनानि, क
 दम्बकुलनिषेवितोद्दण्डकमलिनीपत्रखण्डाश्च तटपाटलाकुसुमवासिताम्भ
 क्रीडादीर्घिकाः, निदापतसाध्यगरचितपल्लवतल्पांश्च सलिलपरिपूरितान
 बालवलयितमध्यान्माधवीमण्डपान्वातायनासीनवनिताकरप्रचेयतरुफलांश्च
 सुधापङ्कधवलान्प्रामादकानवलोकयन्नभिरकलितजलजम्बूनिकुरुम्बगुद्रत
 स्त्रोककुसुममुपमकेनक्रीस्तम्बमुद्योच्चरधीत्कारमुखराणां प्रेङ्गतामनवरत
 द्वाटकाना घूर्णमानैर्नभसि नभस्वदापट्टनजर्जरैर्जलनुस्त्रा(वा)रजालैर्न
 कृन्निदापककेशाकैःकरवितानमापानकमृदहरयजनितशृङ्गारैर्नगरीजनेर्न
 शिमण्डिभिश्च पुत्रपदारच्यताण्ड्यैर्मण्डितलतामण्डपमदूरबहद्गापनीरे म
 प्वाश्रीरपरिमगुणात्सात् ।

तत्र च अनिधाने पद्मरथजायतनस्य नितान्तगुमगे भूविभागे प्र
 मेकागत्य परिभनेन सूत्रि १५ । अननिमात्रोत्थितस्य प्रग(श)स्तविस्मारम

कृजितानुमीयमाननीलपल्लवप्रमान्धकारायगुण्ठितकलकण्ठकुलस्य सम्यमान-
 यदलकलमुम्पिसाम्बभारदूरावर्जितोदारविटपस्य अलनुपारवर्षिणा सरलितस-
 मदहंसमारसारवेण नमस्यता स्वैरमान्दोलितसान्द्रशास्यामण्डलस्य तरुणस-
 रकारस्रण्डस्य मध्ये महता पालकदलीवनेन कवचित्तम्, अचिरविकचाना-
 मजिराशिरीषशास्त्रिनामलिविषट्टितैर्गलद्विर्बेलिशुकशकुनिगलनालनीलैः प्र-
 सूनस्यकैराकाशजाह्ववीदीवैरिव दीप्त्यंलोलैरनुसूनपुरोभागम्, प्रतिभित्तिल-
 म्बितविचित्रभिज्ञ(स)भूषणामरम्, प्रतिद्वारमावद्धरितचन्दनप्रवालवन्दन-
 मालम्, प्रतिस्थ(स)म्भमारोपितहिमशिलाशालभक्षिकम्, प्रतिगवाक्षमुपनि-
 दितकालागुरुभूपपटितम्, सत्तारामणमिवाङ्गरागमणिभाजनैः, सान्धकारमिष-
 परिमहाकृष्टमधुकरपटलैः, सज्योत्समिव चीनांशुकवितानैः, अतिशिशिरतया
 च जलकलशैरपि निविडकर्पटावगुण्ठितकर्णैस्तरुशिशिरोवेदनैरिवापिष्ठितम्,
 उपानदहंसैरपि चशुसंपुटपृतमृणालगूषपिण्डैः प्रावरणपटवानाधिभिरिवेतस्ततो
 पावद्रिरध्यासितम्, आक्रीडगिरिभिरपि वारंवारमुघरत्तारमयूरकैकैराकारित-
 निदापतसापरिश्लोषपैरिवामुक्तसांनिध्यम्, अद्विपैरपि परस्परसंबलितशालै-
 रभिलसि(पि)ठनिरन्तरशरीराश्लेषैरिव परीतम्, अरतिविनोदस्थानमिव, माग-
 रविप्रयोगे सरस्वाः, दुर्गनिवेशमिव प्रीप्सनिर्दयावस्कन्देषु शिशिरस्य दाहज्वर-
 चिकित्सागृहमिव दिवसकरमण्डलप्रवेशेषु चन्द्रमसः शिशिरोपचारमन्दि-
 रमिव बभ्राग्निमंतापानिवाहनेषु हिमगिरेः, उपरि वर्षतां च प्राकृषेण्यद्यजल-
 धराणामुदुरनिनादनर्तितमयूरमण्डलेन निपतता समन्तादध्रान्तसंज्ञानेन नि-
 रन्तरन्यस्तचन्द्रमणिशिलाप्रणालविगलितेन म्थवीयसा पाथमा प्रवाहेण प्रा-
 कारवलयनेव पार्तिकेन मान्नेषु कृतपरिक्षेपम्, अम्लानमल्लिकामाल्यरचितशे-
 खराभि श्रवणाबलम्बिशैवलवजरीहरितायमाननवमभूकपाण्डुगण्डस्थानाभिः
 कण्ठकन्दलाभुक्तहिमगुलिकाहारदासिनाञ्जतमनकलशार्त्तरयिनोन्पलनाल-
 वलयापिष्ठितप्रकोष्ठकाण्डाभि पदे पदे गणितमधुकरजाल्यकिकिणीचक्र-
 घालेन वकुलमालामेखलागुणेन परिक्षिप्तघनजघनभागाभिर्पेनमारमपर्ककर्क-
 सा(शा)मोदेन स्पष्टीन्द्रयहाग्निणा हरिचन्दनमद्भवेण संपादिताप्रपर्दीन-
 चर्वाभिर्जलार्द्रभिज्ञ(स)मूत्रमव्यानवाहिनीभिरुद्यानदेवताभिर्गिव मभूयोप

स्थिताभिरभिनवयौवनाभिर्बोररमणीभिरध्यासितविततवातायनम्, अतिं
चित्रानेकचित्रशालं जलमण्डपमगच्छत् ।

प्रविश्य च तत्र कतिपयाप्तसहचरसहायो विभावयन्नितस्ततस्तस्य र
नाविचित्रतामतिचिरं विभ्रामी(?) विरतकौतुकश्च कणद्धिरप्रतः श्वासार्थं
मलावकृष्टैरलिभिरभ्यार्थित इवानल्पमेकं कुसुमतल्पमध्यास्त । निष्पन्नं
तत्र तमुपसेवितुमतीव सेवाकुशलाः कलाविदो विदितसकलशास्त्रता
कवयो वाग्मिनः काव्यगुणदोषज्ञा विज्ञातविविधपुराणेतिहासकथाः
कथाख्यायिकानाटकादिप्रबन्धचद्वरतयो रतितन्नपरम्परापरामर्शरसिकमनसः
प्रियदर्शना विदग्धोज्ज्वलवेपवपुषः परिहासशीलाः स्वभावपेशलोक्तक
प्रत्येकमावेदिताः प्रतिहारेण राजपुत्राः प्राविशन् । अपरेऽपि तत्काले
बोचिताः सबयसः प्रधानराजलोकाः संनिदधुः ।

यथास्थानमुपविष्टैश्च तैः सह प्रस्तुतविचित्रकथालापस्य चित्रपदमङ्गलूचि-
तानेकमुन्दरोदारार्था प्रवृत्ता कथंचित्तस्य चित्रालंकारभूयिष्ठा काव्यगोष्ठी ।
तत्र च पठ्यमानासु विद्वत्समालम्बख्यातिषु प्रहेलिकाजातिषु चिन्त्यमानेषु
मन्दमतिजनितनिर्वेदेषु प्रशोत्तरमभेदेषु भाव्यमानासु प्रसन्नगम्भीरभावा
र्थामु स्वप्रज्ञकगाथातसु(?) विमृश्यमानेषु बाधानुपदसंपादितोत्सेकेषु विन्दु
मात्राश्रय्युतकश्लोकेषु ह्रस्वमानेषु दीर्घकालानुभूतनिष्फलविन्तामौलेषु मासं
मन्येषु प्रकार्यमाने साधुवादविधेनाबुधानां बोधरमसे विजृम्भमाणा नि
र्भरं शिष्याणां कौतुकरसे काव्येष्वतीव रसिकः सर्वदा निकटवर्ती कुमारस्य
नर्मपात्रं सकलराजपुत्राणां मञ्जीरनामा चन्द्रिपुत्रः किञ्चिदुपसृत्य हरि
वाहनमवोचन्—'कुमार, प्रक्रमागतमेव किञ्चिद्विज्ञाप्यसे । कुरु क्षणमात्र-
मेव धनदानेनानुग्रहमस्यैव समनन्तरातिक्रान्तस्य मधुमासस्य शुद्धप्रयो-
दश्यामहमहमिकोपद्राशितनिजविभवविच्छेदेन नगरीनिवासिना भुजंग-
लोकन भक्त्या प्रवर्तितं पात्रोत्पवमवेशितुमिदमेष सर्वतो विरचितविचि-
त्रवस्त्रवसविधानमाप्तकनकशृङ्गवेश्याज्ञानाभुजङ्गजनपरस्परारम्भजल्लोकयुक्तं
भगवतो मङ्गरध्वजम्यायतनमागतोऽस्मि । विभावमेरचक्षुषा च प्रविशता
मया प्राङ्गणमहकारपादपम्ब मूले मृगाश्लूषवलयितप्रीवाविभागं मप्यभाग-

विन्यस्तगुम्फस्तनमुखमुद्गेण स्त्यानतुहिनपाण्डुरत्विषा क्षोषाधिगतकाठिन्येन
 चन्दनपट्टवेदिकायन्धेन संदानितोभयान्तमभिमतविभोगविधुराभीरकामि-
 नीकपोलपाण्डुताडीपत्रखण्डमवलोकितम् । आदाय च सफीतुकेनोत्तरीय-
 वस्त्रैकदेशे नियन्त्रितम् । अवसितायां च यात्रायां निजनिवासमागतेन विजिने
 निविश्य कौतुकावेशात्कस्येदमिति सर्वतो निरूपितम् । अपश्यता च पृष्टे
 नामाक्षराणि तन्क्षणमेवापनीय मुद्रामुद्घेष्टितम् । दृष्ट्वा च तत्र ललितपदसं-
 निवेशासान्द्रमृगमदमपीपद्भित्तिः प्रत्यप्रकुङ्कुमपत्रभङ्गशोभिभिः कृष्णागु-
 र्भूपवाप्तसंभृतसौरभातिरेकैरभिनवमौक्तिकशोदविशदवर्णेन पुम्परिमल-
 मुचा कर्पूरचूर्णेन समन्तादवर्तमानैरन्तरैरपि परम्परासम्पत्तिभिरवाप्तपरि-
 णतिमकपैरपि सुकुमारसर्वावयवैरक्षररूपेता दुस्वबोधतात्पर्यवस्तुरैकैवार्या ।
 परिभाविता च वारंवारमादूरव्यापारितहृदयेन । नतु तदीर्यं हृदममवगतम् ।
 तदादिशतु कुमारः सर्वमेवानुक्रमेण किं तन्पत्रकं केन मेयितं कस्य वा
 मेयितं किमत्र कार्यं विवक्षितम् । इत्युदीर्यं विशदवर्णोच्चारया गिरा
 सप्रगल्भमार्यामिमां पपाठ—

गुरुभिर्दत्ता घोडुं वान्छन्मामक्रमात्त्वमचिरेण ।

स्यात्तासि पत्रपादपगहने तत्रान्तिकस्यामि ॥

अस्या च पठ्यमानायामवहिता, सर्वे गभामदो यभूवु । परि-
 भावयनामेव च नेषा पाठममकारमेव प्रजाबलेन मुभा कोमलाधि-
 पतिसुनुरवदन्—'मन्वे, यत्तदासादिन त्वया तथाविध ताडीपत्रकम्'
 असाधकान्कलेस्वलावन् । स च कयाचिदीधरकन्वया ममारुदप्रौढयौ-
 वनया गुणानुरागप्रगुणितेन स्वनेनमा विदत्वाप्रसहचर्राजनेन वा
 भूयो भूय प्रवर्तितया कुमारीजनमहोत्थानपत्रपागपहाय कस्यचित्पु-
 र्वमेवानुगगविशुनैरिङ्गनाकारैर्गनिर्निन्दित एकान्ते पाशुप्रयुक्तप्रार्थनस्य
 सननुमतनानुवृत्तिपरोऽपि गुरुमस्वदीयेनाहमनुगृहीतां भवत्या प्र-
 सादेन, तदिदानीमनिच्छतोऽपि मे दुरात्मनामेन मदनवह्निना दक्षयान-
 मिदमनुचितेनापि विधेनानीवितस्वामिनीं कर्तुमिच्छति त्वामनकि-

राजपुत्रस्य सकलशाम्भापाविचक्षणः क्षीणभूयिष्ठ शैशवे ययसि पतंगानो
 माननीयः कुमारपरिमहस्य प्रकृतिपगल्भवाकिमपि कोविदः परिहासके-
 ल्लेषु कथलमुपनामा कलिहृदेशापीशातनुः शनैर्विहस्यावोचत्—'पुत्र-
 राम, किमर्थमनपगतार्थं इव अप्रगल्भ इव मत्तरीवारसिक्क इव मूकना-
 गदलम्ब्य स्थितः । किं न वर्णयसि शतमुसो भूत्वा सर्वतोमुखीमपिउ-
 धुपजनाभयकारिणीं कुमारस्य कान्यतत्त्वावशेषशक्तिम् । अन्नाद्विधानां द्वि-
 त्त्यभाषकदमलरधूलुबुद्धीनां सर्वात्मनापि प्रपुक्ता बाधेव वर्णना न प्रविद्य
 साम्यम्बन्धुनत्त्वमुल्लिखति । अतोऽवापि त्वयि प्रजल्पति सनि परितोषः प्रत्य-
 यभात्मविषयः कुमारस्य भविष्यति । किं चाद्युसल्लिङ्गितनिधूलचभुरपो-
 मुखो शारिषद् इव यनकरी लक्ष्मिभ्याभिशाय इव साधुरकसाध्यन-
 (ण)एसकलप्रदस्वापतेय इव गृहपतिरायतोष्णान्गुदुर्गुदुः सृजति निश्चामान् ।
 अजातमेपमीपाणिमहो महद्दुःसमनुभविष्यति महात्मेति कथितं तं कुमा-
 रोपवर्णितवृत्तान्तयुवानमनुशोचति । किमेकमिदं सो(शो)च्यते । सर्व एवा-
 यमेवंप्रकारः संसारो न जानाति । यदुत दुःसहैतुरनुरागः, विशेषया वि-
 पयोपभोगवाञ्छा, वाञ्छितार्थप्रतिपन्धीन्वधर्मविलसितानि, सर्वतः सुल-
 भविमोहमाः काम्यक्रियारम्भाः । सोऽपि किं करोतु यराको यम्य दुष्करे
 तारुदि संबन्धपटभे शट्टिनि दक्षितफलाविकलनां नीता देवेन नीतिः । किं
 क्रियते । निगर्मेन एव निरङ्कुश. पापकारी करीव ज्वालो बन्दीया(न्) वि-
 धिर्वहोऽपि बुद्धिमद्भिर्गतिनिविष्टेन प्रज्ञालोहनिगडेन निरवमहो विचरति ।
 वामचाग्निष्यथ सार्धभृग इवाश्वगानामधिगच्छन्ति वाञ्छितानि व्यापारित-
 सफलसामर्थ्या अपि कर्माधिन । दलमनया मन्त्रितमार्तापैकफलया फलमु-
 चिन्तया । मनामपि महात्मना न शोचनीयोऽर्मा । शोच्य पुनरसौ पाप-
 कर्मा कर्मचण्डाल प्रकृतिदृष्टान्भा विशिष्टाभाम सकलचौरप्रामणीर-
 ग्राहनामा मज्जागे येन मार्जारगेव मृषिकामिषमुपगृह्य निभृतमत्र विनि-
 हिनमनुपलक्षिताप्रेक्षकजनन दर्शयिष्यामि दूरम्भैव याथा द्रष्टुमायान्त
 मूनस्तन्येत्वाभिप्रायेण लेम्बहाग्भ्या महकारमुने स्थापितमपकृत्य लेम्ब-
 प्रक तादृशम्य दगरुदसदृशमेम्भ प्रतिकुलगुरुजनहनप्रतिबन्धम्य ३३

स्वस्वनेन स्वस्वित्पुत्रानां प्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-
 लीकपादप्रमुखाद्वयंममप्रथः तन्नेत्रस्य साक्षरगृहीतो-

यथा गिरिषु अग्निं तदमवगुमभीभूषणमभंकपप्रकारवदया वि-
 दानाकारधैरालयमहमशास्त्रिनी बद्धशाला नाम नगरी । तत्रप्रथः पिता
 तं चन्द्रबेनुः कदाचिदेतन्नालायवहमभैभृतावलेषानां मपत्तमपि पूर्वादा-
 यममच्छतां विशेषविगर्जनेषु कालक्षेपकारिणामाहानेषु बद्धनागमनकारण-
 व्याहारिणामुग्रवेष्टहृष्टानामाप्यु मविशामयेष्टानामुग्रया मीनिमुपदर्शयतां
 पुत्रया प्रतिशोभं व्यथहस्तां सुवेल्शीलोषकण्टवागिनां दुष्टमापन्तानां प्रति-
 क्षेपाय दक्षिणावशययिनां मीन्यमादिशत । मस्मिन्तस्य च तस्य त्रिपुविना-
 शाय यथाशान्तिः कृत्वाशरपरिभ्रममधीननीतिविद्यमन्यन्तानां यद्यभनुर्वेदममि-
 गदाभक्तं नृन्तप्रानादिषु प्रहरणविशेषेषु कृतधममां च गुरुदर्यावनममिषिषार-
 र्थावशाज्य मामव नायकमकल्पयन् । अपिनानल्पवदन्तिमेन्य च पूर्णवडहनि
 प्रधानंरवानिर्वातमरमात्यं मामन्तैश्च कृत्वा माममहाय प्रादिषोत् ।

अथाह प्रातरथ छाता निवर्तितानिमनदवनाविशपपुत्र्य सपुत्र्य वया-
 दानिमज्जेन द्विर्तातलोवः मानकलावलाकितशङ्कुच्छायय्यातिर्गोपनविद्धि-
 माधिने लोम मितदृक्कलवासा मितकृमुप्रदामर्माधितमपर शरणाद्धानपे-
 नेव कौमुदीमहात्मवद्यमगलोमनं मर्यादादिना चन्द्रनाङ्कमोणं सर्वोद्घोषेन
 घोममानं म्भूल्लवच्छमुक्ताफलमायता लक्षणप्रमुदिनाया वक्ष म्भूल्लभा

राजलक्ष्या लोचनद्वयादानन्दाश्रुपद्धतिमिव त्रिधाप्रवृत्ता ना. च
मेकावली दधानो बद्धचन्दनप्रयाञ्चन्दनमालातरङ्गितनोरण्ड
दकच्छटाविच्छर्दविरजीकृताजिरमागृहीतोऽग्न्यश्वेषसविशेषचारु
निताजनमवहितप्रतीहारनिर्धार्यमाणानि बद्धभाषि वाद्यपरिज
ण्डपमगच्छम् ।

तत्र च पवित्रमणिवेदिकापृष्ठनिहिते महति हेमासने प्राप्तः
त्कालमभिमुखीभूताभिः साक्षादिव जयश्रीभिररुसदंशदष्टानि च
वस्पष्टीकृतनितम्बे परिणाहाभिरीपदवनमितपूर्वकायतया मिलद्वति
भूतनाभिमण्डलाभोगाभिः कनकवलयवलीवाचालभुजलतोत्क्षेप
नोद्गुरपयोधराभिरुज्जितस्तनोत्सङ्गनिःसङ्गलम्बमानप्रलम्बमौक्तिः
भिः पुरोनिहितदधिकुसुमदूर्वाङ्कुरसनाथाक्षतपूर्णकनकपात्राणि
लासिनीभिः संपादितसकलयात्रामङ्गलः प्रत्यग्रसप्तच्छदप्रवालदा
मुद्रमभिवन्ध पुरःस्थापितं राजतपूर्णकुम्भमप्रतिरथाध्ययन
पुरःसरपुरोधसा द्विजातिवृन्देनानुगम्यमानश्चरणाम्यामेव गत्व
क्षान्तरद्वारभूमिमग्रतः ससंभ्रमव्यापारिताङ्कुशेन वज्राङ्कुशना
त्रेण प्राञ्चुखीकृत्य विधृतं शितपिष्टपद्मपाण्डुरितगात्रमसुद्रमणि
मात्रापरिक्षिप्तसिन्दूरपाटलविकटकुम्भभागमारोपितानेकनिशित
सारशानकुम्भसारीपरिकरितपृष्ठपीठमश्रान्तमदवारिधारादुर्दिन
करटकूटं त्रिकूटपर्वतमिव परित्यक्तस्यावरावस्वममरवल्लभाणि
गजमारुढो दृढावनद्वतारतूणीरचन्धुरोभयस्कन्धदिस्वरः कनक
मध्यभागभाजा शरासनेन सनाथवामहस्तः सलीलमुद्ग्यमानव
लापो मर्द्वर्मपत्पदानिनिर्दयपादपातप्रवर्तिताकाण्डमेदिनीकम्पः
वैतालिकव्रातनारतरोद्गुप्यमाणमयध्वनिध्वनद्विजयमङ्गलाभिधा
पवधिरिताम्बिलब्रह्मन्ध्व पुरस्तात्मलीलचलितकरिघटारूढकिं
नविरलघनघानानामुत्पातनिर्घानघोरघोषोद्गारमत्तितारमारसन्ती
ध्वनितेन मुखरयन्निखिलान्यपि दिशां मुखानि शिखरविस्फु
म्थूलकलशम्य दीलायमानावचूलमुक्ताफलदासश्चित्ररत्नखण्डस्ता

रुष्टस्य पुत्रः प्रकथेन शैलात्तद्व्यवहृत्य पर्यन्तपापिनामनिवभरितरमा
दन्तं जगत्तदापापि मयदादृशरभदादृत्तमकरमाग्यादाकारधारिजापने कपती
दमगरसंगृहीतानां विद्वानामपहृन्नाशोपिषां चक्रपात्रेन अटिलीकृत
दिगन्तरागो राजकुलातिरमस्यम् ।

अनुवदं च मत्तामपरिगुणैर्भविष्यत्तथाशिवानन्दमानो द्विजातिर्षि
षट्पिण्डपिण्डविधाज्ञान्पुटानि मण्ड्यमानः पौरननताभिरन्वृष्ट्याञ्जुष्टि
भिरन्वृष्ट्यमानमनोरथमिदं जन्मदृष्ट्याभिः प्रीतिनिर्भरदृष्टिपातकुचलपितरि
वदलयाभिरदशोवयमानो ज्ञानविकारिर्नगरातिरमस्यम् ।

चमेण च हारणमपपरिषदपराधिपशोभाभाभोगिनीम्, उदारफलमक्रेद
रपरिमलभोदितवकानिह्यम्, उन्मदपुररकादम्बमारमारावमुसरितसरल
रनीगम्, वीरचक्रुसंगुटस्फुतार्थे चरथप्रिपद्मज्ज (पिञ्जरजरहुमनलाम्, अहु
द्रपादचालनिर्हेरनदरतेश्चक्रणपादवतरलिनेन प्रतिबेळमुदीष्यमानेन निर्ल
यमानेन चष्टकारिणा मधुकरमण्डलेन धीयमानो दामदाननिर्भरममत्तरक्ष
पदातिशयमाशानंस्तुनजनप्रत्यामृतिभिः पर्यन्तरचिनसृणकुटीरकेण प्रति
क्षणमाधोरणमणेन क्रियमाणविबिधोपचौरनवलोकितरम्परीः ममिदाभि
धानं जगति प्रधानवारणं गिहोदोदेशाम्, आगृहीतद्वीपान्तरगाभिभूरिमाण्ड
शमरणपर्याणकादिबुधोपमकरममाभनसंतनव्यापृतभूतकैरभिनवस्यूतनाम
टकुटीरकोवावस्थापिनभूलद्रविजकण्टाले प्राहणोपगचितगोणीगजाहा
कमुचिरे प्रस्थाननिर्गतानामाद्यनेकमानाम्, अनेकपुरगाधतरसंकुष्टैः कार्य
स्थानस्थानेषु कृतावस्थानाम अन्वृष्टीतलत्वादुमल्लिहामिः सुकाधदन्वर
ण्टिकावलकयुगुटालनकृत्तमिद्वार्गमतिगमंप्रतिष्ठितानेकदेवतापतिनामिन्तृ
प्यानुरावतरणनन्तराधिकपातभयात्तव पुत्रप्रसारिनीभयाहृत्तेन भेदकृदृ
म्भिनीकदम्बकन कृतकलकलेनावनाम्यनमोपानमालमूढेगतमितिमुभिष्ट
लोदृष्टकाचतार्त्तममागवापान स्वपुष्टितमहावददुमोरास्तम्भदान, जन्
रान्तगा च प्रावृषेणपर्याणलपुत्रक्षालनावनीतमकनरहृदयानिगान्तम
मिना परिभ्रजनन तव इव प्रकटितोदकारख दधिनापदभ्रष्ट

मायपण्यप्रसारकामिनाटम्यपगिराजिकाविले
 इतिगीतनयाद
 रनवरतलोकविश्रामभामितोपान्तवेतसवनाभिर्वनयोतोवहामिः
 ईपदुपजातिशोषकरीपमुष्ममंचारविधिसैः
 टलैरजिरमण्डपच्छायानिविष्टगोरसपरिपुष्टमहाकायदुष्टकौमले
 फलोच्छ्रतप्रापपरिमलैरव्यञ्जिननमाच्छतकविन्दुक्षेपैरुत्कर्णतये
 न्यमानमथिनमन्थनीमन्थरनिर्घोषैः स
 सार्थिपथिकपेटकैकमागनैः
 नस्नानदानादिसर्वक्रियैः प्रातरेव
 पचयद्युहितेन स्वाभाविकमध्यतागुणेन द्विगुणाकृष्टलोकदृष्टि
 रिमण्डलाबुध
 मितस्ततो विचरन्तीभिः स
 सवाभिः अद्यक्षीनाभिश्च
 तनुलतालावण्याभिः
 भिर्नवनीतपिण्डपाण्डुवलात्कटिनपरिमण्डलस्तनकलशयुगलाभि
 रिब शरीरिणीभिः सविभ्रमैरङ्गवलनैः स्नेहनिर्भराणि दधीनि
 नीव निर्दयमामधूतीभिर्गोपल्लनाभिः सर्वतः स
 कक्षौपकण्ठां नगरसीमामलङ्घ्यम् ।

अथाग्नेसराश्ववारदर्शनक्षुभिनैः 'कटकमागच्छति' इति जन
 पलभ्य सर्वतः प्रधावितैः
 सडागपालीपु पुञ्जितैर्देवकुलवरण्डकेषु कृतावस्थानैः पादपस्व
 सनैरूर्ध्वैश्चोपविष्टैश्च लम्बितोभयभुजैश्च जघनपार्श्वविन्य
 शीर्षपट्टिकागाढप्रथितामिधेनुकैश्च धौतसाटककृतशरोवेष्टनैश्च
 कृतावष्टम्भैश्च स्कन्धाधिरोपिनद्रयितडिम्भैश्च सर्वत्र सकुतूहलै
 करिपु क्रमेलकेषु च प्रहितदृष्टिभिः प्रमाणरूपबलोपचयशालि
 नद्रुहां मृत्यमानमुद्धृत्यद्भिः 'कथय, क एष राजपुत्रः,

नोऽयं द्विरदः' इत्यनवरतप्रयुक्तया प्रक्षपरम्परया कदाचित्सकृ-
 त्स्य प्रामलाकुटिकैः कोरेणुकाधिरूढं क्षुद्रगणिकागणमप्यन्तः-
 धृतोष्णवारणं चारणमपि महाराजपुत्र इति कनकनिष्कावृतक-
 णजमपि राजप्रसादचिन्तक इति चिन्तयद्भिः, घृष्टैरपि प्रतिवचनम-
 द्रप्यन्वतो गच्छद्भिः पश्यतोऽप्यभिमुखमद्गुलीभिर्दर्शयद्भिः शृण्वता-
 धितमशङ्कितैरुपसनेन सूचयद्भिर्विपमावतारसंमर्देषु दुर्दान्तकरमवा-
 योऽवनेषु व्याददद्भिः वेगोपसर्जनेषु च ज्वलतः पततः पलायमानान्
 कयावलोस्य समकालकृतकलकलैः सतालशब्दमुच्चैस्तरां हसद्भिः, कैश्चि
 निहितनिश्चलदृष्टिभिः पश्चादेप्यता दिगन्तविख्यातवशतामुर्वीभू-
 ताराणां राजपत्नीनां प्रधानगणिकानां पट्टहस्तिनां च दर्शनाशया भुक्ति-
 सापरिगतैरुर्ध्वशोषं गुप्यद्भिः, कैश्चित्पष्टसद्भिस्त्रैरपामरीषीवरस्तनस्पर्श-
 यैः पीडितैरपि समन्ततः प्रेक्षिकजनेन स्नानमत्यजद्भिः, कैश्चिन्मनोर-
 शतासादितप्रामपतिमुतासंनिधानैर्हृद्यमहानिधानैरिव तलधानतः साय-
 नेकलोकेन निखिलमपि नीयमानं वुसंबुसाय गत्वावधीरयद्भिः, कैश्चिद्दृष्ट-
 मानयवसरक्षणव्यभैरर्धलोमादभिलषितलघानां लघयालाकुटिलानां श्लेश-
 मनुभवद्भिः, कैश्चिदाकृष्टहृत्पिकपोदितद्विरदपुरस्कृतैः प्रपलाप्य दूरीकृ-
 ष्टमानशाकवाटकैरपतितप्रयोजनामवनिपाशां सावज्ञमुपहसद्भिः, कैश्चि-
 दानन्दगद्गदिकागृहीतकण्ठैर्निगृहीततुण्टाकमातवार्तया लुण्ठितेषुपाटदुः-
 खदुर्बल कृषीवललोकमपशोकं कुर्वद्भिः, कैश्चिज्जवप्राप्तपरिपालकव्यूहरक्षित-
 मुजातवेहेयैरनेकधा नरेन्द्रमननन्दयद्भिः, कैश्चिदलब्धापकाशठभुरहटनि-
 राकृतेराश्रयाय प्रतिग्रह गृहीतभाण्डैरादिण्डद्भिः, कैश्चित्कलहनिष्काशि-
 तसालीनकुलपुत्रकवर्षे मगधमप्रतो प्रामपोटानां प्रौढिगात्मन प्रकटयद्भिः
 भव्येभ्यु द्रुगोदम्लकण्ठे घृष्टलसदृष्टवान्कवृन्दकल्पलसृचिन्तान्प्राममध-
 विचरन् स्वच्छन्दचारिणो महामावनेषु पविष्टान्चारणपत्नीनवनेक
 जातसक्षोभैर्भ्रष्टिति कोष्टकज्ञानेषु समरकान्यानयद्भिः पश्चाद्वाटकेषु गोम-
 पिण्डकृतानि गोपयद्भिर्भगवृत्तियु निष्कृतेषु मनुमकषी

दादिजन्निधिगुणामाचमनपूनपुरोहितगृहीतकनकार्यपात्रनिक्षिप्तदधिदूर्वा-
क्ष्णां मयमवेशितैर्मध्यचलिभिर्विलेपनैः पुष्पदामभिरंगुके रत्नालंकारैश्च
बाहुविकल्पैरुपेतकल्पितामनल्पया भक्त्या भगवतो रत्नाकरस्य पूजां
प्रातिष्ठन् । अतीतभूमिष्ठायां च शर्वर्यामाहते प्रयाणपटहे रटत्सु
राजद्वारितारष्वनियु मङ्गलतूर्येषु सत्त्वरोत्थितगृहस्यनिर्दयाकोशकक्षित-
निद्रेषु निःसरत्सु तृणकुटीरकोटरादतिकष्टमुक्तसंस्तरेषु कर्मकरेषु पुरो-
निविष्टरन्ध्रनदसदासीसंधुक्षितानेषु स्वलन्तीषु सर्वतः कथनवाचालस्या-
लीपरम्परापरिकरितचूलासु माङ्गणजुह्वीषु समकालशिधिलिनरोमन्यलीलं
महेष्टमुःथाय चरति नति पुञ्जितममतः प्रयत्नसंगृहीतं यवसमन्वोन्यतुण्ड-
ताडनरणद्विषाणे धृपगणे प्रयतमनुष्यनिश्चलधृतोर्ध्वदण्डिकासु क्रमसमुत्पा-
द्यमानकील्पपरिपाटिविषमसंकुचद्विन्द्वारासु चरममुक्ततनिकाचतुष्टयच्युता-
षष्टम्मासु तिर्यक्पर्यस्मानासु पटकुटीषु मुकुलितपटमण्डपे पिण्डीकृत-
काण्डपटकप्रकटसामन्तान्तःपुरे दुष्टवाहनारोप्यमाणमयचट्टलचेटीलोक-
विम्बोकाकृष्टविटचेतसि सहेलचलितसेनापतिमैन्यकोलाहलजनितजनकुतः-
हले संहतपण्यविपणिवीथीशृयाभ्रमद्रुहीतमूल्यकयिकलोके निकटमामवासि-
कीकटकटुम्बमंगृह्यमाणनिषमयवसेन्धने प्रयत्ननिर्नी(र्णी)यमानपरिकरशः
न्यमनिकावासे सर्वतो विचरदनिवारितचमूचरे मजनि विरलतामनुवेलमु-
र्वोगन्धर्वनगरे म्कन्धाचारे क्रमेण चोद्गते दिवमकृतिकृताभिमनदेवतार्चन-
विधेषु भोजितभुजिष्यकर्मकरलोकेषु मवृतप्रकीर्णसर्वोपम्करेषु विनीतयुग्मा-
धिरोपितकृतममायोगपुरभिवर्गंष्वागन्तुकविषामाप्रतिक्रियोष्टुक्तमुक्तपरिज-
नेपुनरुक्तोपपादिनैरेच्यमानचटसोदकेषु चलितवृषयुधमार्गानुदमनिमुजर-
न्महिषपृष्टकण्टगावल्म्वनकुतुषकाष्टपात्रीर्गुणलोहकर्परेषु समन्ततो नि-
पुणनिरुपितावासभूमियु सद्दु स्वमुक्तोपमुक्तमदनामन्नमान्द्रदुमलतागुल्मेषु
सागरावतारदेशमुद्दिश्य चलितेषु सर्वतः मैनिकेषु विमुच्य तल्पमल्पपदा-
सिपरिवृतो चाद्यास्थानमण्डपमगच्छम् ।

तत्र चापनीतपर्यन्तपरिकरं सवृत्तोल्लुष्टविष्टरतया यथाकर्थां

त्रेणेव वाडवामिना शोष्यमाणमूर्धिमालामिरप्यनासादिनपरपारमाश्रगवै
 रप्यसोढगर्जोदगोरं स्वेचरैरप्यवीक्षितशिखाविश्रामं सर्वत्रेनाप्यविज्ञानम
 र्वजलचरनामग्रामं तिमिद्विलगिलैरप्यलङ्घितभीषणावर्त भैनाक्रगोत्रगिरि
 भिरप्यनवगाढकुक्षिगुहागर्त प्रभवं विपस्य पीयूषस्य च पात्रं जलस्य जन्
 वेदसश्च पदं वृद्धेः क्षयस्य च सदनमसुरारेर्दानवानां च धुर्य मर्यादान
 तामदृष्टसीमां च कुलमन्दिरं मदिराया द्विजराजस्य च निवातकवचसु
 द्धमिव मुक्ताफलवजेन्द्रनीलप्रभामुरदुरालोकं वृत्रमिवोपकण्ठलप्रवन्ननु
 विद्धफेनच्छटापहतहृदयासु सं सुराचलमिव सुवर्णदीप्रकटकान्तं स्थिरम
 पि विसारिचारुकल्लोलमपि कूर्मिताक्ष्यवपुरिवास्तण्डितं सर्पदशनैर्वनुधरा
 मधुरिपोश्च वास इति विधुतमुद्रहन्तं वारिमगवन्तमम्भोनिधिमपश्यम् ।

तस्य चाविपमविस्तीर्णावकाशे सर्वतो बहत्स्वादुसलिलस्रोतसि चलाक
 प्रान्तपरिसरे सन्निविष्टमननिसन्निकृष्टप्रधानसचिवावासमुल्लासितानेकवर्ण
 घनवितानैरुत्पातगगनमिव दिगन्तैः परिगतमशेषतः सामन्तशिविरैः प्र
 त्तिद्वारमुच्छृतानेकमकरतोरणमनेककक्षान्तरोपेतमितस्ततः प्रकलितताधिक
 रिकर्मशालं कुण्डलीकृतशक्रकोदण्डशोभाविडम्बनदक्षाभिः शरीररक्षाकि
 कारनियुक्तानां वीरपुरुषाणामन्योन्यलम्भाभिरनेकवर्णगुणलयनिकाभिभिः
 परिक्षिप्तमूर्धनिस्तातनिश्चलम्यूणाश्रेणिमंयतया वेणुदण्डिकामय्या महा
 प्रमाणया वृत्त्या समन्ततः परिवृतैः श्वेनैश्च सितिभिश्च लोहितैश्च कल्पा
 पैश्च महाकायमण्डपिकामण्डिताजिरैरखण्डबुद्धाण्डकपरिमण्डलाकारैः पटा
 गरैः स्पष्टितावकाशं स्यावाममव्रजन् ।

तत्र चाभिनवपिच्छिवियोगशून्येनापि चेतसा चिन्तयन्नमात्ममण्ड
 लेन सह परमण्डलकृत्यमनुपालयन्नमनसामग्रीव्यग्रमात्मपरिग्रहप्राग्रहरलो
 कमालोकयनानीतानि गत्वा सत्वरैर्द्वारपालैरासन्नवेलाकूलनगरेभ्यो या
 श्राशमाणि यानपात्राणि द्वित्राणि दिनान्यनिष्ठम् । अनुष्ठितसकलतत्का
 लकृत्यश्च पुर प्रतिष्ठापुरन्यतरेद्युःपराहममये समाह्वनसकलनिजपरि
 द्विजातिरुहमत्तारतूर्यघोषामुदारवेपयोपिद्वन्द्वगीयमानगाम्भीर्यमहिममर्या-

दादिजलनिधिगुणामाचमनपूतपुरोहितगृहीतकनकार्यवाप्रनिक्षिप्तदधिदूर्वा
 क्षतां स्वयमवेक्षितैर्भक्ष्यबलिभिर्विलेपनैः पुष्पदामभिरंशुके रत्नालंकारै
 बहुविकल्पैरुपेतकल्पितामनल्पया भक्त्या भगवतो रत्नाकरस्य पू
 प्रातिष्ठपम् । अतीतभूयिष्ठायां च शर्वर्यामाहते प्रयाणपटदे रटा
 राजद्वारितारध्वनिषु मङ्गलतूर्येषु सत्त्वरोत्थितगृहस्थनिर्दयाकोशकनि
 निद्रेषु निःसरत्सु तृणकुटीरकोटरादतिकष्टमुक्तसंस्तरेषु कर्मकरेषु पु
 निविष्टरन्धनदसदासीसंधुक्षिनानेषु ज्वलन्तीषु सर्वतः कथनवाचालम्
 लीपरम्परापरिकरितचूलासु माङ्गणचुलीषु समकालशिथिलिनरोमन्धरी
 महेलमुत्थाय चरति सति पुञ्जितममृतः प्रयत्नसंगृहीतं यवगमन्योन्यतुण
 ताडनरणद्विषाणे वृषगणे प्रयत्नमनुष्यनिधलधृतोर्ध्वदण्डिकासु क्रमममुत्प
 घमानकीलपरिपाटिविषमसंकुषद्विभारासु चरममुक्ततनिकापनुष्टयप्युत्
 यष्टभासु तिर्यक्पर्यस्मानासु पटकुटीषु मुकुलितपटमण्डपे विण्डीकृ
 षाण्डपटकप्रकटसामन्तान्तःपुरे दुष्टवाहनारोप्यमाणभयचटुलचेटीलो
 विम्बोकाष्टष्टविटचेतसि सहेलचलितसेनापतिगैन्यकोलादलजनित्रजनकु
 हले संहृतपण्यविषणिबीधीवृथाभ्रमद्रुहीतमूल्यकपिकलोके निकटमामवागि
 कीकटबुद्ध्यसंगृह्यमाणनिघसयवमेन्धने प्रयत्ननिर्नी(णी)यमानपरिकरस
 न्यसैनिकावासो सर्वतो विचरदनिवारितचमूचरे मज्जति विरलतामनुवेत्सु
 र्वागन्धर्वनगरे स्कन्धाचारे क्रमेण चोद्गते दिवसकृतिकृताभिमतदेवतापे
 विषेषु भोजितभुजिष्यकर्मकरालोकेषु मज्जतपर्वाणिसाधोपम्करेषु विनीतयुग्म
 पिरोपितहृतममायोगपुराभिवर्गोप्यागन्तुकविषासामानिक्रियोत्तुक्तभुक्तपत्रिज
 नपुनरुक्तोपपादितेभ्यमानवटसोदकेषु चलितवृषदुधमागानुत्तानिष्ठुज
 न्मद्विषष्टष्टकण्ठगावर्धन्वनुपकाष्ठपात्रीगुरेलोदकपेरेषु मङ्गलतो नि
 पुननिरूपिताकासभूमिषु मरुत्समुक्तोपनुत्तमननामलमा-दुष्टुमलतागुल्मे
 सागरावतारदेशमुद्दिश्य चञ्जितेषु मदन गैतकेषु विमुक्त्यल्पमल्पद
 तिपरिवृतो बाद्यास्थानमण्डपमगच्छम् ।

तत्र आपनीतपर्यन्तपरिकरे मन्त्रोत्प्रेरकवदयः सद्यः कश्चिदपि

राजलोके दौकित्वाध्वयोग्यगजवसावाजिनि निविश्य कृतसमुद्रावनारम-
 गर्वलोकनः प्रत्यूषस्येव पीतिकानां कृताकृतज्ञानाय प्रेषितेन वेत्रिणा स-
 र्धमापतन्तमसितोत्पलदलश्यामावदातवर्णमर्णवेनेव पूजाप्रीतेन प्रहितमवगा-
 हनार्थमभिनवं वेलावनप्रियङ्गुपादपमचिरमज्जनविशेषस्निग्धमुकुमारवपुष्म-
 ल्पमालतीपुष्परचितशेखरमुल्लिखितशङ्खावदातद्युतिनी तनीयसीनवेन्दु-
 वाससी वसानमनवसानतां पूलोपयोग्योपितस्वभावपाटलाघरपुटच्छविमिन्दु-
 लाञ्छनच्छायापहारपट्टना शरीरप्रभापटलेन जलनिधिजलेनेव सातिरेकलाव-
 ष्यलाभतृष्णाया संनिधावनुज्झितावस्थानं प्रस्थानकालकल्पितामनल्पविमो-
 वदनलावण्यपयसि निपततां कटकलोकलोचनानामवलम्बनाय नात्रनि-
 संगृहीतां चन्दनपङ्कलेखिकामधिललाटतटमादर्शयन्तमभ्यर्णाय तत्कर्ण-
 रव्यापारणेषु सविडासमुत्सर्पतो लोचनयुगस्य क्षौमपाण्डुभिः प्रभातिर्ग-
 रधिकशोभाधानाय यानपात्राणां शितपटानिव नवानां सूत्रयन्तमासक-
 कर्णाभरणपद्मरागरागाममुक्तोद्भेदकालस्य कपिलिमानमिव कोमलाविरलनी-
 लकेशकुण्डलिकालंकृतां श्मश्रुराजिमुद्गहन्तमामलकीफलस्थूलमुक्ताफ-
 भृता सर्वतः प्रसृतकिरणविसरेण मुक्तासरेण तीरजलगाधतावलोचनस-
 यलग्नेन जलधिफेनस्तवकवलेनेव कृतकण्ठपरिवेषमासक्तमुक्तासरस्कार-
 महसाहसन्तमिव वेलानदीपुलिनपरिणाहमतिपृथुलेन वक्षःस्थलेन प्रस्त-
 गरागस्त्यजठरस्य ख्यातिदुःखोनवक्षीणकुक्षिमंसलमाजानुलम्बमांसलबाहु-
 मतिनिमुरकरप्रकोष्ठनिहितैकैहाटककटकमुमयतः प्रसर्पता सलिलदोला-
 मानकरतलोपनीतेन प्रकोष्ठकटकन्द्रनीलकिरणरागेण नीलीरसेनेव भावि-
 संननप्रयाणमुलभमालिन्यलोपनाय लिपन्तमघनमधिजघनं धेतचीनांशुक-
 मच्छलावण्यलिसदिग्मुखेन प्रेहता सललित पदक्षेपेषु स्थूलपरिमण्ड-
 नोरुदण्डयुगलेन चण्डपवनप्रेरणादुभयतः प्रचलितेन्द्रनीलशिलानागरमि-
 प्रियङ्गुकल्पद्रुमदारुपोतमशोकपादपप्रवालमिन्दुना संततभ्रमणश्रुदितवेल-
 विद्रुमाङ्गुररमद्रवानुराजिनेनेव स्वभावपाटलेन चरणद्वयेनोद्गासमानमिन्दुक-
 न्तनटलावण्य ललाटेन, शुक्तिसौन्दर्य श्रवणयुगलेन, मौक्तिकाकारं वन्त-
 कुम्भलैविद्रुमरागमोष्ठेन, कशुसौभाग्यं कण्ठेन, पुलिनाभोगपुरसा, तरङ्ग-

नामं भुजान्ध्याम्, आवर्तगाम्भीर्यं नाभिमण्डलेन सतततया शेषमर्दपीडिताद-
 र्थादिवोषचारेण प्राप्तमुपदर्शयन्तमनुमार्गलमैरनतिदूर्वतिभिः काककोकि-
 कलविष्टकण्ठकालकायैर्मकरैरिवातपं सेवितुमकूपारमध्यादेकहेलया नि-
 तैर्मद्गुभिरिव प्रभूतमत्स्याभ्यबहारतृष्णया परित्यक्तपक्षिशरीरैरुगविषव-
 द्धूमदण्डैरिव धरामवदार्य रसातलाभिर्यातैश्छायापुरुषैरिव कठोरशरदा-
 र्पमासादेकप्रकृतावासैराशैशवाश्रवणजलराशिसलिलक्षारिदग्धतनुभिरपि
 नेर्लावण्यैर्नलसम्भैरिव जलाशयोपान्तेषु शृद्धिगतैर्नाभिरप्यन्तेवासिनीभि-
 र्गणविधामिवोषशिक्षितुं सर्वदा पादतले लुठन्तीभिरुद्रावितमाहात्म्यैर्व-
 द्दिजलधरशशङ्कितलोचनैः कैश्चिदंसावसक्तवडिशवेणुपष्टिभिः कैश्चि-
 क्रावलम्बमानवालशाफरलम्बिभिरसंनिहितजालैरपि सर्वतः प्रसृतकालका-
 न्तपरिगताङ्गतया प्राशृतजालैरिवोषलक्ष्यमाणैः साक्षादमुकृतस्यैव विवर्तैः
 स्वर्तलमालविटपमिव कण्टकदुमैः परिवृतं पद्मविंशतिवर्षदेशीयं नाविक-
 वानमद्राक्षम् ।

तस्य च तथाविधं धृतविदग्धोज्ज्वलवेषमाकारं तादृशं च प्रेतमायमालो-
 य परिवारमुपजातविसायस्तक्षणमेव पार्श्वतो निविष्टमखिलनीसाधनाध्यक्षं
 क्षपालितादिभिर्धामममात्यमुद्दिश्य 'कोऽयम्' इत्यष्टुच्छम् । 'कुमार, नावि-
 जोऽयं सकलस्यापि कैवर्ततमस्यास्य नायकः' इति निवेदिते तेनाधदधान इय
 नरवदम्—'अत्यन्तविसदृशः कैवर्तानामाकारेण दृश्यते ।' स जगद्—
 सुवराज, नाकारेणैव सर्वेणापि प्रकारेण विमदृशोऽयमेवाम्, न तेषामन्येषाम-
 नै प्रायेण पुरुषाणा बुद्धिर्धैर्यवचनवदग्ध्यादिभिः पुरुषगुणै । शृणु विना-
 वेस्तार्यवर्ष्यमानमस्य पूर्ववृत्तान्तम् । अग्नि सुवर्णद्वीपे मणिपुरामिधाननगर-
 नेवासी बहुमतो राजा पौरवर्गस्य च प्रवीण किमपि लोकयात्राया सां-
 त्रिकवणिग्ध्वंश्रवणो नाम । तस्य सर्वदा देवद्विजानिधमणगुरुगुश्रुपा-
 रस्य निजभुजङ्गित पूर्वपुरुषोपाजित च प्राज्यमर्थमधिजनै मुद्दद्विर्वा-
 र्धवर्धद्विद्विश्च भुक्तशेषमुपभुञ्जानस्य पश्चिमे वयसि वसुदत्ताभिधानाया
 द्विष्यामपश्चिम सर्वापत्याना तारको नाम दारक ममुदपादि । स
 संपदावुल्लितसुरकुमार कौमार एव सधाविधिश्चनशास्त्रः कः

श्रमः क्रमागतमशेषपुरुषार्थसंपत्तिपात्रमभिनवमधिरुद्ध यौवनं यानयात्रं
 गृहीतपचुरसारमाण्डैर्भूरिशः कूनद्वीपान्तरयात्रैः सहकारिभिरनेकैः सां-
 त्रिकैरनुगम्यमान इमामेव नगरीं रङ्गशालामागच्छत् । आयातमात्रस्य च
 तस्य विविधानि बद्धनगरलोकमपातपरिहाराय विपुलावकाशे जन्मराशि
 परिसरे समावामितस्य ममीपवासिना सकलकैवर्तकुलनायकेन जन्मकेतु-
 नाम्ना कर्णधारेण सार्धं कथंचित्सख्यमननि । परम्परोपचारकर्मणा च
 प्रौढिमुपगते तत्र कदाचिदारूढनवयौवना त्रिदशवनितेव शापदोषादि-
 पतिता मनुष्यलोके निकामकमनीयदर्शना प्रियदर्शना नाम तस्य जन्म-
 केतोः सुता सुतारवृत्तमौक्तिकप्रकल्पितं हारमादाय पितुराज्ञया गता
 तद्गृहम् । दृष्टश्च स तया प्रथमदर्शने एव रूपातिशयदर्शनारूढदृढतराज-
 रागया सस्पृहमुपनीतेभ्यः । उपनीतोपायना च स्थित्वा कंचित्कालं कृत-
 प्रत्युपचारा तेन पुनर्वातास्वसदनमनुरागप्रेरिता च तद्दर्शनाशया तैस्त्रैर्य-
 देशैरागन्तुमारब्धा प्रतिदिनम् ।

एकदा तु तदीयसौधशिखरशालायां सख्या सह क्रीडन्त्याः कथंचित्-
 विधमागतोऽसौ तद्दर्शनोपारूढसाध्वसा च सत्वरं व्रजन्ती वेपथुविशृङ्खले
 पदैः परिस्त्व(स्व)लिताकुट्टिमतले पतन्त्याश्च तस्याः सोपानपथसंनिधि
 सत्वरमुपेत्य तेनावलम्बितो गृहीतप्रवाल इव बालवनलतायाः करिकलमकेन
 द्विगधसुकुमारसरलारुणाङ्गुलिर्दक्षिणः पाणिः प्रमुक्तपाणिना च मधुरमभिहि-
 तासितमुखेन—‘सुमुखि, किमिदं समेऽपि(?) स्वलनम् । अलममुना संभ्रमेण
 संशृणु सोमविगलितस्नानांशु(शु)कम् । अग्धान एव विमस्थुलीभूतमारमानं
 गच्छ गेहम्’ इति । सा तु तत्करग्रहणसमकालमेवोत्थितेन सरभमाकृष्टधनुषा
 कुसुमसायकेन कृतसाहसिकेनेव दूरमपसारितमाध्वसा सविभ्रमोलासितै-
 कभ्रुवा गुरुणेव नवानुरागेण कारितप्रगल्भकलाछापपरिचया चिरकाल-
 लब्धावसरया विदग्धसख्येव तत्समागमनृष्ण्या स्थापिता स्वयं दृतीवृत्त-
 विधौ निसर्गमुग्धापि प्रौढवनितेव किंचिद्विद्वस्य वचनमिदमुदीरितवती—
 ‘कुमार, त्वया गृहीतपाणिः कथमहं विमंस्थुलीभूतमारमानं संशृणोमि,

कथं च गेहादितो गृहान्तरं गच्छामि । सांप्रतमिदमेव मे त्वदीयं सदनमाश्रयः संवृत्तः' इत्युक्त्वा प्रयावननवदना पुरःप्रसृतधवलनसमयूलोद्योतया तदीयवक्रालापध्रवणजातहासयेव वामचरणाहुम्रुलेखया मन्दमन्दमलितकुण्डिमम् । अगावपि युवा तेन तस्याः स्मरविकारदर्शनेन तेन तत्कालमतिशये स्पृष्टणीयतां गतेन रूपलावण्यादिगुणकलापेन तेनामृतस्वन्दमीतलेन करतलस्पर्शेन तेन च प्रकटितानुरागेण निपुण्या वचनभङ्ग्या कृतेनात्मसमर्पणेन परमरंज ।

सहासवदनश्च मन्दमाश्लिष्य तामानन्दमुकुलायमानलोचनोत्पलां परिपद्य (!) वक्रपोलोदरेण कपोलेन 'सुन्दरि, यदि न यातव्यं गृहान्तरमिति निश्चयमेव, ततः किम् । एकेन गृहेण द्रविणसंगृहो रत्नानि वाहनानि परिजनः शरीरं हृदयमिन्द्रियाणि प्राणाः सर्वमेव त्वदीयमेतदारोपय स्वैनाङ्गीकारेण गौरवम्' इत्युदीर्य 'दुष्कुलादपि भाष्टमङ्गनारत्नम्' इत्याचार्यवचनं मनसि कृत्वा स्वजातिनिरपेक्षस्तत्रैव क्षणे ज्वलन्तमन्तर्मदनान्तं साक्षीकृत्य भूयो गृहीतपाणिस्तां च किन[व]ष्टगशावलोचनामत्यन्तमनुरागान्धां योजनगन्धामिव पाराशरः प्रणयिनीमकृत । तस्माद्य पाणिग्रहणदिवसादारम्य निर्भरानुरागमया सर्वाङ्गसुन्दर्या सह विवर्धमानविविधविद्ग्धपरिहासमश्रान्तचित्रचाटुकममप्रकटितम्वस्यामिभावमल्पक्षणोपजायमानोनेककोपप्रमादमस्थानसंघासमानस्पृष्टणीयनिग्रहानुग्रहमनुदिवसमासेवमानो नय-पौवनोपभोगमुपभोगमुग्रमपरकार्कामनीसुरतसभोगानां गृहस्थापारयोगानां च मायच्छदुदकाञ्जलिम् । जलकेतुना कस्यापि सायात्रिकस्य तनया वहनभङ्गे सागराद्दुट्टत्य परिपालितयर्मित तत्त्वैदिभिर्गोवेदिततदीयवृत्तान्तोऽपि सहागतैर्वणिग्भिः स्वदेशगमनाय पुन पुनरुपार्थमानोऽपि दर्शनोत्कण्ठितेन ज्ञातिवर्गेण सोपालम्भवचनैः संदेशदानैरुन्मनीक्रियमाणोऽपि वषया स्थितोऽत्रैव न गतो निवृत्तानम् । आम्बानभूर्मा उपगतश्च । तं द्रष्टु-नाकृतिगुणाहृष्टचेतसा देवेन चन्द्रकेतुना निरवलीक्यवर्ष्यसुचिं परिज-तादाकर्णिततदीयपूर्वापगृत्तान्तन चापल्य प्रति पुन पुन सपरिहासगा-

भाषितो मधुरमारोपितबहुमानश्च जामातृप्रतिपत्त्या दत्त्वा जीवनमतिप्रसू-
 कृतः प्रभुरसिलस्यापि नाविकृतप्रस्य । तत्र च कुर्वताधिपत्यमचिरेणैव शिक्षितानेन सकलापि नौप्रचारविद्या, विदितमखिलमपि कर्णधाराणां कर्म,
 कृतानि बहुकृत्वः सलिलराशौ गमनागमनानि, दृष्टा दूरप्रकृष्टा अपि शी-
 पान्तरभूमयः, प्रत्यक्षीकृताः क्षुद्रा अपि जलपथाः, लक्षितानि तेषु सन्ध-
 कसमविषमस्थानानि । किंबहुना स्वल्पेनापि कालेन जातः स सकलन्यापि
 कर्णधारचक्रस्य धीरेयः । स चायमेवाधार्यतां धीरेण । अस्य हि किमपि लो-
 कान्तरं वैर्यम्, असाधारणः सत्त्वावष्टम्भः, दृष्टान्तभूतं पौरुषम् । ईपदति
 न स्पष्ट एष कैवर्तकुलसंपर्कदोषाशङ्किनेव यणिग्जातिसहभुवा भीरुत्वेन ।
 वीर्यमपि शारीरमविचार्यमस्य । जलधिमध्यमग्नौसमुद्धरणेष्वनेकश-
 क्वलितोऽपि हर्म्यतलप्रणालसलिलपूर इव हेळया निष्कामति मकरमुसतः ।
 कराप्रोहलालितशीकर इव करटभित्तिमाहृत्य हरति मदमुदप्रकायानामपि
 करियादसाम् । मुखान्तरक्षिप्तदुन्दुभमणिरित्तरनाविक इव निराकुलो वसति
 दिवसमपि । रसातलगम्भीरेऽम्भसि प्रकृष्टजाङ्गलिक इव दुरुत्तरास्वपि न
 मुह्यति विषमोदकविपत्सु । तैस्त्रैरङ्गनै रञ्जितेक्षणः क्षणदास्वपि समस्तवस्तु-
 जातमुपजातयोगिशान इव विजातनिरवशेषमावेदयति । सर्वथा योग्योऽर्थ
 युज्यतेऽस्मिन्नवसरे स्वनाव. कर्णधारतां नेतुमात्मनश्च प्रणयीकर्तुम् । अनेन
 हि प्रगल्भवचसा परेङ्किताकारज्ञेन भक्तिमता प्रक्रमागतव्याहारिणा च स-
 र्वदा प्रतिपन्नसख्यः मुखेन लङ्घयिष्यत्यलघुविम्नारमपि भगवन्तमवारपारं
 पारावारं कुमारः । साधयिष्यति च यत्नमन्तरेणापि कृच्छ्रमाध्यानि प्रयो-
 जनानि प्रायेण' इति जल्पत्येव तस्मिन्स कैवर्तनायकः सविधमुपसर्ष ।
 क्षितितलोपसर्षिणा च शिरसा प्रदर्शितादरः कृत्वा प्रणाममतिचिरप्रण-
 यीव स्पष्टवर्णोचारया गिरा सप्रगल्भमुवाच—'युवराज, त्वदीयविजय-
 प्रयाणघोषणानुपदमेव सागरोपकण्ठमनुप्राप्तोऽहम् । आगत्य च मया कृतानि
 सर्वाण्यपि मुमुत्राणि यानपात्राणि, प्रगुणिताः समाह्वनसमप्रोपकरणाः पोताः,

१. दुन्दुभः सर्पविशेषः. २. विषमिथा मोदकासर्विपदः. ३. प्रवहणानि. ४. लघु-
 प्रवहणानि

यशब्दकोलाहलशालिना शकुनपाठकश्लोककलकलबहलेन गृहीनताम्भ-
 नगायनीगीतरवतरङ्गितेन विधृतकुसुमाक्षतद्विजातिमण्डलीमञ्चोच्चारण-
 रितेन तिर्यता दिगन्तराणि तारगम्भीरेण रणितेन द्विगुणीकृतगमनराम्भ-
 स्थगितनिःशेषसंधिरन्ध्रया दासपुरंध्रिदत्तपिष्टपद्माङ्गुलया ध्वजाप्रवर्द्धनि-
 नववर्णाशुकपताकया समाहृतसमस्तनिजोपकरणेन सत्यपि सकर्मसावज्ञेन
 संनिधानवर्तिनि नाविकप्राप्ते विनीतताप्रतिपादनाय कर्णधारतां प्रतिपद्य-
 सद्योघृतांरिप्रेण तारकेणाधिष्ठितया पृष्ठतोऽनुकूलपवनास्फालनतरङ्गितेन
 फेनपाण्डुना सलिलसंघातेन पुरस्ताच्च सितपटेन प्रवर्त्यमानया ब्रजन्त-
 प्यतिजवेन दुर्विभावत्वाद्भेतेरनुज्झितस्थानयेवोद्यमानया नावोद्यमान-
 प्रतिबेलमपसरत्सानुविस्ताराच्चिरन्तरोपलक्ष्यमाणसान्तरालतरुगणान्मुबेल-
 गिरिदर्शनाय सेनया सह प्रचलितानिव गच्छन्तां नावि सह सर्वं ल-
 टस्थं सह प्रचलदिव प्रतिभाति आरूढानामवलोकयन्वेलावनाचलाप्र-
 धुविस्तारपिहितदिक्चक्रेण चकितनक्रचक्रोन्मुच्यमानपुरोवर्त्मना पवनानु-
 त्रितविचित्रमङ्गाभिर्गाढसंमर्दमयादूर्मिमालाभिरिव वारिधेरन्तरिशमुत्पति-
 ताभिः फेनमुक्ताफलशङ्खधवलाभिर्ध्वजपताकाभिरुपपादितवनावनीविक्र-
 सेन समर्पता विविधकचशस्त्रशिरस्कुम्भपूरितेन पोतसंतानेन पर्वतमे-
 तुनेवापरेण सीमन्तयं(?)दक्षिणां दिशां क्षणेनैवाहृदयतीरभागमविभास्य-
 पर्यन्तप्रामनगरमंनिवेशं प्रदेशमासादयम् । ततः प्रभृति सैकनेषु क्षितिर्दक्षि-
 णेषु उवलनोदति जलमानुषेषु जनपदप्रचारमशानिभीतागतक्षितिधरो-
 पक्षिव्यवहारं जलचरेषु निर्यग्जाति विद्रुमवनेषु काननस्फातिमीक्ष्यमाण-
 पृष्ठनो वर्द्धद्विरप्रतीक्षितममप्रसंगलक्ष्यदातितप्रेः श्रुत्वा श्रुत्वानुचरु-
 पेभ्यः प्रयाणवार्तामातिजवेन निजमण्डलेभ्यः प्रधावितैरनीकपतिभिः सा-
 मन्नेश्च भयसम्भान्नेरनवरतमनुमृतगतिर्गत्या स्थानस्थानेषु लब्धोदयान-
 दितोपचारिः परमुपचय प्राप्तान्सर्वतः समामादितप्रमरानाविधृतानेकवि-
 काराननवरतकृतकृत्वा जनस्य दुष्टप्रणानिव नृपान्काश्चित्तप्रशक्त्या का-

१ स्वगवना • त्रयोपदम्, ३. गच्छन्तीनां सावने इति दुर्विभावम् ४. भाग-
 पट्टम् • तत्रप्रवर्द्धनिपथ च.

भागेनाकलयद्भिः काललोहकटकान्यपि नितान्तमुत्तरनिपुराणि
 तानि पनातहस्तपादैः पञ्चगैरिव महारत्ननिधानानि निषादाधिपैः
 प्रसाधयं द्वीपान्तराणि दूग्देव दृश्यमानदयामवनलेखमन्वरोद्देशेना
 खरसंघातेन लङ्घिताखिलाशामुखमुदयास्तशैलमेखलामूलमिच्छितपूर्वाशक्त
 त्यभागमशक्तदर्शितमुग्धमौक्तिकोल्लासहासयोः प्रारब्धपरिहासयैव लवन
 जलनिधिवेलया वीचिहस्त्यापवर्जितैः पयोभिरनवरत्नमाहन्यमानं सुवर्ण
 मानमचलराजमव्रजम् ।

तस्य च शिखरिणः स्वभावरमणीयेषु सर्वतः स्वकिततिलकचमन्दा
 शोकवकुलेषु कलहायमानमत्तपिककुलालापवाचालविकचचूतमालेषु श्री
 मलमिलितमधुकरीनिकरान्धकारितकोरकितमरससहकारेषु रत्नाविलसुद्र
 शैवलप्रवालजटिलितराजतालीमूलजटाजालकेषु घटितसेतुवानरविघ्नैर्
 गिरिकूटकुटिलितान्तरालमार्गेष्वितस्ततः सस्त्रीश्लेहदूराकृष्टमनसा त्रिवश
 या विनोदितदयिनविरहशाममैथिलीकेष्वनेकशः क्रीडानिमित्तमार्गतया प्र
 धाननक्तंचरीभिः सह पादचारेण विचरन्त्या लतामन्दिरेषु मन्दोदर्या स
 विभ्रमावचितविकचमन्दारेषु सेतुशिखरोत्सङ्गलवङ्गतहतलासीनकिन्नरि
 युनगीयमानरामचन्द्रचरिताद्भुतेषु प्रशान्तनक्तंचरोपद्रवतया संचरद्भिष
 क्तैः सर्मापाश्रमनिवासिमिस्तापमकुमारकैः प्रकटितविभीषणसौराम्ये
 जनकानुकागिभिर्मांरीचमृगममागतानामरप्यमृगीणामुद्रसमवेर्भ्रमद्विरेणकैः
 स्वदशकाश्रनप्रनयापिशङ्गिनोद्देशेषु निद्रानिषन्न(ण)कुम्भकर्णाभिन
 न्दितशिशिरहरिचन्द्रनवीर्धकेषु जानकावेमुग्यदु गलामदशकण्ठावि
 बाहितोत्कण्ठेषु तटवनेषु कटाकिनिकमगम्यतिरुत्तरविलवाहिनीकः कु
 त्कृष्णादिनस्तनो विचरन्निह निर्भरेषु दृष्टलङ्घानिर्नी(र्णा)नदशकण्ठच्छेद
 निर्वृतेन दशरथात्मजेन खाल्वा जटायुषं निवर्तितः प्रथमो निषादाज्जि
 रिह प्रहर्षास्फोटनमक्रान्तसरसगैरिक्वपक्षपशाहुरेदृश्यमानमूर्तिमत्प्रतापान
 लशिखरिव भुवजिम्भैः सर्वयन्तगृह्णतिगिरिकूटानि घटितममवनेषु
 ग्याबन्धुरम्बवन्गुरद्वदपुगेगाः सुवगपतय । इयमसमज्जमक्षिमरुष्टापाधार

अनुगम्यमानमन्त्रश्रमेवास्तिभेपेगोदचलम् । अविलम्बितगतिश्च पश्चिमेन वेगे
 र्गन्तानिदुर्मूर्गीकृतचौर्यवृत्तेरनिविषमदुर्गबलगावितस्य पर्वतकनामः हि
 रातराजस्य राजधान्यामवस्कन्दमप्रतर्कितमपातयम् । अद्यशम्भाराजैर
 विनामिकरदम्बुलोकभ्य शोक्लम्बालकं मबालकमादाय तदीयमन्त पुगु
 निभमार्धमर्धभारं च भुयः स्वशिधिराभिमुत्तोऽभवत् । प्रथिनस्य च प्रथ
 एव पयाणके मम विभागशेषायां निशीथन्यामग्निनामा भट्टपुत्र
 पुरगज , क पुरगज ' इति पृच्छत्तगनिगयनपातया नौकया रिक्तः
 मातगाम । जगाद च—कृतपणाम कृपारमेनापतिर्विज्ञापयति । योऽन्य
 विदुः शशिनपरिमण्डलाभोगदशनीयाकृतिरुक्तस्य पर्यामाम्बरो गौरीना
 इव स्वम्बकोर स्थलस्य स्वपुटयन्विस्वारमर्णवज्रलस्य वामतोऽवकोरते
 एव नृशालकार पश्यतीरकङ्कीपस्य लीलावनमक मागस्य क्रीडास्वत
 नगस्यममसिभुनाना गिद्विभेच विद्याभरगणानामग्निमो गमणीयतेन मी
 पर्वताना इत्रहृदो नाम मानुमान् । एषद्विक्त हृदयस्यतन्मैथिलीविहसो
 शङ्को देहपुगीमनिप्रसिधत्वा दाशरथेराजया पर्वतानादरार्द्रि रागपुष्य
 वैश्वानर हृदकोमर मानुसनीन । उपासीतश्च भुतवताव उपाहनादस्यमति
 देहहृदयस्य मेनापनेनेत्य ननादि स्वगायनानिशयदशनपीनवत्
 स्तुतिरमददेत्य नयनपुत्रागपुत्रर्षाना रशात्रनाशामुखा वसभागरिच कृति
 देवैरिति वाग्यमन्म वेममानवते नदेहय मम हायमदनाय विमुद
 मना हृदकय कर्तव्येन नित्येन स्वयं ननाय एवदुमानाद ममन कीर्ति
 एतत्त एनावक्येनन एतदय एताना च काश्यासमायु एतय शोचदम्बु
 विनामिकरदम्बुलोकभ्य शोक्लम्बालकं मबालकमादाय तदीयमन्त पुगु
 केनकृदमदुर्मूर्गीकृतचौर्यवृत्तेरनिविषमदुर्गबलगावितस्य पर्वतकनामः हि
 र्गन्तानिदुर्मूर्गीकृतचौर्यवृत्तेरनिविषमदुर्गबलगावितस्य पर्वतकनामः हि
 रातराजस्य राजधान्यामवस्कन्दमप्रतर्कितमपातयम् । अद्यशम्भाराजैर
 विनामिकरदम्बुलोकभ्य शोक्लम्बालकं मबालकमादाय तदीयमन्त पुगु
 निभमार्धमर्धभारं च भुयः स्वशिधिराभिमुत्तोऽभवत् । प्रथिनस्य च प्रथ
 एव पयाणके मम विभागशेषायां निशीथन्यामग्निनामा भट्टपुत्र
 पुरगज , क पुरगज ' इति पृच्छत्तगनिगयनपातया नौकया रिक्तः
 मातगाम । जगाद च—कृतपणाम कृपारमेनापतिर्विज्ञापयति । योऽन्य
 विदुः शशिनपरिमण्डलाभोगदशनीयाकृतिरुक्तस्य पर्यामाम्बरो गौरीना
 इव स्वम्बकोर स्थलस्य स्वपुटयन्विस्वारमर्णवज्रलस्य वामतोऽवकोरते
 एव नृशालकार पश्यतीरकङ्कीपस्य लीलावनमक मागस्य क्रीडास्वत
 नगस्यममसिभुनाना गिद्विभेच विद्याभरगणानामग्निमो गमणीयतेन मी
 पर्वताना इत्रहृदो नाम मानुमान् । एषद्विक्त हृदयस्यतन्मैथिलीविहसो
 शङ्को देहपुगीमनिप्रसिधत्वा दाशरथेराजया पर्वतानादरार्द्रि रागपुष्य
 वैश्वानर हृदकोमर मानुसनीन । उपासीतश्च भुतवताव उपाहनादस्यमति
 देहहृदयस्य मेनापनेनेत्य ननादि स्वगायनानिशयदशनपीनवत्
 स्तुतिरमददेत्य नयनपुत्रागपुत्रर्षाना रशात्रनाशामुखा वसभागरिच कृति
 देवैरिति वाग्यमन्म वेममानवते नदेहय मम हायमदनाय विमुद
 मना हृदकय कर्तव्येन नित्येन स्वयं ननाय एवदुमानाद ममन कीर्ति
 एतत्त एनावक्येनन एतदय एताना च काश्यासमायु एतय शोचदम्बु
 विनामिकरदम्बुलोकभ्य शोक्लम्बालकं मबालकमादाय तदीयमन्त पुगु

गङ्गानानीव प्रेर्यमाणान्यपि पुरो निर्यामैः प्रवहणानि, नाग्नि कश्चिन्ने-
दीयानित्तश्चटितानामाश्रयोचितोऽन्यः प्रदेशो द्वीपमनिवेशः पर्वतो वा,
गर्वतो वेप्रलतावनाकीर्णमर्ज एव केवलम्, अतो विलम्ब्य त्रिचतुराप्यटानि
प्रतिपाला पृष्ठानुपातिनं रीनिकलोकं विधाय रिपुयोधमार्गण्यधिनमर्मणो
धीरवर्गस्य प्रणकर्म कृत्वा विचित्रतरुफलोपपादनेन क्षीणपापेयसमददु-
रास्य दुर्गतपदातितार्थस्य धुमः प्रतीकारं प्रगुणीकृत्य यदुपवनपाटिन-
गितपटानि गिरितटापातविपटितफलकसंभिवन्पानि यानपात्राणि पूर्य-
त्वा स्नादुसन्निभेन रिक्तजलभाण्डानि गृहीत्वा कियन्मात्रमपि सारगिन्ध-
नदारु गम्पने प्रतिदिनमविच्छिद्यैः प्रयाणैरिति श्रुत्या प्रभुः प्रमाणमई
गुक्षणमाप्रकृतविमर्शः प्रनिगूढ चेत्तदा तस्य वचनमेवं क्रियते इत्युदीर्य तं
विगर्जयन् । गते च तत्र यथागतमतीते च क्रियत्यपि बाल्यक्षणे संशोभित-
सकलमन्तरः स्ववासतरुसण्डोद्भूतभारण्डपक्षिपक्षाक्षेपरवदिलारितमण्ड-
पायिमहाकायकरिमकरपननवेगदूरोच्छलितपयता संभगगुल्फाय निरूप-
माण इव पुनरगृतमधनारम्भभीतेनाम्भोधिना सस्वरोत्थानविलारदृष्टागु-
परोत्तरत्केगरिकुलीश्च कुलिशपातसङ्काविदीर्णद्वयनिर्मलापाणैरिव निराग्य-
मानो मीनाकवर्ष्यगिरिभिः समन्तासस्तार दिगन्तराणि सारगम्भीरः सैव्या-
नासभेरीष्वजियेन धृतिविषयगामानेन सम्भिते बहू तेन दत्ताशेष ता व-
दुधिनी क्षणभोकमन्विलापि निःशला प्रभुव । उच्छ्वाल च तनिरभसवलिप
एवजावपुलचामरा प्रत्यचलमन्योव्यसपहृ विपरितानेव यानपात्रा च प्राय व-
एतेन पद्मोदेवाम् । अथ दशादागुग्गविमपीसपितस्वारजुमुलेन धर्मदेवतास्वा-
तिवेल्लानटानागुग्गिषीवीनागुग्गया दूमसा-तमन नेन वल्लवल्न विष
दितज्जदेवतावन्दनिदो भद्रमपुत्र गीकाचशयं, दौष्ट समन्तायाम् । अह,
मापीदय मन्तरमहेन । महाम्ब कोऽथ बलदर्व नृपेव धर्मे परमदृष्टि ।
हंसदस्य मे दूग्गुग्गानिब्रजन-अपल दोऽन्य ल-दण्डवान पुष्ट-नोबदन्त
दीदयमि मामन्वर्षेदिश्चर्नानाप्रोत्त बलान पुत्रपद-न-न तादृशे .
दूमपमर । विमिला सतिमव लधनीक-व-सकने निर दूग्गुग्गद-स-सै निर-
दर्शय । एवञ्चिक, परिहर-व-ध-द-नेऽथ परिहर-व-ध-द-नेऽथ परिहर-व-ध-द-नेऽथ

र्थैष कम्पते तथावश्यमवतरन्त्यान्तरीतस्तव धनस्तनजघनभारेण कीं
 तो मीडयिष्यति प्रेक्षकजनम् । व्याघ्रदत्त, घाव । शीघ्रमेघा विनयने नि-
 तिता पोतात्पितामही मकरिकायाम्भव श्वश्रूः । अश्रूणि किं सूत्रसि । ति-
 वार्तामपि तस्य तथाविधस्थानपतितस्य दस्युनगरनारीकर्णभूषणमुवर्तन
 स्नेनजनमन्थिपपि प्राप्स्यमि विनाशं विना शक्येन । बलमद्रके, मद्रकं प-
 ति यथामाघते समप्रमुमत्रनममर्दपीडितेन मया परेषामर्षितं स्त्री ।
 यस्य वगुदष्ट, किमुचरं दास्यामि । भर्तुताविष्टस्य विनष्टाः क्षारोदकेन प्रे-
 काः । मन्यरुह, सा स्ववीयसी कन्या गलितमात्रैव करतलाद्विलिता रि-
 द्विजेन गरुडग्रहणेन । मर्तव्यमधुना हिमनीं शीतेन । भ्रातर, उष्ण्य वै-
 रुकाइत्तफादेन निष्कलमेव ममस्तया जानुरनुचर्गार्थनेन धीधनेन । श्रु-
 व्यवहर्तव्यम् । अग्निमित्र, परिहृत्य तीर्थमुत्पथेन प्रजत्रनिधिर्भविष्यमि प्रा-
 णम् । अरे प्रदिक, गा वृथा कुट्टय पृष्ठकर्परे कूर्मम् । उदग्मर्मपीडन
 निविडमद्वलीयुगलेन । नोद्विलिष्यत्यन्यथा चिरेणापि चरणमामत्रस्य
 कृष्यतामिनो क्षेत्रगहनादेश मुण्डनिहिततण्डुलप्रमेवको वृद्धमेवकः प्रि-
 शहृष्टे निम्नुकोशवनमाक्रोशमि न तु क्रोशमि रुन्दमिदममनी निम्नु-
 तीरमागाय धमविर्मस्थुलः स्थूलपाषाणशङ्कया पृष्ठदेशे निवर्णस्यामदूरी-
 न्यन्तशायिना महालवकेन पश्यतः कथं पानित पुनरगाधे पयोधिर्वा-
 वगको वरुणक इत्यादिश्रूयमाणानेकभैतिकशताष्टाय, कविच्यत्रायव-
 द्विनर्गय अदमानुपनियुतचरणचातितवाणुकारगिनतामणीय, कविच्यत्र-
 नेदृशवननिर्देशः कान्तमुनिमपुटम्पुटनस्वविष्कारित, काचद्वन्द्वमा-
 मापुटमन्दाद्वन्द्व, कविच्यत्रिश्चरुगिजान्तरुद्वन्द्वितनियतनाद नि-
 निम्न अगद्वर्धनिदोक्तवत्प्रतिनाद्विती विद्याव-
 केरुद्वन्द्व-
 नेतिवर्धनि-
 दिने निम्न-
 न्, अन्वित-
 न्द्वन्द्व-
 दिने अन्वित-
 दिने अन्वित-

स्योपकरणेष्वपमरत्सु नाविकेषु नायकोपलालवारूढगर्वेषु सर्वाभूय युग-
 पद्दृहीतबहुजनोत्सिप्तमरकेष्वावासभूमि प्रजत्सु भारभङ्गमानभुजसंधिम-
 र्मसु फर्मकरेषु सरमसप्रपावितेन पुरोवायिना क्रिष्टसेवकजनेन परिगृह्य-
 माणेषु मणिगुहागृहेषु हटनिराकृतलुण्टाकफीटकपामलोके स्त्रीकुर्वति सग-
 र्भमुपतटप्ररूढप्रौढबलीलवद्भक्तपूर्पादपानि स्वादुसलिलनिर्झरणानि राज-
 षड्भविटवण्ठवर्गो भुजङ्गभयपरिहृतधीसण्डशाखिसण्डेषु शिखण्डिरुत-
 मुसरिताहतामण्डपानाश्रयत्सु विद्वत्सु पर्यन्तरोपितशङ्कुसंयम्यमानतनि-
 नर्णाकेष्वित्तस्यतो विस्वार्यमाणेष्वमात्यपटसभसु दूरविश्लिप्तकण्टकद्रुमविट-
 पवलयितावासेष्वावासयत्सु सत्वरान्तर्वैशिकनिवेश्यमानशुद्धान्तवनितानि-
 शान्तेषु सामन्तेष्वमतीक्षितवितन्यमानदृष्ये निशीदति मणिसालीषु स्थूल-
 वसनाच्छादितवपुषि निद्रापरारुसदृशि विलासिनीजने पुष्कलशुष्कचन्दन-
 काष्ठमंदीपिनानलेषु मुहुर्मुहुर्जटारष्ट्रपरिवर्तनेन व्यपनयत्सु परुपरजनी-
 पवनसंपर्कजनितमद्भ्राजामूर्ध्वस्थितेषु दुःस्वित्तपदातिषु प्रकाशितनभसि
 तिरस्त्वत्तत्तत्तलीनतमसि विप्रलब्धप्रयातसमयोत्सुकचक्रवाकवयसि वि-
 लुप्तशीलौषधिज्वलनतेजोयशसि भग्नवनवरमिपुनरहसि संशोभितशपावर-
 सदमि मर्षति दिक्षु सर्वतः संयुक्षितानामाशुगुक्षणीनां महीयसि महसि
 मुसरितदरीमुसे प्रवृत्ते वानुमन्तःशिविरमृद्भुक्तगैनिकोपद्रवप्रकुपिनादिनि-
 श्वास इव शोष्मणि सधूमे क्षपाचरमयामानिले सहसैव तस्य शिखरिणः
 पश्चिमोत्तरादिगन्तरादुदधिमारुतप्रेरितो विरुनसंपात इव संनिकृष्टममा-
 तसमयनएनिद्राणां वरुणयानवाहनहंसयुधानामाभरणनिम्बन इव स्वनिवा-
 सवीथिप्रस्थितानाममुरनगराभिसारिकायातानामनारतप्रसृतगुरजपृदङ्गशङ्ख-
 रीकांस्यतालशात्कृतिरन्तरान्तरा विसर्पदुच्छृङ्खलशङ्खकाहलाकोलाहलः स्फु-
 टममूतटङ्कारेण वारंवारमास्फालितद्विगुणबाहुफलकानामुल्लासितो महान-
 नामास्फोटारवेण सविम्बरस्तुतिवृत्तपाटपुर.सरीभिरितस्ततो विस्वारितस्तार-
 रमुत्तरन्तीभिश्चतुरचारणवृन्दजयशब्दपरपराम्भिरनेकवेषुवीणासहसरवसंब-
 धितः श्रवयन्निवाद्युत्स्योत्सा गगनमार्गमाजगाम तं प्रदेशमतिशय-
 शब्धो दिव्यमद्गलीतनिनदः । ध्रुवा च समदमश्रुतपूर्वमवधाननिश्चलेन

१) करणेप्यपमरत्सु नाविकेषु नायकोपलानारूढगर्वेषु स्वर्षीभ्य युग-
 द्दीतबहुजनोत्थितभरकेष्व्वावासभूमि मजत्सु भारभज्यमानभुनसंधिम-
 तु कर्मकरेषु सरभसप्रभावितेन पुरोयायिना क्लिष्टसेवकजनेन परिगृह्य-
 णेषु गणिगुहागृहेषु दृढनिराकृतलुण्टाकक्रीटकमायलोके स्वीकुर्वति सग-
 २) पतटप्ररूढमौड्यवलीलवद्भकर्पूरपादपानि स्वादुसलिलनिर्शरणानि राज-
 ३) पविटषण्ठषर्गो भुजङ्गभयपरिद्वतभीसण्डशाक्सिण्डेषु शिराण्डिरु-
 ४) रिताङ्गतामण्डपानाधयत्सु विद्वत्सु पर्यन्तरोपितशङ्कुसंयम्यमानगनि-
 ५) त्तिकेष्वितस्रतो विलार्यमाणेष्वमात्यपटसप्तसु दूरविक्षितकण्टकद्रुमविट-
 ६) लयितावासेष्व्वावासयत्सु सस्वरान्तर्वशिकनिवेश्यमानशुद्धान्तवनितानि-
 ७) शान्तेषु सामन्तेष्वमतीक्षितवितन्यमानदृष्टे निपीदति गणित्पलीषु त्पू-
 ८) षसनाच्छादितवपुषि निद्राभराजसदसि विलासिनीजने पुष्कलशुष्कचन्दन-
 ९) काष्ठमंदीपितानलेषु मुहुर्मुहुर्जेटरपृष्ठपरिवर्तनेन व्यपनयत्सु परपरजनी-
 १०) पवनसंपर्कजनितमद्गजाद्यमूर्ध्वस्थितेषु दुःस्थितपदातिषु प्रकाशितनभसि
 ११) तिरस्कृततरुत्तार्लान्तमसि विप्रलब्धप्रभातसमयोलुकचक्रवाकवयसि वि-
 १२) द्रमशौलीपविज्वलनतेजोयशसि भागवनरामिपुनरदसि संक्षोभितशपावर-
 १३) मदसि सर्पति दिशु सर्वतः संपुक्षितानामाशुशुक्षणीनां मदीयसि मदसि
 १४) सुस्मितदरीमुखे प्रवृत्ते वायुमन्तःशिविरमृद्भुक्तैतिकोपद्रवप्रवृत्तिदिशि-
 १५) श्वास इव शोष्मसि सभूमे क्षपाचरमयामानिले सदसैव तस्य शिखरिणः
 १६) पश्चिमोत्तरादिगन्तरादुदधिमारुतप्रेरितो विरुनसंपात इव संनिवृष्टप्रभा-
 १७) तसामयनद्विद्राणां वरुणयानबाहनदंसमूधानामाभरणनिस्वन इव म्बनिवा-
 १८) सवीथिप्रस्थितानामगुरनगराभिभारिकात्मानामनारतप्रसृतगुरजमुदङ्गसद-
 १९) रीकास्वताञ्जलात्कृतान्तरान्तरा विसर्पदुष्कृद्गलशङ्खकादलाकोलादल. त्पु-
 २०) टप्रसूतद्वारेण वारवारमास्फालितद्विगुणबाहुफलकानामुद्रासिनो मन्दा-
 २१) नामास्फोटरवेण सविस्तरपुतिवृत्तपाठपुर मरीभिहितलानो विभारितस्पा-
 २२) रमुषरन्तीभिश्चगुरपाणदृन्द प्रयत्नभ्रष्टपापराशिभनेकवपुकीणामहगरभमं-
 २३) पितः श्चदमतिवामृतसोतसा रगनशार्गमाश्रयाम त प्रदेसनिदम-
 २४) मन्वो दिव्यमद्गलीतनिन्द । धृत्वा च तमहसधुत्पूर्वदधानविधनेन

र्यथैष कम्पते तथावश्यमवतरन्त्यासारीतस्तव घनस्नजयनभारेण पीडे
 तो व्रीडयिष्यति प्रेशकजनम् । व्याघ्रदत्त, धाव । शीघ्रमेवा विपद्यते कि
 तिता पोतात्पितामही मकरिकायास्तव श्वश्रूः । अश्रूणि किं सृजसि । विद्व
 वार्तामपि तस्य तथाविधस्यानपतितस्य दस्युनगरनारीकर्णभूषणमुवर्णत ।
 स्तेनछनग्रन्थिपथि प्राप्स्यसि विनाशं विना शंभलेन । बलमद्रके, मद्रकं स
 ति यद्यासाद्यते समग्रमुग्रजनसंमर्दपीडितेन मया परेषामर्षितं सौर्षिकः ।
 यस्य वसुदत्त, किमुत्तरं दास्यामि । मर्तुराविष्टस्य विनष्टाः क्षारोदकेन ने
 काः । मन्थरक, सा स्ववीयसी कन्था गलितमात्रैव करतलाद्विलिता नि
 द्विलेन गललग्रहस्तेन । मर्तव्यमधुना हिमर्तो शीतेन । आतर्, उद्युत्य नै
 लकाद्दत्तफालेन निष्फलमेव भ्रमस्त्वया जानुरनुचराधीनेन धीघनेन । अजु
 व्यवहर्तव्यम् । अमिमित्र, परिहृत्य तीर्थमुत्पथेन व्रजव्रतिभिर्भविष्यसि प्र
 णाम् । अरे ग्रहिक, मा वृथा कुट्टय पृष्ठकर्परे कूर्मम् । उदरमर्म पीड्यत्स्व
 निब्रिडमहुलीयुगलेन । नोद्विलिप्यत्यन्यथा चिरेणापि चरणमासन्नान
 कृष्यतामितो वेन्नगहनादेप मुण्डनिहिततण्डुलप्रसेवको वृद्धसेवकः प्रवि
 शङ्कटे निरनुकोशजनमाक्रोशसि न तु क्रोशसि रुन्दमिदमग्रतो निरनु
 तीरमासाद्य श्रमविसंस्थुलः स्थूलपापाणशङ्कया पृष्ठदेशे निपण्णस्त्रासदूरोद्वे
 स्वलशायिना महाश्लवकेन पश्यतः कथं पातितः पुनरगाधे पयोधिवाति
 वराको वरुणक इत्यादिश्रूयमाणानेकसैनिकशतालापः, क्वचित्पलायमानः
 लिनशायि जलमानुपमिधुनचरणचालितवाणुकारणितरमणीयः, क्वचिद्वर्षा
 तोद्वृचजननिर्दयाक्रान्तशक्तिसंपुटस्फुटनरवविम्फारितः, क्वचिद्वलितसरसि
 'माडुरटमत्कारदन्तुर', क्वचित्पिच्छिलशिलातलस्त्वलितनिपतत्यदातिन
 ३ पसद्वामिलोकतालध्वनिसरद्वितो विम्भारकः, ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

मप निकषा प्रस्थितो नेप्यत्यपथेन नावमसावपि विदारितगिरिकिन्दरा-
 गारतुण्डो मानदण्ड इव सागरस्य प्राही सीकृताक्रन्दज्जलकरिमटालवद-
 नैर्बालमत्स्यैरनुसृताभिर्मत्सीभिरनुगम्यमानो मृगयते निनम्रामोचितं सर्वं
 सत्वरमितस्ततः लिमितया गत्या तिमिक्रिलो मा विषय कलकलं यातु
 निमृगमेव विहृत एव महतेऽनर्थाय । वरयतामयमतिचटुलवीचिवेगाह-
 ऐर्भ्रमद्भिरन्तः कुलाडचक्रक्रमेण रिक्तोदरलघुभिरभ्रैर्गवेदिनो द्वारमिव
 सातलस्य बागतः समीपवती शीघ्रमावर्त्तं लघुयतामयमपि क्षेपीय-
 क्षयसमयसंध्यानुरजिताम्बरीकदेशविडम्बी दक्षिणतः प्रतिक्षणगुदघना
 तणचक्रवालरभ्ररागपटलेन कामनिपीतकलोलकालिमा पातुमनिलमुद्यनम्य
 कस्यचिन्महादेरुद्रमनसंती सागरोद्देशस्तटमिव पुरस्तरसैरुद्रगद्गिद्रुद्र
 व्यते । कुरुत वंशक्षेपमन्तर्वारि दुर्वात इव दृश्यते, मुमुक्षुयत सितपट
 जालमप्रतो विस्तारिमत्स्य इव वहति । लम्बयत नागरानविलम्बितं मिप्रा
 गन्दोऽतिमात्रं गरुत्प्रलम्बैर्बाहुभिः । पाहयत सत्वरमरिचानि । मकर
 गनागुदघय मार्गतटरहभन्दनतरोरस्य तिरश्चीमुपरिशात्वाम्, मूर्त्वं, वि
 धोगुसं स्थितोऽसि । मुधावधानहस्त एनं मण्डूकगजिमवदय न द
 दन्दशकैः । सकुलक, विषेदि वेदो द्वारिणः । सकुलम्य बेलिगु-
 पद्ममगूलामिमा नावम् । अपीर, मावधीय महच । विचा नि
 नववशायाधितलोवनम्य म्वल ते मकलमभुभिजल मवकपाट
 योन चेनयमि माहेणापि गृहमाणचरण चेतमि ३० ३० ३०
 क्षीरेण सामुद्रेण तामिमा वाग वागमायाभ्यां ३० ३० ३०
 क्षयं राजिण्यक तन्निनोऽपि नोपमममि ३० ३० ३०
 माहयमभि वधिल ते दिव्योतो ३० ३० ३०
 शावर्तनी प्रवर्तनीम् । प्रवर्तय ३० ३० ३०
 न वर्तन्तोपदेशपर प्रथेन च ३० ३० ३०
 विष्टिकालमगलनमन्दादि ३० ३० ३०
 शुक्रद्वेति शैवपटलानि ३० ३० ३०

न्तिभिः तरुणजलदैरध्यासितोर्द्धकदन्तिकाशिसरेषु समुच्छृतोदण्डभायूरात-
 पत्रेष्विव द्विरदसारितदनेषु निद्रायमाणकुमारमच्छित्तसंतानपवनप्रसारिता-
 भिरतिभास्वरतया दिवापि प्रेक्षदुल्कादण्डमिव व्योम दर्शयन्तीभिः कल्प-
 सररत्नांशुकवैजयन्तीभिः समन्ततो ज्वलद्रथविमानकेतनमुदारनेपथ्यधारिणा
 गृहीतनामाप्रहरणेन विद्यानुभायसिद्धत्वाद्दूतेरकृतपदविशेषममतः प्रसर्पता
 सनपादस्थितेन पदातिसंदोहेन कृतकलकलं शृण्वन् वरकरेणुकारूढाभि-
 रुपरिपृतकुन्दपवलातपक्षिकाभिः पुरः प्रभावमानकनकदण्डोद्भुमरमायूरच्छ-
 त्रमण्डलाभिरुभयतः प्रचलितभुजलतारस्रवलयेन वाराहनाजनेन सलील-
 मुद्गमानचामरकलापाभिरामपदीनचीनकमुक्तावच्छस्रवपुषा निजनिजवाह-
 नाभिरुदेन वृद्धान्तर्बशिकसमूहेन सर्वतः परिपृताभिरालोहितापाङ्गतरुर्ग-
 न्दतारकापरिस्पन्दैर्लोकनारविन्दैरनुभूतदीर्घरमनिजागराभिरिव विभाव्यमा-
 नाभिरलम्बितालकधेजिभिरञ्जललाटतिलकैरग्लपितोप्य(ष्ठ)मुद्रालककैरा-
 ननेन्दुभिरसंपादितमनोभवशाभिरिव शयमानाभिः प्रधानावरोधमुन्दरीभि-
 रनुगम्यमानमनतिभूरिपरिवारपरिच्छदमुच्छलितमध्वनामु वेल्लादेः सेषरन-
 रेन्दुवृन्दमद्राशम् ।

दृष्ट्वा चामतस्तं प्रभाराशिमत्यन्तदुरालोकान्त चापतन्तमाभिमुखं सेच-
 रलोकमुहसच्चित्तवृत्तिः प्रवर्तय पुरस्तात्तावमिति नियुज्य तारकं तत्क्षयमेव
 चलितस्तेन विम्वयस्तिमितचक्षुषा समलोनापि गगनचारिणां गणेन 'कोऽयं
 कुतोऽयं किमर्थमायात कथमिहानिदुर्यमाया न गोपकण्ठभूमावेकाकी
 प्रविष्ट क याम्यनि' इति जल्पना परम्परमयचोक्यमानो गत्वा स्लोकमन्त-
 रमधस्तात्तस्य भूधरस्य शक्तिं दृष्टवानष्टपदतद्विशिष्टाभ्यासकारमुत्पान-
 पवनधूननोपमानस्येद्वाना गर्भपातमिव सर्वतःशक्तिविद्युतामनवरतवारिधिम-
 लिलशोषणोत्पलजाट्यस्य दाहशक्तिभगमिव वाडवाङ्गैरमृन्मथनोत्फाल-
 मन्दरास्फालितस्य रधिग्लटोद्गममिव पञ्चवारस्य प्रत्ययपञ्चन्यगञ्जितोप-
 जनितप्रौढभेदाया कन्दलोद्देदमिव पञ्चस्यगवड्गमभूमैस्तुल्यारूढमणि-
 मावपटितोद्मधिकटपाठम य नितवीट्प्रत्यय गवधया रमानर्गत्रधगान्-
 रङ्गमालयेव गमनमवलोकयितुमुत्पाननया च-इक'न्निमयित्वा-

लया विराजितोदारमण्डपद्वारावतारमार्गमनेकमा
 मनिमेषलोचनाभिरतिशयितविश्वकर्मक्रीशलं
 रलीकादुपागताभिः स्वर्गरमणीभिरिव मणिशिलाशालमञ्जिकाभिरश्रुति
 ताभ्रं कपपुष्परागपायाणस्तम्भशिखरमुपरि
 बालजलधरलेखाभिगपादिताञ्जनवर्तिकृत्यैर्ज्वलद्दिरुच्छिन्नैः पद्मरागकञ्जै
 प्रकाशिताकालदीपोत्सवविद्यासमविरलोद्दीर्णमुरचापचक्रकृतकलासालसु
 वज्रमणिशलाकाजालकेषु कूजितानुमितनिलीननीलकण्ठमाशाशुभ्रानि
 नि महानीलास(श्म)योनेरामलसारकस्य घनदुर्दिनश्यामले प्रभाचक्र
 लेऽवलोक्यमानपवनलोलसितपताकामाभोगदूरोत्सारितदिशातपनमण्ड
 मिवात्मनः कलशतां नेतुमुत्थितेन सुम्बिताम्बरशिखरमतिप्रांशुना शिखरे
 विततशिखरश्रेणिना सागरवीचिमालास्फालवाचालतलशिलासोपानमात्रे
 मूलदेशासीननानारूपजलचरजातिना स्वच्छतातिरेकादात्मकरतलसितक
 दवलोक्यमानापरभागावस्थितपदार्थजातेन शुद्धनातिस्फाटिकनिर्मितेन सु
 टस्फातिना प्राकारमण्डलेन कुण्डलितममलप्राकारभित्तिलमैः प्रतिविम्बै
 रिव निजैरनिलवेद्दितपताकापल्लवतया प्राप्तुमुन्नतिप्रकर्षमारब्धसेवासमुचि
 तोत्तरीयाञ्चलवीजनैरमरगिरिशृङ्गैरिव सर्वतः परिवृतं हिरण्यमयैः सुरप्रासादैः
 छन्दोविचितिशिखरमिव बृहत्या जगत्या भ्रान्तितं युगान्तदिवसमिव विस्त
 दनेकरूपकालीकान्त हेमन्तमिव समासन्नशिशिरवातायनालंकृतं प्रौढ
 वादिनमिवातिविषमपत्रभङ्गविम्भापितप्रक्षकजनमनेकमाणिक्यखण्डसचिन्
 काञ्चनशिलामंधानमेकं दिव्यमायतनम् ।

उपजानविम्बयश्च विम्बयानिमेषनिश्चयेन चक्षुषा तदवलोक्य सुविरम
 करवं मनसि—'फलाभिरापिणा पुरुषेण नैकान्ततो नीतिनिष्ठेन भवित
 व्यम् । अभिमते वस्तुनि देव प्रमाणीकृत्य सर्वात्मना प्रवर्तितव्यम् । अनु
 कूलविधिविहितमाहायकस्य माहमिकस्य सर्वदा शस्यमंपदि वा नीतिरनी
 तिरपि फलति । येन सकलवृचनोपहामपात्रमेषोऽपि यात्राविधिरीदृशस्य
 मे निर्वृत्तिलाभस्य कारणं संवृतो यद्यथायभीरुतया नीतिमनुसरन्नाहमेतां
 भूमिमागमिष्यम् । कथमिदं कथापथोर्त्तार्णरूपगुणलुप्तसुरपतिविमानकमनी

एवं प्राज्ञादरबन्धुत्वं । यदवबोधनेनाथ विनिर्मुक्तनिवाहद्वय-
 र्जनवृत्तलं दृष्टेरतत इवाद्भुवकभाकर्षणादरः कर्मभोर्दृत्वर्गव ह-
 तः प्रहर्षेण पुन्यभाषो जगति यैः परित्यज्य राज्यमपि गृहीत्वा पा-
 त्यन्ति भुक्त्वा कर्ममूलनपनाहारदेशमपि विनष्टं दुःसहं वन्द्याः
 दहीहृत् च बान्धववृष्टद्वेषोत्पन्नानि प्राप्य पतिव्यतिथोत्पन्नानि कृत्रिमि-
 त्तत्र फालः प्रेषते । वन्द्यैवमवः स कोऽपि नगवन्देवो वा दानवो
 न सुकृतवर्णना निर्मापितनिदम् । अल्प हि मारम्भसमये प्रवर्तितः
 आदरा तेन संस्वातीरुनां विश्वकर्षणां सर्गनिर्माणाव भगवान्प्रदा-
 । तदनु गत्वात्तद्यातुर्गमायद्धवर्णना रणराविवन्त्य मनुष्यधर्मगः कृते
 र्त्वेन कोशात्प्रानम् । अथ कदापित्तत्रयमिन्द्राभिदराकोटिना सन्तु-
 ल्याटितः सुरैस्त इति निधयो मे । तदेकविधकर्मसुनारव्यकर्मना
 गन्तगेनाविषयनेन म्पानादन्यतः मनाहवन्निशिज्जादारना कारयितु-
 म्पुस्यसति कान्तेन कीर्तनमीदृशं उच्यते । अत्रे(दृष्टे) चात्र निम्ना-
 ग्ने विदिवशिलिनानर्भाइत्यमवित्रीइत्यकोटिनिष्टद्विक्रमिलइत्यनामान्यः
 सरनिशिष्टाम्य सन्नतः समुच्छन्तिवनि यत्ने म्पुनश्चक्यानि वैरैव
 म्भो रक्षाकराभिधानं न्यपामिन्पुः इति चिन्तयत्येव मापि तच्छा-
 न्दरैकैवर्तनमपमेतिना क्षमेनैव दक्षिणात्पतनप्राकारगनितिसास्यद-
 । आत्म्य च क्षमेणानिमर्गाद्यनस्य प्राकारगिते सर्वतनितम्ब-
 द्विने पूर्वभास्यमवस्थितया नरेव नत्र क्षममात्रमनिर्वाहनात्पदेशो दिव्य-

मिव सेतुमाधुत्रयन्तीः, विभ्रमावलोकितैरुदधिमिव
 न्तीः, भ्रूविभ्रमैर्मन्मथमिव घनुर्वेदं शिक्षयन्तीः,
 कन्यका जगित्यद्राक्षम् । तासां च मध्ये शब्दविधामिव विद्यानाम्,
 मिव रसवृत्तीनाम्, उपजातिमिव छन्दोजातीनाम्,
 वैदर्भीमिव रीतीनाम्, प्रसत्तिमिव काव्यगुणसंपदाम्,
 तीनाम्, रसोक्तिमिव भणित्तीनाम्, अधिकमुद्गासमानाम्,
 रूढयौवनमूर्धस्थिताम्, आसन्नवेत्रधारीस्कन्धविन्यस्तवामहस्तकिसलयैः
 उभयतः सलीलमुद्गयमानचामरकलापाम्,
 लेन जलधिफेनपटलेनेव परस्परानुलम्बं विगलय्य विन्दुना
 श्वेतातपत्रेण वारितातपाम्, अशोकतरुपल्लवाताम्रतलस्य चरणपङ्क्तौ
 लस्य विलासचलनेषु सर्वतः प्रसरतातिसंनिहितमुखरमणिनूपुरखनेन
 तानेन श्रूयमाणराजहंसरवमाकाशकमलिनीवनमिवोद्विकासमुपदर्शयन्तीद-
 अह्लिप्रणयिपद्मरागोमिकारागसंबन्धितप्रभासमृद्धिभिः समन्ततः प्रभा-
 न्तीभिरभिनवातपताम्नाभिरद्विनखमयूखलेस्वामततिभिर्दाशरथिशरकृशानु-
 शितत्वियामुदधिविद्रुमलतावनानामुज्जीवनाय कुङ्कुमरमवारिकुल्यासहस्र-
 णीव प्रवर्तयन्तीम्, अच्छकुङ्कुमरमपिञ्जरेण ममृणमाणिक्यवलयश्रेणिना
 ष्टाकाण्डयुगलेन गिगिनटाघानकुण्ठनमणिप्रतिममनङ्गकरिकलभदन्त-
 यमाक्षिपन्तीम्, उभयथापि परिमण्डलोत्तुणा द्विधापि निविडकशाब्द-
 न्युरेण निनम्बिना जघनविम्बेन प्रयत्ननिवामितमप्यदृश्यन्तादविद्यमानकले-
 कल्पपादपाशुक कलयन्तीम्, आच्छादिनोदरवल्लिप्रयम्य हसितहासितपङ्क्तौ
 रिनिम्ब कशुकामपल्लवस्य चञ्चलतया प्रातक्षणमवेक्ष्यमाणविपुलनाभिम-
 ण्डलाम्, प्रमृत्तननुत्तङ्गपर्यायोन्निशमपरिघनीदलोपलक्ष्यमाणमुकुमागवतीमि-
 बोधाननदिक्कामनन्यर्तनवामवेदमनो जघनमण्डलम्योपरि परिष्कुरन्तीम्
 भायत्ररुणा नाभिवकचुम्बिनो हासनायकस्यागुलम्बा विभ्रमपनाङ्गमि-
 तोमगन्निमरकनदग्निर्कारिगन्धर्वामुद्रयन्तीम्, मरुमन्मथिणा दूरदर्शिता
 भोगसंक्षोभितसुरावृण विन्ध्यगारणव प्रतिदिन प्रवचमानेन स्तनभोग-
 निरद्वयमानवदनचन्द्रःश्लोकात्, अर्चिशावतीर्जन निनेमदभृता यौवनवन-

अनेव दूरविशिसस्य लावण्यपयसो धीचिपलपैरिव समुद्भूदैरविरलमत्युसव-
 ओपलग्नेः कनककङ्कणैरधिष्ठितकोमलप्रकोष्ठकन्दलाम्, सुदर्शनोपेतेन वैकु-
 ष्ठेनेव कण्ठनालेन गुलितशङ्खाम्, मफटितादभविभ्रमेण प्रथमयौवनावता-
 रमरुता तरलितायतापाद्मतरङ्गयोरन्तःसूधारुतारकयोः क्षीरधवलयोरीक्ष-
 णमहानदीप्रवाहयोर्बलतुषारजालकमिवोच्छूलितमच्छमुक्ताफलसाम्बगुमय-
 भवणशिसुराचलम्बिनं विभाणाम्, अविरलावदातदन्तकुञ्चलममलगण्डफल-
 कपनिलविन्दुलितविनीलालकालिकमनीषमनिभृत्तमूलताविलासमुष्णतनासा-
 षंशममिनवमवालपाटलापरमुत्कलितफालागुरुतिलकशोममावदनिविडपुष्पा-
 मीढमात्रीडमिव रतिपतेरभयकर्णपाशदोलायमानमाणिक्यदन्तपत्रं वदन-
 यतपत्रमुद्गहन्तीम्, उदधिनापि तरङ्गचलिततनुशीकरशोदनां जालकेन कर-
 विधूतधेतचामरेणेषोपवीच्यमानाम्, मत्युषसापि गगनमरकतस्थालनिहित-
 दिनकरमदीपेन प्रमृतात्रिकेणेव कृतोपस्थानाम्, दिगन्तैरपि दूरमुलसितैः
 साभिलापैरिव मतीप्यमाणपटुविलेपनामोदाम्, बेलापनतरुभिरपि विपुद्ग-
 कुनिवृत्तकोलाहलैरुद्गतमदनोन्मादैरिव परिवृताम्, अन्तरिक्षेणापि गलदध-
 र्स्यायविन्दुना धदस्सरस्वेदेनेवोत्सङ्गिताम्, निशान्तमरुताप्याकृष्टकमलके-
 ष्टरचयेन रोमाधिताङ्गेनेवालिक्रिताम्, मदशक्तिमिव मन्दरान्दोलनात्मला-
 येताम्, मदिराया निस्पन्दधारामिव मुष्टिनिपीडनाद्विगलिताम्, अनङ्गैधुचा-
 नमष्टैर्द्विरष्टवर्षवयसं दिव्यरूपा कन्यकामद्रक्षम् ।' इति कथारसाक्षिसचेतसि
 लघुचान्तमावेदयति समरकेती निश्चलपद्मलेखे लिखित इय पश्यति
 सति तदीयमुखमभिमुखप्रहितदृशि सभ्यलोके . स्रुधीकृतान्तरकथेष्वार्क-
 णसु सकुत्तुह्लमन्तरान्तराविस्वारितहर्षकोलाहलेषु कमलगुप्तप्रभृतिषु प्र-
 धानराजपुत्रेषु प्रचलितशिरसि सप्रपद्यमाकर्णयति सति सरसता कथाप-
 ञ्जरस मञ्जीरमुख्ये धन्दिवृन्दे सहर्मव हर्षोत्फुल्ललोचना मविश्य मतीहारी
 हरिवाहनं ध्यजिज्ञपत्—'कुमार, सुवराजवार्ताश्रुतमवशेन पीतमति-
 चिरं कर्णामृतम् । इदानीमीक्षणाश्रुतं क्षणमेकमास्थापताम् ।' इत्युदीर्य दूरा-
 पनतपूर्वकाया दक्षिणकरेणादाय सादरमुपरितनवसनपल्लवप्रान्तसंयतं दिव्यं
 निम्रपटमुपनिन्ये ।

प्रियसखीभिः, द्विक्रीयमाणापि प्रकटितालकौपाभिर्वाग्ववृद्धानि
 शायते किमात्मनो रूपं वरमनीक्षमाणा किंपुरुषपरतन्नया
 च्छाविहारमुखविच्छेदमाशङ्कमाना किमाद्य एव विद्याग्रहणममये
 द्विसंकल्पितस्य पुरुषसंप्रयोगपरिहारप्रतस्य समाप्तिकालं
 किमन्यजन्मजातसंबन्धपुरुषविशेषप्ररूढगाढप्रेमवासनावशेन
 चक्षुःप्रीतिमत्रजन्ती नाभिलपति पाणिग्रहणमद्गलम् ।

दृष्ट्वा च तस्यास्तथाविधां चित्चेष्टामदृष्टप्रतिविधाना परं
 देवी । पत्रलेखाविधानजप्तमग्नया च तया भर्तृदारिकाया वरमुद्दिश्य
 पिता । निशि प्रज्ञप्तिविधानिवेदितं च भगवत्या स्वप्नान्तरे—‘वत्से, सा
 विपादम् । मात्र विद्याधरकुमारकान्वेषणे कुरु यत्नम् ।
 मस्याः पतिः क्षितिगोचरनरेन्द्रदारको भविष्यति ।
 व्रतः पद्ममहाहृदस्य पद्मवने कृताश्रयायाः श्रियः किमपि
 न्तरसखी सुकृतानुभावात्तव सुताभावेन संजातेनि परिभाष्य सादरं द्रष्टव्यं
 इति । नष्टनिद्रया च तया रूपदर्शनेन विना दुहितुरनुरागोत्पादनं
 पदर्शनं च साक्षादशेषमारतवर्षभूपतिकुमाराणामतिमात्रदुष्करमवधारण-
 तसिन्नेव क्षणे समाहूय सर्वान्तःपुरप्रतिबद्धसैरन्ध्रीगणप्रष्टाप्रेष्टाप्रकृत-
 जननी मे भर्तृदारिकाया धात्री चित्रलेखा नाम सादरं समादिष्ट-
 ‘सखि चित्रलेखे, त्वं हि चित्रकर्मणि परं प्रवीणा । चित्रदर्शेनानुरागि-
 च यत्सा तिलकमञ्जरी । अतोऽस्याः सकलनिजपरिवारवाराङ्गनाभि-
 कौशलदर्शनव्याजेन दर्शय निसर्गमुन्दराकृतीनामवनिगोचरनरेन्द्रप्र-
 काणां यथास्वमद्वितानि नामभिर्यथावस्थितानि विद्वरूपाणि । वर्ष-
 तेषामाहितोत्कर्षया गिरा त्यागसौभाग्यविभववैचक्षण्यलावण्यादिगुणगण-
 अचिन्त्या हि देवशक्तिः । एवमपि कृते कदाचित्कापि विश्राम्यन्ति चक्षुरस्त-
 ‘तथा’ इति प्रतिपद्य तच्छासनमावेद्य च सविस्तरं तत्रैव क्षणे विसर्ज-
 सर्वदिशु दक्षाश्चित्रकर्मणि समस्ता अपि स्वस्यात्मनः प्रतिबद्धाः । शुद्ध-
 सैरन्ध्रीदास्योऽहमपि तत्र समये समासन्नवर्ती सादरमभिहितः—
 गन्धर्वक, तवाप्ययमेवाधिकारः । केवलं मुचेलगिरिवासिनो निनापि

चित्रवीर्यदेवस्य पार्श्वे त्वमद्य कार्यवशेन देव्या पत्रलेखया प्रस्थापितोऽसि ।
 अतो न शक्यसे वक्तुमन्यत्किमपि । किं तु कृतराजकार्येण तस्मात्समाग-
 ष्टता त्वया विज्ञापनीयमिदमस्मद्ब्रूचो नमश्चरेन्द्रस्य—या सा सकलदा-
 क्षिणात्यसामन्तमौलिबिभ्रान्तचरणनखमरीचेः काञ्चिनगरीनायकस्य राज्ञः
 कृमुमशोखरस्य सर्वान्तःपुरप्रमुखा महादेवी गन्धर्वदत्ता इति नामसाम्बा-
 दुपनातसंदेहेन रत्नकूटाद्रिवन्धावुदधिजलपरिक्षिप्तपीठे स्वयंभुवि तत्र दि-
 व्यायतनमण्डले विहितयात्रेण रात्रौ सादरं तथाश्रुता देवेन पूर्वमासीत्,
 सैव सा देवस्यात्मजा गन्धर्वदत्ता । यतो मया देवादेशमन्तरणापि गत्वा
 स्वयं दृष्टा समाधासिता च सर्वस्य ज्ञातिवर्गस्य कुशलवृत्तान्नावेदनेन पृ-
 ष्ठया च विजने वैजयन्तीनगरविप्लवाद्यभूति सर्वसया निवेदितो निज-
 प्रवासवृत्तान्त इत्यवधार्य कार्या न देवेन तां प्रति संदेह इत्यतिवाद्य च
 तस्य नगरे रात्रिमेकामुद्गृते गमन्तादुद्द्योतिताशेषदिशि दशशतमरीचौ
 मोचयित्वात्मानमागत्य काञ्चीमुपाम्य कंचित्कालं भर्तृदारिका गन्धर्वदत्ता
 क्षिप्रमेवागन्तव्यम् । एष चाधुनैव साधितवदुरूपिणीविषधिप्रमायो नाम
 विषाधरः प्रस्थितस्य ते पथि सहायो भविष्यतीति । तदेतद्वदयकरणीयं
 राजकार्यमवधार्य धीमता गन्तुमेवाटमादृष्टव्यो न भनुष्यरूपाणि चित्रकर्मणा
 निर्मातुं यस्मादिदानीमत्यन्तगमनोत्सुकोऽहम् । उन्मुक्तमनोभिश्च कर्तुमा-
 र्ण्यमतिमथूलमपि कर्म नोपजायेत सुभूत्रम् । किं पुनार्थतेकामनातिशयनि-
 र्वर्तनीयचित्रम् । तदधुना तत्र त्रिकूटाचलकूटचूडामर्णं विचित्रवर्धननगरे
 काश्यपा च तावन्मया गन्तव्यम् । अन्नग च यदि कश्चिदन्नरायो न भवात्,
 ततस्ततो निवृत्तेन नियमादिदृष्टागत्य पुनरपि द्रष्टव्यामिष्टकन्दाय च मन्त्र-
 पिकल्पद्रुमस्य ते विदुमारुणतल चरणप्रवाल पुण्ड्रम् । उपदेशितवदुर्विकल्प-
 चित्रशिल्पेन च स्थित्वा दिवसमेकमेकाममनया तथाभिर्नैपिनव्य यथावस्थित
 महाभागस्य रूप यथा निजपटवर्तिना तेन पुरो दृष्टनयेन निद्रगारुड-
 मन्त्रेणैव भर्तृदारिकाया प्रथममुपयाम्भान ममस्मरन्पथवर्गदत्तसु सटो-
 द्वेग, पुरुषद्वेषविषेवग ' हनुदीये निर्गामसु पुनरव च ' हनुद्वे, इमे मया
 गन्तव्यम् । अनुमोदस्य माम् । अदिश च किनाच प्रथोवन तननुदाहस्य सु-

मदपर्य—‘गन्धर्वक, यासौ त्वया गन्धर्वदद्याभिधाना कुमुदशेखरन-
द्रमरिषी सुवेलाचलातिवृषेन काञ्चया द्रष्टुमध्यवसिता तदीयदुहितुर्म-
यमुन्दर्या रदस्युषेत्य सादरमयं समर्पयितव्यः’ इति ।

अथ ‘तथा’ इति सोऽम्बुगम्य दूरानतशिराः प्रणम्य हरिवाहनमाभाष्य
ललाटचुम्बिना पाणिसंपुटेन तल्ममासत्तवर्तनः समरकेतुपुरःसरान् राजपु-
ननुचरार्थितप्रसादप्राप्तवमुभूषणादिवस्तुकलापो जलमण्डपाभिर्जगाम ।
स्मयोन्मुखद्वारस्वलोकावलोकितश्च विद्वगपतिपोत इव पवनवेहितोत्तरीय-
भ्रान्तपशतिरन्तरिक्षमुदपतत् । प्रस्थिते च तस्मिन्नगस्त्याथमालंकृतां फकु-
तारम्यतद्रुणसंक्रयः शित्वा क्षणं क्षोणीपतितनयः स्वावासमगमत् । कृताद्वि-
विधिश्च विनिविद्य विब्रजे तमेव सर्वतोऽनवद्यमवलोक्यन्विद्याधरराजपु-
रारूपातिशयपनयदिवसम् । अवसिते च वासुरालोके संगलत्तिनिरतया
दायमानरूपदर्शनमामर्ष्या कथंचिपतो विनिवर्त्य दृष्टिमुत्थाय च यथा-
व्यमाणमावश्यकं सांध्यमन्वतिष्ठत् । उपस्थिते च प्रदोषपतीप्यकृतसपर्याणां
जन्मनामाद्यिषमारुह्य च सपर्याणां मकरिणी करेणुषण्टारवश्वणगत्यरेण
वरं प्रभावता निजगृहेभ्यो गृहीतासिकुन्तकार्मुकेण पदातिशार्पेन सना-
हृत्पुरोभागः पवनविलुलितपुलकाकाररथूलचूलानामशेषतः प्रज्वल-
नीनां दीपिकानां कनकरेणुकपिलेन प्रसर्पता निरन्तरमालोकेन समुप-
तवालातपसमागममिव राजमार्गतिमिरमुपदर्शयताजगाम राजकुलम् । अ-
तीर्य च द्वारि सभ्रान्तदौवारिककृतप्रणाम प्रविश्य परिवृतः प्रणयिना
वपुत्रलोकेन विलोक्य प्रदोषाम्भानमण्डपावस्थित पिनरमुपाम्य सविन-
गाम्यनिहितनिभृतेक्षणो मुहूर्तमुत्थाय गन्वाभ्यन्तरं प्रणम्य दूरानतेन
रसा प्रतिदिवसमेव दर्शनाभित्तापिणी जननीमागत्य निजमन्दिर द्वारा-
विमर्जितानुयायिमेवक जनमत्कालविरलपरिजनप्रचारमप्रमत्तानशम्बिपु-
त्रतपरिक्षिप्तमाहनेर्हाररक्षिभिर्गिरीश्वर सभ्यकप्रवेश्यमानतत्कालमेवो-
त्कथकमाथकप्रायलोकमन्त्रोकचन्दनछटोपसिक्तमनूजमणिकुट्टिममवि-
मर्दीर्णविकचकुमुदेन्दीवरदलोपहार समारब्धशिशिरोपधारैश्च नुरपरि-
रकैः सत्वरमपसारितान्तर्ज्वलत्प्रदीपनिवहमनिष्कमपानेऽपि स्वैर्येण शि-

खाग्रपातिनामपि पतङ्गकुलानामग्नोपणेन । तत्रैतानि नित्यं
 ज्वलद्भिर्माणिक्यदीपैः समन्तादुत्सारिततमोवितानं वितानकाव्यमिति ।
 रत्नैर्मल्लिकामुकुलद्रामभिस्तुहिनकरमयूखैरिव श्यैतमादातुमन्त
 लीकृतसकलक्षणमभीक्ष्णमापतता परिमलाकृष्टपदकुलेन
 रुतेन विस्तारितगवाक्षविन्यस्तमणिभाजनविलेपनामोदं वासमवर्नं

तस्य चैकदेशे निवेशितमायतविशालं चन्द्रजलवसाविणा सुधाधवलेन जाह्नवीपुलिनमिव फेनपुञ्जेन
 निध्यं निद्राकलशेन शयनमध्यासीनः । रायनसंनिध्यं निद्राकलशेन
 लमाद्रेण चन्दनद्रवेण सान्द्रीकृतकरपल्लवस्पर्शशैत्याभिर्वारवनिताभिः
 ह्यमानचरणपल्लवस्तत्कालमव्याकुलेन चेतसा संस्मृत्य
 विस्मयश्चिन्तितवान्—‘अहो काव्यद्भुता तस्याश्चक्रसेनदुहितुः शरीरार
 वशोभासंपत्तिर्यस्मात्त्रिभुवनातिशायिरूपापि तद्यतिकृतिरियं चित्रपद्म
 रूपलव इति निवेदिता तेन विद्याधरदारकेण । यदि च सत्यमेव तन्म
 यस्तमृगदृशस्तादृशं रूपं ततो जितं जगति विद्याधरजात्या । दूरमन्
 रितो निःसारताप्रवादो निजः । संसारेण प्राप्तमवधिमचलारूपकल्पनादि
 वैदग्ध्यं विधेः । स्तम्भितो रम्भादिसुरविलासिनीवर्गस्य सौभाग्यगर्वः ।
 श्रुत्वा लावण्यगुणगणगणना रतेः । प्रवृत्तः ससलोकीलोकलोचनानाम
 न्तितो महोत्सवः । प्रकटितः प्रलयकालविद्युवः क्षुभितेन सर्वतो रागजन
 शिना शृङ्गारिजनस्य । भ्रान्ता चतुर्दशस्यपि भवनेषु भगवतो मकरके
 स्याज्ञा । न जाने कस्य सुकृतकर्मणः सत्त्वरपलायमानतिभिरमार्गप्रभाषित
 शिप्रभापवाहधवला पतिष्यति वपुषि तरलायता तस्याः कटाक्षदृष्टिः ।
 संचिताकुण्ठनपसाः कण्ठकाण्डे करिष्यति पतिष्यन्त्यास्तद्भ्रुमजतायाः प्र
 मसूत्रपातमम्भानमालतीकुमुमकोमलः स्वयंवरस्रजः । कः मुजन्मा जन्मक
 तानि प्रस्थितः सह तथा रानपथवर्तिनः सरागं पुरजनस्य श्रोष्यति शु
 मुत्तानि प्रशंसावचनानि । कश्चिभुवनस्याप्यचरितस्त्रादृष्यासितमधिदि
 मत्रमन्धन्धीटमाकण्ठमुत्तानिततरलतारैः पीयमानवदनलावण्यो नगर
 लोचनैरवतरिष्यति विवाहमण्डपे वेदिमन्यम् । कस्य कन्दर्पशान्धवस्य

—इणावद्रकम्पनिभसारलाहुडी तदीयधनपहवे लगिष्यति श्वाभ्यशतपत्रश-
 —ानपत्रलक्षणो दक्षिणपाणिः । पुष्यकारी तत्परिजनो यः सर्वदा सविधवर्ती
 —वाग्धानमचनरिषता विमाननिवदेन गगनं गाहमानामुदधिरोधोवनेषु
 —लेष्टया गंचरन्ती ध्रुवणागतस्य प्रेयसो विद्याधरराजकन्याजनस्य मरह-
 —समन्वितं कलाकलापमुपदिशन्ती तामन्वहं पश्यति । अधन्यः रोचरगणो यः
 —कामकनुरजोऽपि दृश्यतीं तद्दृष्टिपाताशूतरसस्य रूपमात्रदर्शनतरलितो
 —इक्ष्व मन्थध्वयामदमिषोद्धटति । अहो मे मूढता, यदसायायतेक्षणा
 —भूमिगोचरनृपाधिपातजप्रणयिनी भविष्यतीति वार्तयापि श्रुतया हर्षमुद्ध-
 —ष्टामि । सन्त्यपि रूपलावण्ययौवनशास्त्रिष्वपरेषु भूपालदारकेषु कालान्तर-
 —भुवशदनुरागस्यात्मानमेव लक्ष्मीकरोमि । काहम्, क सा, क भूमिगोचरस्य
 —निकेतनं साकेतनगरम्, क दिव्यसहस्रमुनितापलप्रससंस्थं रथनूपुरचक्रवा-
 —लम् । अपि च विवेकिना विचारणीयं वस्तुनत्त्वम् । नोऽिज्ञतज्यो निजावष्टम्भः ।
 —सम्मनीर्य मनः । प्रसारदपधो न देयममणीत्वमिन्द्रियगणस्येत्यपि न गण-
 —यामि । असौ पुनरपरा विहम्बता यदयमात्मा मदनदाहोपशामय प्रशम-
 —नार्ममषतारितोऽप्यधोगतिं रागिणस्तद्द्वियुगलस्यालोचयति न प्राणिजा-
 —तस्य । कदलीस्तम्भतुल्याता सद्दृश्यगिणाहस्य विमृशति न देहनिःसारताया
 —ददयवासिभि । सद्गो दु गहंनुरित्यन्वयविवरं तत्पयोधरद्वन्द्वमवधारयति न
 —कलत्रपुत्रादिवर्गम् । मध्यम्या नक्षाभिमुद्रामभिनन्दति न भावनाम् । मधुरं
 —मुक्ते तदधरमवालं ध्यायति न भोगमौज्यम् । युगान्तविलुलितशीरमागरमम
 —तदक्षिबिम्बान्मुल्लेखते न संसारम् । जागेपितानह्रवापमद्गु तद्भूतता ललित-
 —मध्येति न विधेर्विर्लसितम् । अन्या अपि प्रकृष्टरूपलावण्यवस्य प्रामर्शवना
 —दृष्टाः क्षितिपकन्या । अन्यामायापि धृतमन्त्रत्ववेदिभिन्नेकया निवेशमानो
 —विलासक्रम । न नु कयापि काप्यपत्न चेतो यवानया । कथमिदानींमार्गि-
 —तव्यम् । किं प्रतिपत्तव्यम् । केन विधिना विनोदनीयंयमनुदिन प्रवर्धमाना
 —तद्दर्शनोत्कण्ठा । कस्यायंदनीयमिदमासीय दु स्मम् । केन मार्धमालोचनीय
 —कर्तव्यम् । कस्य कर्तव्यते तद्देशगमनोपायेषु बुद्धि । कस्य माहायकेन संस्यति
 —तया सह समागमप्राप्ति । अपि नाम देवमनुगण स्यादप्यति न विद्याधर-

दारकः । न विस्मरिष्यति परिचयम् । करिष्यति पक्षपातम् । स्थितम् । निर्वक्ष्यति वचनवृत्त्या स्वयं प्रतिपन्नमर्थम् । ने प्रापणेन मलयति कृतार्थताम् । कथयिष्यत्यतिशयेन मां सापि शशिमुखी तथेति प्रतिपत्स्यते तद्वचनम् । भविष्यति भिलापिणी । प्रेषयिष्यति तमात्मानुरागप्रकटनाय र्याकुलचेतसः प्रबन्धवर्धमाना रतेरनवरतमुक्तायतोप्यानिःधास्य पर्यङ्कपरिवर्तनैस्तरङ्कितोत्तरच्छदपटस्य प्रमातागमनपर्युक्तया नष्टनिद्रस्य निशीथेऽपि देवतार्चनाय परिचारकानुचमयतः कथमपि क्षपा विरामममजत । प्रमातायां च शर्वर्यामुत्थाय निर्वर्तितनावश्यकविधिः प्रतिपद्य सविशेषसंपादितशोभमभिनवं सर्वाङ्गिणमाहूत मल्पपद्रातिबलपरिवृतस्तदेवोद्यानमगमत् ।

तत्र चातिमहलपादपच्छाये हंसपदपङ्क्तिलान्छितस्वच्छमुकुमारनैके संततापतत्कमलरेणुकपायशीतलमरुति मकरध्वजायतनद्रीर्षिकातीरारिर्षे निपण्णः संनिधानवीतिभिश्चित्रविद्योपाध्यायैरन्यैश्च जनपरम्पराजनितकुलैश्चित्रमवलोकयितुमागतैरालेख्यशास्त्रविद्विर्नगरलोकैः सह विचारयन्तै चारुत्वतत्त्वं तस्याश्चित्रपुटपुत्रिकाया रूपमपसारितापरविनोदः वर्द्धमनयत् । उपस्थिते च मध्याह्नसमये यथाविधि विमर्जितायातनान् लोकः सस्त्रेदमुत्थाय चिरनिरोध एव मन्थैश्चरणविन्यासैरितस्ततो आम । गत्वा च सुषटितमोपानमुपमावतारे सरसवानीरवीरुधि समाम्नीरे पुरःसरैरागत्य किंकरैः समन्ततो विस्तारितरुनिरपरिजवनिष्ठावर्गः शुकु शोचिनि गारवे रोधसि पुरोधसा संनिधापितप्राज्यपूजोपकरणः सन् दिनेनान्तःकरणेन कृत्वा देवतार्चनमुत्थाय गत्वा विविच्छतरमुद्देशमन्वगमेव सन्वरमागनेमंहानमिच्छपुरैरुपनीनमनिहृद्यवर्णगन्धरममुरकृष्टमूर्त्तपद्भिः गृहकारशाब्धोपस्थैर्यथावगरमुपकल्पितैरनल्पमहुभिर्नैर्द्रव्यविहीनैः गृहकारानेकमद्वयेऽप्येवमकारमास्यादयांचकार । परिवृतो राजपुत्रैः तत्रैवाहारमुपनृत्य चाम्प्रानधूपधूमवर्निगद्गमितवदनवतलः कुरङ्गमरुत्पूगमोदिना चन्दनद्रवेण ग्पशैसैवेदनानन्दमन्दीकृतमुत्तपरिस्पन्दादि

वैरतस्यन्दमानहस्वारविन्दसंपादितान्तःपीतिभिः प्रसाधिकाभिरधिमात्रम-
 त्तैर्विरेण निर्वातितकुङ्कुमोद्धर्तनक्रमः शिरसि घटितपाटलाकुसुमसारसो-
 मालिकासुमुकुलमुण्डमालो यथासन्नमुपनीतनाम्बूलकुसुममाल्यानुलेपनैः प्र-
 षितिलोकैः सहारन्ध्रविविधसंकथसास्यौ । काञ्चिदपि धेलां गते च विर-
 तां विलीनतापे तपनतेजसि तरलितस्तिलकमञ्जरीसंगमाभिलाषेण तत्का-
 लमुपसृजितावपेर्गन्धर्वकस्यागमनमार्गमवलोकयितुमभ्यप्रार्थिनः शिखा-
 चुम्बिताम्बरकोडमाक्रीडशैलस्य शिखरमारूरोह ॥

तत्र चोर्ध्वस्थितः पुरस्तादवस्थितस्य प्रेयसोऽन्यतमभृत्यस्य प्रतिस्कन्धं
 मर्षिताङ्गभारो निवारितातपधीकृतातपश्रेण छत्रधारेण तत्काललम्भावस-
 रवारितैः प्रतीहारलोकेन प्रविश्य पार्श्वतः स्थितैः प्रणयवाचालैरुषा-
 णालैरावेद्यमानरामणीयकेषु लतामण्डपेषु तरुखण्डेषु सारणिस्रोतःसु कृ-
 त्मनदीसेतुघन्धेषु केलिवापीकूलजलयश्रेषु चाभिनवकृतसंस्कारेष्वन्तरा-
 तरानिश्चितचञ्चुरीक्षमाणो दक्षिणाशां तावदासे, यावदस्तशिखरमगाद-
 शशिखरगभस्तिः । स्तोकावशेषे च दिवसकरधामनि श्यामायमानेषु दिग्भा-
 षण्णनागमनेन गन्धर्वकस्य किञ्चिन्म्लानमुखकमलशोभो दिवस इव नभसः
 क्रमेण क्रीडाचलादवततार । जगाम च स्यावासम् । आसीनश्च शयने चिन्तय-
 मुद्धर्तमोर्तेन चेतसा तस्य विलम्बकरणानि कृच्छ्रासनिद्रो निशामनयत् । अ-
 रैर्युरपि तेनैव क्रमेणोद्यानमगमत् । तेनैव विधिना तत्र सर्वाः क्रियाश्चकार ।
 तथैव तस्यागमनमीक्ष्यमाणो दिवसमनयत् । अकृतागती च तत्र क्रमादतिक्र-
 त्तस्य दिवसेषु सि(शि)धिलीभूततिलकमञ्जरीसमागमाशाबन्धस्य प्रपन्ध-
 वेस्तारितोद्गमसंतापसंपद्योत्तरप्रथितदिवसायादैर्धर्मदुसरो निरन्तरप्रव-
 र्तितोष्णवाप्यसंततिरपर इव निदाघसमथो जजग्मे । जनितनिर्भरव्यथस्तस्य
 रवपुरविरतं सस्वार संसरेण चेतसा चित्रपटपुत्रिकानुसारपरिकल्पितस्य
 वक्रसेनतनयातमुलतालावण्यस्य । सततमन्वचिन्तयच्छारुतामनुदिनोपची-
 ममानस्य तस्याः प्रथमयौवनस्य । यौवनोपचयपरिमण्डलस्तनमनह्रवेदनो-
 ष्ठेदनायेव सर्वदा हृदयगतमधस्य तद्रूपम् । आविष्कृतानेकभावविभ्रमाणि

कक्रियमाणेषु कमलकुमुदकुवलयशयनेष्ववधार्यमाणेषु हारकेयूरमेखलादिषु
 मृगालामरणेष्वनारोप्यमाणसु हृदि जलाद्रास्वसंचार्यमाणेषु ससलिलता-
 लघुन्तकदलीपत्रवातेषु अदीयमाणेषु करचरणयोरिन्दुमणिदर्पणेष्वनुद्वाघ-
 मानेषु मवनवलभीगवाक्षेषु द्विगुणदीप्यमानविरहदाहज्वरोष्मणः स्वभाव-
 धीरत्वादनवधीरितयथारथकार्यस्य लज्जया निपुणनिगूहितेहिताकारस्य
 द्वेष्यमपि वेषुवीणाविनोदमादरेण विदधतः प्रसुतामपि विद्याधरविलास-
 कर्तामनावर्णयतः प्रेष्टमपि नाम गन्धर्वकस्यागृह्यतो रहस्यपि तदपितं चि-
 श्वरमप्रेक्षमाणस्य रूक्षामपि कुबेरदिशि दृष्टिमक्षिपतः समरकेतोरपि
 निजावस्थामप्रययतः श्रमेऽप्यायतोष्णान्पुनः पुनः स्वा(श्वा)सपवनानमुद्यतः
 परमचिन्ताध्वयामज्जन्मना प्रचीयमानेनानुदिनमप्रतिविधेयेन देहकृशिसा
 कदर्प्यमानस्य प्रीत्यकालादधिकदुःसहो बभूव वर्षासमारम्भः ।

अथ प्रोषिते जलदसमये तद्वियोगादनुदिवसमाविर्भवत्प्रबलातपायाम-
 मिनवपतिप्रवासदुःखितस्य विरहिणीजनस्य सदृशावस्थमात्मानमिव दर्श-
 यितुमागतायां शरदि हरिवाहनः सर्वथा गन्धर्वकागमननिष्प्रत्याश-
 स्तिलकमञ्जरीसंततस्मरणजन्मना विकृवीकृतो गाढमतिदारुणा वेगेनोद्वे-
 गेन कथंचनाप्यशक्नुवन्गृहेऽवस्थातुम्, एकदा स्वमण्डलावलोकनविषयमा-
 स्मनः कुतूहलमुद्दिश्य प्रधानमग्निमुखेन पितरं व्यजिज्ञपत् । अनुज्ञातगमनश्च
 तेन प्रशस्तेऽहनि समस्तनिजसैन्यपरिवृतो विविधयानवाहनाभिरूढैरुडव-
 लविदग्धवेषधारिभिः समरकंतुपुरं गतः । सुहृद्भिर्नुगम्यमानस्तत्कालशून्येषु
 नागरिकाजनमन सु रक्षणमिव निवेश्य निश्चल रणरणकमतिभूयसा वि-
 भवविच्छेदं साकेतनगरात्तिरगच्छत् । अवरथं वर्त्मनि प्रतिदिनमविच्छिन्ने
 प्रयापै । प्रयान्तं च तं यदृच्छया तेषु तेषु जनपदेष्वामलयाधी तत्रत्य-
 राजलोकस्तत्कालोचितैरालार्पकृत्ननिर्वदा विनोदयामास । तथाहि—एष
 निःशब्दो विचरदरण्यगजपृथग्यामकन्दगे दूरदृश्यमानोदमशिरसरभ्रैजिना
 परिगतोपरिस्थनगरः स्थवीयमा प्राकारबलयेन बन्दीकृतानामरिनैरेन्द्राणामे-
 कमन्दिरं मन्दरकारुयो दुर्गगिरि, अमावनेकनिकटमानपरिमरविनारिसा-
 रिणिमला सरावती नाम किमपि मेधकृत्वा मग्नि, एतदुन्मदचक्रवाकवका-

ऋकुररकारण्डवाकुलमुद्गण्डकमलिनीस्रण्डमण्डितनीरमंशावतार इव
 जलधेः पुग दिग्विजयागनेन देवेन खानितं सरः । एष ५.५. १००
 मितसीमासूर्यग्रहणपर्वणि पूर्वमपवर्जितो मदिरावतीदेव्या १०१
 माणामग्रिमो देवाग्रहारः । इत्यम १०१. १०२. १०३. १०४. १०५. १०६. १०७. १०८. १०९. ११०. १११. ११२. ११३. ११४. ११५. ११६. ११७. ११८. ११९. १२०. १२१. १२२. १२३. १२४. १२५. १२६. १२७. १२८. १२९. १३०. १३१. १३२. १३३. १३४. १३५. १३६. १३७. १३८. १३९. १४०. १४१. १४२. १४३. १४४. १४५. १४६. १४७. १४८. १४९. १५०. १५१. १५२. १५३. १५४. १५५. १५६. १५७. १५८. १५९. १६०. १६१. १६२. १६३. १६४. १६५. १६६. १६७. १६८. १६९. १७०. १७१. १७२. १७३. १७४. १७५. १७६. १७७. १७८. १७९. १८०. १८१. १८२. १८३. १८४. १८५. १८६. १८७. १८८. १८९. १९०. १९१. १९२. १९३. १९४. १९५. १९६. १९७. १९८. १९९. २००. २०१. २०२. २०३. २०४. २०५. २०६. २०७. २०८. २०९. २१०. २११. २१२. २१३. २१४. २१५. २१६. २१७. २१८. २१९. २२०. २२१. २२२. २२३. २२४. २२५. २२६. २२७. २२८. २२९. २३०. २३१. २३२. २३३. २३४. २३५. २३६. २३७. २३८. २३९. २४०. २४१. २४२. २४३. २४४. २४५. २४६. २४७. २४८. २४९. २५०. २५१. २५२. २५३. २५४. २५५. २५६. २५७. २५८. २५९. २६०. २६१. २६२. २६३. २६४. २६५. २६६. २६७. २६८. २६९. २७०. २७१. २७२. २७३. २७४. २७५. २७६. २७७. २७८. २७९. २८०. २८१. २८२. २८३. २८४. २८५. २८६. २८७. २८८. २८९. २९०. २९१. २९२. २९३. २९४. २९५. २९६. २९७. २९८. २९९. ३००. ३०१. ३०२. ३०३. ३०४. ३०५. ३०६. ३०७. ३०८. ३०९. ३१०. ३११. ३१२. ३१३. ३१४. ३१५. ३१६. ३१७. ३१८. ३१९. ३२०. ३२१. ३२२. ३२३. ३२४. ३२५. ३२६. ३२७. ३२८. ३२९. ३३०. ३३१. ३३२. ३३३. ३३४. ३३५. ३३६. ३३७. ३३८. ३३९. ३४०. ३४१. ३४२. ३४३. ३४४. ३४५. ३४६. ३४७. ३४८. ३४९. ३५०. ३५१. ३५२. ३५३. ३५४. ३५५. ३५६. ३५७. ३५८. ३५९. ३६०. ३६१. ३६२. ३६३. ३६४. ३६५. ३६६. ३६७. ३६८. ३६९. ३७०. ३७१. ३७२. ३७३. ३७४. ३७५. ३७६. ३७७. ३७८. ३७९. ३८०. ३८१. ३८२. ३८३. ३८४. ३८५. ३८६. ३८७. ३८८. ३८९. ३९०. ३९१. ३९२. ३९३. ३९४. ३९५. ३९६. ३९७. ३९८. ३९९. ४००. ४०१. ४०२. ४०३. ४०४. ४०५. ४०६. ४०७. ४०८. ४०९. ४१०. ४११. ४१२. ४१३. ४१४. ४१५. ४१६. ४१७. ४१८. ४१९. ४२०. ४२१. ४२२. ४२३. ४२४. ४२५. ४२६. ४२७. ४२८. ४२९. ४३०. ४३१. ४३२. ४३३. ४३४. ४३५. ४३६. ४३७. ४३८. ४३९. ४४०. ४४१. ४४२. ४४३. ४४४. ४४५. ४४६. ४४७. ४४८. ४४९. ४५०. ४५१. ४५२. ४५३. ४५४. ४५५. ४५६. ४५७. ४५८. ४५९. ४६०. ४६१. ४६२. ४६३. ४६४. ४६५. ४६६. ४६७. ४६८. ४६९. ४७०. ४७१. ४७२. ४७३. ४७४. ४७५. ४७६. ४७७. ४७८. ४७९. ४८०. ४८१. ४८२. ४८३. ४८४. ४८५. ४८६. ४८७. ४८८. ४८९. ४९०. ४९१. ४९२. ४९३. ४९४. ४९५. ४९६. ४९७. ४९८. ४९९. ५००. ५०१. ५०२. ५०३. ५०४. ५०५. ५०६. ५०७. ५०८. ५०९. ५१०. ५११. ५१२. ५१३. ५१४. ५१५. ५१६. ५१७. ५१८. ५१९. ५२०. ५२१. ५२२. ५२३. ५२४. ५२५. ५२६. ५२७. ५२८. ५२९. ५३०. ५३१. ५३२. ५३३. ५३४. ५३५. ५३६. ५३७. ५३८. ५३९. ५४०. ५४१. ५४२. ५४३. ५४४. ५४५. ५४६. ५४७. ५४८. ५४९. ५५०. ५५१. ५५२. ५५३. ५५४. ५५५. ५५६. ५५७. ५५८. ५५९. ५६०. ५६१. ५६२. ५६३. ५६४. ५६५. ५६६. ५६७. ५६८. ५६९. ५७०. ५७१. ५७२. ५७३. ५७४. ५७५. ५७६. ५७७. ५७८. ५७९. ५८०. ५८१. ५८२. ५८३. ५८४. ५८५. ५८६. ५८७. ५८८. ५८९. ५९०. ५९१. ५९२. ५९३. ५९४. ५९५. ५९६. ५९७. ५९८. ५९९. ६००. ६०१. ६०२. ६०३. ६०४. ६०५. ६०६. ६०७. ६०८. ६०९. ६१०. ६११. ६१२. ६१३. ६१४. ६१५. ६१६. ६१७. ६१८. ६१९. ६२०. ६२१. ६२२. ६२३. ६२४. ६२५. ६२६. ६२७. ६२८. ६२९. ६३०. ६३१. ६३२. ६३३. ६३४. ६३५. ६३६. ६३७. ६३८. ६३९. ६४०. ६४१. ६४२. ६४३. ६४४. ६४५. ६४६. ६४७. ६४८. ६४९. ६५०. ६५१. ६५२. ६५३. ६५४. ६५५. ६५६. ६५७. ६५८. ६५९. ६६०. ६६१. ६६२. ६६३. ६६४. ६६५. ६६६. ६६७. ६६८. ६६९. ६७०. ६७१. ६७२. ६७३. ६७४. ६७५. ६७६. ६७७. ६७८. ६७९. ६८०. ६८१. ६८२. ६८३. ६८४. ६८५. ६८६. ६८७. ६८८. ६८९. ६९०. ६९१. ६९२. ६९३. ६९४. ६९५. ६९६. ६९७. ६९८. ६९९. ७००. ७०१. ७०२. ७०३. ७०४. ७०५. ७०६. ७०७. ७०८. ७०९. ७१०. ७११. ७१२. ७१३. ७१४. ७१५. ७१६. ७१७. ७१८. ७१९. ७२०. ७२१. ७२२. ७२३. ७२४. ७२५. ७२६. ७२७. ७२८. ७२९. ७३०. ७३१. ७३२. ७३३. ७३४. ७३५. ७३६. ७३७. ७३८. ७३९. ७४०. ७४१. ७४२. ७४३. ७४४. ७४५. ७४६. ७४७. ७४८. ७४९. ७५०. ७५१. ७५२. ७५३. ७५४. ७५५. ७५६. ७५७. ७५८. ७५९. ७६०. ७६१. ७६२. ७६३. ७६४. ७६५. ७६६. ७६७. ७६८. ७६९. ७७०. ७७१. ७७२. ७७३. ७७४. ७७५. ७७६. ७७७. ७७८. ७७९. ७८०. ७८१. ७८२. ७८३. ७८४. ७८५. ७८६. ७८७. ७८८. ७८९. ७९०. ७९१. ७९२. ७९३. ७९४. ७९५. ७९६. ७९७. ७९८. ७९९. ८००. ८०१. ८०२. ८०३. ८०४. ८०५. ८०६. ८०७. ८०८. ८०९. ८१०. ८११. ८१२. ८१३. ८१४. ८१५. ८१६. ८१७. ८१८. ८१९. ८२०. ८२१. ८२२. ८२३. ८२४. ८२५. ८२६. ८२७. ८२८. ८२९. ८३०. ८३१. ८३२. ८३३. ८३४. ८३५. ८३६. ८३७. ८३८. ८३९. ८४०. ८४१. ८४२. ८४३. ८४४. ८४५. ८४६. ८४७. ८४८. ८४९. ८५०. ८५१. ८५२. ८५३. ८५४. ८५५. ८५६. ८५७. ८५८. ८५९. ८६०. ८६१. ८६२. ८६३. ८६४. ८६५. ८६६. ८६७. ८६८. ८६९. ८७०. ८७१. ८७२. ८७३. ८७४. ८७५. ८७६. ८७७. ८७८. ८७९. ८८०. ८८१. ८८२. ८८३. ८८४. ८८५. ८८६. ८८७. ८८८. ८८९. ८९०. ८९१. ८९२. ८९३. ८९४. ८९५. ८९६. ८९७. ८९८. ८९९. ९००. ९०१. ९०२. ९०३. ९०४. ९०५. ९०६. ९०७. ९०८. ९०९. ९१०. ९११. ९१२. ९१३. ९१४. ९१५. ९१६. ९१७. ९१८. ९१९. ९२०. ९२१. ९२२. ९२३. ९२४. ९२५. ९२६. ९२७. ९२८. ९२९. ९३०. ९३१. ९३२. ९३३. ९३४. ९३५. ९३६. ९३७. ९३८. ९३९. ९४०. ९४१. ९४२. ९४३. ९४४. ९४५. ९४६. ९४७. ९४८. ९४९. ९५०. ९५१. ९५२. ९५३. ९५४. ९५५. ९५६. ९५७. ९५८. ९५९. ९६०. ९६१. ९६२. ९६३. ९६४. ९६५. ९६६. ९६७. ९६८. ९६९. ९७०. ९७१. ९७२. ९७३. ९७४. ९७५. ९७६. ९७७. ९७८. ९७९. ९८०. ९८१. ९८२. ९८३. ९८४. ९८५. ९८६. ९८७. ९८८. ९८९. ९९०. ९९१. ९९२. ९९३. ९९४. ९९५. ९९६. ९९७. ९९८. ९९९. १०००.

तत्र च प्रतिदिवसमधिकाधिकारदशितमन्त्रिणा प्राग्ज्योतिषाधिपेन प्रति-
 षट्कगमनं स्कन्धावागममुद्यन् । आवहनिधन्वावन्विनि च तं चारुपुरेण
 उपलभ्य सर्वप्रियं मन्त्रमुत्तमपथनिर्वाप्तो दर्शनार्थिनः पार्थिवः समा-
 र्मुः । उपनिव्युध्य नित्रनिजदंशजानार्थिनः जानप्रानय प्रथानानि तन्ने प्र-
 त्पनि । प्राग्धनवनवापचागमभृतपजयेथ ते प्रत्यहमनुगम्यमानः शि-
 पप्रल्लतागुन्मगहनेध्वनेकनरकलरमात्याद जनिननानाशवुनिकुटमीदित्वेपु
 । एतेदित्योरकण्टकाननेषु विषचार । विहरमानथ यहष्टया तेपु ते
 म्यानेषु कृतावन्वानानेनकानरुष्यमद्विशाम्भुगपतीश्वराष्टाष्टीपिनधनरति-
 वानम्याध नानाकथपार्थिवः धःपदविनेषाम्मदम्यतो ददर्श । जन्त-

सुकैश्च भृग्याव्यसनिभिः क्षितिपतिकुमारेः क्षणाय तेषामनुक्षणं व्यापार्य न च भृगतिसानुकोशतया शस्त्रगोचरगतानपि ताञ्जधान । केवलं कुतूहलोत्सादनाय प्रधाननृपतीनामनवरततन्नीताडनाभ्यासलघुनराहुलि-
व्यापारेण सव्येतरपाणिना स्फुटतरास्फालितरलवीणस्तदुनिश्रवणनिश्चल-
निमीलितेक्षणानर्भकानामपि विधेयांश्चकार ।

दृष्ट्वा च तान्प्रभाविधानुपजातधृतयो विधृत्य ते क्षितिभृतो निमृत्तमेव
तान् कांश्चिदद्भुतस्यूलकुङ्कुमस्यासक्तान्, कांश्चिच्छिरसि विरचितोषकु-
सुमशैलान्, कांश्चित्कर्णलम्बितविचित्रवर्णचामरान्, कांश्चिच्छुक्लकोटि-
पद्मोत्कृष्टपद्मांशुकपताकान्, कांश्चित्कण्ठपटितवाचाटकनकपण्टिकाभरणा-
न्, कांश्चित्पुच्छनालदोलायमानविपुलपल्लवपूलान्, उदीरितोत्तालकलकल-
पदातिपल्लनुमुलतालरवतरलितानेकद्वैतैवोदमाश्रुः । तैश्च प्रासवशविलोल-
तारैर्विकृतरूपदर्शनादन्योन्यमप्यसंगच्छमानैस्तुच्छजनविस्तारितादृष्टामरम-
मत्तमज्जसं दिष्णुन्वेषु प्रपलायमानैः क्षणमाश्रमोहितोत्कण्ठाभरधिरामो राज-
पुत्रः प्रतिदिवसमकीडन् ।

एकदा च प्रातरेव तं भृगारण्यमुपगतमविधान्तमदकलजलरङ्गविरुतौ
मारुतानीतजलतुपारासारशीतले शिलातलिनि शीलनिगगातीरतरुतले नि-
विष्टमन्तिकोपविष्टेष्टतेवकलोकमधिकमुष्मिष्टमंयोजितकलाया नूतनगुणारो-
पसविशेषलक्ष्यशोभामपदः सविलासमङ्कदेशोपवेशिताया प्रियचनिताया इव
विपश्यन्नाश्चटुलनखकोटिपट्टनायामजन्मन स्वभावमन्मनानविरतमवतरत्-
कर्णकोटिराध्वनिध्वाने विज्ञेयानवधारयन्तमियमृक्षमंकुला वृक्षमहतिः, एव
पदमहिषयुधाधिष्ठितो नमुपकण्ठ . इदमुद्देशाभीनमेदुर्गवगटमदिगद्वयं,
असावन्तरनिभृतभ्रान्तशरभ शरन्तन्वनिपुरम्ब, इत्युत्प्रेत्योपेत्य सरभम-
मावेदयन्तमवधानदानेन विदधानमनुनरगण कृतकृत्यमुपगन्त्य सत्वरकृत-
प्रणाम. पुष्कराख्यो नाम करिमाधनाभ्यक्ष स्फुटाक्षरमवादीन्—'कुमा-
(, विरमन्तु विनोदैककला तावेद्या गीतगोष्ठा । गार्ग्यमन्यन्नातविधेय राज-
कार्यम् । अथ यामिन्याश्चरमयामे वैरियमदृष्ट्याभिधान प्रधानइन्ती दि-

पारीः आश्रितुर्गुदेदीरपि प्रागतरलेशजैराधोरणगणैः सर्वतो निरुद्धं क्रो-
धमिव मूर्तिमन्तकमियोपजातगमवियर्तगारधान्यकारातिसमरगजामुरभासु-
राकारमात्मशरीरसंरक्षणविद्वहैरितस्ततो दक्षिणालकैः सदाहृद्युपसृत्योपरत्य
दीक्षिताभिः परिगतमपि यशाभिरवशमिभमद्राक्षीत् ।

एषा च सगृहपूर्वचेष्टगुत्तरुष्टविनयपशुमकालक्षेपविस्मृतसमस्तानिर-
क्षानाम्बलादिशमतिशयमगृहमदगुदामकोपमकाण्ड एव व्यालरूपतामा-
पन्नमुरमविम्बयो विकल्पमन्मनसा सत्तदतिचिरं तस्थौ । अवततार च
निरारितसैन्यकोलाहलः गुत्तहलेन तं गृहीतुमधात् । पुनः पुनरादिष्टपरि-
चारकविरोपनीतवीणश्च वेपमानतनुभिः ससाध्यसं दृश्यमानो नृपकुमारेः
कुमारदारुणो वारणः 'स्वल्पे प्रयोजने न किञ्चिदात्मना संशयमारोपितेन
फलम्, अन्यथैव व्यावर्तयितव्योऽयम्' इति निवार्यमाणोऽपि वारंवारमन्ति-
करेण समरकेतुना दन्तिनं प्रति शनैः शनैरुदधत् । गत्यार्चवधितद-
ष्टिपातसारुलतागुल्मगहनान्तरेण तत्समीपमास्फालयागास मनसि विस्फा-
रिताभिमतप्रामरागवासनः कलितकान्तरलकोणया वामपाणिपल्लवपदेशिन्या
स्थानस्थानसंस्पृष्टतारतपीमूर्छेनामेकोनविंशतिगुणां दक्षिणकरेण वीणागम् ।
उच्चवार च तारतममस्यास्त्राक्षणक्षोभितसकलजयनदेयतावृन्दमानन्दगु-
द्विष्टदृष्टिभिर्गलितनिजगीतस्मर्यै सविम्बयमाकर्ष्यमानमभ्यर्णवर्तिषु तरुनि-
गुप्तेषु बद्धगोष्ठीमण्डलैः किनरकुलेर्मन्दरालोद्वितजलराशिप्रलमिव स्पष्टगु-
र्छेनागमकरचित्रं प्रभातकालप्रदृचप्रमिव दक्षिणप्रकाशमर्षस्वरविशेषं मरु-
स्पलमिव कलमविकलप्रामनानर्भातशयितगुरतप्रगल्भकेरलीकण्ठमणित
रणितम् । आगत च तच्छुवणगोचरमाकर्णयसंकाशेण चेतसा स्वल्पमप्यकृत-
वारणः कर्णनाले कपोलमर्पाग्निमलाकृष्टानामालिगणाना म वारण धान्त
इव सुप्त इव फीलितधगलितचैतन्य इव क्षणमात्रमभवत् । निम्पन्दमकला-
ययर्थं च तं क्षिणितलन्यग्नमरलरुधकरमपास्तकवलमावद्वाप्लवधवलम्भूल-
चिन्दुभिः सवद्भिरनवरतमानन्दबापे पारितोषिकप्रदानाय कुम्भमौक्त-
कप्रकरमिव सृजन्तमतिचिरमवलोकय सजातसमदन्तरक्षणमेव यथा परिकरं
क्षिप्रतरपातिभिः पदक्षेपैरुपायपेन । दुर्गवितनस्तम्भनिश्चल च कमेण निज-

मिव प्रासादमतिवृद्धमप्युदमविक्रमेण दन्तसंक्रमेणाभ्यारोहत् ।
एव च तत्र स द्विपः सपदि तां विमुच्य वहाकीरवभयप्रयनिःशङ्क
निद्रामुन्मुदितलोचनश्चाल । तस्माच्छैलपरिसराद्दुसोऽदुस इति
च सत्वरं कुमार(!)ध्याहारमतिरभसधावितैः संभ्रमस्सञ्जितगतिः...
तरुनवर्जने प्रामनपाणिभिः परिकारयुन्दैः पृष्ठतः कृतानुगमनो गमने
गोड्डीनभंभ्यारागनिभकुम्भसिन्दूरपुरो पुरोच्छ्रिततृह्वत्रागुणत्रिगुणपर-
हारेण यण्टाद्रूपेण घटिसाभ्यर्णयतिजनकर्णरोगः, 'एव गच्छति' 'ए
गच्छति' 'इतो गत' 'इतो गत.' इति परस्परमुदस्तश्लिष्यकरोण दसंभ्र
सत्रोकेन राजश्लोकेनावलोक्यमानो शमित्यदर्शनमगात् ।

श्रेष्ठस्य सुलभमृणकाष्टसलिले शैलमिन्धुरोधसि स्थितिमकल्पयत् । अतिमा-
 प्रमत्नीभूतभूपालमजपुनर्दर्शनाशश्च प्रेक्षमाणोऽपि वारंवारमवनिपतिभिराग्र-
 हेण नाहारममदीत् । गृहीतगाढचिन्तामौनश्च दृढसमाधिस्थ इव लक्ष्यमाण-
 प्रतिक्षणक्षिप्ततप्तपतधासपिशुनितासमाधिर्देवतास्मरणबन्ध्यां संध्यामत्य-
 यादयन् । तरुतलप्रसारिते च तुरगपृष्ठास्तरणचर्मणि निपण्णो विपण्णे-
 नान्तरात्मना चिन्तयन्कुमारमुद्दिश्य तानि तान्यनिष्ठानि कथंचिदपि
 कामनेककल्यायतैकैकयामां त्रियामामनयत् । उद्धते च दिनपती पुरस्ताद्व-
 तिष्ठामुः प्रेष्टेन सेनावपठवर्गेण नास्ति गतिरप्रतसुरद्विणामिति निर्बन्तितो
 गमनात्तत्रैव क्षणे गमनदक्षमस्त्रिणां दिक्षु सर्वमात्मपदातिचलमवनिपाल-
 सूनोरन्वेषारमादिष्टवान् । आत्मनापि मार्गतस्मूलवर्ती परिहृतज्ञानभोजनादि-
 कर्तव्यो निवृत्तसकलापरव्यापारेण सुत्पिषामापरिक्षीणवपुषा परिवृतः प्र-
 धानपुरषवृन्देन पृच्छन्नादरेण मुहुदुदन्तं प्रत्येकमध्वगानादिनान्तमतिष्ठत् ।
 अस्तपर्यस्तमण्डले च कमलवन्धो बद्धनिर्वेदः कथंचिदागत्य वसतिस्था-
 नमधिकमधस्यचेतश्चिन्तामयीमिव प्रबलदत्तदाहवेदनाचेगदुःसहां राहाम-
 न्नवनदीर्घिकां चक्रवाकमिधुनैर्निःशीथिनीमनयन् । ईषद्विकसितालोक एव
 च वासवककुभि वासरे विनिःसृत्य वमने पुनस्तदेव पादपमूलमममन् । अ-
 न्वपालयत् क्षितिपालरूनोर्ध्यावर्तनार्थमनुमार्गप्रधावितानापतिप्यतो हस्ति-
 पङ्कपुरुषान् ।

अथ मुहूर्तावशेषेऽह्नि दृग्देव विद्राणवदनान्, इनस्ततो निहितशिधि-
 लालसपदान्, अशक्तचक्रमणस्त्रेदितेन मुक्तानिव जीविनेन धेनायताभिरन्त-
 रान्तरापरिथवत्सान्द्ररुधिगभिः स्वदिरतरुशास्वाशिखोत्सुस्वरेस्वाभिनिरन्तर-
 गवाक्षितेन प्रकामरुक्षस्वधा काशेन दुर्गादवीर्षमर्शनमनश्चर व्याचक्षाणान्,
 सर्वदा व्यायामेन तक्षितानि तदा तु नेन व्यायामेन सुधा च क्षामता
 परामानीतानि क्षीणजीवनोपायानीव मकटवशपृष्ठमाभ्रानान विभ्रतो अ-
 टराणि, सत्तरचरणपालपरम्परोत्थापिनेनारण्यपथेऽणुना पण्डुगहनद्वार-
 द्यक्षुकेशान्, अपकान्तरीयवनाबलेपत्-तरया अग्रेवागत्य ववाहृतान्, अ-
 मस्तापितारब्धकार्यचिन्ता

तो दाहदहनेन मननवाप्यनलिलगहादागुणमङ्गुलिनमिष निःसंशयतां
 तं दुःखमारमुद्रहन्माननेन क्षणं निपण्णः क्षणमासीनः क्षणं पणवर्मे-
 तानो मनुजलोकावागविद्वेषेण द्वेषमममन्ती गहीनपनदुपरि ब्रह्माण्डमद-
 म्महत्तया हृदयमशीयमाणेकक्षणेनायुः। पुनः पुनः माधिभेषमाभोऽन(°)-
 भानः, विषटितः स ते तुलमहटट्टिपातः, गता कृमान्यगविलया भूमित-
 त्तोदेषाः, क्षीणश्चकार्यनिलक्षणानामनुभावः, विमंदिदित्तुदिमं वासल्लभ्य-
 द्दगतलक्षणम्य मे भाभ्यदोषेण येन भुवनत्रयत्प्यातविषमगताःदपि चर्गट
 पीटादापदं प्राणोऽग्नि' इत्यादि विषयन्विन्वीननिद्रादिद्राणदेहकुनिधिमुत्त-
 नेज्जातिपशः स कथमपि क्षपामानयत । आचकाह न तावात्मेव चानं
 र्त्विम् ।

अथ समन्ततः मदीपिनकाहमवगताशयेनेव प्रभाननेरमा मवर्तिन-
 गुदघदधिश्चक्रवात्वं वितापचमिष अण्टागुणण्डलमवलोचय संवन्ति-
 त्तोकः मकटस(स)र्परीजागरणमितानुष्टाप्यचक्षुषः क्षीजिपालानात्प्राप ।
 नेकटोपविष्टश्च तानवमनगुरसान्नादुःखमवगोचय चक्षिवात्प्राणवट'ज
 र्दवाच—'ओ भो भूमिपतयः, किमेवपुद्गित्तमानसार्त्विष्टय । कि म
 पुष्टय मनुतानि शयोणि । कुलं भवति कुमारम् पुष्टयवर्तिधन
 यवर्त्तव्यम् । पृष्ठत प्रतिष्ठमानैरनुगतो दिनमशेषम् । अन्येषित अविच्यदा
 त्तैलप्र तत्राटवीगहनेषु । प्रतीक्षत तां पयसापयिहीलवात्प्राणोऽ-
 दाया मार्गेदेहापिर्वा र्दोः शान्तयत् । यत्तु न च कश्चि ॥१६६॥ १२
 विलो व धारयावन्तया कश्चि ॥१६६॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥
 पुष्टय सापतवालीयत कश्चि ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥
 यथाविचारिणाम् । अथ मन्त्र'म ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥
 त्तथाहपण्डय क'३३-३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥
 मयमहर्त्त'न एव दहन गादय क' ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥
 र्दरीट न्यायकम् । न च एव न ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥
 त्तदुःखानीव का र्त्विष्टय ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥
 चामवाप्य । वावर्त्तय ॥६४॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥

मन्दिमन्दमुद्रियमाने सौ-
 महसि शशिकरप्रभासंबलिततिमिरासु तत्कालविकमितसकैरवे-
 वनाभिररप्यसरसीभिः स्पर्धमानासु दिभु विघटितान्तराडतिमि-
 नेषु विच्छिन्नतया प्रतीयमानेषु तरुषु तरुतलासीर्णपर्णशयने श-
 निर्भरं राजपुत्रान्वेषणह्वान्तवपुषि पृथनापदातिलोके निभृतसफल-
 सर्वतः शान्तसैनिकप्रचारमुखसंचारविशिखे विजन इव संक्ष्यमाणे
 संनिवेशे समरकेतुर्विसाञ्जितनिशावसरसेवायातराजलोकः पर्याप्य
 झलसंनिहितमासपरिचारकजनं निधित्य निजैव मजया मन्थानसमु-
 तं शुचिमुहूर्तमुत्थाप्य निवसितप्रत्यप्रसितदुकूलपुगलो विक्रमालती-
 वरार्चाचर्चावशिष्टेन चन्द्रनद्रेणाष्टमीचन्द्रलेखालावण्णालापिनि म्यल-
 गटफलेके तिलकगुहासितकोमलनीलकिरणनिबहमवदिनाभिः प्रस्थानम-
 हलविधावायुषागारदेवताभिरभिनवदलैर्दूर्वाकन्दलैरिवायकीर्णमादाय विप-
 दापगासंतरणसेतुमार्गं सङ्गमतिगुरुसङ्गभारतेरितेनेव स्पन्दमानेने तत्क्षण
 दक्षिणेन भुजदण्डेन व्यञ्जितान्धकार्यसिद्धिराविजयार्थपर्यताद्व्यवमितकु-
 मारान्वेषणो वैश्ववणवाडभां दिशं प्रत्युदचलत् । चरणपलशोत्क्षेपममकालमु-
 रितेन च स्वगयता दिगन्तराणि तारमपुरेणैकतो यामशङ्कराशितेना-
 न्यतो जयतुरङ्गहेपितेन जनितहर्षं सुधापट्टपाण्डुरं पूर्णकुम्भमिष जम्भा-
 रेककुम्भा पुरस्तादुपदर्शितं वन्दमानमुद्रिनकारबिम्बमबिलम्बितगतिर्षोस-
 मबनातिरगच्छत् । अनुमूतदिवमदृष्टयर्मा च तःक्षणप्रमूनेन दृष्टो दक्षि-
 णपवनेन पुरतो वा यामनामिकापुरधामनेन मौम्यमतिनापि मन्वा पर्वत-
 मानः प्रतिपन्नदक्षिणवाममार्गोर्गमे पर निव जयद्विगमिधतसाधके रीडे
 रिव प्रधानशकुने वदे वदे दलनिर्वृति शर्वमिजनयत् । उल्लेख च ररएकए
 दिव्युदशशतमयुमे दृष्टोऽन्वेष्टमापन्नमामनेऽन्विर्भवन्म प्रपृहभु
 समभ्युदमानो भूपनिममूहमपहाय समनेव पश्चिम लोके १९९९ः ५ः १२ मर्त
 मपरेण पतितशीर्णनरपर्जनिक १९९९ः १२ १९९९ः १२ १९९९ः १२ १९९९ः १२
 पदवि- प्रथमे । लद्धितानेकममाववमनुचरपर १९९९ः १२ १९९९ः १२ १९९९ः १२

बान्ते मदीपममये समुद्राभितपौरस्त्वनभसि मन्दमन्दमुद्रिचमाने सौ-
 पात्तये महमि दशिकप्रभागंबन्तिमिरायु तत्तान्बिकसितसकैरवे-
 न्दीवरवनाभिग्रप्यमरगीभिः स्पर्धमानागु दिक्षु विपटितान्तराष्ट्रतिमि-
 रसंपानेषु विच्छिन्नतया मनीयमानेषु तरपु तरुनलासीर्णपर्णशयने रा-
 कने निर्भरं राजपुत्रान्धेषणश्रान्नवपुषि घृननापदानिलोके निभूतसकल-
 सन्धे सर्वत्र ज्ञान्तमैनिवःप्रचारगुशमंचारविशिरो विजन इव संलक्ष्यमाणे
 सैन्यमनिवेशे समरेकेतुर्भिमदितनिशावसरसेवायातराजलोकः प्रस्थाप्य
 तत्कालसंनिहितमागपरिचारकजनं निश्चित्य निजयैव मज्जया मस्थानसमु-
 चितं शुचिगुह्यंमुखाय निवमितमत्यमसिनदुकृन्त्युगले विकचमालती-
 दामरचितशेखरः कर्पूरसंभेदमंभृतामोदेन संपाप सप.स्थापिताचितकुल-
 देवताचांचर्चावशिष्टेन चन्दनद्रवेणाष्टमीचन्द्रलेखात्वावप्यालापिनि स्वल-
 लाटकलके तिलकमुद्रासितकोमलनीलकिरणनिबद्धमवहिताभिः प्रस्थानम-
 कलविषावापुषागारदेवताभिरभिनवदलैर्दूर्वाकन्दलैरिवावकीर्णमादाय विप-
 दापगासंतरणसेतुमार्गं तद्गमतिगुरुस्वह्मभारणेदितेनेव स्पन्दमानेनै तत्क्षणं
 दक्षिणेन भुजदण्डेन व्यजिनारम्भकार्यसिद्धिराविजयार्थपर्वनादध्यवसितकु-
 मारान्वेषणो वैश्रवणवल्लभां दिशं प्रत्युदचलन् । चरणपल्लवोत्क्षेपसमकालमु-
 दितेन च म्यगयता दिगन्नराणि तारमधुरेणैकतो यामशहरशितेना-
 म्यतो अयमुग्दहोपिनेन अनितहर्षः सुधावद्वेषणदुरं पूर्णकुम्भमिव जम्भा-
 रिककुम्भा पुरस्तादुपदर्शितं चन्दमानमुद्दिनकरचिम्बमविलम्बितगतिर्वास-
 भवनाभिरगच्छन् । अनुमृतदिवसदृष्टवर्त्मा च तत्क्षणप्रमूनेन पृष्ठतो दक्षि-
 णपवनेन पुरतो वा वामनामिकापुटधमनेन मौम्यगतिनापि सत्वर प्रवर्त-
 मानः प्रतिपन्नदक्षिणवाममार्गोर्मै परं शिव शमद्विग्भिप्रेतमाधिकैः शैवै-
 रिव मथानशकुनैः पदे पदे दत्तनिर्वृति शर्वरीमनयन् । उल्लने च स्पष्टिताष्ट-
 दिस्मुखदशशतमयूखे पृष्ठतोऽन्वेष्टुमापनन्तमात्मनोऽभिलषितस्य प्रत्युद्भू-
 तमभ्युद्मानो भूवतिममूहमपहाय तमनेकपाधिकलोकप्रहतमुत्पाशुन् मार्ग-
 मपरेण पतितशीर्षतम्पर्णनिकगवकीर्णेन कान्ताम्बवर्त्मना प्रयत्ननिहुतपद-
 यदिति पतन्ते ।

तिर

पञ्जरशुक्लमूदेन मुखरिताङ्गणशृङ्गशाखाभिरधर्मनगरी-
 कृतपुणभयाद्गृहीतवनवासाभिः शबरपल्लीभिरध्यासितविषमपर्वतोद्दे-
 शया, कचिदावददनास्त्रिष्टवंशीवनधूममाणधवणनिष्ठुरध्वास्कारया, कचिद-
 बुष्टकण्ठीरवाराचकित्तसारङ्गलोचनांशुशारया, कचिच्चरुत्लासीनशशरी-
 विरच्यमानकरिकुम्भमुक्ताभिः शबलगुञ्जाफलप्राङ्म्वया, कचिदधःशुसदस्ता-
 जगरनिःधासनर्तितमहातरुस्तम्बया, कचिदुदधुकणिकस्वागणिकशोच्यमा-
 नाकाङ्कदलितनिस्यन्दमारमेयशृन्दया, कचिद्व्यचारनिर्गतवनेचरान्विष्यमाण-
 फल्गुलकन्दया, कचिद्व्येकशाखामृगाच्छिन्नपाथेयपथिकनिष्कल्लोष्टृष्टि-
 दासिताटविक्रवर्मया, कचिदधर्मसुन्धसुन्धकानुबध्यमानमार्गणप्रदतमर्भद्वी-
 पिमार्गया सापराधयध्वेव प्रियालपनसफलीभूतपादपातनिष्ठया वीरपुरप-
 त्त्येव गौरसराच्छमलशरभरोचितया जठरनीर्णनिकदिश्वौपथिसगृह्यापि
 व्याधीनां गर्भराकान्तया गन्तुमटवीभुवा प्रावर्नेत । विलङ्घितालपुपयश्च
 मज्जपराह्वममये वनविहारविनिर्गतेन मार्गवर्तिना प्राग्ज्योतिषेश्वरानुजेन
 विप्रपरनाम्ना समदृश्यत । परिवारविरहाद्य 'कोऽयम्' इति मुहूर्तमात्रं
 कृतविमर्शेन प्रत्यभिज्ञाय विहितमणामेन 'युवराज, किनिमित्तमेव-
 मेकाकिना समागत्य नित्यमसदाचारवनचरप्रचारकल्पया विगतकल्मषा
 कृत्येयमस्मद्भूमिः । अपि कुशली कुमारः' इति ससाध्यसेन वृष्टः
 समरकेतुरूपविद्यय विविचक्षेदे हरिवाहनस्य दक्षिणापहरणमात्मनश्च
 र्थेताद्व्यभूषणगमनमादितः प्रभृति ममपद्यमाचक्षते । धृताकस्मिकस्यागिदुर्जा-
 तजातष्यथेन च म्बित्वा मुहूर्तमवनताननेन तेनोन्ध्याप्य नीनो निजनिषा-
 समादरेण गृहानीनहरिवाहनपादापर्यवृत्तानिर्विशेषा मपर्यामन्वभून् । म-
 भाते च तं कृतगतिपतिबन्धमुपपत्तिमिदमेकया मंबोप्य विनिवर्त्य च
 सुदूरं कृतानुमज्जनमनपेक्षिततदुपनीतगहाय. पुनरप्यलन् । जनेन च क्रमेण
 प्रतिदियममन्विष्टप्रयाणस्य करिकलमकस्येव दृग्पतिमि पदंरुध्वनि
 उर्षेते यावत्तसस्येव वार वार लङ्घितमदंलापरस्य मारुनेरिव म.मंजोसी-
 दुरवनागसिन्धो, कर्दारिचदृग्पतिनादोमिष्य शुष्कपादपादपारण्याधविण,
 कर्दारिचदृग्पतिनादोमिष्य महाजनपदानुमाणिण, कर्दारिचमुनेरिव कलम्-

लीलेन करता दृग्त एष गृह्यमानं निरन्तराभिन्नरुणकुन्तलीकुन्तलकरा-
 पकान्तिभिर्षान्तमात्ताभिर्गिष म्गामलोत्तामिनाभिरत्तसम्पूरकेकारवमुख-
 राभिः शिगारेदेष्टादिद्वान्नमन्तःसारगाभिरिभक्त्यपकरामहृष्टिविपटमानवि-
 टपाभिश्चट्टनवानरवाद्यमानरुतादोलाभिरम्भःपानानन्दनिद्रायमाणधापद-
 संशुलाभिरम्बुगर्भानर्भरनिभृतायमण्टलीविभ्रमाभिर्वनराजिभिरन्वकारितया
 भुङ्क्तेराजमूर्त्येष मथनायायमण्टलीभूतयाभंलिदशिररोपशस्यया पाल्या
 परिहः परिक्षिमसर्षःपूर्वमालदालमिष शिलोकीलतायाः कान्तिसंततितिति-
 रोहितान्तरालं नाभिमण्टलमिव भूतपाभ्या बिलातरौप्यदर्पणमिष दिशां
 प्रतिविम्बमिषाम्बरतलम्य छीलादुशुलवितानमिष फणीन्द्रस्याहृहासमिष
 पातालध्वम्बकस्य निःसरणवर्तेष चलिकीर्तिकलापस्य रसातलप्रवेशद्वारमिष
 मन्दादिनीमषादस्य रोषादिकणाचक्रवालघुतिजालमिषोच्छ्रितं विपुं-
 तुदमासमयादिन्दुचन्द्रिकापटलमिष गलितं प्रलयदिवसकरोष्मणाकाश-
 मिष सुतमदभाभदहनसंपर्केण शरदप्रचन्दमिष द्रुतं मैनाकवियोगदुःख-
 रदितहिमाणग्राधुजलमिष संगलितमभ्रमण्डलस्यलमिष जलीभूतमवदात-
 लया स्पष्टतया च सैन्धवीकपोल्लविभिरिष केरलीदशनकिरणैरिष ला-
 टीकटासच्छटाभिरिष निमित्तं सर्वेभ्य सोपानक्रमरचिताभिराभोगविजितैः
 पयोधिभिरुपायनप्रहिताभिरिष नरङ्गमालाभिरिन्द्रनीलशिलाश्रेणिभिरवन-
 दस्य रोषमो विमारिणा प्रभाविनानेन हरितायमानं सरीकलमिष सपञ्चि-
 नीदलमिष नीरवारिविभ्राणमदभविम्भारनिरम्कृतेन मेवाविभित्तमयेव सम-
 ममहचक्रपरिवृतेन विद्यता प्रतिभाष्यपदेशेन सर्वात्मना कृतानुपवेशं मत्य-
 मपलनकलपाटलैरुपान्ततरुपल्लवप्रतिवर्षेविपलभ्यमानमुच्यमीनमम्भःम-
 तिफलनछलेन च कर्चिचस्पवननगलितनरङ्गमङ्गमहृषैः पूगनटभिसारन्महा-
 भुजङ्गमिष कचिदत्यायतेस्तालविटपिमि कुनुहृलान्मृग्यमाणगाम्भीर्यमा-
 नमिष समदजलकग्निनादनीपणाभिरनेकराजहसमंचरणरमणीयामिश्चतु-
 दिशमदोपजलधिर्विजगीषया प्रस्थिताभिर्वेळधिनीभिरिष वीचिमिर्वाचालि-
 तभुवनमभ्यर्णवर्तिवेनाख्यपर्वमावनीर्णानामनेकज प्रारब्धजलकेलिबिभ्रमा-
 णानुभयश्रेणिविद्याधरेन्द्रमुन्द्रीणामनणुमेखलादामरमणीयै फणिराजन-

द्रमध्यमम्भोधिमथनजानमद्रमुपद्रमिनुमिव मन्दरमुज्जनिशात्रिमिनिकम्भ-
 ण्डनैरनिस्फालमास्फानितमुणानननिनीपञ्चाशपर्यङ्कोपधिष्टहंमैरमन्दमकुम्भि-
 न्दुचन्द्रकित्तवारिमिरपाग्परिमलामग्निनाभिः सरमममापवन्तीभिरत्रिमा-
 भिर्मुसारितैः समन्तादुक्षिद्रहेमागनिन्दवनैर्धिराजिनं प्रत्यूषायमाणं पद्मशक-
 त्तोत्पलस्रण्डैः संध्यायमानमुन्मुद्रविद्रुमलत्रापवनैः प्रदोषायमाणनिन्द्रकै-
 लेन्दीवरगहनैश्चन्द्रोदयायमानमिन्दुछान्तकुमुदाकरैरामुक्ताट्टहामिव पा-
 ण्डुफेनपिण्डैरारन्धस्फोटनमिव प्रतिवेलास्फालितशिलातलोर्मिदण्डैः कृन्-
 फटाक्षक्षेममिव विवर्तनोत्तानतिमिगणैरुपक्रान्तताण्डवमिव पवनाहृतोदण्ड-
 षानीरवनैरितस्ततो नमस्तलादवतरतामानतपक्षपुटकण्डनालानां जलचर-
 तत्रिमण्डलानां हेलानिपातजन्मना जर्जररवेण मुखरितोदेशमाराधनोद्य-
 विद्याधरावर्जितहृदयतया वैताड्यमधिवसन्तीनां विद्यादेवतानामनवरतमा-
 पतद्भिर्वाहनैर्विहितानेकवृत्तान्तम् । तथा हि—कचिद्वरणमहिषीकणीन्द्र-
 पीतारविन्दवातम्, कचिच्चक्रायुधागरुडकृतकीडाजलप्रपातम्, कचिन्म-
 ह्यमानसीसिंहचपेटास्फालितधनधटम्, कचिदच्युतातुरगखुरनाघवाचादि-
 तशिलातटम्, कचिन्मानसीहंसजग्धमुग्धमृणालम्, कचिद्वज्राङ्कुशीकुञ्जर-
 कुम्भसिन्दूररञ्जितोर्मिनालम्, सौमित्रिचरितमिव विस्तारितोर्मिलास्यशो-
 भम्, विलासिनीगमनमिव कलहंसकलापकृतक्षोभम्, कुलाचलत्रयमिव
 केसरिमहापद्मत्रैगिच्छिभूषितगगनमिव मकरमिथुनाध्यासितम्, दिनकर-
 मिवानेकपत्ररथचक्राक्रन्दमुखरिताम्बरम्, रणाङ्गणमिवोत्कटशरारिवला-
 काण्डकवरम्, मद्गुरुतरुचितमपि नमद्गुरुतरुचितम्, कैरवभासितमपि नव-
 कैरवभासितम्, विपैकसदनमप्यमृदमयम्, शङ्खनिधानमपि स्थैर्येपितम्,
 गाम्भीर्येण सत्त्वबहुलतया प्रसादवत्त्वेन विशालतागुणेन सेव्यतया च
 न केवलं विबुधानाम्, बुधानामपि मानसमघःकुर्वाणमतिरमणीयमान-
 न्दकारि दृष्टेरदृष्टपाराभिधानं सरो दृष्टवान् ।

वन्द्येभैर्भृशमपि गाढमानकूले कालुष्यं कलयति यत्र जानुनाम्भः ।

जात्यैवापहृतमलैः फलैरसक्तं संसक्तं तटकनकद्रुमावलीनाम् ॥

तद्य चिभुवनैकसारमूलं सारः सारमसप्रसारिभिर्दृष्टिपातैर्निरन्तरस्फु-
रितैरैवाकारमिव कुर्वत्पूर्वविमयाकुलीकृतमानसः सिंहलेन्द्रसूनुर्मन-
मि कृतवान्—अहो, दृष्टव्यतामुपेतः संसारः, सारतां गतो जीवलोकः,
शोकोत्तरं फलमवाममुरमाहतरणा, प्रकर्षो लब्धः परिपाकस्य शुभक-
र्मणा, पर्यन्तपरुषभूमिरधिष्ठिता कृतार्थभावस्य जन्मना, कोटिरध्यासिता
पुष्यमागित्वस्य, शोचनगुह्या दृष्टः समस्तरमणीयानां भीमाविलोकितः,
कौतुकविषयिनामवधि, वीक्षितो विस्मयनीयानामन्त साक्षात्कृतमद्भुताना-
मारणदय, आसादितं महिमानामायतनम्, अधिगतमगाधानामधिष्ठानम् ।
अहो, काष्ठाधिरूढपथलितो जलप्राग्भारस्य प्रसादातिशयचित्रम् । यतो
यतो दृष्टिरधिपतति सतस्तथश्चन्द्रिकामयमिव हिमानीमयमिव सुधामयमिव
शरात्रलमालोकयति । किमेष तिमिरगुहां तरुष्मणा विलीनेन वैतालाशि-
रारिणा विस्तारितो रजतोपलबलप्रवाहः । किं यादिलाल्याविपद्रूपणमया-
दिदानीय मलयाद्रिणा विनिर्दिष्टो रसद्रवीवश्चन्दनानाम् । आहोस्विदमृत-
मयनोपतदेवामुरप्रासादय निक्षिप्तः क्षीरसिन्धुनासारः सुधाकोशः । कष्टं
च कृतमिदं यदुपस्थिते मयनोपप्लवे पारिजातमृगलक्ष्मणक्ष्मीप्रभृतीनि रत्ना-
अन्यथ न स्थापितानि । यदि पुनः प्रथममेवास्थापयिष्यंस्तदा नैकस्य मन्द-
रगुह्यानामपि न गोचरे भविष्यदिदं च हेमारविन्दसहस्रमुन्दरमपहाय
हिरण्यमर्भैरुपकृजाङ्कितोदरं दामोदरवपुः किमर्थमाश्रितं धिया । केन वा
कारणेन समप्रवरगुणोपेते सत्यसिन्धुलितपाण्डुकरालशङ्खमण्डलो जलधि-
र्नगचयीतिन्कभूतया जङ्घकन्यया वृत्तं पतिः । व्यक्तमिदमिदानीतनम् ।
न्यया प्रथमोत्पल्लेऽस्मिन्कथं नाम मानससर सरोराजशब्दनामादयेत् । कथं
या महत्त्वप्रतिद्विमुदधि । मन्ये चास्य महिमानमालोक्य सजातमरसरा वह-
वानलच्छलेनान्त संतापमुद्ग्रहन्तो भुव प्राग्नेषु प्रतिवसन्ति जलधयः ।
इत्यादि चिन्तयन्नेव समुपजातमज्जनाभिन्नाय, कृत्वासन्नवर्तिनि विलीर्णे
तरुणपल्लवान्तरिततराणित्विषि समुन्मिषत्तामस्तम्बके मकरन्दपानपरवशा-
लिनीशालिनि विशालमुक्ताशिलापट्टसनाथमध्ये माधवीलनामघनि निधाय

सरसपरिरम्भमात्रमर्षोद्भूः, प्रमृत्कान्परिदृष्टदर्शनया प्रमृत्परिहास-
 येष कुतोऽप्यागतनिद्रया मुदिननयनदुगलः, स्वप्ने रसातलात्तत्कालमेवो-
 द्भूतनेत्रपुष्पलापकमंवापवितपच्छतमच्छित्तसंतानमधुकरमहरोरसेवितमु-
 द्भूतवर्तीनिकरपरिकरितया किञ्चिदामलवपिन्या परिम्लानमकलावयवयापि
 मतिफालोन्मीलदधिक्राधिकसौकुमार्या मङ्गलन्धनीमुद्गदन्त्याभिनवकल्पल-
 तया समीहितारुपमीपञ्चौदिमायातं पारिजातद्रुममद्राक्षीत् ।

दर्शनानुपदमेव च प्रबुद्धः प्रबुद्धविमवेन सत्या सह समागममाप्तिम-
 निरमादिनी निरचैषीत् ।

विशेषावगतये च स्वप्नस्य कृतयत्नः सहसैवोपरन्तमतिवारम् 'उत्क्षिप्त-
 पुरवार्यमारस्य भवतुः किमियं प्रमादाशक्तिः' इति तर्जयन्तमिव, 'वीर-
 मश्रुते, मरोद्दर्शनमाश्रेणापि विस्मिनोऽसि' इत्युपदसन्तमिव, 'तूर्णमेदि । दर्श-
 यापि रम्यप्रदेशपरस्पराम्' इत्याह्वयन्तमिव, तत्क्षणत्वकपद्मवाग्गाहकेलिमिह-
 कटमटितकर्णः कर्णपल्लवैरुल्लसितरोमाद्यभीषणाकूर्तभिह्वलमितघोणैराघ-
 पंरध्वनिगर्भगलगाईरैर्वैराहयूथपतिभिः ससंभ्रममाकर्ण्यमानं समन्ततो विजृ-
 म्मितभीमप्रतिशब्दतया प्रत्युद्गम्यमानमिवारण्यचरतुरङ्गहेषासहसैरतिविस्ती-
 रितया कम्पयन्तमिव श्लावयन्तमिव तर्जयन्तमिव कान्तारमतिमहतोऽध-
 वृन्दस्य श्ववणपरुषहेषाध्वनिमध्रौषीत् ।

'दन्त, कस्मादयमहद्व्यमानमर्त्यमचारं निरन्तरगिरिप्रावदुर्गमध्वनि मृ-
 गाधिपप्रमुखप्रहृत्स्मस्वभाषणं महारण्येऽस्मिन्नकाण्डे एव दिव्यण्डलाह-
 दामानुकारी समुल्लसितो वृषारव । किं तावदत्रान्यर्णवति किमपि नग-
 रमासे, किं वा कस्यार्चिर्हाग्निजयागतस्य नृपतेगवामित नैव्यम्, उक्त म्ले-
 च्छराजपुत्र कोऽपि मृगयाप्रसङ्गेनायान्, आहोऽन्विदम्बगतस्ययमेवावतीर्ण-
 यातु सममस्तिरथगन्धर्वमुर्गवधाधराणामन्यतम कतमोऽपि कमनीयोद्देश-
 दर्शनकुन्तुहली विहरति' इति मुहूर्तमिव ध्यात्वा समुपजातजिज्ञासुस्त-
 साहवागृदाङ्गिनि सृत्य सन्वरमध्यामितनटावटश्च समन्ततो विलोकया-
 मात् । विमृष्टतया तस्य प्रदंशस्य, प्राग्गतया सरोरोधम, सान्द्रत

च द्रुमावलीनां यदा प्रयत्नप्रहितचक्षुरपि न किञ्चिदद्वाक्षीत्, तदन्ते
 न्तयत्—‘किमिदानीं सरःपर्यन्तेषु निःशेषतो विचरामि, अथवा किञ्चिद
 प्रस्तुतकार्यान्तरापकारिणा निरर्थकाध्यवसायेन सततमबलप्रकृतिना वि
 पुरुषेण भवितव्यम् । संप्रति च विरतसंतापमुपशान्तशोषमुचीर्षप्रस्तुत
 मिनसविशेषोत्साहमध्वशम वर्तेते वपुः । तरुणदूर्वाप्रतानमुकुमारसमनग
 मार्गभूमय । प्रायुषेप्यजलदश्यामलानि च पुरस्ताद्विभाष्यन्ते पादपवनानि
 प्रमत्तदिश्वृगो मन्दपवनश्चानन्दशंमी चाद्यतनो वासरः । सरःपर
 दर्शनीन्मुक्त्यपरवशं च मानसम् । न चाद्यापि तिलकयति मध्यभागनम्प
 श्रियो वामरमणि । अनारूढप्रौढयश्च नातिगाढमुद्वेजयन्ति धर्मनिः
 नद्रच्छामि नाथकियन्तमप्यध्वानम् । पश्चात्कठोरतामुपेषुषि वासरे क्व
 श्चिद्विभ्रच्छ्रायपादपे सरसि वा शीलप्रश्रवणे वा गिरिनदीयोतसि वा ह
 माश्रमपद् वा विभ्रम्य विभ्रम्यनिवर्तितदेवतार्चनविभिर्निद्रम्यकभिसर
 श्व परिष्पाकमर्भुर्गर्विविधरसशात्रिमिस्तरुहकैराप्यायितवपुर्दिवसमवशे
 श्लोकमद्यत प्रज्याम्ये म्याम्यामि वा’ इति कृतगमननिधयः प्रविश्य भू
 तनावेदमान निविडीकृतपरिधानो हृदावनद्विखानविरलकेशकलापः प
 वनं नग्याशुक कठोरपश्येहानुकारिणा करेण द्विरेणावशीजटाव
 मपद्मप्रमदय विकटपद्पातकम्पितभूगोले गत्या विडम्बयस्त्रिभू
 वरन प्रमदय नवकन्दमम्, अनवरतकणैतान्ताम्कारितकपोरभितिभिः

वस्य चारामस्य रमणीयतानिधानं नानाविधाभिधानतरुसदृससंवापम-
 म्बन्धकारनिर्भरतया तमालमयमिबोपलक्ष्यमाणमतिशीलतया च कन्दमिव
 दिनाद्रेरुदरामिव क्षीरोदस्य, हृदयमिव हेमन्तस्य, शरीरान्तरमिव शिशि-
 रानिलस्य, तुषारगिरिजन्मभूमिभूतमभ्यन्तरमवततार ।

अवतीर्णश्च तस्मिंस्तापमतापमातपमनातपं तपनमतपनं दिवसमदिवसं
 प्रीन्ममभीष्मं कालमकालं तुषारपातमतुषारपातं त्रिभुवनमत्रिभुवनं सर्ग-
 कर्मममंसा । समचिन्तयश्च—

‘मन्ये दक्षिणमारुतेन विदितं सेव्यत्वमस्येदृशं
 तेतोत्सृज्य च नाभिचन्दनगिरेरुद्धामसेन्यान्वपि ।

याम्याशाविरहोत्सद्ववधुना नाभेन धाम्नां समं
 संसारे शिशिरात्यये धनपतेराशामुरं सर्पति ॥

अथ कं जगत्यदृष्टवशाद्विशालगुणसंपन्निरम्पमुलभाः स्वल्पगुणैरपि सु-
 षापाः प्रसिद्धयो भवन्ति । येनात्र निरन्तरकदलीकलापान्तरितिदि-
 श्चुत्ते मदमुस्तरासंख्याशिक्षिकुलोद्भासिन्यनन्तलतान्तकोटिसंकटैकैकवृक्ष-
 विटपे सत्यपि कानने तदेकरम्भाक्रान्तमन्तभान्तसप्तमात्रविचित्रशि-
 सभिदकतिपयाभिरेव सुमनसा कोटिभिरादीर्णममरोषानमावर्ष्यते । कि-
 निदं मरुत्तमीक्षितकारिणा जनस्य जाट्यविलम्बितम्, उत निरङ्कुशगिरां कवी-
 नामलीकाभिनिवेश, आहोम्बित्तस्यैव दूरदेशावस्थानसामर्थ्यं सर्वथा स्वर्गभूमि-
 संसर्गस्वीवाय प्रभाव । मयिनगुणम्यानस्वित्तम्यासतोऽपि हि माहात्म्यमाविर्भ-
 वति । पश्चिमीदलीत्यद्दमर्द्धी जटां च नुरपि मुक्ताफलधुतिमालम्बने । सु-
 गाहविम्बचुम्बी कलहोऽप्यलकारकराण्य पंच । कुरङ्गलोचनालोचनलम्ब-
 पदमञ्जनमपि मण्डनायते । इत्यादि मवल्पकालसकुलेन रसाकुलीभूतसकले-
 न्दियवृत्तिना तन्काळमन्यतामिवापलेना-नरा-मना मदनमयमिव भूहासमय-
 मिव प्रीतिमयमिवानन्दमयामिव विलासमयमिव रम्यनामयमिवोन्मदमयमिव
 सकलजीवमाकलयन्निनोद्धने मम-नन मर्चलित्ततिप्रबलतदाकालकी-
 दारवृष्टिमिव दर्शयद्भि कुतुम्भूतपटलैर्धवलीहृत्तविमहो वसन्त ए वि-

व रषयता प्रीप्मवशविभृम्भिना रजोरोषाय कुङ्कुमनलासारमिव क्षिपता
 गन्कुट्टिमालंकरणाय जपाकुमुमनिकरानिव प्रकिरता दाहावलोकनस-
 त्तुक्षोपजनमौतये मिथ्यादयामिमिव प्रथयता तरुतलान्धकारतिरस्का-
 य तरुणातपमिव वर्षता प्रभाशाष्टेन दिवापि ज्वलितौषधिकलापमिव
 अतिरक्ताशोकमिव कुमुमितपलाशमिव विकसितबन्धुकमिव तं प्रदेशं
 कौणमुल्लुखाष्टापदपटितेन तद्विरपाटलत्विषा भरकतकपिशीर्षकप्रभाजटा-
 रविमण्डलममरगिरिवभाकारेण नवप्राकारेण
 रघुमन्तःप्राकारभित्तिसमन्ततो निर्मितानामतिरम्याकृतीनां स्फाटिका-
 मपि संक्रान्ततरुमतिमाभिः श्यामायमानकान्तितया भरकतमयानामिव
 श्यामादानामामादितपरभाभिः शिखरमण्डलीडम्बधारिभिः प्रतिभिम्बैः परि-
 क्षिप्तशिखरमप्रशिखरसङ्घिनो मृगाङ्गमणिकलस्य ज्योत्स्नापटलपाण्डुना
 पुत्रिमण्डलेन महत्त्वचरितार्थतापादनार्थं धृतेन भवलातपत्रेणैव विस्तारि-
 तच्छायमच्छमणिकुट्टिमोच्छलद्व्यभापटलनिर्मममूलतया हुवमानमिव सुष-
 टितस्फटिकोपलपट्टकत्विनानल्पपीठबन्धा.....च्छतयान्तरिक्षस्थितमिव
 विभाष्यमानं कृतावलोकनमिवेन्द्रनीलजालकैर्विहिताह्वानमिव पवनचलि-
 तोर्ध्वजपताकाघट्टैः प्रन्नुताभ्युत्थानमिव तुङ्गमम्भैरारब्धसंभाषणमिव
 गवाक्षमुल्लिनीनकलापिकेकारवैः क्वचिरितभुजङ्गशक्तिमयूरोपरुध्यमान-
 विम्बागतचलङ्घिनाशुकपताक क्वचिद्भूतचमृशुकमुच्यमानदाडिमबीजबुद्धि-
 जग्धसूर्यकान्तवान्तकणिक क्वचिद्वदीपलोलशलभल्लुचमानोच्छ्रि 'पुष्प
 रामं क्वचिदामिषाशनम्येनहेलाकम्यमाणकृत्रिमविहङ्ग क्वचिन्मदनपरायत्त-
 मत्तपारापनपरिशिष्यमाणनिजप्रतिविम्ब क्वचिद्वम्बुधारो ... क्व-
 चिच्चातकचुम्ब्यमानमोक्तिकलताप्राण्डम्य वैशम्पायनशापकथाप्रक्रममिव
 दुर्षणंशुकनाशमनोरम जीवमिव, चित्रकर्मवचिनपदेश विदग्धकामिनी-
 केलिमन्दिरमिव मणितागवभागिनोदरमुत्तमपुरुषमिव विशालनेत्रक-कपाटं
 चक्रवर्तिसैन्यमिवानेकरत्नशार्ङ्गकृतमत्तवारणपरिकर वराङ्गनावपुरिव शा-
 तकुम्भस्तम्भधृतपीवरोरुनुल वसन्तचूनदुममिव चारुमञ्जरीकमनेकमणिमा-
 लालंकृतमपि रजचतुष्कराजित ध्वजाधिष्ठितमपि

विष्णोर्नामिषान्दुःखदहं विमानपत्रत्रयीप्रकाशितत्रिभुवनैर्धर्यामरोपतथ
 विष्णुविमानवाटनाभिस्तरुदुशाराहनिभिष्परोक्षिगवितपाधैरनिमेषलोच-
 नता रूपान्नेषनपरैरिव वैश्विदासपात्रिनिदिभ्यन्तयेः वैश्विदुत्सृष्टकुमु-
 दैरिभिः वैश्विदास्यटपटिताश्रान्तिपुंटेरम्भान्त्ववतिभिः पृथिमगुरममूढैः परि-
 श्रिताकारैर्गोक्षीपेचन्द्रमाहरागकारिनीयामोदितमन्दिरोदराभिर्मकरन्दलो-
 तिशक्तिनिष्पन्दनया प्रयुंसारिव मुक्तिर्नैरिव प्रथिनैरिव मधुकरैः सारीक-
 र्णैः पारिजातकुमुदसम्भारम्भवितामगाभभवजलभिमेतुबन्धस्य कन्धनि-
 श्चामनो मुक्तिगुरीषचारणस्य निरकारणबन्धोः परमकारणिकस्य शर-
 द्धिदन्तुमार्धताप्यमप्रयो निमिषेपेण केवलज्ञानचक्षुषा साक्षात्कृतसकल-
 भाषस्य सुवनप्रयगुरीषुगादिषाधिषस्य प्रथमजिनपनेभ्रंषमस्य निर्भूषणा-
 प्यनन्तगुणभूषणापरदक्षितगर्भनिर्मालितेजसा विमद्वतेव केवलालोकैक
 वैश्विन्दो विगलला प्रयापूरेण परितः परीता महामाणा विन्तामणिमयी
 निषामपरमत् ।

धनन्तरं च निरन्तरोद्घदुषरोमाहुरकदम्बकेन कदम्बकेसरोपहा-
 नेन छिरता विमटेणोदमपद्माभल्लोड्वलाभुजलविप्रुषा महार्धमुक्ता-
 लार्पदिवोक्षिपता चभुर्द्धयेनोपलक्ष्यमाणहृदयानन्दधुना मन्यरमुपयत्य
 ररसि विरचिताकलिमुकुलपरालभालपट्टसटपटितैकशुक्तिसंपुट इव जल-
 शिरत्रुलया भषया प्रणम्य प्रणतमुरमुकुटकोटिचुम्बितचरणपरागमपरागं
 नवदुग्धितान्तरायमनन्तराधं त्रिभुवनभवनदीपनभवनदीपं संसारजीर्णाह-
 रणपारिजातमपारिजातं सकलभव्यलोकनयनाभिनन्दनं नाभिनन्दन-
 नन्दगद्गदया नवोदभारालसरसरवयोदतारमेदुरया मासादभितिप्रतिना-
 टयेन संकलमपि गुणकलापमेकरूपेणाभिधातुमशक्यमाकलय्य कृतान-
 रूपयेवातिगम्भीरया भारत्या सारयतिव समवधारणदुन्दुभिष्वनेरिति
 स्तुतिं प्रस्तुतवान्—

‘शुक्लशिरसि कल्पशारीव, निधिरधनमाम इव, कमलसण्ड इव
 रवे, स्वनिभकमीमारण्य इह वीक्षिनोऽसि । मुनिनाथ, कथमपि दृष्टे भवति
 नयदृष्ट्या समयथा जन्म । जिन, सफलमभून्मम अकृतपुण्यमपि तुह-

तिजनं प्रति लघुमात्मानमैमि न संप्रति' ...
 राभिरुदारपदवृत्तशालिनीभिरन्वर्थगुणप्रयनहृदयंगमामिः
 षटीयसीभिः स्तुतिभिरावर्जितप्राज्यपुण्यमारः
 लघुमपि संभावितगौरवमवाप्तनिःशेषतीर्थाभिपेकमिव
 मिव ...
 मिवं पावनं च सुखिनं च मुकृतिनं च कृतकृत्यं चात्मानं
 चिरावस्थानविस्मृतगतिक्रमामिव कपोललावण्यपङ्कलग्नमिव
 तनिमेषखेदनिःसहायमिव लब्धलोकोत्तरास्पदपरित्यागकातरामिव
 मुखचन्द्रात्कथंचिदनुरागनिश्चलां दृष्टिमाकृष्य
 ...
 क्षमानवदनेन्दुकान्तिरतिमुन्दरीयमिन्दुमणिशालमञ्जिका
 पट्टसंघटनशबलाखण्डलापखण्डनिर्मितेवेयमाभाति
 ज्वलमुक्तावलीकलापमधो
 सितं दुकूलवितानमिति प्रशस्तानेकवस्तुदर्शनरसाक्षितदृष्टिरसि
 करालकरतलैरमलमाणिक्यस्तम्भपातिभिः
 तथा संपत्तिपरिवार इव सुचिरमितस्ततः प्रासादकुक्षिपु विहृत्य
 त्तिप्राग्भागभाजि बद्धगुञ्जप्रमञ्जनावतारचारौ चारणाभिलिखितमुभा
 विभूषितद्वारशिरसि घृतरसिकसुरकुमारकोत्कीर्णविविधफलकाङ्क्षित
 भुजङ्गकामिनीजघनपुलिनस्पर्शलालितोत्सङ्गे(?) विनिर्यदशितागुरुधूमव
 भ्रान्तिदायिना मरीचिचक्रवालेन धूम्रीकृताहिमांशुमहिसि(?)महीमसि
 हानीलवातायने संभ्रमोत्पतितदुर्लक्षपारापतमिधुनपक्षरवचकितचक्षुः
 सितमुपाविशत् ।

मत्तवारणोत्सङ्गसमर्पिताङ्गभारश्च तस्य वातायनस्य पाश्चात्यभित्ति
 र्भेविन्यस्ते स्त्यानचन्द्रिकापटलत्वयि स्फाटिकशिलापट्टे निकुटितार्मा
 स्पष्टवर्णतया तद्दिनोत्कीर्णामिव मरकतद्रुतिपूरितनिखिलरेस्वारब्धमांसटा
 रत्यच्छतयाश्रयस्य निरालम्बाभिरिवाम्बरतलोत्कीर्णाभिरिव समतया प्राङ्ग
 तथा च मन्नाकृष्टाभिरिव सरस्वतीकण्ठमणिकण्ठकारिणीभिर्वर्णपङ्क्तिभिरुद्ग

सां प्रजस्त्रिमैश्वर । तत्क्षणमात्रमपितेक्षणश्च तस्यामानन्दनिर्भरेण चेनसा
 न्तां विवेश । किं तदस्ति नाम रमणीयमद्भुतं वा जगति यत्र दर्शयतीन्द्र-
 लिक इव मायाप्रगल्भः शुभकर्मणामासादितोदयः परिणामो येन यानि
 तौल्यप्यनाकर्णनीयानि स्वप्नेऽप्यनुपलभ्यानि मनमाप्यसंकल्पनीयानि ब-
 धैरप्यननुभवनीयानि जन्मान्तरेऽप्यनवलोकनीयानि मर्त्यलोके तान्ये-
 ल्लिखद्दनि मुहूर्तोन्मन्तरे सहसैवाद्य मे दृष्टिपथमुपागतानि । प्रथमं ताव-
 र्यददन्तमत्त्वसंघातघोरे संभार ह्वातिदूरधारेऽग्निन्महाकान्तारे सारभूतं
 मत्त्वमिवानेकमद्गम्भीरं सरो दृष्टम् । अथ तदवगाहनकर्मनिर्मलीभूता-
 र्णना त्रिविष्टपमिव त्रिदशोपभोगयोग्यमुत्तिद्रकल्पद्रुममालामनोहरमुद्यान-
 भेदं क्रमेण चापवर्गस्नानमिव वर्णनापयोत्तीर्णमाहात्म्यस्वरूपमेतच्चिनायत-
 णम् । अतः परं किमन्यदवलोकनीयम् ।

संप्रति हि दीयते दर्शनीयकथानां मुद्रा, क्रियते तेजस्विवार्तानां निवृत्तिः,
 वेतीर्यते आश्चर्यदर्शनस्योदकाञ्जलिः, विधीयते लोचनयोरुभयथापि पृष्ट-
 पः, कथं नु नामास्य प्राणिन इव काल्दयेन कर्मपरिणतिविशेषा, शायन्ते
 ज्ञापमाना अपि केन प्रकारेण, वर्ण्यन्ते वर्ण्यमाना अपि कथा युक्तया परस्य
 तीतिविषयमारोप्यन्ते । वक्षिताः खलु दिवोकसोऽपि ये परित्यक्तगुरलोक-
 सततयः सततमिह न वसन्ति । किमन्यजन्मान्तरे कृतमवदातमेभि पाराप-
 त्रभृतिभिः पत्रगथै कर्म येन निर्यक्त्वेऽप्युपनतोऽयमायतनपृष्ठघना विना-
 षासः । न जाने केन सुकृतकर्मणा निर्मापितमिदम्, केन वा निर्मितम्, कुतो
 ॥ रत्नशिलागशिरेतावानेष लब्ध । न तावदतिमशूद्रोऽपि मर्त्यधर्मो
 ऽश्नापि कारयितुमिदमीश्वर । न विश्वकामाजमन्तरे ॥ कर्मनेपुणमि श-
 इतमपरम्य शिल्पिन मभाज्येन । न च रत्नम निर्गोरन्त्यत्र रत्नदृष्टामी
 षीनामुत्पत्ति श्रयते । मवधः दधानामननासुन' मावतज्यम मन्वे
 र येनैतदायतनमु-पार्दित मरोऽप्यदमनव रानतनम र कोऽप्यय नस्येव
 हीनिर्या चास्य वृत्तान्तम्यामव्यतन कारणम् नन्व मय'द अशक्य'बहा'द'द'
 रेपिअशक्तिव्यतिरिक्त कोऽयपरो न'प'ब'द'क'न' । उष व्यत्ताशिराऽपि
 १ शक्यते उचितम् । केवलमात्राव नपुत्र इव चनीम चमा'व रमावतनात ।

चक्षुषा निरीक्ष्य सुचिरमीपत्कृतस्मितः समरकेतुरुवाच—
 र्वक, गाढं दृढस्मृतिर्भवान् । दृष्टमात्रा अपि प्रत्यभिज्ञाता वयम्
 शीलाः सकाममित्येतावतो दिवसानस्माकं त्वयि बुद्धिरासीत्,
 मयोध्यायामुपवनाध्यासितः 'कुमारहरिबाहनस्याग्रतः
 मिष्यामि' इत्यभिधाय प्रस्थितेन तत्सुवेलप्रस्यगोचरं स्व
 चिरेणापि न कृता प्रतिनिवृत्तिः, न च स्वकुशलदानमात्रेण
 नश्चिचनिर्वृतिः । केवलमगाधशोकजलनिधौ निक्षिप्ताः । किं तस्मिन्
 व्यसनमापतितं येन नायातः, इति भवन्तमुद्दिश्य तत्तदनभि
 शङ्कमानानामनुदिवसमस्माकमतिगताश्चत्वारोऽपि ते वर्षकल
 मासाः । फयय । किं तदाकारणमनागमनस्य । किं सत्यमेव वि
 अवश्यकरणीयेन वा केनापि महता कार्यान्तरेणान्तरेवोपसि
 ध्वश्रमादिदोषोत्थापितेन प्रकृतिसुकुमारायाम्नानोरपाटवेन
 बन्धः । किं चास्मदन्तिक्रादुच्छलितेन भवता तस्मिन्नेव दिवसे
 सुवेलाद्रिः । आवेदितस्तत्रभवतो विचित्रवीर्यस्य चिप्रमे
 उपासिता द्रविडराजमहिषी गन्धर्वदत्ता । प्रापितः स तद्दुदित
 लेखः । कृतावस्थितिः काश्चर्यां कंचित्कालमासादितः कोऽ
 वा राजपुत्र्यास्त्रिभुक्तमश्रुयाः पाणिमहणसमुचितो राजपुत्रः ।
 सहायश्चित्रमायः । तथा च किं नामधेयोऽयममरगिरिणाप्यनपह
 कश्रीगृह्यार्यः । केन न्यानिनमिदं मानसनाप्यसृष्टितरुयातिमद
 पगवित्कृद्वाचाचालिनोपकण्ठकच्छमच्छस्त्रादुविपुलोदकं पन्नगरः ।
 तिन कीर्तिरप्यगुग्निमानकल्पः कल्पपादपप्रायतहणा परिगतः
 सार्वभूक्तेन दिव्यारामेण पन्नरागशिलामयः प्रामादः । कश्चाप्य
 चरन्ममुचिनपृष्टदेशस्य काष्ठाधिरूढशोभासंपदः शिगरभूमिका
 मटस्य, येन सार्धंमयुनेव कृत्वा संश्रापमुग्गुल्लोषनः किमपि ह
 भवान् इत्यादिपृष्टः सविस्तरं विद्वेष्टेन्द्रमुनुता गन्धर्वकः स्व
 वचनं सशर इव गर्दनेवोचत्—'आर्य, किं व्रवीषि । बुद्धिरपि मे
 बन्धस्यन्, दिव्यार्या न मदनंयति वाचन्, वागपि न संगृह्यते ।

अनहनिःशेषकृत्स्नः प्राणनाशकः स्वस्यचेनास्त्रयाविधाकार एवाय इष्टः ।
 विमुक्तं प्रयत्नादि । वित्तयभाषी च विधिना कृतः । किं तदानीमनागमनकार-
 णमात्मनः शक्यमिति । अनुपज्ञानप्रतिज्ञाकार्यनिर्वाहेण मुक्तिमुक्तमप्युच्यमानं
 कीदृशं किं पुनरसंभाष्यमानतया शिशुञ्जनम्यापि ताम्बरमवृद्धितेजुरोदयं यथा
 विशदयति भागमतिदीर्घकालमनुभूतमात्मनापि दास्यते न धत्तावुम् । तद्वि-
 चारबनुवुष्टेः कथ्यमानं महाभागस्य कथमिव मनीतिपथमवतरिष्यति ।
 तथा हि — दिग्भ्रंशप्रायश्चित्तपतीकारं अज्ञानमापन्नोऽस्मीति प्रत्यक्षविरुद्धम्,
 स्वकार्यमाधनगभीर्नैव विभ्रंशेतिरुत्प्राप्तीति कम्, जीवज्ञेय पञ्चत्वमापन्न
 इत्युन्मत्तप्रायः, शरीरमपि तल्लतदिति प्रत्यभिज्ञानानुपपत्तिः । एवं च सर्व-
 तो निरवकाशवाचप्रवृत्तिः, किमनागमनकारणं कथयामि । सर्वथा तिष्ठ-
 क्षेया कथा । उल्लिख्य वा च द्रव्यप्रष्टा मे (!) । प्रतिष्ठस्य कतिचित्पदानि । परयायैव
 संनिष्टमवलविद्यमविरानुभूतभुवनत्रयाद्भूतमहाराज्याभिषेकमज्ञानमासादि-
 तमहार्तविषाधश्चकवतिपद्मुन्मत्तमज्ञानिकमवण्डसचिक्काघनकिरीटभा-
 साग्निरोषिः शेषरेखैः प्रणम्यमानपादपद्मं सदसाशुमिव साशादवनि-
 रवदीर्घं आठरमात्मीयम् । अनुभवाभिमानसलिलसेकसंबर्षितस्य दुःसहाने-
 कमार्गदुःक्षोपनिपातदुर्बालविद्वैरप्यमन्दितप्रसरस्य निरस्यप्रत्ययमदर्शितय-
 सःकुमुमसंपदो निजव्यवसायकल्पपादपस्य स्वादुफलम् । अतिचिरकालमनुभू-
 तकष्टां पुरुः कृनार्था नयनगृष्टिमप्रतर्कितामृतवृष्टिकल्पेन । कोटिमधिरोहतु
 परामस्यापि भवदास्यकमन्दावलोकनेन परमाभ्युदयालाभसंभवः समौदः ।
 पश्चादसिन्दलोकोत्पादिताश्चर्यमस्त्राद्गुणान्तमपरमप्ययोष्यानिर्गमात्प्रभृति य-
 त्शृष्ट तदपि सर्वं क्रमेण ज्ञातमस्मि । देवोऽपि हरिवाहनश्चण्डगह्वरनामि
 वैनाल्यसिन्दरे रत्नचरं किं हितमनुभूय राज्याभिषेकमायातो नातिबहुपरिच्छदः
 गांमतमस्यैव दिव्यकाननम्यानेकफलकुमुमममृद्धपादपोत्तरमुत्तर भूभागम-
 प्यासो । इत्यावेदितं रामरकेतुरकटल्योलीर्णनिग्विलदुःखभार प्रशान्त-
 निःशेषदद्यान्नकनया धीरसागरोदर इव क्षिप्तममृतनिर्झरैरिव ह्यवितं हर-
 शिरःशशेनेवाद्भुमार्गीपितमुद्गृह्णानन्दनिर्भरमात्मानमनिर्दूरविक्रमिनेक्षणो
 मयवारणकादुर्दतष्ठत ।

निर्गत्य च मठात्प्रत्यक्षुसं प्रचलितः क्रमेण तेषां ३.
 देवायतनपर्यन्तवर्तिनां स्फाटिकप्रासादानामन्तःप्रतिष्ठिताः
 निर्मिताः प्रसृतबहलोद्दयोतबद्धपरिवेषमण्डलतया ॥
 तैनीरिव विराजमानाः,
 अंततिसगत्या परितलिनकालमेघपटलान्तरितविग्रहं अहमामप्य
 तिः, काश्चिच्चन्द्रिकान्तनिर्वृताः ॥ १८७ ॥
 शिरोदसलिलशाल्यमानमेरुपृष्ठं जन्माभिषेकलीलामिव दर्शयन्
 मरकतप्रभाप्रवाहहरितायमानक्रान्तिनिर्भरतया सेवालितलावण
 तानि दधतीः, काश्चिदिन्द्रनीलप्रकृतीरुपान्तज्वलन्मणिप्रदीपप्र
 ष्वतावयवतया निश्चलोत्काकलापदन्तुरमुत्पातान्तरिक्षमिवाशि
 पान्तरनिरीक्षणप्रवर्धमानाक्षेपतया मन्दीभूतहरिवाहनदिदृक्षारस
 नन्दवाप्यवृष्टिललाटघटिताञ्जलिपुटा गौरवाकृष्टेनेव सुदूरमवनम
 हुरुत्तमाङ्गेन बन्दमानो जिनानामनितादीनामप्रतिमशोभाः प्रः
 क्षिणीकृतमूलायतनस्रत्काळम् 'इत इतो गम्यताम्' इत्यभिधाय
 स्कन्धदेशारोपितकृपाणयष्टिना गन्धर्वकेणोपदिश्यमानसरणिरुत्त
 रप्रतोलिकया निर्जगाम ।

गत्वा च किञ्चिदन्तरमुत्तरदिग्बिम्बमागेनोचानस्य दूरादेव र
 नजन्मनातिमुखरेण स्वरखलीनस्रणस्रणारवेणानुमीयमानमाननर
 रफेनपिण्डस्तवक्तारकितभूतलमालोलक्षणं चामरशिस्ताहतिविषमा
 शणं पर्याणवद्धपर्यन्तोद्गतदरावच्छुष्कश्यानफेनराजिथ्यज्यमानदू
 दमितस्तनः शब्दानुमारमंभ्रमवलमानस्रब्धकर्णशुक्तियुगलमनव
 प्रवल्गुनायासिनवल्गावलमप्रेष्यपुरुषपरुषहुंकारपुनरुच्छोन्नमन्निर्मा
 लमापूरितवनान्नरालनरुत्तलमनुलमध्वृन्दमद्राक्षीत् ।

दृष्ट्वा च विमिनमानसः 'सरस्तीरामिषुच्छृणुतामन्दिरोदरप्रमु
 श्राविगमे मया ध्रुवो यः ध्रुविषयोन्माथी द्वेषाध्वनिः स नूतम
 रोभ्यजं चार्तिणा मयममिदमुचानमवतरता गुरङ्गव्यूहेन कृतः' इति
 यत्र एवाम्ब मकरकेतुमैत्र्याम्फालितचापमहसनिर्पापमांतडो गृह्य

ताहनपहर्षप्रनृताया रसनाकलापरव इवोघानश्रियो दशनार्धगृहीतद-
र्षिगर्भस्यलीस्पितप्रोथपुटान्युत्कोटिविपाणच्छलेन शूलप्रोतानीवातिनिश्चलानि
पुखान्युद्धहमानैरामीलितहृष्टिभिः कृष्णसारैः श्रूयमाण इतस्तत्स्तारकितभू-
तलमानन्दाश्रुविन्दुविसरमिव कुसुमप्रकरमनवरतमुत्सृजद्भिः विरहकवि-
रूपैः गूष्यमानपद्यमस्वरप्रवृत्तिरामन्द्रास्फालितमृदङ्गनादोत्कण्ठितानां च
शितिकण्ठवयसामुदधितकण्ठकन्दलीदीपेण कियमाणपद्मस्वरानुवाद इव
कृजितेन रतिरसतरङ्गिणीपूरायमाणस्तरुगहनान्तरितमूर्तेर्गाथकजनस्य प्रव-
ल्लेषुवीणाविलाससंवलनतारो गीतशात्कारः कर्णमूलमविशत् ।

तेन च मनुष्यलोकदुःखेण श्रवणेन्द्रियाह्लादिना सुहृदवस्थानलीला-
पिशुनेन श्रवणविषयमुपसेदुषा दिव्यगीतशब्देनोत्सार्यगाम्भीर्यमुद्गताश्रुवि-
न्दुह्रिमलोचनोदरेण कठोरपुलकपश्मलितकपोलपिचिना सितज्योत्स्नावि-
शदेन वदनशशिना व्यक्तीकृतं हर्षवैकृतं नियन्तुमितस्ततो दृष्टिपातैः
कृतालीकचित्तव्याक्षितिरभ्यर्णेष्टसमागमप्रीतिरसविसंस्थुलैरसिलाङ्गैः पर-
वानिवानेकसहस्रसंख्यानामेकनीलवर्णमिव विश्वं दर्शयितुमुत्पितानां पृथक्
पृथक् वीथीक्रमनिर्मितानामपि परस्परसंपर्किणातिमांसलेन हसितनीली-
रसनीलिद्या प्रभाह्वेन निर्धिभागानामिव विभाव्यमानाना भुवनविजयप-
श्रुतमकरप्वजमनानीककदलिकासंदोहसंदेहदायिनां कदलीगृहाणामन्तरेण
सोकान्तरमतिक्रम्याद्भिपच्छायाकटापमिव पल्लवितमधकान्तिहरितं हरि-
दधरपपताकानिकुरम्बमिव प्रतिबिम्बितमम्बरमन्दाकिनीजम्बालकूटमिव
वीचिविषट्टनभ्रष्टमभसमयध्वान्तसघातमिव नभसः शर्वर्या सह विरत-
विरहविनोदनाय गतमनिलसद्गतरलापिरुष्णसमयमवजित्वावजिताभिर्वैज-
यन्तीविततिभिरिव प्रान्तपातितपनपादच्छेदनवान्छमा व्यापारिताभिः पर-
श्वपरम्पराभिरिव पन्नराजिभिरव्यज्यमानविषगाभिर्विराजितमविरतारब्धवा-
रिच्छटासेककिंकरपुरुषमध्यपतिनेन शतपत्रकोशरजःकषाममुदकशीकर-
निकरमादाय पुनरुक्तमापतता पर्यन्तसरसीसमीरणेन कौतुकादिव चतु-
दिशमुपसिन्ध्यमानमुपरचिनसिन्दुरकुट्टिमकमनीयाभ्यन्तरमन्त.प्ररुदम्ब कि-
विदारुदप्रौढेरुद्गादसौकु.मार्यावलीदमुददमूलस्य मूलभागकल्पितेनान-

ल्पीयसा कार्तस्वरशिलापीठवन्धेन महार्हसिंहासनेनेव
 नस्पत्याधिपत्यस्य प्रवालमङ्गमुग्धस्निग्धपङ्कजालंकृतस्य
 पत्रनिचहनिवारितदिनेशदीधितिप्रवेशविशदच्छायस्य वि.
 रपहायोपवनपादपानुपसर्पन्तीभिर्मदान्धमधुपधोरणीभिरहमहमिक्त्रयेव
 प्यमानमञ्जरीजालकस्य मुनिजनमनःस्खलितमार्गणप्रसरामार्धितेन
 धनुषासकृत्सायकीकृतकुसुमस्य दक्षिणश्रवसि
 स्वरप्रणयिन्या शतशोऽवतंसिताग्रं किसलयस्य
 लेन मलयमरुता सततमापीतपरिमलस्य
 महतः पारिजातकतरोर्निरन्तराभिरविरलस्तवकतारखर्वितशिखाभिः
 खाततिभिः समन्ततः स्थगितमुभयतः कृतोर्ध्वापस्यानैः
 भिभिः शरन्नमःसन्निभासितपत्रप्रभाश्यामायमानशरीरकान्तिभिः
 द्रुमैरिवापैरुपरचितपङ्क्तिभिः पुरुषैः पुरोदर्शितदीर्घरम्यामुत्तमजिरकुट्टि
 पविष्टनिभृतभूपाललोकमेकदेशारब्धमधुरगानगायकपेटकोपयुष्टमुष्टज्व-
 शब्दवन्दिदृन्दाध्यासितसर्वविधभूभागमागृहीतकनकदण्डप्रतीहारमण्डल-
 धिष्ठितद्वारदेशमभिरामदर्शनमारामलक्ष्म्याः साक्षादिव चतुःशालमतिवि-
 शालमेकमकठोरहारीतहरितप्रभं रम्भागृहमपश्यत् ।

तस्य च मध्यभागे कृतावस्थानममलांशुकच्छादिते किं
 चरणारविन्दरुचिसंतान इव स्त्यानतां गते पृथुनि कुरुविन्दमणिशिलाक
 निषण्णमच्छशिशिरेण शैलेन्द्रमिव हिमद्रवेण चन्द्रातपरुचा दिव्यघन्दने
 नापादमनुलिप्तमतिविमलमनसूत्रेण संख्यानशास्त्रेणैव नवदशालंकृते
 श्वेतचीनवस्त्रद्वयेन संवीतमस्त्रिलदेहामरणमणिसंक्रान्ताभिरासन्नचामरमा
 द्विणीप्रतिमाभिर्विधादेवताभिरिव सद्यःसाधिताभिः सर्वतोऽधिष्ठितशरीर
 मानाभिलम्बमभिनवं मौक्तिकप्रालम्बमघाप्यशुष्कमभिषेकवारिकणकलाप-
 मिव हेमाचलशिलाविशालेन वक्षसा धारयन्तं निसर्गनिर्मलालोकाम्याम
 भिनवं नयमार्गमुपदेष्टुममरगुरुभार्गवाम्यामिषोपगताभ्यामिन्दुमणिकुण्डला-
 भ्यामाधितोभयश्रयणमलिकतटसङ्गिना विततमास्तरेण कनकपट्टवन्धेन
 बलयितमुष्मं मणिमुकुटमरिकुलविनाशार्थगुद्वर्तं तपनमण्डलमिव सप-

वैष्णवमाहच्छविमुद्रहन्तमितस्ततः प्रहिततरलतारकाभिर्दिग्भिरिवाप्त-
 मताभिश्चतस्रिभिवारवनिताभिरुद्वयमानचामरमुदारनेपथ्यसहचरीचन्द्रपरि-
 तया विधूपमानेन कान्त्या विलासिनीसंहत्या च विरलमविरलमु-
 ष्वलहेमदण्डेन बालव्यजनकमजेन वीज्यमानया सखीजनोरसङ्गनिहि-
 निःमहाभेदेहयोद्भूतैकैकमपिवलयमात्रालंकारया ताम्बूलविरहोत्कलित-
 बुरबिम्बाधररागया शरद्विवेव चन्दनाङ्गरागपाण्डुरपयोधरया राजहंमि-
 त्येव सरममृणालिकाहारभूषितशरीरया तत्कालमेव सलिलादुद्भूतैः कम-
 कुमुदकुवलयमृणालैः कल्पितोपधानमञ्जिनीपत्रमस्तरमभिशयानया अग-
 पातिशायिरूपलावण्यया नवीनवयसा नरेन्द्रकन्यया सनाथीकृतपार्श्वम-
 नैरपि कृतोर्ध्वावस्थानैरनुजीविभिरिव परिवृतं कदलीभिरप्यनिलदोला-
 तदलाभिधामरमाहिणीभिरिव वीज्यमानं धरण्याप्युपरिभूतसरलकण्ठ-
 रसादपया गृहीतातपत्रयेवोत्सकृतमहापि सरुशाखान्तरमवेशितप्रांशुरविव-
 रेण प्रतिपन्नकनकवेत्रेणैव प्रकटितानुभावं हरिवाहनमद्राक्षीत् ।

अथोपसृत्य पुरतः सत्वरेण स्वल्पदमसरया गिरा गत्या च सूचितहृदय-
 र्धर्मकर्मणं देव, दिष्ट्या वर्धते । परागतो युवराजः समरकेतुः' इत्यावेदिते
 मण्डकेण संभ्रान्तचेताः सहसैव हरिवाहनः परित्यज्यमानतया राजक-
 न्यया सह प्रवृत्तां कथां 'कथय कथय, क वर्तते क वर्तते' इति सगद्गदं
 गदसासनादुत्तस्थौ । द्वाग्देशावस्थापितेक्षणश्च दृष्टवानीपदवनतदृष्टिपात-
 मापन्नतमपिमुक्ते दुःखविभूतकण्ठदेशागतोद्गाढवाप्यवेगमकृषिमानुरागेण
 सुहृदा प्रथममेव प्रणयिनीकृताया विद्याधरविषयभूमैर्महादेवीपदानिषेक-
 निव कर्तुं सुषारनिष्पन्दशिशिरैरानन्दाध्रुवारिभिराकर्णमावते नयनपात्रे
 पूरपन्दमविरलकटाङ्गुलीगलस्रतमयुसजालजलधारेण रोमाञ्चजालकमुचा
 मन्दं मन्दं दोलायमानेन प्रागुना भुजादण्डद्वयेन सह एव मत्तीर्णसा-
 सुहृदार्धनमतिज्ञापगाया पारमाश्रयन्तमिव लक्ष्यमाप्तमतिशयवर्द्धनेन
 शान्तात्पस्वर्धेनानिमात्रकक्षितमपि जलनिधिनिवापरित्यक्तमदृजलावप्यमि-
 नवलजाप्रतानजद्विकटोर्ध्वं नूतमभिजघनमामत्तसूत्रमवत्कलमनिब्बिदुकि-
 सेन वनतरुपुष्परेणुना धूमरितमकलावबदगनेकदु स्निग्धानमातुष्यकदूभेप

पृथतामिव लब्धुमारब्धोद्यममाधारमिव धैर्यस्य, हृदयमिव
 स्वतत्त्वमिव सत्वस्य, परिपाकमिव पौरुषस्य, ...
 दृष्टान्तमिव कष्टसंहानाम्, सुदुस्तरव्यसनसागरविलङ्घनैकसेतुं ...
 मालोकितमात्र एव तत्र गलितनिःशेषहृदयातङ्गभारः सहसैवाध्यासित
 देशमिव दृष्टसकलज्ञातिलोकमिवानेकसहायशतपरिवृतमिव
 ...
 हलेश्वरसूनुमभिसरभसप्रधावितस्य चक्षुषः ...
 जलपटलमिव परिमार्ष्टुमनवरतमुचिष्ठता पुलकजालकेन ...
 प्रहर्षोदयः किसलयाग्रहस्तपर्यस्तदशमुद्रिकाशकुसुमप्रकटितसिताभिः
 पात्रसंभावनयेव ...
 रात्रेण सत्वरमुत्तरीयसि चलाञ्जलं कदलीगृहाम्यन्तर एव द्वित्राणि ...
 भिमुखमगच्छत् । उपसृतं च तं क्षित्तिचुम्बिना शिरसा ...
 सरभसप्रसारितबाहुयुगलः प्रवेशयन्निव हृदयमेकतां नयन्निव शरीरेण नि
 र्दयाश्लेषनिःपिष्टवक्षस्वल्पुलकजालमालिलिङ्ग । शिथिलितपरिष्वङ्गं च भूषः
 प्रणम्य भ्रूमावुपविशन्तमाकृष्य निजविष्टरैकदेशे न्यवेशयत् । परिष्वङ्ग
 च पुनः पुनः प्रीतचेताः पप्रच्छ कुशलम् । स्थित्वा च तन्मुस्तासकटादि
 रनतिदीर्घकालमीपद्वलितवदनः सितोद्भेदविशदमक्षिपत्तस्यां क्षितिपु
 हितरि चक्षुः । अवदच्च—‘देवि, सोऽयमखिलसिंहलद्वीपमर्तुर्महाराजचन्द्र
 केतोरात्मजन्मा स्वयंवृतो वरस्त्वदीयायाः स्वधु(सु)र्मलयमुन्दर्याः स
 कलवीरवर्गाभिसरो युवराजसमरकेतुर्यत्स्नेहमोहितेन नया मनोरपानात्
 प्यपभूतमप्रार्थिताभिमुखेन भगवता दैवेन कथमपि करुणया संपादित
 मेकपद एव परिहृतं त्वदीयमुखपङ्कजावलीकनमुखमङ्गीकृतः कालमियन्त
 मेतावानयं क्लेशः’ इत्युक्तवति हरिचाहने तां कृतसितामुत्थाप्य समरकेतु
 सादरं प्रणमाम । प्रणतोपविष्टं च तमसौ प्रकटितसंभारभविकसितपुटेन
 निश्चलपक्ष्मणा निस्तरङ्गतारकेण चक्षुषा पिवन्तीवालपन्तीवाहयन्तीव स
 विधि समुपवेशयन्तीव सन्नेमवहुमानमपश्यत् । अत्रान्तरे क्वनक्वेष्रहृष्टा प्र
 विश्य प्रतीहारी सप्तश्रमवनिपतिकन्यकां तां व्यजिज्ञपत्—‘भर्तृदारिके,

ज्यां पप्रलेखया त्वञ्जीवितपरित्यागव्यवसायवार्तामाकर्ण्य लोकादधि-
मुत्सन्नहृदयोत्कम्पया विसृष्टः कञ्चुकी द्वारि तिष्ठति' इति मुखनिहितनि-
ललोचना च विलम्ब्य क्षणमलम्बोत्तरा सत्वरमेव निश्चक्राम ।

निर्गतायां च तस्यामतिक्रान्ते क्रियत्यपि कालक्षणे गीतविधिविचक्षणः
ऽपि मध्यंदिनावसरया पाटावसाने समासन्नदीर्घिकातीरवती वारंवार-
वर्णितपदामार्यामिगामुच्चैरगायत्—

'तव राजहंस हंसीदर्शनमुदितस्य विस्मृतो नूनम् ।

सरसिजवनप्रवेशः समयेऽपि विलम्बसे तेन ॥'

श्रुत्वा च मुचिरमेतामवगतायो विहस्य हरिवाहनस्तां महाराजकन्या-
दीत्—'देवि, दैवज्ञवेदितस्य विद्याधरराजराजधानीपुरमवेशलमस्य
रयामिहृत्तनशशिभिः शाक्यबुद्धिपुरःसरैः प्रवर्तितो बुद्धिसचिवैः विराध-
ना नेन्द्रेनर्मसचिव एष हंसमिषेण मामितो गमनाय त्वरयति । तदादि-
गच्छाम्यहम् । त्वमपि गत्वा देवीमवलोक्य' इत्यभिदधानः सहसैव माग-
त्यप्यनिकलकलेनोदतिष्ठत् । द्वारसंगलितसत्वरान्तरक्षकरतलमचलदुत्सा-
वद्गमण्डलीपरिगतश्च विकचनीलोत्पलवनमध्यचारी राजहंस इव गत्वा
वेगमं ससंभ्रमाधोरणदीकितां कुम्भपीठपातिताङ्कुशकोटिपट्टनोपविष्टाम-
रतनिष्ठुराक्रोशकारितोत्थानयज्ञां यामगजवशाममतोऽभिरूढेन समरके-
समर्पितपाणिरध्यरोहत् । अयोष्णीपपट्टकृतशिरोवेष्टना दृढाकृष्टकञ्चु-
षिककृतोदरश्रियः स्कन्धविन्यस्तवल्गाविहस्ताप्रयामहस्तास्त्रदितरकरा-
न्वमानलम्बाजिनयष्टयः पादकटकप्रविष्टेकाङ्किपल्लवावष्टम्भेन परिवर्धने-
कटकक्रान्तिनिश्चलीकृतपर्याणैरुपस्थापितान्पुरः पार्थिवा यथाध-
गानारुरुहुः ।

तैश्च तरलायमानतारहारच्छटाछोटितवक्षसलैरान्दोलितश्चक्रोत्पलगल-
गपांगुलफपोलपालिभिरालोलमौलितोसरस्वदनखटीकृतालिमालैः सरे-
वद्भ्रमिभिः सह विपटमानसंपट्टमानच्छत्रपारैरागत्यागत्य परिचार्य-
नः पर्याणपृष्ठाभिरूढप्रौढपुरुषोत्तम्भितया जम्भोत्तानकुम्भिकाङ्कुमुसम-
ता श्वेतातपत्रिकया निवार्यमाणातपस्तापनिर्षापणमधीर्गशीकरनिकरको-

क्ववर्तिसैन्यसंनिवेशैः प्रदेशैरुपशोभितां सर्वतश्च
 सर्ववर्णान्तःपातिभिः सर्वारम्भविरतैः
 सिद्धिनिमित्तमङ्गीकृतारण्यवासैश्चिरागतैश्चाभिरप्रविष्टैश्च
 मिश्च गिरिगुहाध्यासिभिश्च गहरोपगह्वरविहारिभिश्च
 सदनीकृतलताजलैश्च परित्यक्ताम्यवहारैश्च फलमूलप्रायाहारैश्च
 साधनविधानसंलभैश्चाकण्ठमुदकमग्नैश्च प्रारब्धधूमपानाधोमुसैश्च
 म्यनिरीक्षणोद्दीप्तपैश्च जंजूपकैश्च वाचंयमैश्च
 ढवातातपोपहतवारिभिर्विधृताजिनजटाकलापैस्तापसाकल्पं कलयद्भिः
 श्विदुहण्डकोदण्डपाणिभिः प्राणिविशसनोपरतैरन्तिकस्थप्रेयसीभिः
 गमुसपराष्मुसैः पत्रशबरपरिवहं
 धयद्भिश्च नानाविधाविद्याधरैरध्यासितां स्फटिकराजपट्टप्रायोपला
 यभूतलां नीवारप्रायतृणोलुपां कस्तूरिकामृगप्रायथापदां
 याण्डजां किंपुरुषप्रायवनचरां चन्द्रकान्तनिष्पन्दप्रायनिर्भरां गन्धर्वोद्दीप्त
 पावकप्रायदावानलं यनदेवतानिःश्वसितपवनप्रायमारुतामेकगृह्यवेताज्जा
 तान्तरालाटवी वीक्षमाणः क्षणेनैव दक्षिणोत्तरध्रेणितिलकभूतं पुरहूतम
 रीरूपविभ्रममुदममणिसिलाशालशिखरोल्लिखितगगनोदरं गगनपतनप
 माससाद ।

प्रतिमदनमुत्तम्भितविविधवस्त्रध्वनेन गन्धजलसिक्तभिज्जनिजप्रतीकित
 सर्वतो विप्रकीर्णपुष्पप्रकरेण निर्यत्नमाधितागिलप्रधानविधः परिगतः सन्
 गनमच्छतप्रैः सेचराधिपतिभिरधैशोपमातसमागयेन प्रेयसा सहशरू
 योवनेन मुहुरा स्वदेशागतेन सार्धमभिरानुभूतराग्याभिपेकसंपदनिव
 प्रभुरमाःकृमागच्छतीत्याकृर्ण्यकृर्ण्य समुपजातकुनृष्टेन सहेलमारद्य हर्म्य
 श्रिसमर्गिन मष्टहमहं प्राथमिकोपमर्दितपरस्परेण दृश्यमानः पौरवराजैः
 जनेन वत्रात्र राजमन्दिरम् ।

तत्र च क्ववर्तिसैन्यसंनिवेशेन प्रदत्तपट्टपट्टहसतगीश्वरप्रमदकल्पवृषभित्तिसि
 ण्यमयेन भविशेषमुद्गरवेद्यधारिणा सीनिषारिणमित्तुमुमदुवांचादरेर
 प्रकान्तारिण्यपदभूतनेन निर्वन्दितावधारणकमञ्जलः प्रतिदृष्टोपनीतविधि-

स्त्रिविधेपनालंकारं विविधमुपदर्शितादरः प्रस्थाप्य दर्शनागतं प्रधाननगर-
लोकमनुगम्यमानः परिजनेन भोजनभवनमगच्छत् ।

गत्वा च स्त्रेचरीशृन्दसंपादितमञ्जनेन निवमिनानर्घवागसा प्रतिपन्न-
पार्श्वीन(ण)दिश्याङ्गरागेण महाहैरत्नालंकारधारिणा विधूनमालिकमाल्य-
सरेण निजासनान्तिकोपविष्टेन समरकेतुनान्यैश्च यथानिषद्स्थानविनि-
वष्टैर्विद्याधरकुमारीः परिवृतो निर्वर्तयांचकाराहारकर्म ।

क्रमातिवाहितदिनश्रोत्याय भुक्तयास्थानमण्डपाद्यक्रे यथाक्रियमाणमा-
र्यकविधिं सांध्यम् । अध्यासितमासादशिस्रश्च शुभैः स्त्रेचराधिपतिभिः
ह स्त्रित्वा विचित्रकथाविनोदेन सुखिरमुचिते शयनसमये समीपम्यपरि-
नोपदिष्टमार्गः शयनधिशशालामगच्छत् । अधिशयितपर्यङ्कश्च पारं-
रमबलोहय निकटनिहितापररत्नपर्यङ्कविनिविष्टमनेकदुर्गदेशान्तरागमन-
कैले म्लानवपुषं समरकेतुरधिकमन्तःसंतापमयदत् । अष्टच्छय रितलवर्णो-
त्तरया वाचा यथावृत्तमादितः प्रभृति मार्गागमनवृत्तान्तम् । अयमसौ सर्वगा-
तृत्तान्तं न्यवेदयत् । अनन्तरमीषदुपजातनिद्रश्च नीत्वा रजनीशेषमारोहति
दृष्टान्धकारगर्भे पूर्वशिस्ररिणमरुणसारथी सौधवातायनसविषधारिणा
रामेन बहिरुषार्यमाणं कृत्तकुलकमेतदधीषीत्—

‘निर्दात्पुद्गपतद्विरी रतिगृहाः साकन्दचक्रा नदा

विद्राति पुतिरीहवी निविडिता धते मदीपलवि ।

पौर्मन्दरफुरितारुणा तिमिरिणी सर्वमहा सर्वथा

सीमा चित्तगुणागुण क्षणदयो मधिज्ञानी वनेने ॥

जाता दादिमधीजपाकमुदद मध्योदये तारक

यान्ति गृहजरत्नलालतुलना तान्तर मयमन्तव

ज्योत्स्नापायविपाण्डुमण्डलमपि प्रत्यङ्कनमे मलि

वपूर्णन्दोर्जेरदूर्णनाभानिलवधमाल-दम-दमन्त

उपजाह्य इव प्रगेननमस्तमसगत-दम

पादानेष दिगन्ततरपतलत दाहो-ददन्त्यादपान ।

मेरुद्वन्द्वपादपात्रीपरिगणन, वनगतात्रीमंजुवृक्षनि नवनगतात्रीमंजुवृ-
 बलोक्तिवान् । उपजानविमार्गं च तराम्य निम्नरिनः
 शिसारश्रेणिषु पुनः पुनः प्रदिनद्वन्द्वमुद्दिश्य नमानार्थं षडः
 जयजन्दमद्वन्द्वानत्रपिना श्रेण प्रक्रमागनमिमं स्तोत्रमरुत्—

हृदयं भूमिगृहोऽस्य देव किमिह म्छन्मन्त्रविद्यापर-

श्रेणीकस्य बहन्ति यस्य ममनामन्येऽपि गोप्राचराः ।

द्रष्टव्यस्त्वमनन्यतुल्यमहिमा मध्ये धरित्रीभृतां

येनापःकृतमेचरेन्द्रततिना यद्वास्य मूर्ध्नि स्थितिः ॥

आकर्ष्यं चैनमुद्दिश्रपुलकः सहर्षमप्रवीत्समरकेतुः—'कुमार,

नेन महल्लपाटकेन पठता । किं दृश्यते किं च वर्ण्यते ।

धारणगुणप्रामगरिमा गिरिरेष दर्शनीयो वर्णनीयश्च । त्वमेको जगति

नानिज गिन ३ २ ५११

गैत्य शिबिरात्परिमितैरहोभिरावर्जितं विद्याधरचक्रवर्तित्वम्,

खेचराधिपतयः, विधेयीकृत विद्यादेवताचक्रम् । तदास्तां तावदस्य शिखरि-

दर्शनव्यावर्णनानि । तमेवावेदय यथावृत्तमादितः प्रभृति सर्वमात्मीयवृ-

न्तम् । दुष्टकरटी लौहित्यतटपर्वताटव्या भवन्तमपहृत्य क मत्रः,

स्थितः । त्वयापि ततोऽधतीर्य किं कृतम्, किं दृष्टम्, किमनुभूतम् । क प्रदे-

कृतस्थितिना प्रेषितः स लेखः, केन वा स शीघ्रमेव प्रापितः शिबिरम् । कु-

ईदृशीनामाकाशगमनादिकार्यजनितनगद्विस्त्रयानामस्त्रिलानामपि महा-

भावाणां विद्यानामधिगति । कथमियमनार्कतैव विद्याधरचक्रवर्तित्व-

प्राप्तिः । केन वा प्रसङ्गेन तत्र चैत्ररथवनविडम्बिनि जिनापतनकान्ते

कृतमागमनम् । का च सा त्रिलोकीतिलकभूता रूपगर्वमपहर्तुमिव प-

र्वती कमलयोरुत्पादिता कमलयोनिना देवेन लावण्यैकवसतिः सक-

स्यापि भवध्वरणकमलानुवर्तिनी राजलोकस्य मान्या महाराजकन्या यास्त

कदलीगृहे गृहीतविरहिणीजनाकल्पा ज्ञापिता कुमारेण प्रश्नरूपम् ।' इति

३ पृष्ठः समरकेतुना विहस्य हरिवाहनः सहर्षमुवाच—'कु-

कथयामि यदि ते कौतुकम् । अवहितो भव । प्रभूतमिदमास्त्रेयम् । अ-

सित ३३ रासिकपा ३. १५५ . . . मिरविरले . . .
 बलनीलच्छदकलापाच्छादिताभिर्दिवापि संवद्धसान्द्रसंध्यारागशेषे
 पध्वान्तमिव . . .
 निरन्तरानन्दनिविडनिःशेषमितिभार्ग . . .
 पानगोष्ठीगृहमिवाखिलमधुव्रतत्रातानामाकरमिव . . .
 खेच्छाविहागमन्दिरमिव मकरकेतोरिकमेलालतागृहमद्राक्षम् ।

आगत्य चास्य द्वारदेशे कृतावस्थितिरूर्ध्वस्थित एवाम्यन्तरे
 पुञ्जीभूतमुद्योतमिव दावहुतभुजो जातदाहकशक्तिभङ्गं पिशङ्गीभूतसर्वी
 स्फुरद्विरन्तस्फुलिङ्गैरिव लताभृङ्गनिकुरम्बैः करम्बिताभोगमशनिपातार्ति
 विलीनमुरशैलशिखरप्रवृत्तकाञ्चनरसप्रवाहवहलमालोकमीक्षितवान् । उत्त
 वन्यौपधिप्रकाशाशङ्कश्च क्षणमिव ध्यात्वा दिक्षु निक्षिप्तदृष्टिर्वारंवारं रक्त
 कमूले कृतोर्ध्वावस्थानाममलकान्तिजलतरङ्गिणु सर्वाङ्गभागेषु समस्त
 क्रान्तगाम्भत्वङ्गीपुष्पकलपल्लवैर्लतेति संलक्ष्यमाणामल्पदिवसाधिरुदनारै
 वनामतिनिगूढदृढपर्वाभिरधिकतनुतारत्ताम्रनखपरम्परापरिगताप्राभिः कु
 ममायकशरशलाकाभिरिव विरहिजनहृदयशाणितार्द्रशल्पाभिरिव विरहि
 नमरलमुकुमार्गाभिरङ्गुलीभिरुपेतेन साधुलोकेनेवं स्निग्धत्वचारुणा लोहनु
 गेन चरणाञ्जयुगेनाचिरकालपीतं लाक्षारागरसमिव सफेनोद्गमं धाराभि
 द्विरन्तीमुद्गिन्नमुन्दरशोणचिन्द्रोर्वरकरिकलमगुण्हादण्डस्य स्वर्णदिकु
 मुणार्धिक्यदर्पमुसयिणा नूपुरपद्मरागकरकलापेन स्पृश्यमानपीनपरिण
 मेरुयुगलमेकन कान्तिजलभृता नाभिमण्डलीकनकमाण्डेनान्यतोऽति
 न नूपुर . . . दिनोऽरुणीरद्वयेनाशून्यपार्श्वे निशानमणिशिखाफलद्वय
 कुमुम . . . नविशालमृणमामलाभोग जघनभागमुद्गदन्तीमविरह
 भाव्यम . . . नन्दशकलया लक्ष्म्युमन्तमिव समन्ततः पर
 . . . शृङ्गारजलधि . समद्मारसकौघकलति
 . . . वया . . . शोणपुञ्जिनामगाधनाभिविवरवारि
 सराभि . . . कायस्थेन तरुणिजा तरुशणाधिगतरा
 रति . . . रशितामतिशयभक्षणसुकुमाररेसारोमरात्रि

तिलकमञ्जरी ।

तीम्, ऊर्ध्वरेखाकाररोमावलीममविभक्तोभयविभागस्य मध्येऽधिक-
 विशालसारफलकस्योदरोद्देशस्य शिरसि जातान्योन्यघटनेन स्वर्ण-
 नेव सुवृत्तकठिनपीनपृष्ठेन स्तनपीठोभयेन स्फुटावेदितमनोभववि-
 त्, उपरिपर्यस्तकर्णापरणकिरणपभासंभारेण तद्भ्रादिवाभितः सस्तांश-
 न भिन्नहरितालोचिषा भुजलताद्वयेन द्विगुणितप्रलम्बवैकल्पकाम्,
 यद्वहलेन विलारिणा मरकतोमिकारागपटलेन घटितविनीलवाद्यपत्रप-
 षाटिना द्विषा विषाद्य लक्ष्मीनिवासाम्, अरसमिव निर्मितेन सरलको-
 षारुणाहृलीदलमृता पाणिपुगलेन आजमानाम्, तत्कालमूर्जितवलेन
 नैवित्यापितं कन्दर्पेण हासमिव हारं हारमुरसा स्वधामधवलितस्तनकलश-
 कैलाशभूषणं धारयन्तीम्, अदृष्टपूर्वपार्वणचन्द्रदर्शनकौतुकेन युगपदुपा-
 गताम्यामुदयालसंध्यातपसवकान्यामिव विबद्धकन्धूकपुष्पपुटपाटलाभ्या-
 षरोष्ठविभ्याम्यामधिष्ठितमुखीम्, उद्भावितरतिप्रीतिदर्पणभ्रमेण स्वच्छ-
 षान्तिना कपोलपुगलेन त्रिम्बनीलकलता इव छायागताः कुरङ्गमदप्रा-
 हृलीरुद्धन्तीम्, अतिरेकतरलतारमायतस्फारपवलोदरशोभिःशफरदामिव
 भुवनप्रयज्ञयाय विहितयात्रस्य मकरकेतोः शकुनसंपादनार्थमुत्पादितं दैवेन
 नयनोत्पलद्वन्द्वमभिमुखं दर्शयन्तीम्, अष्टमणिवातुकापुलिनशय्या निशि
 लाटमध्यमधिःशयिनस्य हिमकरकुरङ्गस्य शृङ्गकोटिभ्यामिष तिर्यगुभयतः
 र्पेस्ताम्यामसिंहकुटिलायताभ्यां भ्रूवल्लरीभ्यामुद्भासिताम्, अधिकतरचास
 तारोपणाय संचारयितुमतनिष्ठमोष्ठहचक्रागमिव लोचनान्तयोरनवरतकृत-
 गतागतेनात्यन्तमुग्धिणा श्यामपवनेन निविष्टपुष्पापीडपरिमलकृतानि द-
 देव मधुकरकुलानि लम्भयन्तीम्, अधिगतममस्ताम्भोजगुणमंपदापि न
 णिमपूत्रोद्भासितेन दक्षिणेतरवाणिना गृहीतचारुपुटकिनीपत्रपुटामाम् ।
 तेष्विष्टेषु पुष्पावचयमाचरन्तीम्, एककिनीमेका बालिकामपश्यम् ।
 तस्या दिग्भ्यापिना तेन दीप्तिपटलेन रूपलावण्ययौवनपुगेभौध
 भावमेकत्रागंतरद्गलतागुणैर्नितान्नमानीतविभयो मनस्यकरवम्—
 गृहकवलनाद्गृहा लक्ष्मी क्रिमृशपनेरियं
 मयनचकिनापकान्ताप्ये (१) कृतामृतेवना ।

विलकमजरी ।

दग्भीरोदरे सरसि निक्षिप्तः । समुत्तीर्य च ततो यथाकथंचित्प्रसितेन
 मया दृष्टिहारिणी हरिणाली रमणीयवृक्षगुल्मेऽस्मिन्प्रदेशे सूक्ष्मसिक्-
 त्वां पुच्छिनभूमावभिष्यक्तशुभलक्षणा चरणपदपङ्क्तिः । तां च कीतुकादनु-
 त्तन्सारलीरमण्डनमिमं लतामण्डपमनुपासः । दृष्टं च भवत्यनुभूतं निराद-
 नैकजन्मान्तरसदृशसंचितस्य मुहूर्तराशौककालमवाप्तपरमपरिपाकं फलम् ।
 भवधारितमवधिभावेनाद्गनारूपनिर्माणकौशलं विधातुः । क्वलितोऽगस्त्यनु-
 द्धकल्पयेवैकहेलया दूरकृतविस्तारेण चक्षुषा समस्तदिष्णुलोहद्व(१)ला-
 लयेः । निष्कलापि सकलीभूतेयं विदेशयात्रा । सांपतं यातुमिच्छामि ।
 गमिष्याम् । कपय । कोऽयं जनपदः, किमाख्योऽयमचलः, केन पुण्या-
 वा स्तानितमिदं सरः, कः प्रशालि भुवमेतां भूमिपतिः इत्यादि पृष्ट्वा
 वा सा कन्यका प्रमत्तमगमत् ।

अवनतमुखी च सित्वा मुहूर्तमदृष्टोत्तरेव तस्मादशोकनहनलादचलत्
 धामरणमगिरजितयाचालितलतामण्डपोदरा च किञ्चिद्द्वामतः कुर्वती गाम-
 मिमुखमगमत् । सित्वा च स्थिरद्वारनिकटे मुहूर्तमीपद्मलितकंधरा प्रया-
 त्तिमितोत्तरतारकामरनिगातातरद्गतरलायितायामनिर्गच्छदप्रभावत्
 तदिगन्तरां सुधारसच्छटामिव सकालकूटामक्षिप्त्वे चक्षुषि गृह्यं
 शब्दकारिणी कटाक्षवृष्टिम् । ततो लक्षिताभिमायेण निर्गन्तुमाकाह
 निनि विचिन्त्य श्लोकमपसृत्तेन मया द्वारि दत्तावकाशा प्रयत्नकृत
 नापि किञ्चिन्निराशयवै. स्पृशन्ती स्पर्शलोभनेव गमकालोत्सि
 पुच्छजालकं मदीयाह्वामनागमसदमुखवामामोद च दलितेन स्व
 भिगोधासपरिमलेन पवनञ्जलितेन च दिव्याङ्गरागसारेण समन्त
 यन्ती तं वनोदेश निर्गता तस्मालतामण्डपाद्गता च स्थलितप
 गत्या प्रापृष्यन्ती वाग्बाग्मुत्तरीयाद्यन्तेन स्वेदनिविष्टाशक्तम्
 शम्बरं नितम्बम् । अहमपि तस्मिन्भान्तरेण ता प्रजन्ती विरत
 चक्षुषा सरागमीक्षमाणस्तत्रैव देशे क्षणमनीष्ट शसदुद्दिग्धोनि
 अतो लोकव्यवहारानभिज्ञत्वमभ्या कन्यकाया, येन

तिलकमञ्जरी ।

मम् । अनिरूपितविषमसमभूमिभागश्च गत्वा सत्परस्तं प्रदेशं सर्वतो
 क्षिप्रतरलचमुत्तस्य सरसः समासस्रवर्तिषु लतामण्डपेषु सरुसण्डेषु
 पु बाहुकापुलिनेषु जलनम्बूनिकुञ्जेषु शिलालयनेषु शैलकन्दरेषु
 शीनिर्गरेष्वन्येषु च मनोरमेषु स्थानेषु तामन्वेपितवान् । अनुपलब्ध-
 दन्तश्च किञ्चित्सावशेषेऽहनि हस्तलदनुरागेण पुनरपि तमेव पूर्वदृष्ट-
 दशातिगृहमिव निवासहेतौरेलालतामण्डपमुपागमम् ।
 दृष्ट्वा च तं नष्टसकलपूर्वशोभं निशामुसमिवास्त्रमितशशिलेखम्, उदधि-
 लमिवोद्भूतमुषम्, सौधशिखरमिवापनीतपताकम्, कमलखण्डमिवोड्डीन-
 हंमालम्, इन्दुवदनया तथा विरहितमुपारूढगुरुविपादः स्थितो द्वारदेशे
 तथैव तां पुरोऽवस्थितां प्रत्यक्षमिवेश्यमाणभेतसा मुचिरम् । उत्थाय गत्वा
 सरसि चिरपरिमणसेदायासिततलं प्रक्षाल्य चरणयुगलं कृत्वा च किञ्चि-
 वतास्तरणमभिनवोद्भूतानास्वाद्य कतिचिदपनीतपद्मोपलेपनिर्मलान्मृणालि-
 तीकन्दानापीय च कराहुलीविराविगलदिन्दुदीपितिषवलधारं सुधारससाडु
 म्नेच्छया सलिलमाप्तकोमलतमालकिसलयस्तस्य मियाङ्गलतापरिष्वङ्गमुम-
 गस्य दिव्याङ्गरागपरिमलश्लोकवाहिनो रक्ताशोकविटपकस्य निकटे शयन-
 मरचयम् ।

तत्र च प्रथमदर्शनेऽपि सेयं चक्रसेनतनयेति यत्ननिर्णीता, श्रीह
 साध्वसेन वा नेयमुत्तर प्रयच्छतीति मन्यमानेन यत्र बारवारमाभाषित
 विहाय रक्ताशोकविटपकं निकटदेशे कृतस्थिरगवम्भाना यत्र करतलेन
 लम्बिता, मुहुर्मुहुर्मुखावलोकनेन याचमाना निर्गमनवर्त्म यद्द्वारदेशादी
 पसुने नानुवर्तिता, स्पर्शशुद्धाविवर्तिताङ्गलना विनिर्घन्ती बार्हस्पत्यमारिते
 रजेन गाढ न परिरब्धा, लब्धमुरभिधामपरिमलेन मविषयामनेऽपि
 नस्य परिणतबिम्बपाटले च रमणी यत्र परिचुम्बिता, गत्वा किञ्चि
 विवर्तितमुसी मुहुर्मुहुर्लताजालकान्तरेण स्थित्वा स्थित्वा निघेगव
 न्ती निर्भरानुरागापि भीनेति यत्नमावृता मुग्धता, निराकृतोचितता
 लिख्य निरनुरोपेति जातावर्जेन यद्भवन्ती पृष्ठतो नानुमृता, त
 न्पान्तरसदृसनिर्वर्तितेन महापालकममूहेनेवात्यन्तमन्तरानुनध्यम

तिलकमञ्जरी ।

पञ्चपर्यन्तश्च पर्यायेण तस्याः क्षणेनैव शिथिलीभूतसर्वाङ्ग-
 ष्वर्तिनस्तरोरेकस्य मूले निरवलम्ब्यमात्मानममुद्यम् । क्रमातिवा-
 मूर्च्छान्घकारश्च 'किं करोमि, का दिशमनुसरामि, केनोपायेन तां
 दद्यामि हृत्प्रेक्षित्वाप्ये' इति विचिन्त्य वारंवारमुत्थाय च ततो
 वा तरलिताशयन्तुङ्गमारुह्य तटमेकमुन्मुसः सकलान्यपि समन्ततो
 ज्ञान्यवलोकयम् । अपश्यं च तस्य सरम उत्तरे तीरे दूरतः श्रूयमा-
 रपशारधमेकद्वेल्योत्पतितमन्तरिक्षे दिष्णुस्तान्याध्रयन्ने जलपतत्रिणां
 म् । उपजातकुतूहलश्च तेन तस्याकसिकक्षोभेन गत्वा दृष्ट्वा च सर्वतो
 नेपुणदृष्टिम् प्रदेशमकरवं मनसि—'हन्त, यथेदमतिदूरसीमन्तितसा-
 रौवलयप्रतानमभिनवोपलक्ष्यमाणकोमलमृणालिकाभङ्गमसकलप्रशान्तपद्म-
 लक्ष्मणसरमस्तीरसलिलम्, यथा सरसकणिकावलयेरविवर्णकेशरकलापैवि-
 त्तशदुरोत्तानपत्रपद्मिभिरुदितनादैरपि सरोरुदैरलंकृतेयं पुलिनभूमिः, यथा
 तोयाद्रूपदपद्मिमुद्रितोणुपु मार्गो दृश्यते तथा तर्कयामि सांप्रतमेव कृतमातः-
 चानो दृष्टदिनकारार्पाञ्जलिः पुरुषेषु नारीषु वा गतः स्थानादितः कोऽपि
 निजमावास इति संप्रथार्योदष्णुसलेनेव दृष्टेनाध्वना लोकमव्रजम् । अपश्यं
 च तं दिगन्तरव्यापिना दीप्तिनिवहेन दूरत एव सिन्दूरितनमोभागं पश्चा-
 गशिलामयं मासादम्, यदीयपर्यन्तोपवनमध्यवर्ती गन्धर्वकोपदिष्टवर्त्मना
 मम.....दृष्टस्त्वयाहम् । प्रविश्य च तत्र कृतदेवतानमस्कारो नातिनेदीयमि
 शिलामण्डपद्वारमय मणिशिलादारुमत्तवारणे ममुपाविशम् । अपश्यं च
 तत्राष्टादशवर्षदेशीयामचिरस्थापितस्य विक्रमिनोत्तानपत्रपत्रान्निविगलद-
 मलोदविन्दुभिन्नक्षणप्रतिबुद्धानामुद्यानदीयिकाजलदेवतानामीक्षणप्रवृत्तज
 म्मिकाश्रुकणिकैर्मुम्बप्रतिबम्बैरिव मद्यो जलादुद्धृतं कनकारविन्दुरूप
 चितपूज्यम् तन्क्षणोत्क्षिप्तमनूपवंतयुगादिजिनविम्बस्य पुरतो नातिनिव
 समुपविष्टामभिमुर्त्सामचङ्कपद्यामनामनिम्बगतया कायस्य लिखितामि
 स्कीर्णामिव निस्तामिव मत्स्मितामिव विभाव्यमानामायननभिसि
 धसभृतस्य निजदेहप्रभाप्रवाहस्य मध्ये मुग्धशशिकलांमिव दुग्धाब्धिप
 कृच्छ्रेणोपलम्ब्यमानावयवामच्छललाटलावण्यलीनमार्तमहाभोगमपि

विदीर्घमस्तवारणाजगम्य वद्व्याजालिः 'यथादिशति' इत्युदीर्घं तन्मार्गमनु-
 सन्दधानेन त्वया गन्धर्वको दृष्टस्तमेव त्रिभुक्तिकं मठमागच्छम् । मथमम-
 रुते च भवि सा तापसकन्यका समारुद्ध नागदन्तापलम्बिननिविडपलकलास्त-
 रणायं भित्तिमूलवटितोष्ठानगण्डोपधानपट्टायामचिरमवृष्टकुट्टिमशुचौ शय-
 नशायान्तरभाषिताशमाला निर्गत्य पौतकरचरणयुगलं कमण्डलुञ्जलेन
 रुच्यमवि ममार्पादिकामतिपिपूजामकरोत् । स्वदस्तोपनीतसचिरपट्टासनया
 च तथा पुरः सविनयमुपविष्टया विलम्ब्य क्षणं पृष्टः सकलमपि संक्षिप्य
 निवृत्तान्तथावेदयम् । त्रिगुणमुपजातपत्तपाता च सा तदाकर्णनेन तत्काल-
 शयत्य द्वारेदो दृष्टदर्शनामभ्यरेणुसुरचरणयुगलं कन्दफलमूलपूर्णम-
 भिनवं पलाशपत्रपुटकशुद्धदन्ती वनान्तरादागतां परिचारकामवलोक्य
 कामधेवत्—'रात्रपुत्र, निरन्तरलतागुल्मगहनान्तरितदर्शनस्य वननिवा-
 सेनन्तपस्त्रिलोकस्य कृताकृतमिषं ज्ञानुमम्बाशिसारमारुदोऽयमसिलजगतः
 कर्मसाक्षी भगवानुष्णरदिमः । गन्तव्यमधुना मया मध्याह्नकालक्रियाकरणाय
 वनमध्यम् । एवमप्युत्तिष्ठ सहितो मयैव । अनुत्तिष्ठ मध्यंदिनकृत्यम् । आसत्त-
 र्वां शोचनसमयः' इत्यभिधाय चलिता । आगता च क्रमेण रमणीयपरिसराने-
 कापरप्यसरसीम् । तस्याश्च पृथुलगणितिलालोपाननन्दे तीर्थरोधसि कृताव-
 धानो स्थापयित्वा कमण्डलुमादाय कुसुमान्याससज्जाताभ्यो वनलताभ्यो
 निक्षिप्य मल्लिक्षालितेऽन्वतमसोपाने कृतघाना दृष्टदिनकरार्पाशालिर्ज-
 न्ती वदित्याणि गायत्रीषदानि तावदास, यावन्मे देवतार्चनकर्मनिर्माण-
 तगम् । अवसिते च तस्मिन्नुत्थाय सा प्रथममेव प्रक्षाल्य पुनितभूमावु-
 तपितं परिधाय हंसपदलं दिव्यतरुवल्कलाशुकमन्तिकं मे समागच्छत् ।
 पनीतपत्रपात्रा च पुरतो निविडय सादर स्वहस्तेनापवर्जिते गुधारससा-
 यिः सुरलोकपादपकलैर्विधाय मामपगता द्वारवाञ्छमच्छदिदिरेण सर-
 म्पसा कारितोपस्पर्शना मदुपनीतशेष कन्दमूलफलमास्वादितवती मु-
 ञ्चसाने च विहितेति कर्तव्या समागत्य नातिनिकटे ममोपाविशत् ।

सित्वा च कंचित्कालमवचना पूर्वदृष्टमिव सहस्रवृद्धमिव दृढमारुद-

एवमनन्ततन्ववदितमेकदेशेनैव संयोग्य माभीदृशस्य मानसदुःराभारस्य
 चित्तं कृत्वा महानुभावा 'देवेन' इति सोद्वेगविसृज्यः समाधास्य तां सुविर-
 लस्य च वराजालेपुटावर्जितं दीर्घिकाञ्जलमुपानयम् । सापि किञ्चिद्विरल-
 तिका वाप्यञ्जलपरिभूतारालपद्मा मालं प्रशास्य तेन प्रसृष्ट चोत्तरीयप-
 चनान्तेन वदनमुत्सृष्टदीर्घनिश्चामा विलम्ब्य कंचित्कालमुपचक्रमे वक्तु-
 र्—'सुमार, निनेनारण्यवासिनो जीर्णवल्कलनिवसनस्य वन्यफलभुजःस्य-
 विलानिवाहितनिशासमयनिद्रस्य दुष्कृतकारिणो मद्धिभजनस्य प्रागवस्थो-
 र्बर्जननिशयेन मीडाकरं । पृष्ठा च तस्याहम् । अतो न तूष्णीमासितव्यम् ।
 किं नु सर्वदा मुष्णोचितस्य तेन किञ्चिदनेकदुःखपरम्पराविरसेन श्रुतेनानेन
 जन्म् । अथ कुतूहलं ततः शृणु । निवेदयामि । यात्वनैव तावद्विनोदेन सर्व-
 देव दुःखोपतप्ताया दिनभिदे मे । त्वमपि भुवनत्रयप्रथितमहिमा महामे-
 देनीपालमनुः समानदेशाशासत्रन्मा कथंचिद्रूहमुपागतः प्रामुहि जनाति-
 वचनादूर्ध्व तावदिदमेवातिथ्यम्' इत्यभिधाय भूयः कृताभुपाता शनैः
 निरारमन्त कथयितुम्—

अन्ति निजशोभाजितसगलाभुवनान्तःपुरा महादेशीव सकल-
 रचनान्नो मर्त्यलोकस्य लङ्केव लवणसागरेण त्रिदशनग-
 वान्तरिक्षेण कृतपरिकरा, मकरकुलीरमीनराशिसंकुलेन परिस्वामण्डलेन
 ण्डलितसागरप्रख्यस्य सर्वतः मेहृत, परिस्वाञ्जलप्राग्मारस्य तरङ्गविशि-
 त फेनविसरेणैव दिवगै, स्फाटिमुपगतेन स्फाटिकधवलभित्तिना प्राका-
 रण परिपुता, विभूतनटसाधर्म्यहर्म्यावली धृनोभयविभागैरजिरपुञ्जितप्रा-
 परलभमाञ्जलञ्जलिर्भरेन्नवरतवदत्समुद्रयात्रिजननिबहकलकलाफ्रान्तदि-
 चक्रैः क्षित्तिरिव प्रलयमहापगाग्नोतोभि, समन्ततः सीमन्तितता, विशाला-
 दीर्घपणियथैरावामिनारञ्जलदृशिचिरेव सुरमन्दिर्बन्दीकृतसमस्तभोगभू-
 रिव परिसराराधैरेकीकृताशेषविषयान्नेव सर्वदेवभाषाधुतिभिरुद्गादि-
 सममासुरविवरेव विलासिनीवातभवनेन्नतिदूरवर्तिनी दक्षिणोदधेरपार-
 नकनकरसंचया नाम नगरी । यत्र नागवल्लीजालसा धनिन उद्यानपा-
 र्श्व, परमतशा. पीराः प्रामाणिकश्च, मफलजातव शोविषा गृदारा-

यत्रैकलतासदनाग्रुप्रितविचित्रमोहनाभिर्द्रविडयुवतिभिः
 मनुज्यमानं बहुमकारमुपग्रहनोपचारमुपशिक्षितुमिष कमुकवृक्षका-
 गिष्टयन्ति कृतविचित्रबलना नागररण्डपत्रवलयः । यत्र च युवकनेन
 विद्वत्कौलददानश्लेषविद्यागम्यसिनुमनुदिवसमाच्छिद्यमानानि परिकर-
 नान्यापि न यान्ति परमपरिपाकमत्रिरसदकारशासिनां फलानि ।
 तस्मां च विज्रविभूतिजितमुरेन्द्रसदनसौन्दर्यायां नगर्यामपवार्थविष्णु-
 पुत्रपुत्रतापवमामिजनितसकलारानिकुलपर्वतप्रमाथः स्वर्णाय इव पाधिब-
 भीपरिभोगसाम्प्रया प्रष्टादितसहजरूपो रूपलक्षणलपूकृतपुत्रुमापुधो भू-
 तानुपैददक्षिणबाहुसाहायकमसाधितानन्तमान्तदेशो देशोत्तरमान्तशतिका-
 रावदानकीर्तिनीतिशाम्प्रशानानिशितनिर्भलमज्ञा परामर्शपरशुशतिकाशेषवि-
 त्त्रिणीपुत्रिभयोद्यमदुमः कल्पदुमः कन्मागतलोषानां यमपञ्जरो भीताना-
 सुषमनसाम्प्रो निज्रवैशवेदमनः गभीरो वैरिगुन्दरीसीमन्तगिन्दुरम्य
 रुरमहदृष्टिपानो दुष्टनिमहक्रियायागुदात्तनिज्रपरितचारणीकृतमनेपरगणो
 गुणपरिमातिककृष्णीकृतपरतसगराष्वादिराजो राजा कुमुमशेखरो नाम ।
 यस्य गजयाचलस्यैव पूर्वापरदिगन्तलम्भायतेर्दक्षिणोदधिबेलावनं व्यापदन्वि-
 ल्पवि कटकविलारः । येन चापयज्ञभामसंततवर्षिषु भूभृशदुस्ततिना शुवन-
 प्रकाभिनन्दिशोदयेन पुम्भयोनिनेष स्वसाधिता पवित्रिता च दक्षिणा दिह ।
 तस्य सेजस्त्रिबर्गामेधाम्य सकलगुणनिधिरीदृशी विगतलक्षणारम-
 यमागुगुणैरिव भूमवतिरासलवनिना जनानामक्षुपातधारणमैवै कामजा
 जाता माता तु मे गर्भान्तःपुत्रपुत्रं प्रमुक्त्वा गतादेवी महिमा धाम त-
 म्पर्वदना नाम । किं च ।

विषया सेपुत्रमोक्षयोर्न हस्मिन् नि साहसोपधिष्वपि
 भ्रान्ते व गर्भान्ते पर्वमुहनदीर्घमानुम रेजप
 गार्थे यज्ञाकारिकाभिरपि नो भूयस्वद' ७७७७
 च . . . तिलकमुम्भयपि विवा ७७७७७ ७७७७
 पर्वदनाकारिकावर्नाटल च' ७७७७ ७७७७७
 रसा' ७७७७७ ७७७७७ ७७७७७ ७७७७७

वामो यस्याः प्रणतिचटुलैः क्षोणिपालाङ्गनानां

कर्णोत्तंसद्भुमकिसलयैस्ताडितः पादपद्मः ॥

यस्या ललाटे सहस्रचुतित्वादस्यष्टचामीकरपट्टबन्धे ।

अनर्ति सूक्ष्मालकवल्लीणां मालारिवन्दी व्यजनानिजेन ॥

या च त्रिभुवनख्यातविद्याधरवंशसंभवा भवानीव

भर्तुरेकं शरीरमभवत् । जातमात्रायामेव मयि समस्तदैवज्ञाप्रवृत्तिः ।

लनिमित्तशास्त्रतत्त्ववेदिना सहस्रशःसंवादितादेशतया परं संमतेन

तनाम्ना सांवत्सरेण स्फुटीकृत्य तार्कालिकग्रहाणां

रिप्तुतेक्षणेन क्षोणीपतेः पुरः स्रष्टाक्षरमिदमाद्रिष्टम्—'एषा

पुण्यभागिनी माजनं भविष्यति । भूयसामुपभोगसौख्यानाम् । ईदृशी

लब्धमनया जन्म । योऽस्याः करं ग्रहीष्यति स

निविष्टविद्याधराङ्गनोपवर्णितपुण्यचरितप्रशस्तिना

कचक्रेण महानरेन्द्रचक्रवर्तिना

रसनागुणायाः क्षितेराधिपत्यं करिष्यति

नगरीनिवासिनः प्रधानपौराः परां मुदमवापुः ।

लमेव प्रत्यापण प्रतिगृहं प्रतिचत्वरं प्रत्यायतनमनिलनर्तिविचित्रकीर्ण

शुकव्रजान्ध्वजानावचन्धुः । बन्धुतेव प्रतिगृहं गृहीतविकटप्रसापनाकि

न्ती महलगीतिभिर्जगज्जगौ जनता । निष्पर्यायमाहताभिरानन्दतूर्पमंशुकि

भिरुच्चैस्त्रोऽपि चारणानामारव श्रवमि निविशमानश्चस्साउ मरविशु

ल्पदक्षेपक्षोभितकाञ्चपथ मह भुजङ्गजेन ननृतुर्नृपाङ्गणेषु गणिकाः ।

तानोऽपि नोरणबद्धहग्निबन्दनमालमुद्दामगन्धोदकच्छटाविष्टविविक्ती

नाजिरमुपगचिनमीतिकचचनुष्क पार्तिनविचित्रपुष्पप्रकरमागत्य मातुर्न

वनमनेकराज्योक्तपरिवृत पुत्रजन्ममदृशमर्तिमहान्तमुसावमकारयत् । प्र

तिक्रान्ते च दशमेऽर्शनि समागतममम्लजातिशोकः प्रवर्तितमहत्तोत्सव

ध्वगोत्राचारक्रमेण्यतिमादरो मन्त्रयमुन्दरीति मे नाम कृतवान् ।

अथाष्टमर्नादिनोपनीयमानमुकुमारावयथा चन्द्रमूर्तिरिव दूरश्रित्नी

संनेनाप्याययन्ती पुत्रेण परं पदेऽनुगम्यमाना पृष्ठतो हसिते पुत्रेण

उदिते विनोद्यमाना विचित्रक्रीडनकैः, स्खलितेऽनुभाव्य-
 नावतारणक्रमकलानि, गदिते सहासमारोप्यमाणा वक्षसि क्षितिपाल-
 केन, रक्ष्यमाणा च राज्यलक्ष्मीरिव सततमप्रमत्तैः शस्त्रपाणिभिर्वीरपु-
 तैः, शैशवमतिबाहितवती । उचितसमये च यथाशक्त्याधीतराजकन्यकोचि-
 विषासोपनिषदि नाट्यवेदे गीतवाद्यादिषु च कलामु कृतपरिचया विन-
 यनया वितुरेकापत्यया मानुर्वत्सलतया ज्ञातिभ्रमस्य दाक्षिण्यनिग्रतया
 विद्वानस्य मियंवदतया पौरलोकस्य परां चक्षुःप्रीतिमादधाना क्रमेण
 निवारणविषयुक्तरागिमिथुनानां संतापकं दरिद्रकामिहृदयानां भ्रसापकं
 वृत्तपापामप्यापक्रमशेषविभ्रमकलानां ससद्बोधतपयोपरं वर्षासमयमि-
 द्यसौतसां विस्तारितकुमुदविशदलितं प्रदोषागमं लावण्यचन्द्रोदयस्य
 प्रकृतारद्वितनप्यसरणिं क्रीडारामं विषममाणस्य पुलकजाड्योत्कम्पादिवि-
 षारबहुलं शिशिरावतारं तरुणजनहृदयतामरसानां प्रपञ्चितचतुरोक्तिम-
 दूतं मगलमताया उदीरितोत्कलिकासहस्रं प्रलयकालं रागजलधेरङ्गीकृत-
 वती नवयौवनावतारमङ्गैः । सर्वदा च विस्तारितकलाशास्त्रविनोदेन सदृश-
 यसा सदृशरूपलावण्येन सदृशवस्त्रभूषणादिवेषपरिच्छदेन मियवादिना
 नैदग्धेन क्षिग्धेन सधीचीजनेनामुक्तमनिधिरविदितप्रणयिसार्थमार्थनाभ-
 दुःखान्यनुभूतभोगचिन्ताज्वरजागराणि धृतिमयानीव निर्धृतिमयानीव
 निचिदिनान्यनैशम् ।

एकदा च प्रदोषसमये निजपातादस्य शिखरशालायां प्रमुष्ठा-
 माहतानेकपटदक्षडरीमृदङ्गशास्त्रकारमुखरेण भवणहारिणा दिव्यतूर्य-
 नेनादेन निद्राममुषम् । उन्मीलितलोचना च सहगैव गुरविमानसंनिभस्य
 मस्रलोहेसिशिखरोज्जतेरतिविपुलावकाशोदरस्य साक्षादिव दिवसकरम-
 डलस्य सत्कालसनिहितपन्नगेध्वग्धामपवने रसातलान्मर्त्यलोकमानीतस्य
 क्रमपि विस्रयनीयाकृतेर्मणिशिलामयस्य त्रिनवेदमनः कोपैकदेते निष-
 णमासन्नवर्तिनीभिरूर्ध्वसिताभिश्च बातायननिविष्टाभिश्च गृहीतचिन्ता-
 गीनाभिश्च शनैः कृतमिथःसंलापाभिश्च माध्वमनिरङ्गरीरवेष्टाभिश्च
 वनशब्दभ्रमणसावधानाभिश्च वामहस्तपर्यन्तवदनव्यञ्जनव्यञ्जितविषद

अपि कलिङ्ग-वङ्ग-अङ्ग-कौशल-कुट्टतादिदेशस्वामिनामवनिपालान्
 मिन्दुलेखा-लीलावती-मालतिका-मदनलेखाप्रायाभिराख्याभिरधिगत-
 प्रख्यातयो देशान्तरेषु दुहितरः । इत्यभिधाय तूष्णीमास्थिते तस्मिन्
 राजा स्मेरतारकः सविस्मयमालोक्य तां समस्ता अपि प्रत्येकं कन्यक
 मां च किञ्चिद्वलितकन्धरो नातिनिष्ठे समुपविष्टामुत्कृष्टवमनालंकारभू-
 पितविग्रहामग्राम्येण मण्डनप्रकारेणाकारेण च परं प्रमाधितामितस्तनो
 ऽभिव्यज्यमानजरसि प्रौढे वयमि वर्तमानाभेका विलासिनीं सपरिहासम-
 बोचत्—‘चित्रलेखे, त्वं हि वत्सायाः पद्मलेखायाः परं प्रसादभूमिः
 प्रधानसैरन्ध्री स्वकर्मकौशलेन कृत्स्नेऽपि जयगतिलब्धजयपताका जानासि
 विविधाभिर्भङ्गिभिरलंकर्तुमित्यनेकशः श्रुतमस्माभिः । अमूलमग्नं कामर्णं तव
 प्रतिकर्म किमपि सुभगंकरणमङ्गनानाम् । तथाहि—प्रसादपरया त्वया
 रचितचतुरप्रसाधनाः परिणतवयसोऽपि सद्यस्तरुणता प्रतिपद्यन्ते । प्राग्-
 पत्या अपि पराजयन्तेऽन्तःपुरिकाजनस्य रूपम् । कुरूपा अप्यप्सरायन्ते
 स्त्रियः । वचनचातुर्यं तु ते जन्मान्तराभ्यस्तमिव शरीरेणैव सार्धमाविर्भूतम् ।
 अर्भकत्वेऽपि भुजङ्गजनगोष्ठीषु परां प्रतिष्ठामागतासि । प्रागल्भ्येन स्वभाव-
 मधुराः सर्वजनहृदयहारिणः क्षणमात्रपरिचितेऽपि जने जनितविश्रम्भाः
 कस्य नाम न विस्मयमावहन्ति, कं वा विधेयं न कुर्वन्त्यपूर्वाभिर्भङ्गिभिरुद्भा-
 सिताः पदे पदे तव विनोदकथालापाः । कथयामि वाग्मिनि, विवक्षितम् ।
 या इमाः पवनगतिना संप्रत्युपदर्शिताः, का इमाः कन्यकाः खलु नि-
 खिला अपि भारतक्षेत्रदक्षिणार्धमध्यमखण्डवासिना मण्डलपतीनामात्मजाः
 कथंचिदवगतस्वरूपैरेवं रूपवत्य एवं कलाकुशला इति पूर्वमेव निवेदिता
 विद्याधरैरानीताश्च संप्रति कुतूहलतरलितैरलंकर्तुमियं यात्रोत्सवम् । अत्र
 चास्य भगवत्श्वराचरगुरोरभिपेकमङ्गलानन्तरमेव प्रवर्तयिष्यन्ति संगीतकम् ।-

∴ प्रसाधय, यथैताः शिथिलयन्ति स्त्रीस्वभावसुलभं साध-

... आसादयन्ति परत-

... दूरीकृतं प्रमोदम्, गृह्णन्ति महाजनसमा जलजा स्तम्भित लास-

... अवतरन्त्यनाकुलाभिरङ्गयष्टिभिरङ्गीकृतशृङ्गारचैष्टारङ्गभू-

पस्य राज्ञः परमसंमतामतिप्रगल्भवचसं वसन्तसेनामिधानां विद्यानि-
नीमवदम्—‘सखि, निवेद्य यथावृत्तमद्यतनमल्लहृतान्तमस्य महाना-
गस्य’ इति ।

अमापत च सा—‘भद्र, किं कथयामि । ममाजनमयं जनो भवत्समीहि-
तावेदनमुखस्य । न हि सा भाग्यसंपन्नम, ययास्य भवत्स्वामिनो मनोमि-
मतमर्थं साधयामि । अथैव रात्रावियमिहानीता नायिका नः केनापि ।
असावपि दिगन्तविस्त्यातयशसां महामण्डलपतीनामात्मजः । सर्वोऽपि वै-
देशिकः कन्याजनस्त्रिभुवनातिशायिसौन्दर्यसंपदे । तदृष्यदृष्टपूर्वं रूपमिव
नृपकुमारस्यास्य दिव्यं देवतायतनमस्याः । कथमेतदीयान्विशेषानवग-
च्छति । कथं चास्य तव नायकस्य प्रवेशे नितान्तमपि सस्पृहामार्गमुपदि-
शति । किं च संप्रति गता तावदन्यचिन्ता । आत्मापि चिन्तो वर्त-
तेऽस्याः । किमत्रैव जलघौ कालमतिवाहयिष्यामि । किमतोऽपि दूरं या-
स्यामि । किमन्यदीयावासविहितस्थितिरनभिप्रेतमात्मनो दशान्तरमनुम-
विष्यामि । किं वा भूय एव स्वमावनं नेतव्या । को हि जानाति सम्यग्दे-
वगतिम्’ इत्युदीर्य तूष्णीमास्थितायां तत्र कृतविलशन्तितो नायिकः स
तमवादीत्—‘कुमार, स्थितं तावद्देवतादर्शनम् । असौ तु दूराकृष्टधन्वना
कुमुमकार्मुकेण महर्शनेकशरणः कृतः । तेन विच्छिन्नान्छितार्थविरसे-
नापि वचसा श्रुतेन मनागपि न सेदमवहत्, प्रत्युत तदेव बहमन्यत’ ।
स्थित्वा च क्षणं स नायिकः पुनरवोचत्—‘युवराज, दृष्टेयमदृष्टपूर्वा
मानुषैरमरसन्ननिवासिनामपि विस्मयकारिणी भूमिः, अवलोकितानि क-
ल्पलतावनद्विद्रुमपादपानि वनानि, वीशिता दर्शनेनैव सर्वहृदयं संगव-
दृद्ध्यन्द्रोदयशरितचन्द्रकान्तकन्दरानिर्जरसहस्रकल्पिनाकालदुर्दिना महा-
गिरेरस्य मानवी निवृत्तकौतुकैरपि । किमद्यापि विलम्ब्यते । प्रसादयानः
प्रतीपम् । पृष्ठतस्त्वामनवलोकयन्नाकुलो मविष्यत्यशेषः परिजनः । विक्रवन्-
मुपयास्यन्ति सेवकाः । तदद्यापि यावत्प्रयाणवेदनिःसृष्टो राजकुलममात्य-

१. ‘सर्पहरवमगवरद्वरः’ इति पाठे ‘सर्वेना हृदये यो ज्वरम् दृष्टिं विषयानि
नश्यन्ति’ इत्येते भवेत् ।

लोको न याति, यावच्च वृत्तान्तमुपलभ्य भवतः सर्वतो जा
प्रभावन्ति भूमिपतयः, तावदतर्किता एव गत्वा समाश्रयाम
इत्यभिहितः स तेन मत्संनिधिपरित्यागकातरो न किञ्चिदस्व
दात् । पुनः पुनरनुवध्यमानश्च मधुरमधुरे भ्रुवोः कपोलयो
कृतासङ्गमाकृष्य कृच्छ्रादिव मुसाद्यधुस्तदभिमुखोऽभवत् ।

अभापत च मन्दम्—‘सखे तारक, प्रतीक्षस्व तावत्क्षणमेकम्
बलवदस्वस्थं मे शरीरम्, प्रवृत्ता शिरसि वेदना, दृढारम्भा
जृम्भते निकामं रणरणकद्रायी केनापि कारणेन दारुणावेगो
यतोऽभ्य विनोदनायासिलेव प्रचुरकर्पूरचन्दनप्रायपादपच्छाय
देशे मुहूर्तमेकमवस्थातुमभिलषति मे हृदयम्, तथापि त्वं प्रम
भिदधाने तस्मिन्महाभागे स भूयोऽप्यभापत—‘कुमार, यद्यहं
युज्यते निमेषमाश्रमपीद स्यातुम् । अतिबहुदोषमत्र प्रदेशे
नम् । एष च व्याधिरनावेदितोऽपि विदितो मया । निदानं चा
तम् । अत एव प्रतीकारहेतोः स्थानान्तरमितस्त्वां नेतुमिच्छामि
कर्पूरचन्दनच्छायशिशिरः प्रशामहेतुस्त्वया परिकल्पितः प्रदेशः,
तव शरीरसंतापस्य सन्निपातञ्चरस्येव सुतरां संतर्पकः प्रकारान्त
यितव्यः । तद्वृत्तावेगेन । यथा सामर्थ्यमवसरेऽस्य यत्नसहमेव
प्यामि’ इत्यभिधाय तन्नपानतवदनमप्रकटितस्मितः स्थानादचाल

प्रस्थिते च तस्मिन्नरनिपरिगृहीताहमनवरतपरिवर्तितकन्धरस्य
सदैन्यमिव मनु स्वमिव सप्रार्थनमिव सात्मसमर्पणमिव मदीक्षण
वारमनिमेषतारक, चक्षुरवनिभृत्कुमारस्य तस्य त्वरावता चित्ते
यन्ती स्थित्युपायान्बलवदनुगमप्रैरिनाप्युदामीनेव ता वन्सतं
वोचम्—‘मस्ति निषिद्धोऽपि जाल्म प्रस्थितोऽयं जालक ।
पुरतः प्रार्थनामकृतार्थ एष मजनि राजपुत्र । तन्निबन्धानिधा
विदंतौ (!) स्थिरीकुरु तावदावदेति प्रवेशमार्गोपदेष्टा कोऽप

तायतनात् । अन्यथा महन्मालिन्यमायातमस्माकम्' इत्युक्त्वा च स पुनस्तमारभत वक्तुम्—'अहो कर्णधार, विगतकर्ण इव गाढमस्वस्थमनम कथयतोऽपि स व्यथां निजावस्थामस्य पृथ्वीपालसूनोरनाकर्ण्य वाचं प्रचलितस्तूर्णमेव केनापि हेतुना त्वम् । एष च पयोराशिरत्र क्षणे विजृम्भमाणसमाधिकाम्भःक्षोभ इव दृश्यते । यतो विततदुर्वातताडिताभिस्तरङ्गततिभिरुत्सङ्गिता गन्तुमनिच्छतीव दोलायते तवेयं यानपात्री । तद्यदि करोपि मे वचनम्, आलोचयसि नीतिमार्गम्, इच्छसि कुशलमस्वात्मनायकस्य, तन्निवर्तय तावदेनम् । प्रसादय च विस्तरेण स्तावकैर्वचोभिः । आनन्द च समस्तमास्ते मनसि यद्विवक्षितम् । इयं हि तव गोप्रदेवता सर्वकालमेवोपासनीया, विशेषेणाद्य विषमजलदुर्गपतितस्य । किं च प्रतीक्षसतावत्प्रसीदन्तमुदधिम् । अतिवाहय वहन्तमेतमशुभं मुहूर्तम् । आसादयोपजायमानं मनोज्ञं शकुनम्' । अथ निशमिताखिलस्वन्मनोदुःखसंजातकरुणया कृतानुग्रहोऽनया 'गच्छ निर्विभ्रम्' इत्यभिहितम्रया शीघ्रमेव तां नावं न्यवर्तयत् ।

अभाषत च सप्रश्रयो वचनम्—'आर्ये, कालोचितं कृत्यमुपादिशन्त्या त्वया किमप्यनुगृहीतोऽहम् । को हि भवन्तीं विहायेदृशं वक्ति । कगोमि सर्व यत्त्वयाद्रिष्टम्' इत्युदीर्य घटितकरसंपुटः परस्परमुत्प्रहितकौलुकस्मेरतारकाभिर्भुग्धो वराक इति शनैर्मुवाणाभिर्दृश्यमानस्ताभिरसात्सदृचरीभिरुच्चोच्चारिताक्षरेण वचमा वक्तुमारभत—'तामात्मना वन्दे विदुष्टदुस्तरास्माद्यमनविषण्णमनसा निमर्गकरुणाद्रैगन्तःसौहार्दमनुरुध्यमानया परोपकारविनिर्निविद्धावधानया निवर्तितो गमनादेतया मान्य याप्रवर्तितश्च नि सामान्यया स्वामिभक्त्या वक्तुमिच्छति किमप्यथं भृत्यपरमाणु 'मा कृथा. पृथुश्रोणिनरत्न इति जाह्न्योपहत इति जालिक इति प्राभ्य इत्यवजाम । नाहमीदृशः प्रियदर्शने यादृशं पश्यमि माम् । अपेक्षारोऽह गवंधीवंगणाम्, पीप्रहरो नृन्दक्षिनाम् । जानाम्यहमनेकप्रकारा

साधयिष्यामि शार्ङ्गम् । केवलं महाग्मानमेनमुद्रेगाणां मणिं वायुयिष्यति ।
 मयं च केन्द्रंभीरिना पतिष्यमि । पश्चिमजन्मी च दूरगर्भं मध्यम्य-
 पिष्ठानारं चानाग्नीहोत्रं पुरुषमात्मारित्रनम्यापि शोष्णतामुपदास्यामि । शौद्धं
 च सपुत्रो यकतो कटोरनामूर्ध्नुमनामकुलीनतामनेनतां प्रहानयिष्यमि ।
 प्रवर्तिता च गुरुभिर्भूद्देवानेरनिच्छन्त्यपि पतिष्यमि जगत्प्रदेन्दुनाहोः
 कस्यापि प्रान्तभूमिः निर्गमि । करिष्यमि विंशत्यहोनापि निजुनेन
 विधिना विनिर्मितं महागुणरत्नाना पात्रमुदधिपात्रेषु विदि(हि)तविशम-
 मतिचास्तया श्रद्धाभंगनाकमात्मनः शरीरव्यापम् । आमादयिष्यमि च सप्त-
 दश्या भेदनायचनादोषेण मग्नवर्मेनिन्धेननामिना पश्यमाना भेदाहिन-
 करोपद्रवपीडिताल्पदिवसैरेयोपजातजराविनाशम् । तदेवं स्थिते यद्यपि-
 मतभेदेनेपथ्यमनुरुष्यमे, मम प्रार्थनामनुकम्पमे, महाभागमेनं सोपयोगा-
 त्करोपि निजगुणान्, आलोचयम्यात्मनो निर्वाहम्, विभेषि भाविनो
 व्यसनात्, अपेक्षसे जनतः मायुयादम्, इच्छसि कनकपट्टरन्धम्, तद्विजासिनि,
 मा विपेदि द्विधा स्व(?)म्, आश्रय स्वयंवरपथम्, मानयैनमभुष्णना-
 र्णेण, भव यात्रोन्मुखी, प्रवर्तस्य सहिता समस्तेनात्मपरिच्छदेन, गच्छ
 निर्विघ्नमस्यैव रक्षिता भेदीक्षितः प्रभावेन, लह्य निराकुल्या देशकाल-
 ज्ञेन सूक्ष्मदर्शिना छिद्रावरणचतुरेण चारित्रवता प्रतिश्रुणं विनोचमाना
 मया नदीनामीशम्, प्रविश निरन्तरच्छत्रसण्डच्छादिताम्बरैर्नृपतिभिः
 परिवृता सर्वतो दक्षितपताकाडम्बर शिविरम्, कुरु कैरग्रहणोत्सवान-
 न्दिताभिः प्रधानदामीभि पर्यन्तेषु सचारितचामरा केन्द्रलेखालकृतेन
 मुखेन संकङ्कणा कौतुकानि, भव महानरन्द्रपोतैर्भ्रणयिनी, प्रतीच्छ पूर्णो-

१ उद्रेग एवावने प्रवलावनेध २ क जल तस्य दप, कानध. ३ दशनाः
 पवेताड्ढिमिर्वाप्रगतप्रदेशाथ ४ नः प्रवतस्य वा. ५ निष्फल विपतफलक वा.
 ६ विविध लसन विघ्नमथ ७ केतु मीनाभ्य च ८ ममानधीनता कानवशता च.
 ९ बडवानलेन विरहेण च १० महतामहाना मकराणा चोपद्रवेण महता चन्द्रसो-
 पद्रवेण च. ११. कल्याणार्ति शरीरनेपथ्य च १२ राज्ञः १३. राजप्राश्रभाग-
 पाणिध १४ मालोपभागमण्डनार्थं चन्द्राकार लेखा कियते १५. 'कङ्कण करभूरणे
 मण्डने हन्ममूत्रे च' पानोयकणसहिता च १६ प्रवहण कुमारध

पदविशेषः सा विभिः सादागुपनीताः पदे पदे समेषुकरणाः कुमुदातत्रः,
 पत्र निरागुप्यनारभोःसदात्, प्रवनेष साङ्गताद्दमानवृत्तुनितम्बकलर्षा
 हीनानुमुदागंक्षित्तघो(गो)नोजनानु बेतानदीपु जलकीडाम्, उपरि
 विनविद्वान्निर्गता न मंघर म्यमनेनोपदिदयमानमार्गा निगर्ग-
 जिनिरेषु कारिगतेषु सुवेन्मयोपान्नर्षितपु वेत्यावनेपु । किं वानेन
 वृत्ता । प्रभुग्येष भृत्यनागुपनीय गदिनः समस्तोनात्मविषेन तत्र समर्पितो
 मया । ब्रुह स्वर्गतिमोक्षितम्' इत्युदीर्ष्य कन्धर्गानिदितपाणिस्तं मे नृपकुमारं
 चरणयोत्पानयन् ।

अथो तु कृत्वा प्रणतिमुत्तमितवदनो विनक्षया दृष्टा विनोक्त्य मे
 सुम्भुद्विजदानः सविश्वामगुहामिनेन भीत्यारविन्देन तादयित्वा शिरसि
 तमशोचन्—'सुम्भ, कस्यास्त्वया कारितः प्रणाममेवमत्यादरेण । का
 चेषमन्यतो मुगनिवद्वकगसांपुटेन प्रमादिना भवता, मां प्रसादयितुमिद-
 मेतावदनिवद्वमगिटितं स्वया । जानामि सां क सा विष्ठति' इति मुवाणं
 ममन्तुंस्वनिवद्वदासोद्गमः न नाविकयुवा पुनरवादीत्—'कुमार, दोष-
 प्राप्ती शून्यहृदयश्च स्वमिति निश्चिन्तं मयाच, येन सर्वदा प्राकृतलोहस-
 हवामिनः प्रकृतिमुग्धस्य ममाप्युचितकारितां विचारयति । एतामपि
 पुरन्धितर मत्यशदेवी यमादिना का त्वयेयमिति वृष्टसि । अहो, साल-
 स्मामनो देहि दृष्टम् । मद्दटंमवावेदयामि । येयमभ्यर्ण आत्मो नौरैतिरूप-
 धारिण्यवनिपालनन्दनी, मा त्वदर्धे मयेन्धमभ्यर्धिना । त्वमप्यस्या एव
 पाठयित्वा चरणयोः गह ममन्तेनात्वा(त्स)विमवेन भृत्यता नीतः, न
 कस्याधिदन्वस्या' इति गदन्त च न सहाममाकृष्य भाविततदीप-
 वकालापमनातहर्षं मनष पुन पुनर्गच्छितत । अहं तु प्रकृतिमुग्धापि
 वे(ने)नानिमित्तदक्षितादरेण तस्य क्षितिपगुनोन्वर्थावधेन महमालिङ्गनेन
 मिजहृदया विहस्य चिन्तितवती—'अहो ममस्तोऽपि कर्णधारस्यास्य
 मध्ययोजनोऽयमारम्भ । तथा हि—पूर्वमेवाम्य मेदिनीपालगुनोः प्रक-

१. मधुकरा. प्रमता, उरवा चर्षापला २. स्तितः पटी वस्ता, सिद्धय.
 ३. अतिरूपपाणिनी नो, श्री आकयो ततिरूपपाणिनी वा

र्पमागतमुपलभ्यानुरागमप्रयुक्तेनाप्यनेन प्रकृतिदुःप्रवेशे त्वदीयमननीति
 देवतागृहेऽत्र प्रवेष्टुमयमिच्छतीति मे कृतं दौत्यम् । ततः 'प्रतिपाल्य
 क्षणमात्रम्, अत्र क्षणे बलवदस्त्रस्थं मे शरीरम्' इति निषिद्धगमनेनापि
 विदितो मयायं तव व्याधिः । अहमेवैनमपनेप्यामीत्यभिधाय मर्तुर्वलात्
 चलितेन कृतनिवारणाहमेतदार्थिनीयमिति निश्चिता पश्चाद्दूस्वन्तसेना-
 चनमवलम्ब्य तूर्णमेव विनिवृत्तेन प्रस्तावमुपलभ्य नौप्रसादननिभेन प्र-
 र्तिता बहुलप्रकारम् । तथा हि—नानीतमात्मनः प्रार्थनालाघवम्, प्र-
 शिता निजनायकस्य गुणाः, दूषितमन्यपक्षाश्रयणम्, कृतं मनोपलोभनम्,
 व्यामोहितः पार्श्ववर्ती जनः, न जनितं कस्यापि वैलक्ष्यम्, अभिहितमना-
 कुलेन सर्वं सविस्तरमात्मप्रयोजनम्, समर्पितो निरपवादः स्वामी । सर्वथा
 कृतार्थ एव पार्थिवमुतः, यस्यात्यन्तदूरवर्ती प्राकृतजनोऽप्येवंभूतः' इति
 विचिन्त्य भूयश्चिन्तितवती—'अनेन तावन्महात्मना कृतं स्वामिभक्तेरात्म-
 बुद्धेश्च समुचितम् । मया तु किमिदानीं कर्तव्यम् । यदि तावदस्य वचनमनु-
 वर्तमाना नरपतिकुमारभेनं समाश्रयामि, ततः स्वापत्यदुर्विनयजनितो-
 द्वेगस्य । गुरुजनस्य क्रोपोत्पादनादधर्मः । अथ विभ्यती तस्मादबधीरयामि,
 ततोऽस्य जातिमात्रव्यवाहितस्य प्रज्ञानिधि(धे)र्महापुरुषस्य प्रथमप्रणयम-
 ङ्गोऽस्य चात्यन्तमनुरक्तस्य राजसूनोर्विमानना । यदि पुनरयं मत्प्रणाम-
 विफलताजनितवैलक्ष्यः सविधवर्तितोऽस्यापि नाविकजनस्य लज्जया जल-
 निधां पतति, तत्र पातकमनेकेष्वपि जन्मान्तरेषु याति प्रशमम् । तदलम-
 तिभूयसा विचारण । स्वीकरोम्येनम् । अविरुद्धो हि राजकन्याजनस्य
 स्वयंवरविधिः । कथं पुनरेतावतो जनस्य मध्ये वर्तमानया हासकरमेतस्मा-
 दसं कर्तव्यम् । कथं च दुर्गन्धयायमनुगन्तव्यः । किं वानुगमनेन । दूर-
 स्थिताप्यनुपलक्षितानेन सहचरीलोकेन । केनापि विधिना नयाम्यात्मान-
 मस्य कलप्रभावम् । अप्राप्तसगमयापि वरमस्य भुवनश्लाघ्यसंबन्धस्य सर्व-
 गुणनियोगादिनीशब्द ३४ । न मूढमनसान्धेन सहितयोपभुक्तमानम्
 १०.३. २ इति चिन्तयन्त्यामेव मयि तस्माज्जिनालयादनुत्पन्नोदारवे-
 षी दर्शनीयाकारेण रुषिर्वागमा वामभुजनिवेशनिश्चलमनुलेपनपूर्णपर्ण-

पुटसनायमभिनवं पुष्पपटलकं दधानेन देवलकदारकेणानुगम्यमानः तप-
नेरेगनाया राजपुरुषः समेत्य सादरमवासीत्—‘मलयमुन्दरि, गृहाणे-
दमानीतं मया जिनप्रतिमासमालभनावशिष्टमुत्कृष्टपरिमलमखिलजनह-
ष्टिहारि हरिचन्दनम् । चन्दस्य तिलकविधिना । यधान चैतानि
भगवतः पूजार्थमाहृतानि दिव्यतरुकुमुमदामानि शिरमि’ इति गदिते तेन
सत्वरः स देवलकदारकः समुत्सारितार्द्रकर्पटाच्छादनं पुरो भे पुष्पपटलक-
मकार्षीत् । अभाषत च ह्योत्सेकैर्वचोभिः—‘आर्ये, संप्रत्येव नृत्यन्त्यास्त-
वातिरमसेन सारसनामध्यसथा समुच्छलित एष पद्मरागः । तद्गृहाणेनम्’
इति पुनः पुनर्भाषमाणं तथैवाभिमुखमपितेक्षणा तस्य नाविक्रपतेर्विदस्य
सावज्ञैव तमवादिषम्—‘भद्र, किमहं न शृणोमि, येन भूयो भूयस्त्वमे-
वार्थमावर्तयसि । सर्वमवधारितं ते वचनम् । अङ्गीकृतध्यायं नोपकः । किंतु
तिष्ठतु तावद्यावद्दहमिदृस्था । स्वस्थानमुपगता तु कौश्यामध्यमागतं प्र-
हीष्याम्येनम्’ इत्यभिहितो मया स तूष्णीमभवत् ।

ततोऽहमादाय तस्मात्पुष्पपटलकादेकमतिमनोहरं करान्यां कुसुमदाम
किंचिदवनमितपूर्वकाया समुद्रपूजाश्वपदेशेन तस्य प्राकारतलवर्तिनो नृप-
कुमारस्य कण्ठदेशे न्यवेशयम् । उपरि कीर्णहरिचन्दनद्रवायां च मयि स
राजपुरुषस्तेनानुलेपनेन तासामसदामस्तवर्तिनीनां राजकन्यानामलिच्छले-
स्वामु तिलकानकार्षीत् । अहमपि स्वहस्तविरचितविशेषकैकस्याः सविध-
वर्तिन्याः कन्यकायाः करतलादादाय वदनावलोकनव्याजेन मजिदर्पणम-
न्तरितपार्श्वपरिजनदृष्टिपाता तिर्यकप्रवर्तिनेन चक्षुषा तस्य तक्षणोवज्रात-
द्विगुणसौभाग्यमङ्गलेखालावप्यमसिलमप्यपास्तशङ्का पुन पुनरापिषम् ।

अथ प्रीतिपुलकितननु स पृथ्वीपालननय स्तनकण्ठावलीम्बरत्करारि-
तेन पुष्पदाया तत्र क्षणे साक्षादवामपाणिप्रदणमात्मान मन्दमानो विदस्य
किंचिद्विहितनतिमात्मनः प्रणयिन कर्णधारमब्रवीत्—‘तारक, किर्माश्यमे
धारंवारम् । अस्याः राज स्वण्डमपि मया न विमज्जनीयम् । यदि पुन-
स्त्वाभिलाषोऽत्र, तदिमाभेव भङ्ग्या कयापि भूय धार्थ्यमवेदशीयवरा

कल्पमिदं नैनापरिवृष्टं हृदययोगम् । कुरु चमूपुरःपरानमात्यमामन्त-
 पन्तकादधान् । जामादय गटादधिक्यं कुलीनेगेषकप्यूहम् । संवाह्य
 हृदयकदानेनामपट्टदण्डयात्राकारिततन्म्वलमनीकदुर्बलमोकम् । आलोक्य
 स्मरिभूमेव गन्वा तातम् । अर्पय द्वीपान्तरजपाश्रितं तदधिकारिभ्यः कृ-
 प्यमप्यनगर्भं कृत्वा कपने न्यम् । उपनयावितम्बमम्बाजनस्य यथास्यम-
 हितं जामभिरिदस्यमकलदृषानिश्चयमुक्ताफलविभूषणं भूषणकलापम् । म-
 रितर दयायोग्यगुह्यतारातिनगतलुण्टायुलुण्टायकैराहृतानि प्रशस्तता-
 रीपत्रविन्यमलोचमलेमलिपिविशेषाणि विपटीकृत्य पण्डितेभ्यः समस्तानि
 पुस्तकारणानि । अपरमपि मत्कृत्यमवधार्य निजयैव प्रकृया कुरुष्व निःशे-
 वम् । मया तु न प्रदेशादिनः पदमपि श्रुतीपं गन्तव्यम् । यच्चित्तोऽहमत्रै-
 वानया । सम्भारद्वयीनिविडसंदानितया क्तेणुरिव कण्ठरज्ज्वा स्वयंवरण-
 मालया न नाक्तोपि श्यप्यधनविबोद्धतिमां कन्धरपद्मां यन्तुलोकं तं
 हृदम् । तदेष चदो मया मे पश्चिमः मार्धनाञ्जलिः । न धार्यः कार्यवेदिना
 मम स्कन्धादारगमनायानुबन्धः । किं चोद्देशापहतकैलत्रेण निरैकलश-
 क्षधारिणा विपक्षपक्षप्रतीकाराशमेण नीति मापि साध्यं मया, यस्माद्भूते-
 नापि तत्राकृत्रिममियतमानुगमस्मरणदारुणककषदारितहृदयमर्मणा द्वि-
 त्तरेव दिग्भैः प्रवागनीयाः प्राणाः । तद्वरमिहैव दिव्यदेवतायतनसंपर्कपूर्ते
 निरुपहतपापसि ममन्मप्रीहमवलोकयन्त्याम्नानि तानि मदनुरागललि-
 तानि मुहुमुहु प्रतिफलितया भिन्नफैलिनीन्या(दया)भावदातया तस्याः
 शरीरलनया कृतावगाटे वार्दिनीवर्तश्रो(भो)नसि मियाबाहुपाशमिव श-
 मितवेदनं तथानेन वक्षमा कुसुमटाम वक्षकमनेककल्मष एव मयीम-
 लीममानाममीषा कृतो मोक्ष' इत्युदीर्य विहितार्णवप्रणामः 'हा हा कुमार,
 किमिदं स्वयारब्धम् । अन्धमल माहमेन । विरम मुहूर्तम् । आकर्ण्यै वचन-
 मस्माकम्' इति निवार्यमाणोऽपि तेन प्रणयिता कर्णधारेण जलनिधा-
 वारमानमक्षिपन् ।

१ पक्षान् २ 'कथमत्र' इति स्यात् ३ पाठे अन्तिके च ४ भार्या दुर्गिषान
 च. ५ व्ययं फलवर्गद्वित च ६ 'नीतन्ताप किं साध्यम्' इति स्यात्. ७ त्रियक्तुः

पुष्पमालाम्' इत्यभिहितोऽसौ सदुःखमवदत्—'कुमार, कमहमिह मादे
 विफलतां गतः स तावन्मम प्रयासः । सहैव परिजनेन सा तव प्रणयि
 स्वशक्त्या तिरोधाय पश्यत एव मे नीता कैश्चिदपि मायाविभिः । इ
 स्थितस्य ते हस्तगोचरगतां करिष्यामि तामिति न पूर्णा मे मनोर
 क्षीणपुण्यस्य' इति । अहं तु तच्छ्रुत्वा 'हन्त, किमनेन नर्मणा मापितमिदं
 उत कथंचिदुत्पन्नविभ्रमः । सत्यमेवैष मा न विभावयति, तेनैतदभिध
 इति चिन्तयन्ती दृढानुरागनिश्चलमाकृष्य तस्य क्षितिपसूनोरानना
 समन्तादवेक्षितवती ।

दृष्ट्वा च तत्क्षणमेव तत्प्राकारशृङ्गमुत्सङ्गमिव हिमगिरेरक्रमोच्छिन्न
 ल्यलतावितानं ताभिरवनीपालकन्याभिः शून्यमुत्पन्नसाधवसा शक्ति
 मोहमगमम् । उपलब्धचेतना च चिन्तयन्त्यनन्तरमेवोपजायमानमात्मनो
 पहरणसदृशं नरेन्द्रसूनुना सह वियोगमुद्वेगाग्निनिमग्नदेहा यावद्रतिबाहयति
 क्षणमात्रम्, तावत्सोऽपि नृपकुमारः प्राकारशिसारमबलोरुय निर्जनमर्त
 तोदीर्णशोकः शीर्णतरुरिवातिर्तूर्णधातापनीतजीर्णपर्णनिवहः सहसैव वि
 च्छायतामगच्छत् ।

दृष्ट्वा च तन्मया स्वहस्तारोपितमुरस्थलावलम्बि स्वयंवरदाम सुग
 दास्कन्दितो हर्षविषादलज्जादिभिर्भावैः कृताकारसंभृतिः स्थित्वा क्षण
 काण्डविफलीभूतनिजसमीहितविषण्ण तमात्मनः प्रणयिनं नाविक्रमुदा
 मवदत्—'तारक, किमर्थं विधादमि वृथा । कलवात्र दोषः । किं करो
 मन्तमवहितोऽपि पुरुषश्चलवपुषा प्रकृत्यैव मामिनाम् । कृतं स्व
 यत्कर्तव्यम् । आविष्कृत खेदस्य भक्तैर्मयुक्ततायाश्चैषा क्रमः । प्र
 पिनो मर्निविशेष प्रकथंम् । आनाममार्थिमप्रयत्नेन कार्यमारम्भम् । आ
 दितो हलयेवानुदुःखं मे कन्यारत्ननाम । यत् पठितोऽप्यमी
 शरिति विधातन्माद्वयानुस्मद्भार्ययोपशान्तपुरुषकारस्य दोषाभ्यम्
 न ते बुद्धिगुणस्य । नदन्मनुनापेन । गच्छ स्वभोभिर्निजसहायैः म
 न्यावाम् । काव्य किंशानयोपायोऽनेषु दृष्टानिर्वाञ्जमुत्रपराकृमाना
 तुजाविना ज.वनमृदणम् । दणयनिर्देशेन मे स्वदेशमुद्दिश्यपुनैव प्र-

दानवैरिणोऽपि तद्वदं हृदयार्थानम् । पुनः चतुर्गुणानामव्यग्रायन्त्र-
 हण्यकारवान् । एतन्नाह गताय विद्वन् बुद्धीमतेष्वप्युदम् । गेवाहय
 एतन्नाहानेनाम्नाहृदाहृदासाव दिग्गताम्बुजानीवदुर्बलौहम् । आनीकय
 मृत्तिलोहं मन्दा लालम् । अथैव हीवान्तरजयादिने सदधिकारिभ्यः कृ-
 त्वाप्यन्तःपुरा कृत्वा चयनं कृतम् । उपनयाविरलम्बमन्दाजनाय यथात्मम-
 द्विर्न मन्दाविरिहृदयमवन्नुदाकिचयमुत्पापकदिभूषण भूषणकलापम् । म-
 विता कदादीम्यमुत्तनायातिमगात्पुण्ड्रापुण्ड्रायकैराहृतानि प्रगल्भता-
 रीपविरिभ्यःपञ्चमतेहृदि विविशेषाणि विण्डीहृदय विण्टठेभ्यः समलानि
 गुणवन्तानि । अपरमधि काकुत्स्थमहधायं निबन्धैव मगदा कुरुष्व निःशे-
 षम् । कथा तु न प्रदेयादितः पदमवि प्रैतीर्षं गन्तव्यम् । यच्चित्तोऽहमत्रै-
 तन्नथा । तावत्तदीनिविहसंदानिगया क्रेणुरिब कण्ठरज्जवा स्वयंवरण-
 वाक्या न दातोमि श्रेयधनमिबोद्धृतिमा कम्परवदा वन्धुसोकं सं-
 हृतम् । तदेव वदो मया ते पश्चिमः मार्थेनाग्रनिः । न कार्यः कार्यवेदिना
 मम स्वन्धावारगमनायानुबन्धः । किं चहिदेयापद्वनर्वे उत्रेण निष्कलश-
 क्षधाणि विवक्षयसप्रतीवागक्षमेण 'नीते मापि माप्ये मया, वलाद्भूते-
 मावि तत्राहृत्रिमिममतानुरागकारणशरणकक्षधारितहृदयमर्मणा द्वि-
 धरेव दिवसे प्रवातनीया प्राणा । तद्वमिदं दिव्यदेवतायतनसंपर्कपूते
 निरुपहनवाप्यसि समन्मयमीहमवलोक्षयन्त्याम्भानि तानि मदनुरागलठि-
 तानि मुहुमुहु प्रतिफलनया मिलकैरिनीम्या(दया)मावदातया तस्याः
 घरीगहनया कृतावगाहं वाहिनीपतिध्या(सो)नसि मियाबाहुपाशमिव द-
 मितवदन दधानेन वक्षमा पुमुमदाग वैवक्षकमनेककस्मय एव मपीम-
 लीमयानाममीया कृती मोक्ष' इत्युदीर्य विदिनार्णवमणाम 'हा हा कुमार,
 किमिदं स्वयारब्धम् । अलमल गाढमन । विरम मुहूर्तम् । आकर्णय वचन-
 मलाकम्' इति निवार्यमाणाऽपि तत्र प्रणयिना कर्णधारेण जलनिधा-
 दारमानमक्षिपत् ।

१ यथा २ 'वन्धुधन' इति म्यात् । ३ अहं चान्तिक ४ न भार्या पुर्महयान
 ५ अर्थे कश्चिदाहित ६ 'नीतनायि किं साध्यम्' इति स्यात् ७ निबन्धः

वापस्मिन्नमेवापरिदुष्टं एतद्योगम् । वुरु चमूपुरःगगनमात्मगामन्त-
 दन्तनायकान् । उन्मादय गटावविषयं कुलीनगेवच्युहम् । रांवाहय
 एतन्मलदानेनामपटदण्डमात्रावसितसम्बन्धनीकदुर्बलनोवम् । आलोक्य
 तस्मिन्नेव गन्ता तानम् । अर्पय द्वीपान्तरजपात्रिनं तदधिकारिभ्यः कृ-
 प्त्वागप्यनम् । कृत्वा कथनं त्वम् । उपनयादिकम्बमन्त्राजनस्य यथाहम-
 दित्ते ग्राममिहिव्ययकलुहमाजिषयमुक्ताफलविभूषणं भूषणकलापम् । म-
 दिह्य एवाद्योग्यमुटसागतिनगरलुण्टायुलुण्टायकेराहतानि प्रशस्तता-
 दीपद्विन्दनलोचनकेदलिविदिशेषाणि विपरीहृत्य पण्डितेभ्यः समस्तानि
 पुस्तकाजानि । अपरमपि मातृस्यमवधार्य निमयेव प्रशया कुरुष्व निःशे-
 षम् । मया तु न प्रदेशादिनः पदमपि प्रैतीपं गन्तव्यम् । यच्चित्तोऽहमत्रै-
 शानया । तत्परद्वयीनिविहमंदानितया कोणुरिव कण्ठरज्जवा स्वयंवरण-
 गालया न शक्नोमि भेष्यधनमिषोद्दृष्टिमां कन्धरबदां वन्गुलोकं तं
 एहम् । तदेष बटो मया ते पश्चिमः पार्थनाग्निः । न कार्यः कार्यवेदिना
 मम स्कन्धावारगमनायानुबन्धः । किं चाहृदेशापहनर्षेःलत्रेण निष्कलश-
 रूपाणि विपश्यस्यप्रतीकाराशयेन नीते मापि गाप्यं मया, यस्माद्दते-
 नापि तत्राहृत्रिमपियतमानुरागसारणशरणकृच्छरदारितद्वयमर्मणा दि-
 त्रेव दिवसैः प्रवासनीयाः प्राणाः । तद्वरमिदं दिव्यदेवतायतनसंपर्कपूने
 निरुपहतपापसि ममन्मथपीडमवलोकयन्त्याशानि तानि मदनुरागललि-
 तानि सुहृर्मुहुः प्रतिफलितया भिन्नफैलिनीस्या(श्या)भावदातया तस्याः
 शरीरलतया कृतावगादे वाहिनीपतिश्रो(क्षो)र्तसि मियाणाहुपाशमिव क्ष-
 मितवेदनं दधानेन वक्षसा कुमुददाम वैकक्षकमनेककल्मष एव मधीम-
 लीमयानाममीषां कृतो मोक्षः' इत्युदीर्य विदितार्णवपणामः 'हा हा कुमार,
 किमिदं स्वयारब्धम् । अलमहं साहसेन । विरम मुहूर्तम् । आकर्ण्य वचन-
 मस्माकम्' इति निवार्यमाणोऽपि तेन प्रणयिना कर्णधारेण जलनिधा-
 वारमानमक्षिपत् ।

१ यथात्, २ 'वन्धनम्' इति ख्यात्, ३. कोटे अस्तिके च ४. भार्या दुर्गस्थान
 ५. ५. अर्थ कलकलितं च. ६. 'नीतेनापि किं वाप्यम्' इति ख्यात्. ७. शिवदुः.

निपतिते च तत्राहमप्याषट्मरणाध्यवसाया 'समुद्रजलनिमग्नयेन-
मालिङ्ग्य सफलीभूतजीविना निखिलदुःखायासगेहं देहमिह उत्सृजानि'
इति स्वभावकातरतया स्वीहृदयस्य दृढनिपीळिताभियुगला ततः सल-
शिसरादुत्प्लुत्य जलनिधावात्मानममुचम् ।

उन्मीलितेक्षणा च क्षणान्तरे न तमुदग्रमगिसानुदीधितिष्वम्रण-
नान्तरालतिमिरजालं रत्नकूटशैलम्, न तन्मूलभागसंनिविष्टमखिलविष्टाद्गु-
तैकसदनं तदायतनम्, न तत्राकारपर्यन्तेषु सर्वतः प्रेङ्खदुच्छृङ्खलवीचि-
मालं तमर्णवम्, न तमभ्यर्णभाजमात्मनो गृहीतछत्रचामरमाद्यदर्शनेर्ष-
प्ररूढगाढसख्यमनवगीतनाट्यगीतादिकलाकौशलमवनिपालबालिकाव्रनम्,
न तमन्धिपतितस्य क्षितिपसूनोः समुत्तारणाय समकालकृतजलनिवि-
पातं नाविक्रमातम्, केवलं तस्यामेव प्रदोषसमयाध्यासितायां निवृत्-
कन्यान्तःपुरप्रासादस्य शिसरशालायां शयनतलमाधिशयानमात्मान-
मद्राक्षम् । उत्पन्नसाध्वसा चैकितमेतदिति चिन्तयन्ती स्तित्वा मुहूर्तमने-
कसंकल्पपर्याकुलमानसा 'तत्कालमुपकल्पितो मया यखिलकः, स कि-
तथ्य उत मिथ्या' इति विज्ञातुमग्रपाणिना ललाटेदेशमस्पृशम् । अपश्यं
च मांसलामोदतापितप्राणमङ्गुलीलग्रमार्द्रमेव चन्दनपङ्कम् । अपसृतस्रग्दर्श-
नशङ्का च तदवलोकनेन मकलमपि रात्रिवृत्तान्तमवितपं मन्यमाना
तमपनीतसर्वाङ्गीणपट्टांशुकप्रावरणा रणितमणिना भूषणचक्रवालेन वाचा-
लयन्ती चित्रशालिकां शय्याममुचम् । समासीना च शयनासन्नवर्तिनि
हेमपीठे सोत्कण्ठेन मनसा तस्य जलनिधिमध्यदृष्टम्य नरपतिकुमारस्य
चिन्तयन्ती तुलितकुमुमायुधां रूपसपदमनुरागचेष्टितानि च निरुद्धसकल-
चेष्टा स्तम्भितेव लिखितेव वामहस्ताविन्ध्यस्तवदना यावत्तिष्ठामि, तावदागता
तत्र शैशवात्प्रभृति रूढगाढप्रणया द्वितीयमिव हृदयमेकभूमिर्विश्रमस्य

परेक्रितावबोधे, बन्धुमुन्दरी नाम समवया सखी मे । प्रविश्य

.. मत्पार्श्वभूमौ संभ्रान्तपरिचारिकानिहितमनविसंनिहितमास-

५ ।

.. 'च किमेतदिति' इति स्यात्.

आसीना च तूष्णीमेव क्षणं निरीक्ष्य प्रत्यङ्गमाहितेन निश्चलपक्ष्मणा
 विलसन्निमित्ततारकेण चक्षुषा विरं मामुत्सारितसमीपचारिपरिचारिका-
 चना शनैरवोचत्—'मर्तुदारिके, महदाश्चर्यम् । अन्यः कौडपि हृदयत एव
 ते वेपथरिमहः । कानिचिदपूर्वाणि दिव्यलोकमभवानीवामूनि सुमनोदा-
 नानि । न ताः सन्ति सायंतन्यो मारुतीस्रजस्तभिभ्र(स)नीकाशे केशपाशे
 कीनाशानुनाञ्जलशो(श्रो)तसीव त्रिभो(सो)तोवीचयः, याभिप्रया विन्या-
 सगत्या विरचिताः स्वयं मया । कथय केन परिवर्तिते शरत्कालकाला-
 पशुचिभ्यामभिदौचसिचयाम्यां दिनावसाननिवसिते शुक्राद्भरुचिनीते ची-
 नवाससी । कुतश्चायमासादितः सार्द्रगृगनामिकर्पूरानुविद्धः सर्वतः प्रधा-
 वितैराकुलाकुलैरलिकदम्बकैर्बिभ्रुप्यमाना विरलपरिमलो विलेपनविशेषः ।
 मशेषनिद्रामन्थरोन्मेषेणालोहितापाङ्गवीचिना छोजनयुयेन सूचितं किं नि-
 दानमिदमतिशयेनायामिनीजागरणम् । उजासितश्चासा विभ्रुम्बिका प्र-
 काशितस्वेदकणिकोद्गमा च पाण्डुशामयोर्षण्डतलयोरकाण्ड एवेयमज्ञैः
 किमद्गीकृता क्षान्ति(!)ः । अन्यच्च शयनीयमिदमभिज्ञायाना प्रविश्य प्र-
 थमभवलोकित्वापि निपुणं मया त्वं न दृष्टा । दृष्ट्या च सांप्रतम् । त-
 त्किमेतत् । कथय तथ्यम् । अत्यर्थमाकुलं मे हृदयम् । अन्यदेवोत्प्रेक्षते
 किंचित्' इत्युत्पन्नरात्रिभृत्तदिव्यसुरतसंभोगविभ्रमभ्रमया ससंभ्रममनुपु-
 ज्यमाना तया वारंवारमीपदुपजातहासा सधीरमवदम्—'सति, किमेवं
 ससेदासि । कृतमनिष्टसङ्घा । निराशङ्कास्व । मा स्वप्नेऽपि मां प्रतिकृपाः
 संवत्सपमस्वसत्त्वसदृशमीदृशम्' इत्युदीर्य तस्याः सर्वमेव स(श)र्वीहृत्स-
 मात्मकृत्तान्तमादितः प्रभृत्यकथयम् ।

अथ सा तदाकर्त्तनेन परमोपजातनिवृत्तिरयुत्सेवामृतेन कृतकृत्यपा-
 त्मान मन्यमाना पुनः पुनरावत्योवर्त्य पृच्छती तमेव मद्गृहान्तमतिविं
 म्भिरवा स्वभवनमगच्छत् ।

अहं तु सन्नातविस्मया मुहुर्मुहुर्विश्रुती 'यदयं पर्यङ्गमभिज्ञायाना
 कृतानुबन्धयाप्यनया बन्धुमुन्दर्या न पूर्वमवलोकित्वा, तदा च कैवर्तप-

तिना क्षितिपतिकुमारेण च तेन पुरतोऽपि स्थिता परिवारमहितैव सा
 कैश्चिदपहत्य नीतेति यत्संभाविता, स तस्य हरिचन्दनतिलकचिन्दो-
 र्छलाटलम्बास्त्रदस्य स्पष्टमनुभावः । यतः प्रमृष्टे तत्र पुनरागतायाः सन-
 गता दृष्टिगोचरमहममुष्याः' इति विचार्य भूयोऽप्याचिन्तयम्—'यद्वा
 किमेतेन । मलयमुन्दरि, वन्दस्व सकलजनदृष्टिहारि हरिचन्दनमेतत्'
 इति वादिना तेन विद्याधरेण व्यक्तमेवोदिता तस्य शक्तिः' इत्यादि तत्-
 ह्युविकल्पयन्त्यनल्पेनास्पदीकृता विषादेन परिहृताभरणमण्डनाम्यव-
 हारा तद्दिनमनैवम् ।

अन्येषुश्च समुपागता बन्धुमुन्दरी सुदूरमारूढशोकामायतोष्णनि-
 श्वासविधुरीकृताधरामनारताश्रुधाराधौतगण्डस्थलस्पापितोभयाग्रकरतलाम-
 खिलयामिनीजागरणविद्राणवदनश्रियमाहारपरितारादधिकतरतनूदरीमव-
 लोक्य मामेकाकिनीमनुस्मृतपूर्वदिननिवेदिताशेषमद्वृषान्ता 'हन्त यैः स
 कोऽपि कण्ठे कुसुममालामारोप्य कल्पितो वरत्वेनानया नृपकुमारः,
 तस्मान्न शक्यते वाक्यशतैरपि निवर्तयितुमतिनिश्चलनिश्चयैषा । विषादो-
 ऽप्येष तस्सागरपतनजनितो नियतमस्याः' इति चिन्तयित्वा मुहूर्तमार्त-
 हृदया मामवादीत्—'मर्तृदारिके, विदितं मया ते शोककारणम् । अना-
 कुलास्व । भविष्यत्यवश्यं तव तेन नरपतिसूनुना सह समागमप्राप्तिः ।
 अवितथादेशो हि तत्रभवानार्यवसुरातः । न तद्वापितोऽर्थः, कदाचिद्वि-
 संवदति । निगदितं चानेन तव जन्मनि—'योऽस्याः कन्यकायाः पाणिं
 ग्रहीष्यति स निःशेषभुवनेश्वरस्य भूमुजो राज्यभारमखिलमपि चिन्तयि-
 ष्यति । चिन्तितश्च स त्वयात्मनः पाणिग्राहः । तस्मादल्पमपि कार्यो न
 निर्वेदः । न च सुकृतकर्मणा केवलैर्नैव संजातसंभवाना भवादृशीनामनुबन्ध-
 मप्राप्येषु वस्तुषु विधत्ते बुद्धिः । अचिरेणैव भोग्यं त्वया सकलभुवनै-
 श्वर्यम्' इत्यादिदक्षितबहुविकल्पैरुपपत्तिमद्भिस्तदीयजल्पैः किञ्चिदल्पी-
 भूतशोका तत्कालमासन्नवर्तितया तस्योत्तारणसमर्थस्य कर्णधारसार्थस्य स-

१ 'परित्याग' स्यात् २. 'यत्' स्यात् ३. 'ष्यति इति' इति स्यात् ४. आदरम्,
 अभिलाष च.

इदत्तेनाप्यनामादिनिविष्टेः पुनः स्वस्नानमुपगतस्य इदमनागतमात्मदे-
हस्य दुःखत्वज्ञानया जीविदस्य दुःखनिषेधनया भियञ्जनसमागमादाबन्धस्वाव-
दमनुभास्यतदा च दुःस्नानाभीष्टशाना प्रत्यक्षीक्षितमरणमपि तं जनं
श्रीवन्तमुत्प्रेक्षमाणा तत्र क्षणे मोक्षमुचितं शरीरमाहारं च न परि-
त्यजन्ती ।

एकदा च विविक्तदेशस्वितां चन्धुमुन्दरी मामपृच्छत्—‘भर्तृदा-
रिधे, तदा समुद्रोदरे तस्य कर्मधारयोरिवस्य नीलव पृष्ठघना विधाय तां
तदाविषमार्थनामुपनीतनिजपतेर्गवि द्रष्टं स्वया प्रतिवचनम्’ इति पृच्छतीं
विदस्य तामह प्रत्यवोचन्—‘तस्मिन्, किमेनेन तत्र चिन्तितेन । अद्यापि
एतु चिन्तनीयमाले । यदि तावदवदितेष्टस्य गद्वचनस्यार्थमवधारयिष्यति ।
नेममथ तामरादुपरिष्यति । नितान्तमनुरक्तो वा मयि भाविष्यति ।
स्थानं चैतदागमिष्यति । ततः स एव तज्जायकस्तथावेदयिष्यति । न चैत्कि
मेध्यापलापेन’ इत्युक्त्वा मयैषा मौनमभजन् ।

अहमपि ततः प्रभृति निभृतेन्द्रियवर्गशृङ्घिर्गुहजनानुवृत्त्या कृतप्रप-
गपि कुमुदताम्बूलभूषणाद्गरागेषु बैराग्यमन्तः परमुद्वहन्ती, मुहुर्मुहुः
प्रमृष्टपर्बभ्रुनयना यथादृष्टमाहारं तस्य नृपकुमारस्य संचार्य विप्रफलके
उततमवस्योक्तयन्ती, प्रयत्नपरिपालिताभिः स्वमवर्षिताना प्रधानवीरुधां सु-
नोर्भिमनेमिज रिवालमर्चयन्ती, प्रीषितभर्तृहोषदिष्टनीत्या कष्टरूपाणि
प्रियसमानामनर्तानि शब्ध शान्तयन्ती, प्रियदर्शन पुरुषवर्गममनः प्रकटितो-
त्तरेषु म्हाः विशेषनव्याच्छन्ती, नामानुनेवृत्तानुभवि म्हानुरागमदर्श-
नाय प्रकृतानि पुरुषार्थमात्रकर्तानि तन्वयमवतन्ती, विहितपरवरनामो-
द्वहना ‘न दातव्यं किं वक्तव्यं’ इति मन्त्रानुष्ठेन जलनी नियमयन्ती,
दुःखप्रियविषयोः इतुः प्रकृतानि तन्वयमवतन्ती, विहितपरवरनामो-
द्वहना विज्ञानदीपिकानां तन्वयमवतन्ती, प्रमानवर्गेषु रजनीशङ्कया
विपदितानि सुवधवचनानि पुनः तन्वयमवतन्ती, महत्चेतसा परि-

जनेन भिन्नभिन्नाथयावस्थापिनानि शुकचकोरकोकिलप्रमृतिपश्मिपुत्र
न्येकत्र पत्रे निक्षिपन्ती, म्वनिर्वर्तितोद्गाहमद्गलयोर्बालवृक्षलतयोरारुह्य
पहवौ परस्परेण संश्लेषयन्ती, देवनाद्वन्द्वानि च पृथग्निष्पाद्यमानानि सूत्र
धारैरेकप्रतिमागतानि कारयन्ती, शोकविकला कंचित्कालमनयम् ।

एकदा च मुकुलभरनमनूतनाम्रमन्धे मन्वकनेकुरुम्बसंवाधमाभवीवी
रुधि मधुसन्दिस्सिन्दुवारे मन्दारामोदिनि मदकलितकामिनीकटाक्षच्छटा
च्छोटनकुम्भलिततिलकितहरिति हरितालवर्णकुमुमाकीर्णकिकिराते कि
रातकामिनीकर्णपूरोपयुक्तकर्णकारे कोरकितकुरवके विकचविककिले क
लिकाचितकाद्यनारावनीरुहि नीहारधवलाङ्गोष्ठधूलिपटलसंपादितदिग
ङ्गनांशुके शुकचक्षुकुटिलकुम्भलाकुलितकिशुकपलाशिनि विलासिनी
वदनसरकसेकविकासितचकुले मुकुलकलापकपिलितवालचम्पके पिककुल
कलकोलाहलाकुलितसहकारकानने कोरकाननचुम्बिचध्वरीकचक्रमेचकि
तमुचुकुन्दे मन्दारूढरविकरप्रौढिमनि हीयमानयामिनीमहिमनि हिमानी
विरहमनोहरनीहारचन्द्रकिरणे निष्करुणमकरध्वजे अध्वजातलताकुसुम
रजःपरिमलप्रथितपान्थमनोरुजि राजीविनीवनविराजितपल्वले पल्लविता
शोकविटपिनि विपिनपाटलापरिमलपानपीनालिमाले मालतीकुसुमसमृद्धि
माथिनि मन्थरितप्रैथमपुरुपार्थसामर्थ्ये मिथुनमन्मथमुखससख्यदानदक्षे द
क्षिणाशासमीरणोत्सारितमनस्विनीमानर्परागे रागान्धबन्धकीजभरजनीयमा
नवासरे विसारिशृङ्गारसागरप्लावितजगति जर्जरिताध्वगवधूजनजीविताशे
निरङ्कुशीकृताभिनवयौवनविकारे निष्कारणोत्कण्ठितकठिनहृदयप्राणिकर
णवृत्तावृतुचक्रवर्तिनि प्रवृत्ते सकलत्रैलोक्यरामणीयकैकवसतौ वसन्तस
मये समधिकोदीर्णविरहव्यथामुदारसरसाभिराकसिकोपजातदुर्घटप्रियस
मागमाना मनस्विनीना चिरतनाभिराश्चर्यकथाभिः शयनपर्यङ्गोपविष्टया
वन्धुसुन्दर्या समाश्राम्यमानामुत्सुकोत्सुका समागत्य कात्यायनिका

१ अत्र प्रतिलेख निकुरुम्बशब्दे रेफस्याप्युकारव्यिशिष्टस्यैव दर्शनादुकारद्वयवानपि नि
कुरुम्बशब्दो भवेत् २ मार्गोत्पन्न ३ धर्म ४ धूर्त ५ 'शृङ्गारो गजसङ्घने । सुरते
'दे च' ६ निष्कारणोत्कण्ठिताविकटोरप्राणिनामिन्द्रियवृत्तिर्यथ.

अनयनम्भ्य मत्पक्षजातिवर्गमतम्, तथात्यन्तवत्सलेनापि किं निमित्तनिरन-
 नुष्ठितं झटित्येव कार्यं तातेन । यदि वा न कोऽपि परमार्थतः प्रेरानु-
 वर्तनीयः पूजनीयो वा प्रजारक्षणमात्रकर्तव्यानां नरपतीनाम् । को वा
 मदीयाभिप्रायवेदनेऽवसरस्तातस्य । न हि कोऽपि कन्यकायाः प्रियः, तस्य-
 मप्रियो येति प्रदानसमये समाजमित्रबन्धूनामबुधोऽपि पृच्छति । तदङ्ग-
 रणे ममैव पितरि रोषः । कोऽयं दोषस्तातस्य । मप्रिणामपि स्वतन्त्रमूर्द्धि-
 न्तमत्यन्तोदात्तचरितमनेकराज्यजन्यविजयोपाजितकृत्यातिमप्ययमितमदा-
 पिद्वारं क्षप्रियकुमारमुद्दिशती न लेशोऽप्यस्ति निर्धारस्य । ममैव प्रभू-
 जन्मान्तगोपार्जितप्राग्यपापसंभारायाः सर्वोऽयमपराधः, यथा न सध्यज-
 लीहयानि प्रियममागमागया जनितं जीवन्मोक्षमुमम्' इति विन्तवती
 निम्नितमरणा तां भेटीमबोधम्—'मद्रे, गच्छ । विज्ञापयाम्बाम्—'मनि-
 मे विदम्बः । मोक्षमुन्निद्रकेणाद्य विद्राणोद्यमा न यास्यामि क्वचिच्छानम् ।
 विच्छान्दवेद्या गमिष्याम्युद्यानम्' इत्युदीर्य कारत्यायतिरुं श्मशानम् ।

गताया च तस्यां यन्मृगुन्दरी मामवदन्—'मवृदागिके, किं विपणना
 निष्ठति । उच्यते । कुरु यथाक्रियमाणमात्मशरणम् । अति हि महानुम-

शोचुष्मपाटलं परिषाय पट्टवामोयुगलममभागविगलदविरलवारिवि-
न्दुना दरमंशानितेन बालवहरीमम्बविस्तारेण स्वपकितोभयाशपीठोपक-
ष्ठाजरटविद्रुमच्छेदपाटलपताकापटपल्लवितशिसरस्य स्कन्धशास्त्रानिवद्ध-
विविधरत्नदामो निरन्तरन्यसादीपोद्द्योतदलितनीरन्ध्रविटपसरोपसंभृतान्ध-
कारस्य सरमकुङ्कुमस्थासकाङ्क्षितस्थूलगुकुमारसरलप्रकाण्डस्य प्रलघुना
प्राकारमण्डलेन कुण्डलितपर्यन्तभूमेरुद्यमणिशिलापीठप्रकीर्णनानावर्णपु-
ष्पप्रकरस्य साक्षारमुरभिमानेन मर्त्यलोकमदनोत्सवं दर्शयितुमगरकानना-
दिवायनारितस्य कल्पवृक्षस्य शुद्धान्तमध्यभूरुहो रक्ताशोक्रपादपस्य प्रत्य-
ग्रहरिचन्दनोपलेपमुभगे मूलभागे विरचितप्रतिष्ठमचिरनिवर्तितशानाभिर-
खुदामरणभूपिताङ्गयष्टिभिरनेकविच्छित्तिविरचितमण्डनाभिः सविभ्रमप्रा-
वृंरिन्द्रगोपकारुण्युतिभिरुत्तरीयांशुकै रागजलराशिमध्यमममिव जीव-
लोकमुपदर्शयन्तीभिर्गृहीतविविधाङ्गरागभाजनेन सीधुभृद्धारधारिणा वि-
धृतकुमुमधूपपटवासपलिपटलेकेन परिजनेनाजुगम्यमानाभिरन्तःपुरिका-
भिरागत्यागत्य निर्वर्त्यमानार्धमम्यर्च्य परमया भक्त्या भगवन्तं प्रद्युम्नमु-
पपाद्य च पुष्पमात्रायागतेभ्यो यथा विद्यमानं विद्वद्भिर्ज्ञेभ्यो भवनमागत्य
गानयित्वा च महार्हनिवसनालंकारकुमुमताम्बूलविलेपनप्रदानेन सर्वमा-
त्मपरिग्रहमनुगम्यमाना ग्राहिनमदृशनेपथ्येन प्रेयसीवयम्याजनेन जनकं
द्रष्टुमव्रजम् ।

स्थित्वा च तत्पादमूले मुहूर्तमुत्थिता पुनरलम्ब्यदर्शनमस्य वदनं पुनः
पुनरवलोकयन्ती प्रयत्नमम्भिनाधुग्म्याभवनमगमम् ।

तत्र चानुभूततत्कालममुचितमकलमाद्गलिक्या वारंवारमाकारिता ज-
नन्या भुक्त्वा तथा मार्धमेकभाजने भाविर्नाडिरहदु खदक्षमानमानसा वि-
षमयानिव कर्त्तचित्तदत्तकवल्गन्कृतोपगर्शना च स्वसंवर्धितानेकबालवृ-
क्षकाकुल गृहोद्यानमगच्छम् ।

तत्र चासपादिनपादप्रहर्निर्दोहदोहवशोकशास्त्रिपु स्वेदायत निन्धमन्ती,
अदृष्टकोरकोद्वृत्तिपु सहकारपु विषादमुद्वहन्ती, अनाहितसरकण्ठपक्षेके

शरीरमतिव्यञ्चारितचरणमणिनूपुरारवाणि निक्षिपन्ती मन्दं मन्दं प-
दानि, द्वारदेशमगागमवतीर्य च प्रासादशिखरादितस्ततो निहितसंश्रा-
सितरत्नचक्षुरतिक्रम्य कक्ष्यान्तराणि तत्क्षणप्रवृत्तनिर्भरक्रीडारसे कन्या-
न्तःपुरे नृत्यगीताक्षिसमनसा परिजनेन समीपवर्तिनाप्यनुपलक्ष्यमाणा रक्ष-
णपदातिशून्येन निर्गत्य प्रमदवनपशुद्वारकेणानुलम्बमेव स्वभवनोपवनस्य
तं व्यपान्ननन्दनयनविभूतिमाभरणभूतमस्त्रिलया अपि नगर्याः क्रीडार्थ-
मात्मनः कारितं तातेन लवङ्गपुत्तागचन्दनागुरुप्रायपादपगुपिलमतिविपु-
लविशदोदारमतिशयाभिरामं कुमुमाकराराममवजम् ।

यस्मिन्त्वया प्रतिष्ठापितस्य भगवतः कुमुमकेतोः पूजाविधानाय का-
त्यायनिकामुखेन प्रातरादिष्टास्त्रि । तत्र च मदनयात्रायातनगरलोकालो-
कनशङ्कया दूरतः प्रहतमपहाय मार्गमुत्सथेन प्रस्थिता चन्द्रपादप्रकटितेषु
प्रदेशेषु सत्वरं मज्जन्ती, विजृम्भमाणमुखरपशारवेषु महच्छयाप्युड्डीयमा-
नेषु रागकुलेष्वितस्ततः प्रभावमानं परिजनमुत्प्रेक्षमाणा, समासन्नवल्लरीवि-
टेषु लमासूक्ष्मीयांशुकदसा(शा)सु पृष्ठतः सहचरीभिर्धृताश्लेति सवै-
लक्ष्यं विवर्तमाना, स्थाणुष्वपि पुरस्ताज्जटिति वीक्षितेषु जातवनपालपु-
रुपशङ्का लतागुल्मान्तरेषु निलीयमाना, निजमपि पादपातध्वानमन्यदी-
यमिति माध्वसादवधारयन्ती, अनभ्यस्तचरतया चरणससर्पणस्य दृढतरो-
पजातजट्टाजाल्याप्यम्बण्डयन्ती गतिस्वरा क्षणेर्नैवातिदूरमवजम् ।

क्रमेण चासाद्य तस्यागमस्य रम्यतरमन्यन्तरोद्देशमुपगहनत्वरितगमना
दूरादेव दृष्टिपयागेन तत्कालमाक्रान्तभुवनोदरस्य रागजल्पनिधेर्वीचिभि-
रिव मनिहितमकराभिरालोहिताशुक्रपताकाभि पल्लवितशिखरेण गगनो-
होम्बिना वैदुमण केतुम्बनेन प्रकाश्यमानमतिनुद्गभृद्गोच्छ्रयप्राशुशुभुनि-
लाशालपरिगतममन्कलवानकलशाध्यामितमुपाधवर्गनि शेषकृट केचिदा-
विष्कृतप्रोदपत्रं केचिदुल्लासितामिनचतनु- उदं वैचिदाकृष्टशिलासुगरच-

१ पणानि बाह्यानान च २ अनुच्छेदा वारशेषा लघुपणान च ३ शिखमुसा
बाणा भ्रमराद्य

कैस्तदा त्रीणि भुवनान्यभिषेणयितुमुद्यतस्य विषमवाणस्य बलदर्शनाय क-
 युना स्वसैन्ययोर्धैरिवाहृतैस्तिलकचम्पकासोकपुत्रागनागकैसरप्रभृतिभिः प्र-
 धानपादपैः समन्तादुपगूढमतिदृढस्तम्भविनतमण्डपाभिरामं कामदेवाय-
 नमायातवती प्रशालिताध्वरेणुधूसरचरणयुगला च द्वारदीर्घिकायामद-
 तदुपकण्ठजानेभ्यो लनाजालकेभ्यः सुरभिपरिमलाः सुमनसः कृतिचि-
 तस्ततः क्षिप्तमचकितदृष्टिपाना निभृतनिभृतेः परैस्तदभिमुखमवधत् ।

गत्वा च स्थिता द्वारदेशे विशुद्धहाटकपटितविकटामनपीठपन्थमुद्र-
 न्विषैश्चाध्मातपात्रबोधिनानेकस्थूलदशानां दिशि दिशि ज्वलन्ती का-
 मायतनदीपिकानामुत्तप्तकनकांशुराशिकपिशेन सर्पता सर्वतः प्रकाशेन
 प्रकटिताखिलप्रतिमारूपनुभयतो निरूपितनिरुपमानरतिप्रीतिरूपकमभि-
 कशिशिणेण स्वच्छमुग्मिणा चन्दनरसेन समस्तभुवनत्रिजयोर्गात्रितेन म-
 सेव संवादिताप्रपदीनचर्चमुच्छन्ननिद्राभिराराधयितुमागनानां विषविना-
 निनप्रमदानामीक्षणावलीभिरिव प्रनिविश्वमंक्रान्ताभिः गजलक्ष्मिद्याभि-
 रमितोत्पलमग्मिगच्छादितमर्वाङ्गं गर्भगृहगर्भविरचितस्य लम्बितप्रदग्गु-
 ष्यप्रालम्बघटितविकटभिस्तेम्यण्डपुण्ड्रेभुकाण्डकल्पितमहाण्डतोरणस्य त-
 रणगृहिर्णावियोगविघटिताध्वन्यद्दयैरिवोदामगैरसोकसादप्रप्रभैर्द्रा-
 विरचिताविमलवन्दनमालस्य निविडकण्ठकाचितोभयधोरैरतिदृष्टिनव-
 हृदयदाहृदारणाय चन्द्रद्विर्गणैरिव ककचतां नीनैर्विरहनीर्तकीरैश्चान्ता क-
 पोत्कान्तिनि केतकोदरदले इत्यिनावचूडधामरस्य मङ्गन्दपाननिध-
 नान्तानं कञ्चककककारिन्तानिमंभुकरकुले प्रत्यघघटितानामभिना मुकु-
 लप्रिया नन्द्यमायापुमादृते म्मादिर्गैरिवाङ्गारैः सर्वतः कपुंगीकृतोपश-
 रगुणप्रकल्पेन दृश्यमानानककुण्डलमागेण निमगैमदिनात्मना मानकगु-
 मन्तानेनैव कर्मिनादृश्येभ्य ममाहृष्टेन कृष्णागुह्यवभूमेन निमगैः
 मङ्गले पुण्ड्रकस्य मये स्वपुत्रागारदर्शनमुद्येव बह्वाणदपरिन्द-
 र-

त्रिविधवदुर्वर्णवर्णपत्रवह्निना स्थानस्थानविनिहितागण्डशालितण्डुलस्त-
 पेन पटवितानकृमान्तलम्बिनोत्तालनाम्बिकेरकदलकलुम्बिना निरन्तरन्यस्त-
 नासिबेधुरसकुम्भेन सातकुम्भकरकोत्सार्पिसरकगन्धाकृष्टरणदलिपटलवा-
 चानिनेन विततपुटकिनीपञ्चपुटकार्पितसकूर्पूरताम्बूलवीटकेन प्रकटित-
 नेककूर्म्याण्डतुण्डीरकप्रपुमवार्ताकशाकपणेन कञ्जिदननिकोमलेनारङ्गीफलैः,
 क्वचिदधिगतस्योक्ताकावस्थैः कपि.थैः, क्वचित्पीनपरिमण्डलाङ्गैर्मातुलुङ्गै-
 र्यथाकालमात्मना निर्वातितानां बालयुवतिषौढवनितापयोधराणां प्रति-
 ष्ठन्दकैरिव यौवनेनोपशशितैरुपेतेन केनिकाशोकवार्तस्वण्डवेष्टमोदकप्रा-
 परलालबहुलेन बलिकर्मणा कस्मापितसमप्राप्तिमभूमिभागं भगवता गम-
 तिमुरसहृद्वन्दिताज्ञेन मधवताप्यन्वहितशासनं कुमुमशरासन देवमद्राशम् ।

इद्वा च किञ्चिदुपशान्तसंतापा तन्मुस्तार्पितप्रीतिनिश्चलेशूणा विलम्ब्य
 क्षणमात्रमभ्यन्तरप्रविष्टामन्तर्निविष्टः कदाचित्कोऽपि मां पश्येदिति वि-
 शद्माना ह्यारदेशस्थितेवोत्सृष्टकुमुमाञ्जलिः प्रणाममकरवम् ।

कृतमरणसंकल्पा च निर्गत्य तेनैव मार्गेण गत्वा बहिःप्राकारवल्या-
 त्पदानि कतिचित्कमन्दार्धिकानन्यभूषणस्य पुष्पपरिणाहभाजः कतिपयदि-
 नानीतयौवनप्रौढेर्गाढमुकुमारवृष्टदृष्टन्ननिस्त्रिंशत्सासंभयस्य सर्वतः सं-
 चरद्भिः कुमुमसौरभावकृष्टैः पट्चरणचक्रैरक्रमाक्रम्यमाणदक्षिणानिलच-
 लितचारुविटपस्य रक्ताशोकशास्त्रिनः स्कन्धशास्त्रायामायतेन विस्वारिणा
 स्ववेषाडम्बरावरणपटेन पादमपटयम् ।

मातः प्रमीतामसम्यगावृत्तवपुषमवन्त्येक्य मा नरलोकस्वपामेव्यतीति
 शङ्कया निविडनीविबन्धनमपि पुन पुनर्गाढीकृत्य निविशिनमशधिलक-
 शुकावृत्तस्यापि कुचमण्डलस्योपरि विधाय चिरमुत्तरीयेण बन्धुर गात्रिका-
 बन्धममन्दसदानितमपि समयत्रमापीत्य पुन पुनरात्मनि केशभारमनि-
 हुनेष्टदेवता कृतगुरुजनप्रणनिरमवादिनोत्तवफले बाधेऽपि परित्रने ज्ञाना-
 नुतापा विपक्षवर्गेऽपि भावितप्रोति प्राप्स्यन्मीभूय मादरमन्तरबद्धलक्षा
 कृताञ्जलिर्वदम्—'नगवन्त सकलजन्तुभामकमभाक्षिण महत्वाक्षपुर-

सरा लोकपालाः, तस्य तत्कालमात्मनो चरत्वेन प्रतिपन्नस्य नृपकुमारेण दर्शनात्प्रभृति न मया पुमानन्यश्चक्षुषापि साकाङ्क्षमवलोकित इत्यन सत्याभिभाषणस्य, अस्य च क्रोधवैलक्ष्यनिर्वेदादिभिर्भावैरदूषितस्य, निरर- रित्ररक्षणार्थमेव केवलमध्यवसितस्य जीवितपरित्यागस्य च यद्यपि कोऽप्यनुभावः, तत्तेनैव नृपकुमारेण सह जन्मान्तरेऽपि संगमो मे भूया इत्यभिधाय कन्धरानिवेशितपाशबलया दूरमुत्सृत्य तस्मैगाशोऽप्यन मूलयेदिकातः क्षितितलाभिमुखमात्मानममुचम् ।

मुक्तदेहायाश्च मे गात्रभारेण दूरमाकृष्टादृष्टमत्माहमोत्पन्नसात्पते सर्वतः समकम्पतासावशोकपादपशाखा । कम्पनरलितकुलायकोदरोष्ठी- नानि विस्वारिणा पशपातविरुनेन हाहारवमिव कुर्वाणानि पर्यन्तेषु षष्ठ्युः ससंभ्रमाणि विहंगमकुलानि । तैश्च सर्वतः कृतकरुणकोलाहलैश्चपापुत्र मदवस्थादर्शनोद्भूततीव्रशोकैरिव साडयद्विरनवगतमुभयतः भेद्यता पशु- गलेन जठरमुद्वेग्यमाना गायपरिमलामघ्निताभिर्बिहाय सविषवतिनीहृषा- नवीरुषी वेगाद्वाचिताभिर्भ्रमरमालाभिर्मञ्जरीव प्रत्यवयवं विभ्रुप्यमाना त- रक्षणप्राप्तमर्त्यलोकावतारशापेव त्रिदशलक्षना सामानसभूतस्यगर्शा निरा- लम्बमन्बरे कृतस्विनिभारोघनेन संकुचता प्रनिक्षण पाशवश्रयेनाका- लचञ्चिनं जीवितमिव निरोद्धुमतिनिषिद्धगापीद्वितशिशोपरा कण्ठोष्ण- र्वमनवकाशेन निष्कासनमहान्महायानिवान्वेष्टुमन्तर्भाष्यता धामन- बनेन निर्भरमापूर्यमाणकुक्षिकोशा मियवियोगादपि दुःमदेन गृहामक- थित्रननिराकृष्णादपि कष्टतरेण निपशपशोपमर्षणादपि संतापरेण निष्पि- सनिक्षिप्तदारणादपि दारणेन महानरकवामदुःखमोवादिना वदनवैलेन व्याकुलीकृता पृष्ठन एव मे समागताम्, अग्निहृष्यामपि विमम्भुत्तया चतुः- गिन्द्रियस्य श्लोकमप्यनुपश्रितताम्, श्रवणमार्गमवभीर्षिन विस्वारिणा चरन्- तिवेव कथमपि विरेण प्रत्याभिज्ञाताम्, 'हा, किमिदमापतितम्, 'हृ ॥ ११२, 'ह्रिमन्नुत्तननिवृत्प्रहृतिना देवेन' इत्यभिधायाभिधाय प्रथमतस्तत्तत्तत्तत्- कथावलीः चः ॥ ११३ ॥ ११४ ॥ ११५ ॥ ११६ ॥ ११७ ॥ ११८ ॥ ११९ ॥ १२० ॥ १२१ ॥ १२२ ॥ १२३ ॥ १२४ ॥ १२५ ॥ १२६ ॥ १२७ ॥ १२८ ॥ १२९ ॥ १३० ॥ १३१ ॥ १३२ ॥ १३३ ॥ १३४ ॥ १३५ ॥ १३६ ॥ १३७ ॥ १३८ ॥ १३९ ॥ १४० ॥ १४१ ॥ १४२ ॥ १४३ ॥ १४४ ॥ १४५ ॥ १४६ ॥ १४७ ॥ १४८ ॥ १४९ ॥ १५० ॥

पंतीम्, मुहुर्मुन्वेदिकामे निशिष्य चरणावाकर्षणाय मे तिर्यग्भुञ्जमुगं
 मसारयन्तीम्, मुहुः कल्पनाय पाशस्य मविश्य वनं बालपर्णशालासु परशुदा-
 श्रशन्निष्ठादीन्मुपकरणान्यन्वेपयन्तीम्, मुहुः कण्ठबाधाप्रतिविधानाय धृत्वा
 जङ्घयोर्मामूर्ध्वमुदक्षिपन्तीम्, मुहुरबष्टभाय मचरणमोरधस्तादुपलक्षकलान्यु-
 पसुरारि विरचयन्तीम्, असौ कृशास्त्राधिरोहणाय विटपान्तरालपातिनो रज्ज्वा-
 यतानिन्दुकिरणानप्यनवलम्बमानाम्, साहायकाय विगतचेतनेषु पाषाणपुत्र-
 केष्वपि दृष्टिं पातयन्तीम्, निधेषिक्कानिषण्णध्यानतया दीर्घपृथुतां केलि-
 दीर्षिष्ठातरङ्गधेषिमपि साकाङ्गमवञ्जोक्तयन्तीम्, अट्टमद्रक्षणोपायतया च
 मनसि पुञ्जितासद्युःसां मुहुर्मुहुर्मुर्तामनुभवन्तीम्, मोहविरतौ च साध्वसा-
 दुत्याय बद्धप्रयत्नकम्पाम्, 'किं पापकारिणि, कृतः कारणमन्तरेण त्वयास्य
 सकलविश्वविधामवेश्मनो निजस्य विनाशो राजवंशस्य' इति मामेव
 निरनुक्रोशमाक्रोशन्तीम्, 'अनार्य, किमियं त्वया स्वकार्यसाधनाय निधन-
 मुपनीता' इति तातमपि जीवितनिरपेक्षतया प्रतिक्षिपन्तीम्, 'विगतलक्षणे
 बन्धुमुन्दरि, जानत्यापि जीवितमुत्सृष्टुकामा किमियमवधीरिता त्वया,
 निर्गच्छन्ती घृता च । किं न धावित्वा हठात्पृष्ठतो विमोहितया च संक-
 टप्रासादकुक्ष्यान्तरालपरिसर्पणेन कस्मात्त कोलाहलः कृतः' इति सानुता-
 पमात्मानमेव प्रतिपद निन्दतीम्, अतिविशदचन्द्रातपापि 'भगवति
 प्रयोदशीक्षणदे, क्षीणपुण्याया मम त्वमपि कालरात्रिः संवृष्टा । मातर्ध-
 रित्रि, विधुरेऽस्मिन्नमामपालयन्ती पृथ्वीपालबालिकामलीकं बहसि धात्री-
 शब्दम् । देवि काव्यायनि, मदीयजीवितेन भर्तृदायिकाया रक्ष जीवितम् ।
 आवयोर्न कश्चिद्भेद । स्वामिन्यो वनंदवता, निवेदयत पात्रमक्रमेण देव्या
 गन्धर्वदाया मुनावृत्तान्तम् । अत्यन्तान्ता न शक्तोम्यहमन्तःपुरं
 गन्तुम् । तात पितृपते, निर्दयप्रकृतिरपि विधेहि मयि कृपामेकवार कृप-
 णाया प्रियमस्वीप्राणदानेन । मल्लिमनत्यैव म्यञ्जगिगिगशयोऽभि मत-
 तम् । अतो बरुणो भृन्वा मकरुण कुरु विपाशाभिमाम् । पाशमोक्षणे
 तवैव वैवक्ष्यम् । भगवन्पवन, रुद्रगन्धर्ववेदनःविस्माया भव समा-
 श्वासहेतुरस्या, श्वासममरदानेन । हताश चित्तयोने, चैत्रोन्वेनेव निधेवनी-

भूतो न चिन्तयत्यात्मानम् । अनया विना विधुरेषु कुण्ठितशरस्य कने
शरणम् । दुरात्मन्, आत्मनैव निष्पादितां विपदमीदृशीमस्याः पश्यतो
मनागपि न ते विच्छायता संजाता । अशोक, सत्यमिवाशोकस्त्वम्' इत्या-
द्यनेकप्रकारं संबद्धमसंबद्धं च विलपन्ती बलवता शोकवेगेन विधुरीकृता
बन्धुसुन्दरीमपश्यम् ।

दृष्ट्वा च तां तथाविधावस्थामुपस्थिता प्रतिविधेयविपदमेरुपद एवास-
दीकृतामखिलैरपि त्रैलोक्यवार्तेभिरसौख्यैः शतमुखीभूतदुःस्ववेगां विग-
लितोष्णवाष्पपटलविष्ठावितमुक्ती कृतप्रयत्नापि दृढमतिगाढपाशप्रन्यषी-
डितगलत्वाद्पारयन्ती वक्तुमुत्क्षिप्य किञ्चित्प्रचलितेन पाणिना दक्षिणै-
रेण रुदती ता न्यवारयम् ।

सा तु तेन प्रचलता मत्करतलेन तालवृन्तेनैव प्रबलसंदीपितशो-
कपावका 'मर्तृदाग्नि, विरम । किं वारयसि देवेनैव वारिता । विरताह-
मद्य प्रभृति रोदनात् । अनाकुला प्रसाधय स्वाभिप्रेतमर्थम् । अस्मिन्नि-
वाद्यपरिजनेऽद्यापि कः प्रतिबन्धः' इति रोषादिवोदीर्य द्विगुणमार्धमाग-
वाष्परुद्धगलनिर्घृतामृदाक्षरमुक्तगुरुतराक्रन्दा दूरमुत्क्षिप्योरिष्य प-
त्रितेन निर्दयाघातविषटिनाह्वलीकिसलयगलद्रुधिरशीकरेण करयुग्मेन
युगपदुत्तमाङ्गमुग्लट च नाडनधुटितहारमुक्तमुक्ताफलासारसंबधिवाधुंरि-
न्दुविमरमनवर्तमानम् ।

घनतराव इति नदृश्ययाग तथैव मया पुनः कृतनिषेधा निर्याप तस्मै
दशोक्तकृतत्वात् 'अथाह स्पष्टचेतनाममर्था जीविनुमसावन्वेषयानि
कचिन्' इति विचिन्तयन्ती ममन्तन प्रदितलोचना मन्मथापननममुक्ती
सम्बरमवावन् । एतावन्तैव तच्छास्त्रमृतमारमनसत्प्राथ प्रमान्तमवितर-
तया स्वप्नविज्ञानमदशमवगन्तवती । ततः परम् 'किं तयोक्तम्, द्विमनुष्टि-
त्सु, च प्रमादतोऽहं, कादशथ मपशो मगावस्थाविशेषः' इति प्रद-
वेदनावेगान्तिनेन हृत्पथदृश्यशक्तिच्छिन्ना मूर्त्तगमेन धुपितनिशाना
प्रत्यनता नाज्ञानम् । ३१३ द्वियथा वैश्या मगुदस्यप्रा आग-

तथाशब्दधना निराशयनिश्चासमवृत्तिरमृतपद्मपर्यङ्गमुत्तमिव विकल्पपद्मेरुहा
 राशिकृतनिवेशमिव मगमादिता पूर्वशृङ्खलरस्पर्शविशेषनिर्वृतं गात्रमुद्धहन्ती
 रोदनादुपरतामविरतविनापदलितगलरन्ध्रजर्जरेण स्वरेण शनैः शनैरादितः
 प्रभृति 'यो मे वंशः, यथाहमुत्पला, यथा वृद्धिमुपगता, यथा कृतः कलासु
 परिचयः, यथानुभूता यौवनविलासाः, यथा निशीधममये सुप्तमात्रैव स्वप्न-
 रैरपदत्य चित्रश.लिकाशयनादेकाकिनी पद्मशैलके रत्नकूटाद्रिकटकम-
 ष्णनं जिनायतनमानीता, यथा तत्र चित्रलेखारचितचतुरमसाधनया
 प्रवर्तितो गीतनृत्यादिकः प्रेशणकसमुचितो विधिः, यथा मनुजलोकदुर्लभ-
 लाम्बप्रयोगदर्शनप्रीतेन विद्याधराधिपतिना विचित्रवीर्येण सह सविस्तरं
 प्रवृत्तः संलापः, यथा तदुपनीतच्छत्रचामरालंकारा सहशनेपथ्यपार्थिवकु-
 लकुमारिकावृन्दपरिवृता पारायारमबलोकयितुमारूढा स्फाटिकं जिनाय-
 तनपर्यन्तवर्तितं माकारम्, यथा च तन्मूलमाधित्य विहितस्थितौ नाव्यव-
 स्थितौ यीक्षितः स निजरूपनिर्मथितमन्मपाकारः पार्थिवकुमारः, यथा च
 प्रथम एव दूरदर्शितानुरागमुद्रया समुद्रपूजाव्यपदेशेन मुखनिवेशितो-
 न्मुखदृशस्तस्य कन्धरायामधिरोपिता स्वहस्तेन दिव्या स्वयंवरकुमुममाला,
 यथा च निलककियानन्तरमेव केनापि हेतुना समुपजाताधित्तविष्णुवाहु-
 द्युत्य जलनिधौ कृतप्रपातस्य प्रीतिलङ्घितया तस्य भ्रूणतो विहितमनु-
 पतनम्' इत्यादिकमशेषमपि पूर्ववृत्तं मदीयवृत्तान्तमुपवर्णयन्ती तामेव
 बन्धुमुन्दरीमश्रीपम् ।

'कोऽयमात्मनम समीपमागतोऽभ्या यस्यैनमतिरहस्यमप्यस्मादपहारवृत्ता-
 न्तमावेदयति । कस्य चायममृतम्यन्दमुन्दरो देहमस्यश' इति विमृश्य
 मन्दमन्दोन्मीलितक्षणा श्रुतिं लोचनमार्गमवतीर्णममृतकरमिव पुरु-
 षरूपमादाय मदनी मवदिदृशया क्षिणावागतमतिगूढममुकुमारमिक्ते धू-
 यमाणशोकान्तकोकरामिनीवास्त्राविरुनी तर्दिशलातलास्फालवाचालवीचि-
 माले तत्कालमुदिता कुमुदिनारिव दृष्टमाकृष्टनिर्वकप्रमृतपादपच्छायेन
 गगनमध्यमध्यासना शशधरेणानुभ्वर्मयुस्वर्वाष्टमिस्त्रमारिताशेषमदोष-

१. 'शृणो' स्यात्

तमसि चन्द्रप्रभाप्राचुर्याच्च दूरापसृतसलिलेऽपि स्वच्छजलतिरोहित इवो-
 पलक्ष्यमाणकुमुददीर्घिकातीरदेशे निपण्णमागृहीतमन्दनञ्चरार्तकामिसु-
 चितचारुशृङ्गारवेषमुन्मिषचन्द्रकान्तमुक्ताफलप्रायमणिविशेषैर्येषाम्बुवि-
 तस्थानविनिवेशितैः फटककेयूरकुण्डलादिभिर्भूषणैरलंकृतवपुषामायाविकी-
 मिरन्तरान्तरा लक्ष्यसरसविसकन्दलामिर्वैकशकसगमिः सरिङ्गिरिव म-
 गरप्रपातसमये स्पर्शतृष्णया संलम्बामिः कृतकण्ठमहमामोदितदिशा
 चन्दनविलेपनेन स्वच्छेनाप्यतिघनेनोद्भाष्यमानेन सूचितास्मद्विरहवने-
 तोद्दामपाण्डुभावमाशक्त(!)चञ्चवाकारकर्णामरणपद्मरागरत्नाङ्गुरेण शश्विह-
 रिणहरितरोचिषा शैवलप्रवालेन कल्पितकर्णावतंसमेकशुकशकुन्ताङ्गल-
 शिखरमिव बालसहकारविटपमुद्रविपूजाव्यतिकरे मत्करप्रकीर्णस्व हरि-
 चन्दनद्रवस्य सुरमिसान्द्रैर्विन्दुजालकैरलंकृतेन तेनैव चिरन्तनेन चीनवा-
 ससा प्रसुरसमजलाद्रेणापि संपादितजलाद्राकृत्यम्, तथा च प्रयत्नसंरक्षि-
 तया स्फुरदुदारवर्णयापि कस्याप्यसंविभागीकृतया सिद्धमन्नविषयेव दिव्य-
 कुसुममालया स्वदेहपरिरक्षणाय कृन्तिसिन्धुबन्धमिन्दुकान्तनिष्यन्दशिशिरं
 हृदि स्थिताया अपि मम प्रेमदोषादाशङ्कितां पाशबन्धमूर्च्छामिव छेत्तुमान-
 न्दजलविन्दुविसरमनवरत्नमीक्षणाम्यामधःप्रवर्तयन्तम्, अङ्गदेशोपवेशिताया-
 श्व मे मुहुर्गात्रमभिनवैः कदलीगर्भपत्रैर्वीजयन्तम्, मुहुर्जललवस्यन्दिभिः कम-
 लिनीकन्दैरवयवानाच्छाद्यन्तम्, मुहुः करमृदितनिष्पीडितेन चन्दनाग्र-
 छवरसेन स्ननपृष्ठमनुलिपन्तम्, मुहुरामन्नतरुवल्कलविबराकूपेन कर्पूरेणुना
 कपोलौ द्युरयन्तम्, मुहुः स्वेदिना करतलेन पाशपीडितस्कन्धमनिविबुर्
 कन्धरा संवाहयन्तम्, मुहुर्दृष्टिरोधिनीममिलविधुतामलकपद्धतिं सलीलमु-
 त्सिष्य नस्यशुक्तिभिः श्रवणशिवरमारोपयन्तम्, मुहुर्निश्चलाक्षिपद्मामसंप्र-
 धितमवतंसमङ्गरीरजःसरसिजगन्धिना वदनमारुतेन व्यपनयन्तम्, मुहुः
 धामपायिनो मुसवामपरिमलहृतानुधानमधुकृतो मधुरमुष्ठासितेनोत्तरीय-
 पल्लवेन व्यावर्तयन्तम्, आलापनाय च वारंवारमव्याहृतधामदर्शनोपजातप-
 रमाधासां यन्धुमृन्दरीं व्यापारयन्तम्, आकृतिविशेषदर्शनोपजातविश्वासया

एवमपि सविस्तरमाख्यायमाने मदीयवृत्तान्ते सादरवित्तीर्णकर्णं तमव
पूर्वदृष्टपूर्वोपतिपुमारमद्रासम् ।

इहा च संभ्रान्तहृदया 'किमेव पाशमन्थिषीहया निविडमास्कन्दि-
तान्ममैव हृदयाद्विनिःसृतो बहिः, अथ प्रार्थिताभिर्मदनुकम्पया देव-
ताभिर्दिव्यशक्त्या कुतोऽप्यानीतः, उतान्यदेव किञ्चित्प्रयोजनमालोष्य
गुरुजनैः प्रहितः, इह परिभ्रमन्त्रौतुकेन प्राप्त आहोस्वित्तेन चतुरोक्ति-
निपुणेन नाविकेनाबोधितं स्वबुद्ध्या वावगतमाथाय मनसि तत्कालमी-
हितस्य तस्यासदालापस्य हृदयार्थमनुरागप्रेरितः परापतितः' इति वितर्क-
यन्ती किञ्चित्कलितलोचना चिरमतिष्ठम् ।

चिन्तयन्ती च तदचिन्तितपासमनेकजन्मोपाजितैः सुकृतकर्मभिरपि दु-
रापमाकल्पावधिकृतैस्तपोभिरपि दुःसाध्यं चतुर्मुखपमुखदेवतानिदानैर्वरम-
दानैरप्यलभ्यं लब्धरम्भोर्वशीरूपसौभाग्याभिरप्सरोभिरप्यनभिलष्यन्तं स-
दकृशप्यावस्थानमारमनो दूरारूढगर्वा सर्वमपि सौभाग्येन भुवनप्रयान्तर्वर्ति
तृणाय मन्व्यमाना श्रेणमवजितारविन्दगर्भकेसरसौकुमार्येण मज्जगतमपि
मुष्णता विरहदाहोष्माणमानयतेव संनिपातनिद्रामिन्द्रियाणां रचयतेव
चन्दनद्रवेण चर्चामावरणमन्तःकरणस्य क्षिपतेव क्षीरसागरोदरे निरव-
शेषानवयवान्परिणमयेत्त शारदज्योत्स्नारूपेण शरीरमेकीकुर्वतेव प्रतिप्रा-
णस्थितानि सकलान्यपि त्रैलोक्यमुस्तान्यसख्यैरपि निदर्शनैरनावेष्टयता-
स्वरूपेण सागमिव सुधासम्य सत्त्वमिव शकरशिर शशिकलाशैत्यस्य
सकलमादाय विधिनोन्पादिनेन समुद्रपातममयेऽप्यनागादितपूर्वण स्वप्ना-
न्तरेष्वपि निद्रालामविरहादलब्धेन पुनरलभ्योऽयमनयेति जातकरुणेनेव
मकरकेतुना परा स्वादुनामानीतेन भाविता तस्य सकलगात्रस्पर्शेन व्यव-
धानहेतुरिति पुलकजालकोद्रेदमपि निन्दन्ती कुङ्कुमाङ्गरागमपि विपक्षपक्षे
स्थापयन्ती भूषणप्रभावितामपि विभ्रमवधारयन्ती धृतसप्तमानजघनस्त-
नांशुकेन स्वेदसलिलेनापि दूयमाना शरीरार्पेत्त लब्धप्रियाङ्गसङ्ग्रामचलक-
न्यामप्युपहसन्ती सहमैव विह्वलतामगच्छम् ।

दृष्ट्वा च मां तथाविधां क्षणेनैवान्यथाभावमुपगतामुत्पन्नसाध्वमा बन्धु
सुन्दरी सादरमवादीत्—‘भर्तृदारिके, किमेवं पुनरपि स्थित्वा त्वमन्वशा
कथय किं ते यदुपि बाधाकृत्’ इत्यमकृदनुवश्यमाना बद्धोत्कम्पया मग-
द्वदाक्षरोद्धारमनया शनैः शनैरुत्थाय कृतगिरोवगुण्डना तस्य नृपकुमार-
स्याङ्कपर्यङ्कादेकदेशे कमलिनीपलाशशयनस्योपाविशम् ।

अत्रान्तरे मा मुक्ततारकरुणपूत्कारा निवाय मञ्जानुरूपरि मूर्धन-
मनवरतनिपतद्वाष्पसंहतिरभिनवानि शुद्धान्तनिर्गमात्प्रमृतिज्ञाननान्तस्त-
जातान्युदीर्योदीर्य दारुणानि दुःस्वानि पूर्वकालमनुभूतानि च मया सह
विगतयन्त्रगानि शैशवक्रीडितानि परिहासवचनानि विश्रम्भाभिमाषणानि
च भावयन्ती भीषणोदीर्णशोका चिरमरोदीत् ।

उपनीतवदनक्षालनोर्बकां च तेन प्रक्षाल्य वदनं प्रमृज्य चोत्तरीपर-
छवप्रान्तेन मत्संनिधौ न्यषीदत् ।

उत्सृष्टदीर्घनिश्वासा च स्थित्वा कंचित्कालमवचना मामत्रोचत्—
‘भर्तृदारिके, किंचिदितोमुखी भव । पश्य चातिसुन्दरोद्धारदर्शनमपूर्व-
तेजोविशेषपिगुनितमहानरेन्द्रवंशोत्पादमादरादमुं महाभागम् । अद्य ते दत्तं
जीवितमनेन । यद्ययं तदायतनवर्ती न स्यात्, आकर्ष्य वा मदीयमाकन्द-
मतिवेगादगणितनिजश्रमो नागच्छेत्, उत्प्लुत्य च व्योम्नि स्वहृथेनुकया पाशं
न विनिकृन्तेत्, पतन्तीं च भूतले जातमूर्छां न प्रतीच्छेत्, उल्लिख्य च
मुजाभ्यामेतदम्भःस्पर्शजन(१)पवनमुपवनदीर्घिकातीरं नावतारयेत्, तदा
कथं ते पुनः प्राणलाभः स्यात् । तदेप ते परममुपकारी नृपकुमारः । न च
तवैकस्याः, सर्वस्यापि सपरिमहस्य त्वदीयगोत्रस्य, त्वया प्रयुज्यमानामर्हति
प्रणामादिकां सर्वापि गृहायातमान्यजनसमुचितामपचितिम्’ इत्युदीर्य
कन्धरापृष्ठलुठितपाणिः प्रथमदर्शनत्रपाविकुञ्चितस्मितार्द्रनयनतारकां तस्य
मां प्रणाममकारयत् ।

सोऽपि किंचित्कृतप्रतिप्रणतिरन्तर्गतप्रेमशंसिना प्रीणयन्नमृतवारिच्छ-
टाच्छेन विक्रसता दृष्टिविक्षेपेण मच्चित्तमीषद्वलितवदनस्तामवादीत्—

१. सादरं पृच्छयमाना २. 'नोदका च' स्यात्.

कथमयं महानर्षहेतुरिति विमृश्य बहुधाः प्रश्नकाङ्क्षया मन्मुने चतुर्गण्डिन् ।

ततोऽहमुद्दिग्गहासा निभृतमुपमृत्य तां कर्णे विदितवृत्तान्तमङ्गरम् ।
सापि मद्बचःश्रवणविस्मारितेश्रणा प्रत्यङ्गमर्पिनश्चिम्बिनारकेण चतुर्गण्डि-
क्ष्य मुलितकुसुमायुर्षं तस्य रूपमन्तः परं परितोषमवहन् । अमापत् च नि-
मृताश्वरम्—‘भर्तृदारिके, कृन्मतीव दुष्करं त्वया, यदस्य प्रथम एव किमे-
न मुक्ताः प्राणाः, न गृहीत उन्मादः, न प्रतिपन्नं महाजनम्, एवं दुष्-
मनुभवन्त्या दर्शितः श्रेहः’ इत्युदीर्य रचितकरसंपुटा प्रपन्न्य तन्वदी-
त्—‘कुमार, कुटिलस्थमावा म्बियः, निसर्गसरलः पुरुषवर्गः, इति जनप्रकरो-
न निरवद्य इति चिरादद्य मे स्थिरं मनमि । यन्मादपृष्टयानि मया दृष्टान-
प्रस्य ते जन्मनः प्रभृति सर्वमावेदितं निजरहस्यम् । त्वया तु पृष्टेन विदित-
पूर्वमेतावदपि मे न प्रकाशितम् । अप्रकटिते तु तन्निष्कथमहं सोऽपमत्वाः
प्रिय इति रवां जानामि । तत्क्षमस्व मे, यन्मनोरथशताकाङ्क्षितदर्शनस-
खतः प्रीतिन विधिना कथमपि समीपमानीतस्य मुचनत्रयप्रथितशार्दि-
वप्रथमसूनोः प्रथमदर्शने न दर्शितः प्रतनुरपि संभ्रमः, न प्रपञ्चितो वचन-
मात्रेणाप्युपचारः, न कृतमर्षपाद्यादिकमीपदपि पूजाविशेषविधानम्’ इत्यु-
दीर्य वेगागमनबलात्तुङ्गकुचयुगा भुजयुगं प्रसार्य संजातनिर्भरोत्कण्ठेव
कण्ठे तमतिगाढमाश्लिषत् । उपनीय विष्टरमादरार्द्धमुपपादयितुमुद्यताम्
‘अतिथिवत्सले, मा कृथाः क्लेशम् । अमुनैव ते सहजसौहार्दशोभिना संभ्र-
मेण कृत्यकृत्योऽस्मि । कृतमाहम्बरेण’ इति भुवाणः स तां न्यवारयन् ।

अथ निविश्य सा विहितकुशलप्रश्ना विलम्ब्य स्त्रोकमुत्सुका मामवा-
दीत्—‘भर्तृदारिके, किमनेनैव शुष्ककण्ठाश्लेषेण दर्शितश्रेहया मया
स्थातव्यम्, उतास्य महाराजसूनोस्त्वल्ममागमप्रदानपरमोपकारिणः पुण्यैः
कथंचिदासादितस्य कर्तव्यः कश्चिदुपचारः’ इति । कृतप्रश्नां च तां
वारंवारमवननमुस्मीम्—‘मस्ति, किमर्थं न करोषि । पूर्वमपि मया
शरीरतः प्रभृति यत्किञ्चिदस्ति तत्समार्पितं समस्तमपि ते । किमन्यद-
स्मादप्यधिकमिच्छामि’ इति साम्यमूयेव चरणाहृष्टतया लिखन्ती
क्षोणितलमव्यक्तमवदम् ।

चिन्तयता, 'मद्वियोगे प्राणनिरपेक्षया रक्षितं चारित्रमात्मीयमनया' इति मन्यमानेन पुण्यभागिना तथा प्रयतितव्यम्, यथा भूयोऽपि नेयं दुःसम्पत्तिनी भवति' इत्यभिधाय विहिताश्रुपाता तस्य पादयोर्न्यपतत् ।

सापि तां तथा पादपतितामवलोक्य करुणया शुचा च युगपद्गृहीतपेताः सस्त्रेदमवदत्—'बन्धुसुन्दरि, पृथग्जनोऽपि न वृथाभ्यर्थनः कृते मया, किं पुनः प्राणपरिरक्षणममुष्याः कृतं यया तां सद्य एवाद्य विहितोपकरां करोमि । भवतीमन्तरेणापि ते वचनमवघृतं मया सर्वम् । अस्ति चाभ्युपगमः । तथापि विधिरत्र प्रमाणम्' इत्यभिधाय तूष्णीमभूत् ।

ततोऽहमुपजातसमधिकघृतिस्त्रात्रोन्निद्रकाननद्रुमोपगूढे दूरारूढशशपरांशुधोरणिध्वस्ततमसि रसितानुमितसितहंसपतत्रिमिधुने कुमुददीपिकातीरसैकते कुसुमशयनीयोपविष्टा समीपविनिविष्टेन मन्मुस्तासक्तगाढानुरक्तप्रिष्टा दयितेन चतुरचटुनिवेशपेशलैः परिहासवचनैर्विनोद्यमाना विनिदिताङ्गयष्टिरुत्सहदेशे बन्धुसुन्दर्याः कदाचिदप्राप्तपूर्वमतिशयितगीर्वाणदनावासमुदममन्दमानन्दमनुभवन्ती निशीथमनयम् ।

क्रमाधिरूढविश्रम्भा च तमहं कृतप्रभाया बन्धुसुन्दर्याः स्वदिग्विदयवृत्तान्तमावेदयन्तमुदधिवाताव्यतिकरे लम्भावसरमनुपुक्तयती—'आर्यपुत्र, तत्कालसंभृतमद्यापि नोपारमति मे भयम् । अतः पृच्छामि । तन्निश्चयसरे ततः पातालसदृशादम्बुराशेः केन त्वमवतारितस्त्रीरः' इत्युक्तो मया कृतस्मितः सप्रीडमवदत्—'द्रविडराजनये, त्वदीयवदनेन्दुदर्शनगृहीतोद्यमेन केनाप्यदृष्टेन' इति । तमहमशुभ पुनः 'आर्यपुत्र, सत्यमेवास्मद्विषयनाभ्युदयकाङ्क्षिणा पूर्वं जन्माभिनेन शुभकर्मणा दृष्टेनोद्धृतस्त्वम्, तथापि परमार्थेन कथय । विष्णो मे ।' म पुनरवदत्—'चन्द्रमुसि, परमार्योऽप्यसात्त्विकः । शृणु निवेदयामि मागारप्रवेशात्प्रभूनि यन्मे वृत्तम् । तदा तिस्रोभूतदर्शनाया न्वयि नात्रविदुःस्यामादिष्णुतया निरतितोऽहमर्जवरयति नृपनाम्बोधर्गिननादर्षीणाम् ।' 'महो नृपकुमार, किमपि क्वमनीयदर्शनायाः

वाहनेरनिदिगदसोऽर्धं व्यवहारः । कथय किमिचित्तमनिमित्तं पृथागतान-
 सुन्दरता मदिश्वरतीं वैषर्ण्यनोऽयमर्ण्यवर्णयकाराणाममीषामामिषावेन
 विद्या प्रवृत्तितो वगकः । इदं चावद्यादनुस्मरणमाप्रेष्यारि प्रसमितारो-
 पबन्धुदुरितमन्त्रिभिक्षाभितयविद्युनमदिसा मदावीरत्रिनवप्रतिमया प्रमा-
 पित्तस्य मिद्व्यायतन मेध्या पवित्रिनं तीर्थमन्वतीधिकपरिगृहीतेरनेक-
 मन्वदन्वयेतुभिः प्रपाततीर्थैः समीहृन्मू' इति वाचमाकस्मिन्धीमशृणवम् ।
 'क एष मागुपालभते' इति चिन्तयतेबोन्मीलिनलोचनो न किञ्चिदन्तिक-
 स्वमीलितवान् । केवलं तर्थात्मना समाकान्तपूर्वं पर्वनोपकण्ठावासितस्य
 निजमेत्यन्दनेदीवनि मदाधिराजोचारतीरे सरन्तीं तामेव निजनिजस्थानो-
 पविष्टप्रदृष्टनिःशेषनाविकां नावमद्राशम् ।

'केन वयमुदधिमध्यादुद्धृताः, कथं नेयमस्माभिरचिन्तितेषु नीरिह मा-
 सा' इति सारकेण गद् चिन्तयतन्तर्विस्तितो यावत्तिष्ठामि, तावदागत्य
 रात्रावदर्शनादनुभूततीमशोकेन परिवृत्तो राजलोकेन नीतश्च वीतगमना-
 भिष्ठाशोऽपि प्रीतमनसा निवासम् ।

सत्र चादत्तदर्शनः प्रधानलोहस्य शिधिहीकृतसकलपृष्ठीव्यापारः स-
 र्वकालमेकान्तवर्ती प्रवर्तिताविरतशीतोपचारः परिचारकजनेन 'न जाने
 सा वराकी गता कामवस्याम्' इति स्वां चिन्तयतिमेपमप्यनुपजातनिद्रो
 निशाः कतिचिदनयम् । एकदा तु प्रातरेव द्रष्टुमुपागतस्तदवस्थमवलोक्य
 सारकः सखेद मामवादीन्—'कुमार, निष्पलवानि चन्दनद्रुमवनानि सं-
 जातानि । निःशेषितमृणाला नालशेषा. मरसीषु नलिनाकरा वर्तन्ते । किय-
 न्तं कालमिह पर्वते कुर्वद्विरफल देहदाहप्रतीकारमुत्सृष्टपुरुषकारैरामित-
 व्यम् । किं न चिन्त्यते कोऽपि तदवाहयुपाय । किं च काञ्चीनगरगमनाय
 गृहतेऽद्यापि नोद्यमः । किं विमृत तद्युवराजस्य यद्यदा समुद्रोदरे नौ-
 स्तव उद्यना त्वदर्थे कृतप्रार्थनस्य विज्ञाय मे भावमभिमुस्तार्पितस्मेरनयनया
 'भद्र, किमहं न शृणोमि, येन भूयो भूयस्तमेवार्थमावर्तयसि । सर्वमवधारितं
 ते यत्नम् । अहीकृतध्यायं नायकः, किं तु तिष्ठतु तावथावदहमिहस्था
 स्वस्थानमुपगता काञ्चीमध्यमागतं प्रदीप्याम्येनमिति यदुक्तं तथा' इत्यभि-

हिते तेन किञ्चिदुच्छ्रितचेताः पुनरवोचम्—‘तारक, सरामि सर्वम् । किं तु संदिग्धमेतन् । किं तथा भवन्तमुद्दिश्य गदितम्, आहोस्वित् अयं, संप्रत्येव नृत्यन्त्यास्तयातिरभसेन सारसनमध्यसन्ना ममुच्छलित एव पद्मरागः । तद्दृहाणैनमिति पुनः पुनर्मापमाणं तमेव पुष्पपटलकन्यरं देवलकदारकम्’ इति न शक्यते निर्णेतुम् । अथ तद्दर्शनोपायमपरमप्रेक्षमाणैरर्थसंशये प्रवृत्तिरप्रतिपिद्धेति मत्वा गम्यते तत्र, तदपि दुष्करमेककिनः । त्वदध्यासितां नावमेकामधिरुष्य प्रस्वितस्य मे सकल एव प्रतिबन्धी परिग्रहजनः । सैन्यसहितस्य च परमण्डले गमनमतिविरुद्धमप्रसावकं च प्रारब्धे कार्यस्य’ इति व्याहरन्तमुपसृत्य वेत्रधारी मामवोचत्—‘कुमार, देवस्य चन्द्रकेतोरन्तिकादागतो लेखहारकः प्रतिहारभूमौ तिष्ठति । प्रवेशय’ इत्यभिहिता च सा शीघ्रमेव तं प्रावीविशत् ।

कृतप्रणामं च सादरस्त्रमद्राक्षम् । अपृच्छं च—‘भद्र, कुशली तातः’ इति । अथासौ ‘यथाज्ञापयसि’ इत्यभिधाय भूयः कृतप्रणामः पुरस्तात्लेखमक्षिपत् ।

तत्र च ‘शत्रुबलपीडितेन द्रविडमण्डलाधिपतिना कुमुमशेखरेण दूतमुखेन कृत्वा सख्यमुपयाचिताः स्मः । प्रतिज्ञातं प्रतिश्रुतं च तस्मै तदस्माभिः । प्रेषितश्च तत्सैन्यसाहायकाय क्रियानपि रथाश्ववारणप्रायो दण्डः । सैन्यं संत्यक्ताशेषकार्येण कल्याणभागिना स्वसैन्यपरिगतेन गत्वा सत्वरमधिष्ठातव्यम्’ इत्यतिक्रान्तधार्ताप्रकाशनपुरसरं पितुरादेशमभिलिखितमीक्षितवान् । उच्छ्रितहृदयश्च तदवधारणेन सिद्धमेव त्वदीयदर्शनं समर्थयमानः प्रहर्षनिर्भरं स्थित्वा मुहूर्तमापत्कृतस्मितस्तारकमवोचम्—‘सखे, तातलेखार्थेन स्थापितास्त्रावद्वयं त्वदीयवचसि । उत्तिष्ठ । काश्चीगमनसज्जो भव’ इत्यभिधाय तत्रैव क्षणे प्रयाणघोषणापटहमदापयम् । उच्छलितसकलनौदण्डश्च प्रत्यहमखण्डितैः प्रयाणैर्लङ्घयित्वा लवणजलनिधिं जनपदाश्च कतिचित्कमेण कार्श्चीमागमम् । आकर्णितमदागमनवार्तोपजातप्रीतिना च त्वत्पित्रा प्रत्युद्गम्य दूरमुपदर्शितादरेण प्रवेशितः शुचावेकत्र सावकाशे प्रदेशे स्कन्धावारमामुचम् ।

तत्र च स्वदुपलम्भाशया दिष्णुस्वरत्यातरूपमंपदा राजकन्यानां विद्व-
रूपाप्यादरप्रवर्तिनैश्चिप्रकृद्भिरभिलिख्योपनीतान्यमस्रमवलोक्यतः कथानि-
बद्धं यथावृत्तमात्मीयमुदधिःश्रुत्तान्तमस्त्रिलसामन्तान्तःपुरेषु चिरतनाख्या-
नकव्यपदेशेन स्वप्रयुक्ताभिः कथकपुरंधिभिः प्रकाशयतः प्रधानदेव-
तायतनेषु नरपतिप्रासादशिखरेषु नगरपालोचानेषु प्रेशाजनसमाजेषु मञ्ज-
नापातपौरवनितासमाकुलेषु च स्वयन्तीपुलिनेषु द्विधापि संचारिततारकस्य
मे गताः कतिपयेऽपि दिवसाः ।

अथ ह्यु प्राग्नेव प्रासादतलगतोऽहं शिविरासन्नवर्तिना रथ्यामार्गेण
मन्तमुज्ज्वलविचित्रवस्त्रधारिणमनेकविच्छित्तिविरचितप्रसाधनमनर्पलाभ-
रणभूषिताङ्गमनणुभाणिक्यस्त्रण्डस्त्रचित्तपर्याणेषु वाजिषु वारणेषु गतिकम्प-
रणितकिंकिणीकलारेषु याध्यमानेषु चाधिरूढमङ्गनासमूहमवलोक्य जात-
श्रुत्तुल्लस्तारकमष्टच्छम्—'मद्र, जानासि कथं जनसमूहः प्रस्थितः' ।
स मामवादीत्—'युवराज, शासमेवैतन् । अस्ति रम्यतानिरस्तनन्दनवनवैभ-
वमितो नातिदूरे नरेन्द्रमवनोपवनसंसक्तमतिशयस्त्रिग्धसुकुमारहृमं कुमु-
माकरामिधानं काननम् । सत्र निजसौभाग्यस्त्रवितसमस्तान्तःपुरपुर-
न्निग्रगर्वया गन्धर्वदत्ताख्यया महादेव्या कारिते देवस्य मकरकेतोरायतने
प्रवृत्ताद्य चैत्री यात्रा । तां द्रष्टुमुच्छलित एव पौरयोपिञ्जनः । न चायमेता-
वानेव । अम्योऽपि नगरनारीजनो राजलोकध्यानेकसहस्रसंख्यस्तत्र यास्यति ।
कुमारस्यापि यदि नरेन्द्रानुवृत्त्या भक्त्या यदि लोकमार्गानुभरणेन यद्यन्य-
देशयात्रास्त्रिनिविलोकनकुसृहलेन युज्यते गन्तुम्, प्रस्तुतस्यापि प्रयोज-
नस्य सिद्धावयमेवावसरः । यद्यत्रापि शीघ्रस्य तदा कोऽन्यः प्रक्रमो भवि-
ष्यति । यत्र सहर्षेण भावि ।' अह तु 'युक्तमयमाह' इति मनसाभिन-
न्दिस्तदीयवचनस्तत्क्षणमेवोच्छ्राकृतमञ्जनो गृहीतमन्त्रिरेव ममारोपिन-
धर्यकनकपर्याणा करेणुकामधिरुद्ध कृपाणकुन्तपार्णिना सरुजवण्टप्रायेण
पदातिश्लोकेन परिमितेनैवानुगम्यमानो मनोभवायतनविद्रमभ्यागमम् ।
अवतीर्थ च कृतप्रवेश प्रणम्य दूर्गस्थित एव मन्मथमुन्मध्यमानहृदयस्त्र-
दर्शनोत्कण्ठया द्वारदेशाभ्यासगतमन्यतममुत्तम मत्तवारणकमध्यामिनवान् ।

तत्र च समासत्रचारिणा परिचारकेण तूर्णमुपनीतायामलघुतरविद्या-
 रायां नेत्रैर्विस्तारिकायामुपविष्टः प्रत्येकमनुरागशून्येनापि चेतसा विपत्त-
 न्तमापतन्तं च वनिताजनमनन्यदृष्टिरीक्षमाणो दिवसमनयम् । अ-
 सिते च वासरे विरलीभवत्सु कृत्रिमतुरङ्गवारणक्रीडाप्रधानेषु प्रेक्षणकेषु,
 विघटितासु विटलोकलोचनमुधासु वेदयारासमण्डलीषु, कृतपरस्परसेक-
 युद्धेषु प्रस्थितेषु मज्जनवापिकाभ्यः कनकशृङ्गभृङ्गारपाणिषु मुजङ्गपौरैषु,
 निर्याते यात्रायातनगरनारीगणे, क्षणेन विरते रतिभर्तुरायतनरामणीयके,
 शटिति नष्टाखिलाशः समं मार्तण्डमण्डलाभोगेन विच्छायतामगच्छम् ।

शुधीभूतसकलगात्रसंधिश्च कथमप्युत्थाय तस्या द्वारमत्तवारणकादेकहे-
 लयोज्जिहानस्य कल्पान्तदहनदारुणस्य दाहज्वरव्यथावेगस्य मरणमेव म-
 न्यमानो निराकरणमङ्गणोपविष्ठानुपश्रित्य सर्वानप्यात्मसेवकान्प्रत्येकमर-
 दम्—‘भद्राः, प्रयात सदनम् । अद्य मया गृहीतनियमेनैकाकिनासिनेव
 सारायतनमण्डपे निवस्तव्यम्’ । गतेषु च तेषु पुनरपि तदेवायतनमविशम् ।
 तत्र च गृहीतविरहिवेषः प्रेषणानन्तरमेव सत्वरैरुपेत्य परिचारकैरुपरचित-
 मग्रे मकरकेतोः शिरोभागनिहितमृदुमृणालिकां फाण्डगण्डोपधानमम्बुक-
 णिकानिकुरम्बकर्चुरमंरिविन्दीपत्रसंस्तरमध्यारोहम् । तेन च प्रचुरदाह-
 षेदनायहेन चिताहुतवहेनेव द्विगुणमुपताप्यमानो जालान्तरनिपातिभिरंशु-
 निकरैः प्रासविसरैरिव हिमांशुना हन्यमानः कृतविनिद्रोघानचकुलक-
 लिकाघातेन विपवातेनेव मलयमरुता विह्वलीकृतः कणद्विरुपकर्णमिष्टदेव-
 तानामवर्णानिव जपद्विरुत्तंसभृङ्गैर्माक्षमाणो मुहुर्मुहुः स्मृतिं येनैव प्रापितो
 विपदमेतां तस्यैव परमशत्रोर्विषममार्गगम्यागम्य निकटे निषण्णो मूढधी-
 रितीवावद्धविकटाट्टहामैर्गालिङ्गित सर्वाङ्गेषु प्रमाग्निभुजाकारदीर्घनालैः
 कुमुदजालैस्त्वदवलोकनमाधकोपायमालोचयन्मरणमतिशयकरणमङ्गनाया
 इवाकन्दशब्दमशृणवम् ।

श्रुत्वा च वेगात्त्रिगतो बहिरुदमनबाहुयुगलाभयगण्डस्थलप्रमृतवाप्य-
 सञ्चिञ्चोत्तममशोपदिक्प्रहिनति प्रत्याशनयनामायतनमालिश्वगप्रस्थिताम्

दुर्निषेधाविरोधहेतुश्च । नीता तु देशान्तरमिदानीमेव शत्रोरपहृता भवति
सुखेन चातिवाहयति कालम् । कालान्तरे च सकलवरगुणोपेतेन निर्व्या-
जसुहृदा महाराजतनयेन गत्वा त्वया गृहीतपाणिः क्रमाधिगतवृत्तान्तम्
पितुरपि परां प्रीतिमावहति । तदेवमत्र क्षणे निर्जनादितो वृक्षगहनार-
हरणमस्मा गुणवदतिमात्रमाभाति मे । तथापि त्वं प्रमाणम् ।'

सोऽपि तच्छ्रुत्वा कृतविमर्शः—'सूक्तवादिनि, मुक्तवादिनि, युक्तमभि-
हितम् । किं तु दुष्करमिदं मादृशानाम् । अहं हि वारंवारमभ्यर्षितेन प्रति-
पद्य मित्रतां शत्रुगृहीतस्य राज्ञस्त्वावकस्य साहाय्यकाय विभ्रा समादिष्टः ।
तेनास्य सर्वथा सराष्टस्य सपशोः सपुत्रदारस्य रक्षाविधौ मया व्यापृतव्यम् ।
यदा तु छलेन रात्रावुपेत्य प्राणभूतामस्य दुहितरमपहरामि, तदा उदय-
फारकृत्येषु नित्यमेव निषण्णबुद्धेर्वज्रायुधस्य मम च न व्यतिरिच्यते किं-
चित् । किं च हत्वा गत इमामनवनिर्दोषगीतचरितस्य तस्यापि पितुरा-
त्मीयस्य दर्शयिष्यामि कथमात्मानम् । आस्तां च तावत्स मे तातः ।
इयमप्युचितकारिणी त्वदीया सहचरी विवाहसमये 'पश्य वरमुत्तम'
इति व्यापारिता प्रियसखीमिः कथमानन्दनिर्भरा मे यदनमवलोकयि-
ष्यति । तदलमनेन कर्मणा । मा त्वरंस्व । स क्रमः कोऽपि चिन्तनीयो
येन दातुमेतामुद्यतः काञ्चिविषयाधिपोऽपि निषिध्यते । विरोधोऽपि सार्ध-
ममुना न वर्धते । इयमपि प्रीतिकारिणी पितुर्भवति ।' इत्यभिधाय नीत्वा
च कन्यान्तःपुरमवेशं यावदात्रामदृष्टमुन्मविकारः प्रकृत्यैव गत्या स्वशि-
विरं प्रति प्राप्सित ।

प्रस्थिते च तत्र क्षणमात्रदृष्टान्तरेणोत्पाद्य परमं शैत्यमुपनीततीव्र-
दाहव्यथेन विषमश्वरेणैव पुनरपि विरहदुःखेनाप्यामितामादाय मां
बन्धुसुन्दरी कन्यान्तःपुरमगच्छत् ।

लागोप्य च शयनचित्रशालिकायामविश्विन्नगतिप्रारम्भमेव गत्वा
सर्वमापि विद्यापरापहरणादिचित्रशालिकाधिगोहणपर्यन्तमन्वाया यथा-
स्थितं मदीयवृत्तान्तमव्ययत् ।

इति प्रकाश्यते । अत्र हि कृते जनापवादः परिरक्षितः, विपश्यन्
 विरूक्षितो भवति । अनुपलक्षिनावस्थितौ चाम्यामुत्थिते सर्वत्रैवमाव-
 वादे दीर्घविग्रहजनितनिर्वेदोऽयमपरकन्याप्रदानेन वा देशैकदेशविग्रह-
 नेन वा कृतिपयमजाश्चापवर्तनेन वातिनिपुणमुपयादितेन पगवन्वेन संघौ
 स्थापयिष्यते' इत्युदीयं कृतपार्श्वलोकनो नानिदूरे निपण्णमाहूयैकमाहा-
 नाय मे वर्षधरमादिशन् । आहनोपदौकिता च तेनास्थानविहितात्मव-
 साहसत्रपाविलश्रविशिमेशणाम् 'प्रमाने विपशाय दीयमानः कथमात्ना मया
 रक्षितव्यः' इत्यनेकोपाशचिन्ताचान्तमकललावण्यविच्छायमुच्छन्नचैतन्य-
 मिव शरीरमुद्बहन्तीमवलोक्य मामुपन्नकरुणस्तानः 'पद्मेहि पुत्रि, परिष-
 जस्व मां नृशंसम्' इत्यभिदधानो बाष्पायमानदृष्टिर्गृहीत्वा भुजाम्बामङ्क-
 देशे मामुपावेशयन् । वारं वारमुन्मृष्टदीर्घनिश्चामश्च स्मृत्वा स्मृत्वा मदी-
 यमुद्धन्धनदुःखमधिकमात्मनश्चेष्टितेनान्वतप्यन् । विमर्शोऽप्यमुक्तमत्संनिधेः
 म्लिग्घतां बुद्धिमत्ता च बन्धुमृन्दर्या मुहुर्मुहुः प्राशंसन् । पाशुच्छेद-
 विहितामात्प्राणरक्षे सिद्धलेन्द्रमूर्त्ना पग बन्धुबुद्धिमावधत्त । तथाविधे-
 ऽप्युपद्रवे दैवादजानमरणा पुनर्जातेति माममन्यन् । भूयो मरणसंभावनाया
 हृदय इव निक्षेमुकामन्त्कालमधिकमुल्लसितेन बलवतापत्येहेन मोहितो
 मुहुर्मुहुर्गाढमन्वजत ।

व्यमृजच्च शनकैः मान्तरगुनापमालापम्—'बन्धे मलयमुन्दरि,
 क्षमस्व मे स्वलितमेतत्, यदपरिज्ञाय हृदयभाव भवत्याः सहमेव त्वन-
 साभिरसौ शत्रुमामन्ताय दानुमध्यवमितामि । किं करोमि । न के-
 नापि पृथमावेदिनो ममैष त्वदपहारवृत्तान्त । ज्ञाने जनन्यापि ते संप्र-
 त्ययमवगत । अन्यथा तत्प्रदानममये पृथ्याम्माभिः किमिति यथाव-
 स्थितमेव स्वरूप नाविदिन मे । तदन्वमुद्वेगेन । स्वस्थचित्ताम्ब । न स्वा-
 मिदानीं प्राणविच्छेदेऽप्यमुर्मे मप्रयच्छामि । केवल कचिन्कालमनुभ-
 वितव्यो भवत्या प्रवामजनिन क्लेशायाम । मोदन्व्यमधिकमृदचित्तया मु-
 द्बन्धुजनविप्रयोगदृ स्वम् । पप चत्तायुधः सिद्धादेशदवजवचनप्रत्य-

...कलमेव चरचकवन्व्यमात्यपदनप्राप्तिकाम किमपि चत्तामृद. करग्रह-

विधौ वरणाय ते प्रातरेण प्रहेष्यति प्रधानपुरुषान् । प्रतिपत्ता च भवती
मत्स्यदर्शनात्तदुत्करा निपेक्षुमेवाम् । आसन्नवर्तिनि च यत्र कापि नगरे
वा जनपदे वा तत्रावस्थानमहितस्य सर्वतो विहितचारसंचारस्याध्यक्षमेव ।
तदुचिष्ठ घत्से, विधेहि प्रस्थानमधुनैव दूरदेशान्तरगमनाय' इत्युक्तवन्तं
च तातं माता मे पुनरयोचत्—'देव, यद्यमौ दूरे गमयितव्या तद्वरं त-
त्रैव पञ्चलत्रिगुणपादपे दक्षिणाञ्चिजलतरङ्गास्फालवाचालदेवार्चनशिलावे-
दिके मलयमेखलामूलवासिनि प्रशान्तवैराख्ये वैखानसाश्रमपदे गच्छतु
यप्रार्थपुत्रेण सह मे प्रथमदर्शनं संवृत्तम् । तत्र हि ।

प्रातः प्रातरवेक्ष्य होमहुतभुग्धूम्यामहादुर्दिनं

दृष्टस्याश्रमवर्हिणस्य रसितैरायामिभिश्चासिताः ।

नीचैरेत्य समाधिनिश्चलतनोर्मध्ये जटामण्डलं

यस्याबाधितवद्वनीडपटकाश्चक्रुः स्थिति भोगिनः ॥

तस्य भगवतो जगन्नयख्याननपसः त्रिकालगोचरज्ञानवसतेः सकल-
दुःखितप्राणिवत्सलस्य कुलपते र्ज्ञात(!)शान्तातपस्य पादमूले स्थिता न
मे दुःखमुत्पादयति । मुखेन च दिनानि मत्प्रख्यवृद्धतापसीवृन्दपरिपा-
लिता प्रेरयति' । 'तथा' इत्यभिनन्दितालापया चोत्थाय तत्कालमेवाम्भया
कृतासिलगमनमङ्गल्या 'कष्टमाभाषितो नाभीष्टजनः' इति मनः सशल्प-
मुद्वहन्ती बाष्पसलिलश्रुतेक्षणा प्रणम्य पितरमन्तःपुराभिरगच्छत् ।

अपसारितच्छत्रचामराडम्बरा च निभृतपदमपक्रम्य पक्षद्वारकेणागतो
नात्तिदूरे सिन्दूरितकुम्भमागाशुचमाङ्गनिहितसितकुसुमदामदूर्वाक्षतामभी-
क्ष्यचलिततीक्ष्णाङ्गशमुखेन प्राप्नुस्तीकृत्य धारितामाधोरणेन दृष्टसकल-
क्षिष्टलोकाधारया मम शरीरपरिचरणाय चापलनिवारणाय च प्रे-
तिशिष्टया स्तानेन बलवद्भीष्टया तरङ्गलेखाख्ययाम्बाया बालसरूपा
समागत्य प्रथममेवाध्यामितशरिकोटैरककोणा करेणुङ्गामध्यरोहम् ।

आप्तशस्त्रकृतिपयान्तर्बेशिकपदानिपरिवृता च तत्कालविनिवृत्तपौरम-
चारमुखसंचारनरपतिपथा क्रमेण नगरी निशीथिनी चालदुयम् ।

१. 'ज्ञानशान्तातपस्य' इति स्थाने २ अत्र शिबिपूटिन भवेत्. ३. 'प्रेषितया' स्था

म्रजन्ती च वर्मनि प्रतिदिवसमविलम्बितैः प्रयाणकैरत्येनैव कर्तव्यं
 तत्तपोवनमासादिनवती । तत्र चाद्यदिवस एव विमर्षितसहायातमृ-
 लोका विमुक्तहारनूपुरादिनिःशेषभूषणकलापा मङ्गलमात्रमेकैकमणिवत्-
 यशेषं वेपमुद्रहन्ती प्रतिदिवसमाविष्कृतापिकाधिकवात्सल्येन तात्रहु-
 मानात्तापसजनेन सादरं दृश्यमाना मुनिकुमारिकावृन्दपरिवृता, कदाचि-
 त्कुलपतिसमादेशादतिथिवर्गमुपचरन्ती, कदाचिद्देवतार्चनकुसुमान्याहरन्ती,
 कदाचित्पत्रपुटकाहृतैः प्रसन्नवणवारिभिर्बालवृक्षकानुशन्ती, कदाचिदुद्व-
 जिरोपान्तजातानां वनलतानामालवालानि विरचयन्ती, कदाचिदचिरोप-
 सामु पर्णशालाङ्गणवितर्दिकासु दग्धितानेकललितपत्रलेखान्स्वस्तिकानभि-
 लिखन्ती, कदाचित्प्रनष्टजननीदुग्धदुर्बलान्बालहरिणकान्वाप्यलव्यैः शन-
 कवलैः संवर्धयन्ती निपिद्धचापलेन प्रियालापिना मत्कृते प्रकृतिसर-
 सखादुपाकाः शाककन्दलीः सप्रपञ्चं पचता प्रत्यहमपरापराणि परिणवि-
 मुखानि शाखिनां फलानि प्रयच्छता स्वशयनीयसंनिघावतिस्पर्शवद्विर्वल्क-
 लांशुकैस्त्वल्पमुपकल्पयता यथावसरमग्निवाभिनवानि पौराणिकाख्यान-
 कानि कथयता स्वविरतापसीसमूहेन विस्मारितसकलबन्धुविरहदुःखा क्रे-
 वलेनैव तस्य क्षणमात्रोपलब्धसंगमस्य प्रेयसो जनस्य पुनरदर्शनेन दुःस्त्रि-
 कंचित्कालमनयम् ।

एकदा तु याममात्रे वासरे समासन्नपर्णशालावस्थिताहमेकाकिनी
 केनचित्काञ्चिपिपादागतेन द्विजातिना कुलपत्तेरावेद्यमानं तदीयवृष-
 न्तमश्रूणवम्—यथा किल संमदनत्रयोदशीप्रदोषे प्रगुणितात्मवृत्तनावी-
 रवर्गो विनिर्गत्य काञ्चयाः कृतमहासंगरः पराङ्मुखीभूतसकलसैन्य-
 नायकेन सायकोन्मथितसारधिच्छत्रकेतुना निरस्मीकृतेन शत्रुणा न ज्ञायते
 कथंचित्समस्तैरेव महचारिमि मह नरेन्द्रैर्द्रागेव दीर्घनिद्राया शायितः ।
 श्रुतिविवरमवतीर्णमात्रेणैव चानेन तस्य पापात्मनो वचनालोपेन का-
 लकूटविपकणिकलापेनेव विह्वलीकृतशरीरा दुःस्वभरनिरुद्धमन्तःकरण-

मात्मनो नियन्तुमपारयन्ती नष्टचेतना प्रेमोपदिष्टां तदीयचेष्टामिव यथा-
धुतामनुचिकीर्षुरहमपि दीर्घकालं मूर्छामयीं निद्रामगच्छम् ।

कथंचिदुपलब्धसंज्ञा च सत्त्वरमुत्पाय 'किमतः परं श्रोतव्यम्' इति
चिन्तयित्वावधीरिततदारब्धवार्तापरिसमाप्तिर्निर्गता तपोवनात् ।

गता चातिमात्रविरलतापसप्रचारवेलातटमवलोक्य च पुरस्तादतिचि-
रादृष्टमिष्टमिष धान्धवमम्बुराशिं दृष्टमुखीभूतदुःखदाहा निदाषसरिदिव
प्रथमजलधरासारवारिवरणबन्धेन महतापि प्रयत्नेन हेलगतं नाप्यवेगमपा-
रयन्ती धारयितुमुन्मुक्तातितारकरुणपूत्कारा 'हा मसन्नमुख, हा सुरेस-
सर्वात्कार, हा रूपकन्दर्प, हा लावण्यलवणार्णव, हा लोकलोचनसुधामर्ष,
हा महाह्वप्रसप्तैरुपप्रकर्ष, हा कीर्तिकुलनिकेतन, किमेकपद एव निखेदतां
गतः । किं न पश्यसि मामस्थान एव निर्वासितां पित्रा विसर्जितां माधा
परिहृतां परिजनेनावधीरितां बन्धुभिरेकाकिनीमदृष्टमवासां वनवास-
दुःखमनुभवन्ती किमागत्य नाथ, नाथासयसि । कदा त्वमीदृशो जातः ।
कथं संप्रत्यवेक्षितो मत्पक्षपाती, यदाशया माध्यस्थमवलम्ब्य स्थितम् ।
किमत्र मद्दुःखदुःखितासे बन्धुमुन्दरी, या समागत्य मत्कृते पुनरपि
करिष्यति तव मार्यनाम् । कथय किमर्थमेकपद एवाहमप्रिया जाता ।
किं कृतं मया ते विप्रियम्, येन सकृदपि नाल्पसि । यदि च निसर्गनि-
धुरस्तस्किमागत्य पाशोपद्रवाद्रक्षिताहम् । किं तदैव नोपेक्षिता जीवितमु-
त्सृजन्ती । सांप्रतं दर्शयित्वा ममात्मानमावेद्य निःसामान्यमजुरागमप-
सृतो दर्शनपथात् । आकर्ष्याप्यकल्याणभागिनी तवाद्यापि न प्रत्येमि
शशुसंपादिता विपदम् । अव्यापन्नविग्रहं जीवन्तमिव केनापि हेतुना
भवन्तमुत्पश्यामि । यद्यपि सुगङ्गनासङ्गमस्पृष्टः पापकारिणीमपहाय मां
दिष्यलोकमुपगतः, तथाप्येकवारमागत्य तैर्नैव प्राक्तनेन रूपेण दर्शयामा-
मम् । अनवलोकितत्वदानना मर्तुमपि हताशा न रात्रोमि । निष्करुणकीर्तिः
प्रिया ते माहं न चान्य कश्चिदिति किं न जानामि । युक्तवारी महा-

सत्त्वः स्वार्थविमुक्तश्च भवानिति च किं न वेत्ति । तथाप्यनेकज्ञानात्मक
तमोरूपेण प्रेमनाद्या महाप्रहेण गृहीता । हस्तागोचरगतोऽपि दैवदृक्त्वा न
प्राप्तः पतिस्त्वमिति चिन्तयन्ती शोकपरावशा निम्बं विव्रयामि । क-
र्षया कृतार्थस्त्वमुन्नामितः । त्वयैकेन स्नुना सिंहलेन्द्रवंशः । तवैक्य
जगति निःकलङ्कं यशः । त्वमेकः सकलभूपालराजपुत्रेषु आब्रजामा ।
मरणमपि तवैव श्लाघ्यमेकस्य । येनैकाकिना तत्कालमेव निर्गत्य शिवि-
दसोद्वपरिभवेनासंख्यसेनापरिवृद्धपरीतः प्रापितः परामवननिमरातिः । अ-
नेन पुनरुचितकारित्वेन कृन्धिभियोऽपि नितरां प्रियोऽसि मे । यत्तद्वा
बन्धुमुन्दरीवचनेन सुक्तोऽपि न प्रयुक्तस्त्वयासदपहारः । केवन्भिर्दं
बाघते यदुपवर्णितं तथा भद्रदानोदन्तमाकर्ण्य नृष्णीमेव निर्गच्छता वृ-
पोद्यानादीषदापि नाभापिताहम्' इत्यादि विविधं व्यञ्जयम् ।

अल्पीभूताशोकोद्रेका च 'सुचिराकन्दितेनात्र दयितयानपात्रिका-
संपर्कसुभगे सागराम्भसि विसृज्य निर्वापयामि तीव्रदुःस्वानलश्लिस्ताजाल-
कवलितानिमान्प्राणान्' इति विचिन्त्य चेलाञ्चलप्रमृष्टप्रवलोदोनोच्छूनन-
यना स्नेहनिर्गताश्रुसलिलक्लिन्नदृष्टिभिरागत्यागत्य परिचयात्पुरोद्भवन्तीभि-
रवगताभिप्रायाभिरिव निरुद्धचमाण(न)मार्गा बन्धुमीभिः प्रस्थिता पदानि
कतिचित् ।

पृष्ठतः पारावारपुलिने यथोत्तरं विस्तरन्तमपरस्परानुलम्बमच्छिन्नसंता-
ममङ्घ्रितलताडितानामन्तरान्तरादलन्तीना शुक्तिकानामारवेणानुसृतमनति-
मसृणं बालुकारणितमशृणवम् ।

श्रुत्वा चोपजानकम्पा 'कष्टमागतः क्रोड्यैयुपदी' इति चिन्तयन्ती वे-
गवलितकण्ठनाला पृष्ठतो व्यलोकयम् । अपश्यं च नातिदूरे दूरदौलय-
मानबाहुयुगलां क्रमविशृङ्खलपदक्षेपचटुलेन गतिमिव, त्वरायितुमजस्रमाप-
तिमता केशपाशेन पृष्ठे ताड्यमानामवस्वस्तनिवसनप्रन्धिसंवरणविह-
सवामहस्ताभैश्चमुत्सर्पता दक्षिणकरेण श्रमश्वासवल्गत्कुचयुगास्फालिनं

१. 'भूताशोको' इति स्यात् २ 'च किं सुचिरा' इति स्यात्, ३ अन्वेष्य.
४. 'माम्बय' इति स्यात्.

गलितमुत्तरीयवल्कलप्रान्तमंसदेशे निवेशयन्तीम्, आसन्नमणिशिलानिप-
तितप्रतिच्छायाछलेनात्मदेहमपि गतिविलम्बविद्वेषेण स्थाने स्थान इव
निक्षिपन्तीम्, यथादर्शनमनुप्रस्थितेन संभ्रमस्खलितगतिना तापसीजनेन
दूरविच्छिन्नेनानुगम्यमानमार्गाम्, प्रेमदोषादुत्प्रेक्षिताया मंचूपः प्रशमनाय
गृहीतस्वादुसलिलपूरितकमण्डलुमापतन्तीम्, आकुलाकुलां तरङ्गलेखाम् ।

उत्पन्नवैलक्ष्या च तदवेशणेन 'कष्टम्, न संपन्नमिष्टम् । अविनीततायाश्च
नीतः पात्रतामात्मा । किं करोमि । आगतेयमन्तिके । न शक्यत इदानीमुद-
न्वत्पयसि पुण्येऽस्लितपुण्योपहतमुञ्जितुं हतशरीरकमेतत्' इति चिन्तयित्वा
क्षणं दिक्षु निहितोद्विमहदृष्टिर्दृष्टिति संनिधावेव दृष्टस्य स्वभावाकृष्टकञ्ज-
लकूटकालिम्नः कालकूटविपराशेरिव मयनसंनिहितशिपिविष्टकवलिताव-
शिष्टस्य विटपहारदूरावर्जितप्रान्तस्य निरन्तरतया पर्णसंहतीनामर्ककिर-
णैरपि मरणभीतैरिव परिहृताभ्यन्तरप्रवेशस्य मारुतापूर्णतनिलिखितास्वा-
निबहमात्मानमपि सर्वाङ्गव्यापिना निजवेषेण विह्वलीकृतमिव प्रकाशयत-
श्चभ्रुपुटनिविष्टचर्चितावशिष्टफलशकलैरितलतो मृतैश्च मूर्च्छितैश्च स्पन्द-
मानैश्च श्वसद्भिश्च निश्चेतनैर्वनशकुन्तैर्निरन्तराक्रान्तमूलदेशावकाशस्य
किंपाकनाम्नो विद्रुमस्य हृद्यस्पर्शगन्धवर्णमतिशयस्वादुरसपरिपाकं विपाक-
दारुणतया विषयसौख्यमिव मूर्तिमत्तया परिणतमादाय पाणिना दक्षिणेन
शीणपुण्या फलमेकमभ्यवहृतवती ।

भुक्तमात्र एव च तत्र शिथिलीभूतसकलपूर्वावस्थमस्यमथतामगान्धे
गात्रम् । क्लीलेनेव कालायसकण्टकेन मन्दमपि नास्पन्दत जिह्वा । स्थगित-
मिव पटलेन लक्ष्यग्रहणदक्षतामनुचक्षुः । पिहितपुटमिव पटाञ्जलने स्पष्ट-
माजिघ्रन्न गन्ध प्राणम् । आप्रातमिव मंनिपानेन दीर्घमपि घोषमसकल-
विशेषं नाद्रित श्रोत्रम् । एवं च विकलीभूतसकलेन्द्रिया समुत्थितमबल-
कम्पा सर्वदेहावयवेषु मुपितनयनोन्मेषेण मूर्छता प्रतिक्षणमवच्छाद्यमान-
विज्ञाना निद्रागमेन क्षणमपि म्यातुमूर्ध्वमपारयन्ती तस्यैव विटपिनस्तले
शिलासलमेकमाश्रित्य नि महविमुक्तदेहा ममुपाविशम् ।

अत्रान्तरे त्वरागमनगाढजाताङ्गलानिरन्विष्य तत उतः परागनतरा-
 लेखा तमुद्देशम् । आगत्य चान्त्यन्तमापूरिता कोपेन भूत्वा पुरो निरल-
 दाक्षिण्यमितरामिवातिरूक्षैरक्षैरर्माभवादीत्—‘दुर्विनीते, कागता त्वमिह ।
 किं तवागमनकार्यमत्रोपजातम् । फलत्वासिन्नास्ते । केन ते दुर्मन्त्रिभि-
 दत्ता । हीतापि न तपस्विलोकस्य निर्विधेकवनचरप्रचारदूषिते सागरोप-
 ष्ठकच्छेऽस्मिन्नेकाकिनी यदृच्छया भ्रमन्त्युच्छादिता सगोश्रुप्रपरिवारा वै-
 रिणि, त्वयाहम् । यदि तवापतन्त्याः पथि कथंचित्कूरसत्त्वाद्युपद्रवसमुत्प-
 ष्कोऽप्यनर्था महानापतिष्यत्, तदा काहमगमिष्यम्, किममविष्यम्, केतुती-
 र्थेषु पापीपलिप्तमात्मानमक्षालयिष्यम्, किमहं पापकारिणी त्वया सहायाता,
 किं करोमि, क्व गच्छामि, कस्य कथयामि, केनोपायेन चापलमिदं ते निर-
 तयामि । दत्तावधानयाप्यधन्यया निष्पतन्ती तपोचनास्योपलक्षिता । कथ-
 मिदानीं प्रमादोपहतमात्मानमृषिजनस्य दर्शयिष्यामि । कथं च कुर्वन्ति
 कुपिनमनुनेष्यामि । किं मुधा निधाय जानुनोरुपरि गूर्धानमयनतमुत्सी त्रि-
 ष्ठासि । उत्तिष्ठ । गच्छाश्रमम् । दृष्टा शीलवति, ते शालीनता’ इति श्रुत्वा
 करामेण बाहुमूले मामग्रहीत् । उरथाप्य च कथंचिदतिपहता
 प्रयागेन प्रचलिता नीत्वा पदानि त्रिषतुराणि विगतधेतनानिवागम-
 जमशित्तचरणा चिरेण मामुत्पन्ननिर्वेदा पुनरेकत्र वृक्षमूले न्यवेशयत् ।
 अमायन च विषवेदनाविषण्णा मुहुर्मुहुश्चक्ष्वनेन ‘मलयमुन्दरि, मय-
 यमुन्दरि, किमेवमुन्मृष्टमाष्टवा निष्टमि । किं च वारंवारमात्माभितापि मे
 वाच न प्रयच्छामि । त्रिष न कृपिता त्वम् । वामे, परित्यक्तनिजनिवासो
 चिरप्रवाभोगनापिनमनाम गीद्ववनशगरुष्टमनष्टदेहवर्गंष्टायगे स्वमुत्पाशो-
 षनत्रनिनमु(मु)स्वमावावन्मिबनतीवने दीतदृशि परिजने मादृशि कि
 करोति गेयम् । किमदित्यदृ ने । किमन्योऽस्मि कश्चिन्मम तव स्थाने । कि
 द्वेषेन त्रिष्टम् न्या तप्रयामि । किं प्रातिनृज्येन निचरन्तीनिनृजतो निचर-
 यन्ति । प्रत्यानममवे मवदृमानमादृष्य त्वदीवदिवरा वारंवारमदृष्येति तदृम्—

‘पूषा षष्ठ्यमुन्दरी निमेषमपि न त्वयोपेक्षितव्या, रक्षितव्या च सर्वोपद्र-
बेभ्यः शरीरमिव मदीयमत्यादरेण’ । तेनैव मे प्रयत्नः । अन्यथा किमहमेवं
त्वां नियमयामि । सर्वथा यथागुत्तमास्व । न त्वामितःप्रभृति दुःखे
स्वापयिष्यामि’ इति तस्याः श्रवणदुःसदायिनः सेदमलापाननिच्छतीव
श्रावयितुमपजहार चेतनां मे मूर्च्छा ।

ततोऽहं कियत्यापि बेलया नष्टनिःशेषविषवेगनिद्रा मनसि मुक्ता
वपुषि क्वलितातिबलवता जाह्येन कण्टकितसर्वाङ्गलेखा ‘तरङ्गलेखे,
किमित्यकाण्डे कमण्डलुजलेन मां सिद्यसि । स्वस्वविचाहमधुना । दूर-
मुपसृतो मे संतापः’ इति गद्गदाक्षरं गदन्ती चक्षुरदमीलयम् । अपश्यं
च दिव्यदारवप्रासादकाम्यन्तरस्यमार्द्रचन्दनप्रवालकल्पितोपधाने मृणा-
लकन्दलिनि नलिनीपत्रसंस्तरे निषण्णं यथावस्थितसरलसर्वावयवमुत्ता-
नशयमतिशयमृदुस्पर्शेन पृथुना स्वा(श्वा)सहार्येण पट्टांशुकप्रावरणेन
चरणावधिप्रच्छादितमच्छसिशिरेण निपतता समन्ततस्तन्तुजालविवरैर्वा-
रिपूरेणोपरिष्ठादवष्टममानमेकाकिनमात्मानम् । उत्पन्नविस्रया च ‘कस्वेदं
दारुभवनम्, केन बाहमिह निशिष्ठा’ इति चिन्तयन्ती मुहूर्तमतिष्ठम् ।
अवलोकयितुकामा च तन्निवासिनं जनमुत्थाय शयनादासन्नदृष्टेन
सोपानसंक्रमेण चकितचकितोपरितनीं भूमिमध्यरोहम् । तत्राप्य-
दृष्टमानुषप्रचारा गवाक्षमधिरुद्यामतो दत्तचक्षुरद्राक्षमस्यैव रसातलगम्भीर-
वारैरदृष्टपाराख्यस्य दिव्यमरम क्षीरसागरस्यैव मन्दरमुदरभागे मन्दिरम् ।

तदुत्थमानमवलोक्य चोपजातविस्मया मनस्यकरवम्—‘हन्त, कः प्र-
देश ण्य । न तदिह तपोवनम् । न तन्निवासिनी तापमजनः । न सा गवल-
शिखिगलदयामलया मलयगिरिमूलवनमालया समन्ततो मालिता लवणज-
लराशिवेला । न तत्र स्थिताहम् । न सा मत्पार्श्ववर्तिनी तरङ्गलेखा । सर्व-
मिदमन्यत्र विज्ञायते किमिति । अथवा जातमेव । तथा तथोपजनितैः पुरा मे
मानसै शारीरैश्च दुःस्वनिवर्तैरजातपरिनापो विधिरेव विविध विजृम्भते । न
जाने कियन्मयाथापि दुष्कृतस्य फलमुपभोक्तव्यम्, केपु देशान्तरेषु गन्त-
व्यम्, कान्यवस्थान्तराण्यनभवितव्यानि, किं कालावधिर्बन्धुजनवियोगो

विषोढव्यः । मरणमपि पापकारिण्या न संपद्यते । तथा हि—पूरितमन्त्र-
तालमुदधिजलमपि नडुलं जातम् । प्राणनाशाय निविडमाहितः कण्ठरे
पाशोऽपि पुष्पमाला संवृत्ता । नितान्तकटुकिपाकफलरसोऽपि रसापन्नेन
परिणतः । कृतमतिक्रान्तवस्तुचिन्तया । यावदिह स्थिता दैत्यस्य वा रु-
धानस्य वान्यस्य वा कस्यापि दुष्टात्मनो दृष्टिगोचरे न पतानि, तावदि-
तीराश्रमनिवासिमुनिपरम्पराख्यानपुण्यीकृतपयसि दिव्ये महासरति शरी-
मुत्सृजामि । येन जन्मान्तरेऽपीदृशस्य प्रियवियोगदुःखस्य भाजनं न
भवामि' इति कृतमरणनिश्चया तेनाञ्जलगलज्जलविन्दुना दिव्यांशुकपटेन
स्तनतटावरणाय गात्रिकां बद्धुमारब्धवती ।

दृष्टवती च तस्यैकदेशे दृढतरग्रन्थिसंयतमतिपृथुलताडीपत्रसंचारितव-
रेखाक्षरं लेखमेकम् । उदकभिन्नं च तं सयत्नमुद्रेष्ट्य कौतुकेन सैरं सै-
रमवधारितवती—'स्वस्ति । महाराजाधिराजचन्द्रकेतुचरणारविन्दमधुको-
शुवराजसमरेकतुः काञ्चयां सकलदक्षिणशोणिपालशिखरमहाराजकुमुभ-
शेखरवंशकुमुदाकरशशिकलां मलयसुन्दरीं सप्रेमबहुमानमात्मीयदेहा-
रोग्यवार्तया सुखयति । स्वराभि तस्यातिचारुचन्द्रोद्गतेरमृतोत्पत्तिदिवस-
स्येव परमानन्दहेतोरनङ्गोत्सवदिनप्रदोषस्य, यत्र गाढविरहदुःखार्तमानसेन
मया जन्मान्तरेऽप्यसंभावितपुनर्दर्शना कृशोदरि, विनैव यत्नमवलोकि-
तासि । कृतार्थं मे करतलद्वन्द्वम्, येन मन्दं मन्दमारब्धसंवाहनेन लम्ब-
स्वेच्छया तुलिततापाहताशरीरकुमुमशेखरसौकुमारयो विलासिनि, विरा-
शितायास्तवाङ्गसम्पर्श । तत्तत्कालनिर्जनं नरेन्द्रभवनोद्यानम्, सा कृतकरी-
दन्तावदाता प्रदोषचन्द्रिका, स सूक्ष्मशितमुकुमारवालुकः कुमुददी-
र्घिकातीरभाग, मा न्वदासनपरिमहगुरुकृते कमलिनीपलाशशयनैकदेशे
स्थिति, तानि च ममान्भोधिनिर्गमावगमाय कथमपि कृतप्रभायाः प्रीति-
पिशुनितानि ते नितान्तमल्पाभ्रगणि लज्जाजल्पितानि मृतस्यापि मे न
स्मृतेरपयाम्यन्ति । किं करोमि । दूरदेशान्तग्रन्थिनिम्बन्मुखावलोकनमु-
म्भप्रनिबन्धिनी जाना । चेनमा नु सर्वदा समीपेऽहम् । अप्रैव गाढकण्ठप्रद-
मं बन्धुसुन्दरीं विजाप्यते ।

दुःखान्दुःखतमसाशिशिञ्जितं वैशाखेऽथः प्रगे

श्रीगान्धारीनारायणस्य शब्दी माध्यादरमाधिताम् ।

दोशस्तीति यमोरथः इयमयतो घाय तदा योऽमव-

लपन्त्यस्य जितेऽपि विद्विषि य मे देवेन शंसादिनः ॥

नयापि देव्याः शरीरे एतदप्रगतया भावितव्यम् इति । य च ज्ञेयः

कर्त्तव्यमनुमाहारतया शब्दानशब्दानेषु दुर्बिबोधिभाषार्थोऽपि भावितः

कथोऽपि । उपतिष्ठानं तु शब्दादरम्यातृनृणापि न मयाभ्युहितं तस्य ।

कथोऽहं दुःखगान्धिनी तस्य ज्ञेयस्य दर्शनेन पुनरुपवात्तजीविताभि-

श्याया 'जीवति प्रियो मम' इति गानन्दा, 'स्मरति पूर्वमनुभूतानां मत्त-

मागममुमानाम्' इति शाश्वताया, 'मनष्टजीवितानां दुर्घटं पुनः प्राणनम्'

इति निराशा, 'दम्भनतिविन्ध्यासन्निष्ठता ज्ञेयोत्पत्तिः' इति सविलया,

'मन्वलीकरणाय माया न कस्यापि केली विज्यन्वियम्' इति सविठर्का,

'म्यमज्ञानानुभवस्य दुर्भितेसा वचनपदतिरमो' इति सावष्टम्भा, 'दुर्लभः

पुनरीदशे पुण्यसरति शरीरत्यागः' इति मरणोन्मुखा, 'महती प्रियस्य

मत्प्राणपरिरक्षणविधौ बन्धुमुन्दरी प्रति प्रार्थना' इति सविलम्बा, इत्यने-

कविकल्पकबलितमनोवृत्तिगमन- कर्त्तव्यमालोचयन्ती तिष्ठामि यावत्,

सावदनिशोत्तामिताभि कलोलनतिमिम्बाह्यमान क्षीरमगमज्जवेन तदा-

रुभवनम् । ततोऽहमवनीय तमादत्र दिव्ये सरसि विहितघ्राणा कृताभिमत-

देवताचनक्रिया तटामलवातनमगरेकस्य मूत्रमाश्रित्य चिन्तानिःमहशरीरा

ममुपाविशाम् ।

अत्रान्तर चतुर्गोदारवेषा यदच्छया समल्ललनामण्डेषु कुमुमान्यव-

चिन्वन्ती देवतार्चनानामितमागता तमुद्देशमेका द्विविपरिवारिकापरिवारा

सोऽकपर्माणतप्रोदयावना योषित् । उर्ध्वस्थितव च मा समुपजानप्रत्यभिज्ञेव

निश्चलतास्केण चक्षुषा गुञ्जमवलीनय मामुद्गम्येण ध्वनिना ससंभ्रमा

समनापत — 'वत्सं मलयमुन्दरि, वृत्तस्त्वम् । कथमेकार्किकनी पतिता

१ ५

रीति कलिनं कृतं नाम । सेयं क्रममाप्तयौवना प्रकर्षमागतेन भीतनृत्या-
दिकलाकौशलेन देशान्तरेषु लब्धरन्यातिरपहृत्य स्वधरैः पञ्चशैलकाव्य-
मन्तरद्वीपमुदधिर्दक्षिणस्य क्षणदामुखे प्रयुक्तैव नीता ।

तत्र च त्रिदशनिष्पादितस्य मणिशिलाप्रासादस्य पुरतः मत्स्यमरचिते
विचित्रवस्तुविन्यासचारी महति चामीकरस्तम्भमण्डपे कृतावस्थाना जग-
भयैकनाथस्य भगवतो महावीरजिनचरस्य (?) निर्वाणदिवसात्प्रमृति
विषापरैरारब्धमद्गलप्रोत्थामवेक्षितुं पञ्चावधि यात्रागामातया कार्तिकमाम-
पूर्णमासीनिशीथे मया दृष्टा । निशम्य चासाविमं चित्रलेखालापमुपजात-
पूर्ववृष्टान्तमृतिरमन्दशोकानन्दमन्त-करणमुद्गहन्ती सतर्पमाकृष्य मां
पुनः पुनर्गादिमास्तिक्षत् । अवलम्ब्य च करेण प्रचलिता पृच्छती मयन्धेन
स्मितिवृष्टान्तमम्बायाः परिवृता नभश्चरनितम्बिनीजनेन जिनायतनगिदमा-
गच्छत् । आरब्धदेवार्चनावरिथत्वा चिरमावासगमनाय मां पुनः पुनरतत्त्व-
रत् । अहं तु दर्शनेनास्य दिव्यदेवतायतनस्य विरतगमनाभिलाषा तिष्ठामुः
'अम्ब, न युज्यते ममैतदवस्थायाः स्वजनेन सह संवसितुम् । इच्छामि चैत-
कतपमान्यहानि मुनिकन्यकामतं पालयितुम् । इदमेव मे यत्नं भवनमस्तु'
इत्यवदम् ।

सा तु निर्भरप्रेहमोहिता विहातुमनिच्छती तदेव मां पुनरवोचत् ।
यदा तु निश्चलनिश्चया 'न शक्यते नेतुम्' इति मां निरचिनोत्, त-
दास्य तिसृभिर्भूमिकाभिरुपरचितनिर्माणस्य मणिशिलामण्डपस्य रम्यतरमध्यां
मध्यभूमिकामाध्याय मे विध्राजितयती । विनोय्य च शरीरपरिचरणाय
चतुरिक्राभिधामिमामन्त पुराविष्टाभिनीमुषनीनक निपयपुण्यार्जनोपकरणा
सरस्तीरदृष्टं तदेवारुह्य हरिचन्द्रनविमानमन्त पुराविहारिणा राष्ट्रपरिजनेन
परिगता गता स्यावामम् ।

अहं तु तेन मत्स्यमरलिपिना दिव्यपटपदवमन्धिलेगेन गदेहिनदयित-
जीविता विमुष्य जीवितपरित्यागपुद्गिमप्रव निरपत्रया म्बिता । दर्शना-
शया च तस्य गुणनिधिर्द्विगुणीकृततपश्चरणा निश्चलनिरुद्धपेतोवृत्तिरध-

याश्च तस्याः सर्वदा दूरीकृतः शनैः शनैर्गत्य लब्धावमर इव सनीयमु-
 ससर्प कन्दर्पः । समागतानङ्गदर्शनाय गतेन्दुमंक्रमितचन्द्रिकेव द्विगुण-
 ललास लावण्यछाया । कान्तिचन्द्रिकावतारमीतातपपरामृष्टमिव इष्टो-
 चनपत्रमभवद्ददनशतपत्रम् । अञ्जनरजोरागमिव निधित्सुरक्षालयत्तरङ्गा-
 तापाङ्गमक्षियुगलम् । आनन्दचापस्तनावरणवल्कलमिव त्याजयितुमुद-
 च्छदच्छिन्नसंततिः समन्ततः प्रकीर्णकनकचूर्णाभिरामो रोमभेदः । प्रथम-
 गमप्रथितसाध्वसानीव समकम्पन्त संततस्वेदानि सर्वाङ्गानि । प्रस्तुतप्रहंस-
 षरणा च सा तत्क्षणान्तःप्रविष्टरतिचरणनूपुररणितसंभिन्नेनेव गद्गदेन स्वे-
 ण स्वैरमगदत्—‘कुमार, किं तेन तव समागमप्रकारेण विज्ञातेन । तिष्ठतु
 स तावत् । सुचिरमनुभूतानि मया तज्जनितानि फलानि । अनेनैव नितिल-
 जनमानसावासदुर्ललितस्य मकरकेतोरिवास्य त्वत्प्रसादादवगतेन पुन-
 रुज्जीवनेन रतिरिव कृतार्थाहमुपजाता । समासादितं समस्तमभिमत्म् ।
 आस्तां दूर एवासौ । सुचिरमुपभुङ्कामतिप्राज्यानि जीवलोकमुस्तानि ।
 अहं पुनरिहैव कथमपि पुण्ययोगादासादिते दिव्यभूमृति कृतव्रतनियमोपवासा
 तरुत्वग्वसनधारिणी कन्दफलमूलाशना त्रिकालमर्चयन्ती देवमेवमेवाति-
 वाहयिष्यामि जन्म । गता मे स्वविषया सर्वापि चिन्ता । केवञ्चमिदं
 क्षिणोति चेतः, स ते निरन्तरप्रसादललितः कदाचिदप्यदृष्टविरहः
 शिबिरवर्ती प्रणयिलोकः क्षणमात्रपरिचितस्य वज्रपापाणपरुपमनसो माह-
 शस्यापि निसर्गनिःशेहस्य वनवासिवर्गस्य परमप्रीतिदायिना त्वदीयदर्श-
 नेन सहसैव दूरीकृतः कां दशामनुभविष्यति । कथं च त्वदेकाचलमनः
 स ते गुरुजन. क्रमेणाकर्ण्य कष्टामिमां दुष्टवारणापहारवार्तामार्तहृद-
 योऽपि विषटमानं सुकुमारमात्महृदय धारयिष्यति’ इति भाषिणी नि-
 हस्य सावज्ञमिव ता प्रत्यवोचम्—‘मलयसुन्दरि, सुदूरमपि विषण्णेन
 धीमता तदेव चिन्त्यं वस्तु यदुपायसाध्यम् । अनेन तु नितान्तनिष्फला-
 रम्भेण चिरमपि ध्यानेन केवल क्लेश एव हृदयस्य’ । साध्याहरत्—

तन्माकारविटपाभिरुपरि निपतन्तमातपमिव निरोद्धुमूर्ध्वमतिदूरमारूढा-
 पितिमुक्तकलतामिलंबलिभिसाम्बूलवल्लीभिरन्याभिश्च प्रद्यस्ववनलताभि-
 निन्तरानद्वनिविद्भिभिभिभागमतिपनतया माहतेनापि दुःखलम्बप्रवे-
 शामोदतरलितैस्तरणतापिच्छविकविच्छमासि छद्च्छायातमसि कृञ्जितेन
 व्यद्भ्यैर्भृङ्गनिकरैरक्रमाक्रम्यमाणकुसुमस्रचक्रमेकमेकालतामन्दिरमविक्षत् ।

प्रविष्टमात्रायामेव तस्यामकसादशनिताडनद्युटितविकटाञ्जनशैलशि-
 सरानुकारी युगान्तपनघटाघोषभीषणेन विस्तारिणा कण्ठरसितेन रोपय-
 क्षीपदुपजातनिद्रानन्दविच्छेदमद्रिकन्दरामन्दिरसृगेन्द्रवृन्दमचिन्तितयास-
 गृहणीस्यंमहाक्षेपविभ्रमैः सदर्पसंशोभमीक्षितः शितिधरगुहासु शबर-
 सेनाभिपैरुत्कित एवागत्य गगनामदेशात्तरस्यपनदयनतमुत्तो महावारणः ।
 तस्य षोच्छलितमलिलच्छटाप्रपिततटपिटपिना जनितसफलाटवीसत्त्वसं-
 ग्रामेन विगतहेतुना वेगपतनेन तरलितो भयविदंस्त्रः सकलोऽपि भर्तृदारि-
 कापार्श्ववर्ती युवतिलोकः पपलाप्य कश्चित्तरुतलेषु कश्चिद्भ्रततिवलयेषु
 कश्चिद्भ्रिरिगुहान्तरालेषु तरसा न्यनीयत ।

हाणेन क्षीणायाम विभीषिकायामकाण्डविद्रोहमरितेषु दूरमुद्धीय
 पुनरपि स्वानि वृक्षराण्डानि संसृ(धि)तेषु विधान्तवालितावेशनिभृतेष्व-
 ण्डजेष्यतीतासु कियतीष्वपि कालकलामु तस्मात्सिमिरगवलालिङ्गजलकू-
 टकायासूननादिव जलदृष्ट्वात्तद्विलता विनिर्गत्येवालातामदनादेवी तिलक-
 मञ्जरी तरलरत्नाभरणकरणप्रभायभूतेन गात्रदनासभारेण सकलशुद्ध्यो-
 तयन्ती त वनोद्देशमवननमुग्धी मलज्जेव नानिर्नर्दायसस्रमालतरगु-
 ल्मस्य मूले गनित्रिलम्बमकृत । मिय वा च तन्म्यान्तरेषु मुहूर्तमुपशान्त-
 संततभ्रासपवनोद्गमास्वेदमालिङ्गं नयनमण्डलामनमादर्शेण निविडीकृत्य
 वि(स)सनीविनिर्गमन नियम्य चापरेण चैतरेष्यशानिना च-ध्विन्यामिन्
 सविलासभीषद्विपृतदोर्मूलपरिणाह न्या बाहुरनित्वा-न्याममन्दकुसुमामोदवा-
 सितवनानिले शिथिलतामायानमनिनिकुरम्बनीन बालवल्लीभारमविचन-
 विधृतलोचना लताजालका-नरेण प्रेतीमवनेो(क.१९५) । कृदा च

रव्यतां गतेनापि रक्षता प्रयत्नेन धैर्यमतिर्यापितो नितान्तदुर्मर्षणः स वर्षा-
समयः, यद्दर्शननिराशेन मुक्त्वा गृहनिवासमङ्गीकृतो दूरदेशान्तरप्रवासः,
यद्विरहवेदनाविहितसौहित्येन लौहित्यमृगयावने विना मृगग्रहणसंकल्पेन
कल्पितः सपरिवादिनीवादनमनुदिनं विनोदः, यदन्तिकं गन्तुमभिलष्यता
व्यावर्तनसहेनापि गच्छन्नृदीचीं दिशमुपेक्षितः स नक्षत्रपथचारी शिबि-
वारणः, यदनुरक्तेन दृष्टा सरस्तटलतावेशमनि सापि भुवनत्रयातिशयि-
रूपान्या कापि राजकन्येयमिति परिहृता निरीहेण, यां विनिश्चित्यानुभा-
नेन दूरोज्झितापि प्रतिनिवृत्य दिनमखिलमन्विष्टा क्षुत्पिपासायासितेन,
या च मौनादिकाचेष्टास्मरणचकितेन दृष्टापि न पराङ्मुखी मयि भविष्य-
तीति चिन्तिता रजनिमखिलां द्रुमतलास्तीर्णतल्पस्थितेन, सा स्वत एव
संप्रति विधेयतां गता जीवितं देवी तिलकमञ्जरी । सर्वथा लब्धं त्वया
लब्धव्यम्, अधिगता जन्मवत्ता, निरस्तो दुस्त्यजश्चिन्तामारः, स्वीकृतं
स्वतन्त्रत्वम्, तथाप्येतदभ्यर्थये विमुच्य तरलताम्, तिरस्कृत्येन्द्रियाणि,
निवार्य चक्षुषः प्रभुत्वम्, अङ्गीकृत्य नागरकवृत्तम्, निवर्त्य चापकं
पद्मवाणस्य, तथा कथंचित्प्रवर्तेथा यथाहमस्याः प्रथमदर्शने रुधीभूतधैर्य-
स्थितिरासन्नवर्तिनो विदग्धलोकस्य नोपहास्यतां व्रजामि' इति चिन्तयन्नचि-
न्तिततातीतयामामायामिनीमपि हेमन्तयामिनी क्षिप्रमक्षपयम् ।

अथ मरुत्पथादवतरन्त्या विभावर्या निजप्रमाजालनिहृतच्छिद्रमण्डला-
स्फाटिककटकमिवोन्मुक्तकरमिन्दुमण्डलं पपात । आपाण्डुपरिमण्डलेन
शशिनास्तनेनैवैकेन किंचित्प्रकाशेन सोकधिगलितमिश्रोत्तरीया दर्शनीय-
तामगच्छत्प्रतीची । हरितपाटलं रक्तारविन्दिनीवनमिव क्षुमणिमार्गमवलोक-
यितुमुत्पतितमर(रु)णाशुभिः सचितमेचकादिन्द्रविशि तलिनीभयघमिसम् ।
इतस्ततः क्रीर्णननुजलनुपाराः मौर्द्धवातिका इव ज्वलितसर्वाङ्गम(म)ङ्गनामान-
(नं) विषमपदहर्तुमारभन्त संततोदीरितहंसापक्षशब्दाः सरोमरुतः । समकालमु-
त्क्षिप्तपत्रसंहतीनि महैव कुमुदेररण्यदीर्घिकामु जैपटिरे नष्टनिद्राणि चक-
वाकृद्भ्रान्ति । क्षीणनिद्रेण निकटद्रुमकुलायशायिना शुक्रकुलेन वारंवारमा-

बेषमानविस्मृतक्रमाणि प्राक्रम्यन्त पठितुमाधमोटजनिषण्णैर्वृद्धवैस्तानसैः ।
 प्राभातिकानि गङ्गास्रोत्रगीतकानि मदनुरागमगुणितध्यागत्य शयनशाला-
 म्यासमविभावितः कोऽपि घन्दीव वैदेशिको दिव्यपुरुषः ध्वजवर्णोऽधारया
 बाबा समुद्यार्य तत्कालसमुचितं षट्स्लोकगुणवर्णितप्रभातारम्भमेतद्दृत्तकु-
 लकमनाकुलः पपाठ—

गेहे देव्याः सुपिरनिपतन्मारुतोत्तानयेणौ

धृता कोणं विरचितलयो यादयन्दन्तवीणाम् ।

रात्रौ द्वित्रैः सह सहचरैः सेवते त्वद्विपशः

किं संगीतं नहि नहि महीनाथ हेमन्तशीतम् ॥

इयं व्योमाभोधेस्तटमिष जवात्प्राप्य सपनं

निशानैर्विस्लिष्यन्नपटितकाष्ठा विपटते ।

असावप्यामूलशुटितकरसंतानतनिकः

प्रयात्यस्तं सद्यः शितपट इव श्वेतकिरणः ॥

भवत्याविर्भावः शिखरपरिपाट्या शिखरिणां

वनानां वृक्षधीरकलितविबेका विकसति ।

ससीमा समामा सनगरसरिद्वीपवलय

तमिर्यादुन्मञ्जत्युदधिमलमध्यादिष मही ॥

यथा शूल मूलेऽवतरति दृशामर्धनिकरो

यथा गूध्रम लक्ष्मी त्यजति विधुरस्तारवर्ण ॥

यथा वृद्ध बन्ध कमलमुकुलाना विपटते

यथा निम्न मुञ्जा रचयति पद प्वान्ननिचय ॥

अथ वारस्वीजा गुरुतबाधवैजात्यापशुन

स्तिरोधसं काशध्वानिवहान्त कण्ठाननद ।

असावप्यार्वात्सप्रभृत्सुत्तरबरेस्वावर्तित्विने-

गण्ठिच्छिद्रैर्निद्रा प्रजात गनपरापवगज ॥

अथस्वा(दवा)शरपन्दे रममरतानप्य-दवदुषा

विद्यासिद्धज्ञाना दुतानावाकतं स्वधधय ।

दिशन्तो मौमयं भानवउभीजाउकभुवा

भुनक्तीडोयानद्रुमरितनयो वान्नि मरुतः ॥

प्रभानप्रायामी रजनिरुणज्योतिरुण

रुणद्वीद गेनो दिशि दिशि नमस्याम्यनितमाम् ।

प्रभाछिद्रश्चन्द्रो दलनि दलमपी वलरुदा

रहोऽनुन्माहम्य भयथ नप निद्रामुम्वरमम् ॥

श्रुत्वा भैतदुपजातविन्मयोऽहमरुणप्रभोऽह एवोन्याय शयनात्किञ्चि-
दाबद्धकमलखण्डोन्मेषमीपदुपशान्तशोकमचरन्कोकयोषान्विष्यमाणसह-
रमनिललोलकलोलदोलायमानद्वित्रजलचरणप्रतिमिधुनमावद्धपिण्डडिण्डीर-
शबलितशिलासोपानमालामूलमुपशान्तपद्मकलदूशीतलम्बच्छनीरमदृष्टपार-
सरस्तीरमवनम् ।

तत्र च कृतावश्यकः स्नात्वा दत्तसंध्यादेवतार्धाञ्जलिगदाय सद्यः प्रबु-
द्धमधुकरोत्सृष्टविषटमानदलविकटकोशकोटराणि मनालदण्डानि भूयांसि
कनकपुण्डरीकाणि नलिनीपलाशपुटसंदानिताश्च मकरन्दिनीरमरतरुमुप-
नसस्तदेव देवतायतनमागच्छम् ।

इच्छानुरूपरचितपूजश्च प्रणम्य परमया भक्त्या प्रथमजिनविम्बमवि-
लम्बितगतिः कृतसमस्तप्रातरितिकृत्यायास्तलक्षणोपलिप्तामिनस्ततो रक्षित-
रुचिरस्वस्तिकामविरलन्यस्तपुष्पस्तचक्रशबलां सत्रालातपामायतनमण्डपाङ्ग-
णसङ्घिनीमाश्रित्य विपुलामिन्द्रनीलदोलास्तम्भवेदिकामासीनाया नातिसं-
निधौ मलयमुन्दर्याः समुपाविशम् ।

निविष्टमात्रस्यैव मे हृष्टहृदया निकटमागत्य चतुरिका नीचैरकथ-
प—‘कुमार, त्वद्गुणश्रवणसंजातपरमप्रेमकौतुका प्रातरेवागमिष्यत्यथ
तिलकमञ्जरी । तदत्रैवोपविष्टेन कल्याणमूर्तिना मुहूर्तमासितव्यम्’ इति
... तस्यां समकालचलितसकलसेनापतिपदातिबलकलकलोपबृंहितो
... चालयै ... वर्धितो धावतः पुर-
स्तादुदस्तकनकयष्टेः प्रतिहारलोकस्यालोकशब्देनोत्सारयन्नियोपहसन्निवा-

(१) पन्थकालजलवृन्दमसंख्यसहस्रीपटहसङ्गादिवाघरवमंभेदपृथुरुदस्थित
 मन्थानतूर्णपोषः । क्षीरसागरपटलानीव मयनोद्ध्वनितानि सकलमर्त्यलोकसरः-
 पुण्डरीकवनानीव नाकमन्दाकिनीदर्शनोत्कण्ठितान्यशेषशरदभ्रमण्डलानीव
 चण्डानिलप्रहृतानि तरुणपिण्डीतगरपाण्डुराप्यहश्यन्त वेगादापतन्ति
 श्वेतातपत्राणि । मुस्ताम्रविस्फुरितफेनस्फारदशनप्रभैस्तारद्वेपारवमिषेण विप-
 नाशवाजिनां जवमिवोपहसद्गिराशापुस्तान्परुष्यन्त सर्वतो वियति । बल्य-
 द्विरर्थायैदिवाप्युद्धतग्रहनक्षत्रतारागणमिव ज्योमाङ्गणमलक्ष्यत व्याक्षम् ।
 जनशुभिर्मणिविमानैर्द्विरदमदपद्मलिनितेषु मार्गजलदेषु तरलानिलतरङ्गि-
 तासरन्त्यो विद्युत् इवाघोतन्त कदलिकाकनकवैजयन्त्यः । सान्द्रकर्पूरमृग-
 मदानोदवाही गन्धोदकनदीप्रवाह इव पवनेरितः प्रससार दिव्यकुसुमा-
 ङ्गरागपरिमलो वाराङ्गनाजनस्य । शणेन च प्रशस्तहृत्प्रवणामनशुनक्षत्रमा-
 लकलितकुम्भभाजिनीं रजनीमिव निजप्रमान्यकारितभुवनभागां यामगजव-
 सामारूढा प्रमालीढदशदिशारत्नाभरणकिरणौषेण सुरभिवासरारण्यपवत्रले-
 क्षेव नवपल्लवप्रकरेण निरन्तराच्छादिततनुत्ताप्रान्तफलितश्वेतचामरकलापा
 शरत्कालतटिनीव चटुलकलहंमसेवितोभयतटा समालनीलेन त्वंगतापुरः
 परस्परसङ्घिना शिल्पिण्डपत्रातरप्रस्वण्डेन द्वाबद्धमण्डलं शाद्वलमिव ज्योति
 विस्तारयन्ती तारकाराजतनुरिवागत्य नभसा प्रनिमारूपेण सा भूम्याम-
 वातरत् । त्यक्तयाना च देवनागारगोपुरद्वारि वारिताशेषपरिजनप्रवेशा
 मौढविधाबन्धविवृद्धमौर्धावल्लभाभिरु मथरामुक्तमुक्ताफलम्यचिनचामीकरव-
 र्णभिरनेकरत्नकिर्मीरकार्मरद्गाभिसपट्टप्रणयरमणीयभोषणाभिरधिकृताभिरङ्गर-
 शाविधावनेकशतमंख्यार्थम सर्वतो नभश्चरभटीमिर्षाटनवरिवेषाविशेषचल-
 विशिषेक्षणभिरप्रतोऽप्रत प्रन्तुतममुन्मार्गण मृषैव । दस्ताग्निरोषपरुवारवा-
 भिवेषधारीभिर्द्वारादेव मामाबद्धलक्षण चक्षुषा मुहुर्मुहु सतर्षमीक्षमाणा
 प्रविश्य सनिधौ मलयमुन्दर्पाः ममुपाविशन् ।

निषण्णा च मासासत्तमहचरीशृ-दपारवृता विवन्तीरोतसङ्घयन्तीव
 गाढमाश्लिष्यन्तीव खेटनिर्भरेण चक्षुषा मृचिरमुद्रीक्ष्य परामृश्य च कर-
 प्रेण वारंवारमशदेशे द्रविटदेशोधरमुता मन्वेदमपाशीत—प्रिय

परिक्षामपाण्डुरच्छायविगृहा मृगाङ्गतनुरिव दिनेनैव दुरुपलक्ष्यतां गताः ।
 कथय किं ते तादृगस्वास्थ्यमुपजातम्, कथं च निर्निमित्तमेव प्रशान्तिमु-
 गतम्, किं च त्यक्तसर्वान्यकरणीया प्रातरेवायतनमागता' इत्युदीर्घं भावं
 निक्षिप्तलोचना लज्जावनतवदनामदत्तोत्तरामेव तां पुनरवादीत्—'दि-
 कमञ्जरि, विशेषदर्शितादरा क्षणमितो देहि दृष्टिम् । स एष सुष्ठु-
 नामा भरतवर्षार्धभूभुजो महाराजमेघवाहनस्य प्रथमसूनुरविकलचतु-
 ष्टिकलाश्रयतया चतुर्गुणेनाधिकः समासादितसमग्रकलस्य शीतरश्मेर-
 तमयस्त्रभावः कुमारो हरिचाहनः' इति व्याहृते तथा सलीलपरिवर्त-
 मुखी तत्क्षणमेव सा तीक्ष्णतरलायतां बाणावलीमिव कुसुमबाणस्य,
 विवृत्तवालशफरस्फारसंचारा तरङ्गमालामिव शृङ्गारजलधेः, धवलीकृतदि-
 गन्तां ज्योत्स्नामिव लावण्यचन्द्रोदयस्य, धैर्यध्वंसकारिणीमुक्तामिव राग-
 हुतभुजः, संभ्रमोह्लासितैकभ्रूलतामाज्ञामिव यौवनयुवराजस्य, मुकुलितां
 मदेन, विस्तारिता विसयेन, प्रेरितामभिलापेण, विपमितां मीडया, वृष्टि-
 मिवाभृतस्य, सृष्टिमिवासौख्यस्य, प्रकृष्टान्तःप्रीतिशसिनी वपुषि मे दृष्टि-
 मसृजत् ।

दृष्ट्वा च ता प्रकटिततथामृतविभ्रमामुपलक्षितानुगागा रूपेण यवसा
 विभवेन वेपपरिग्रहेण प्रभुतया गृहीतवाक्यन्वेन लावण्यमौभाग्यादिगुण-
 लक्ष्या च लब्धसाम्या मृगाङ्गलेखा नाम तिलकमञ्जरीः प्रियसती
 विहस्य मन्द मलयमुन्दरंमवीनन्—'मर्तृदारिके, यत्तया दिष्टम-
 मृतारमकः कुमार इति, नतथ्यमिति निश्चित मया । मृत्याय चतुरिवा-
 वदननिर्गतेषु क्षरन्तु श्रवमि मघासंगेष्विव महाभागस्याम्य नाम वर्णेषु
 तूर्णोत्तीर्णदाहणज्वरवेदनाया प्रलयादिनकागुर्ककंश कमिमानमायान्त-
 मेकपद एव देव्यात्ममन्त मनापमाकण्यं चंदमीपाददृष्टमिनाशी दशिनशि-
 ... । मृगाङ्गलेखे, किमत्राध्ययमविचार्यं यदिमा महात्मनामनुभाष-
 ... तूर्णीकामवन् । तिलकमञ्जरी तु किंचिदुपजातवेल्दया क्षणमधो-
 ... भिदिताकारमंशुतिरपकृत्य साधवमवलयस्य वेदमपमायं वि-
 भ्रमं निरस्य मनमिभोदागमवधार्यं दृगारूढमारमन प्रभुत्वमाशोष्य च

मनसो विन्दकारितमनिमागत्तयेव निर्यकप्रकारितभुजलतामरलगुकुमारा-
 र्णाहूर्त्तनसिग्दीतमुदधिबेलेव विद्रुमकन्दमीवन्वितमुदमभिनवं शङ्ख-
 कदाय ताम्बूलशयिवाकरनन्दादन्त स्फुरद्भिः स्फटिकधवनैर्नक्षत्रपुरानि-
 र्गमैर्त्रिगुणीकृतान्तर्गतमूलकर्तृशकलं स्फटकेन ताम्बूलमशान् ।

इहा च नां कृतममलोचितक्रियामकमोपधीयमानहर्षरोमाया काञ्चि-
 विषयाविश्रुता प्रगल्भमनसं मामकोषन्—'कुमार, कृत्येऽपि विघापर-
 लोक इह लब्धपताका वर्यायु सकलास्वपि कौशलेन वर्या तिलकप-
 उरी । यदि च कौतुकं तत्तश्चिप्रकर्मणि बीणादिवाये लास्यताण्डवगतेषु
 नाट्यप्रयोगेषु बह्ज्जादित्तरविभागनिर्णयेषु पुस्तककर्मणि द्रविडादिषु पत्र-
 ष्टेदभेदेष्वन्येषु च विदग्धजनविनोदयोग्येषु बन्तुविज्ञानेषु पृच्छेनाम्,
 येन सुययोः शृण्वती चतुरं परस्परालापमहगपि मुहूर्तमवमच्छामि निर्वृतेः
 म्यल्पम्' इत्यभिहितस्तथा निभृतमास्याय कंचित्कालमहमवोचम्—
 'काञ्चिराजतनये, अद्यापि गच्छितवृत्तेरविज्ञातत्वादेवि, करोमि कथमम-
 स्तुतं बन्तुविचारम् । इतरोऽपि लोकः प्रायेण न भजत्याभिमुख्यम्, न
 समीहते सांनिध्यम्, न बहु मन्यते स्थिरावस्थानम्, नाकर्णयति वचनम्,
 न प्रयच्छत्युत्तरम् । नितरामपि कृतानुवृत्तेरसंजातपरिचयस्य परस्य किं पुन-
 निसर्गनिच्छेद् ईश्वरजनः । तद्यदि कदाचिदप्रभवती नभःप्रचारेण प्रस्रिता
 दक्षिणाशाविभूषणेषु त्रिकूटमलयादिषु नगेन्द्रनिधलनिषद्वनीडगरुडपोतो-
 द्वासित्तफणिषु लवणाब्धिरोधोवनेषु दृश्यमानदर्पान्धदिग्दिपद्मद्वयुद्धेषु द्वीपा-
 न्तरेषु च विद्रुस्य तेषु तेषु प्रतिनिवृत्ताश्रमेण वा दिव्यनगरीदर्शनकुतहलेन
 वा चाक्रावतारादितीर्थवन्दनाभिलाषेण वामनो दृष्टिपथमागतामयोध्यापु-
 रीमलंकरिष्यत्यात्मगमनेन, बाह्योद्यानविहिताश्रया च तत्र सेवाशया द्रष्टु-
 मागतं पूर्वदृष्ट इति मामार्द्रया दृष्टा संभावयिष्यति, कृतोपसर्पणं च ज्ञे-
 हेन विमुक्तीभूय न विमानयिष्यति, प्रस्तुनालापं च शनकैः प्रतिवचन-
 दानेन कृतार्थीकरिष्यति, विहाय प्रस्तुतकथामन्यत्र वा न यासति, ततः
 क्रमेण लब्धप्रणयोऽहमवमरारागलमात्मधिपणानुसारेण सर्वभेतरमक्ष्यामि ।
 अथुना तु मे दृष्टमाप्रस्य स्वदेग प्रतिवासं प्रस्थितस्य ७ १५ १

तिलक मञ्जरी ।

पुरा विशदयति—अथ त.प.पु.कारेण गटिपदा समागत्य तदपि गृह्यते.
 मन्त्रोप शुभिकारकाण्यौग्यभागिनी ब.नं.व्या.दन् इति । कामिभिनगुणाय
 बर्षेण्युदा श्लोकवत्तमबननमुन्नी रिधादा 'मन्दूरे, कन्दपत्रमुजो मद्रि-
 धस्य पुन्यास्यपागिनगव्य गटिपमीधरगृहेषु गमनम् । कुमारपु गच्छतु ।
 अनुमरतु शरदा क्रियमाणमभ्यागतनिधयम्' इत्यभिधाय तां नतर्भवत् ।
 गतायां च मन्त्यामन्त्रोपरीषुन्दपरिगता गृहीतवेप्रपुत्रचामरेण
 पश्चात्पश्चता परिश्रमेनानुगम्यमाना मृगाङ्गलेखा समागत्य तत्परमवादी-
 त्—'नृदागिके, निष्ट'वेष तावदुचितानुवितयोर्विचारः । उचितं शीघ्रम् ।
 एषा द्वारतोरणसम्भालता शुभिकामूर्धोवस्थानगितागिनैर्नमधेन्द्रकुलकुमा-
 रीभिः परिभृता यतिः प्रतिपालयन्ती स्वदागमनमाश्लेक्षे । मयीति च—
 'मृगाङ्गलेखे, न सख्यते न यावत्सर्वा समागतेति । सच्चुत्ता मलयमुन्दरी
 मञ्जरी' शशुदीर्घे चतुरिकासमेता सहजमणलत् । मृगाङ्गलेखा तु कृत-
 गुणस्मिन्ना ममाकृष्य पाणि पाणिवत्तथाभेण विष्टरान्नामणलयत् । अगच्छ
 निलकमञ्जरीमयीवम् । ता तु मीनिविकमितेशुणा निरीक्ष्य मामगुक्त-
 दृष्टामया मृगाङ्गलेखया बारवारमाकृष्यमाणमीपल्लतनिता सख्यमावप्य
 विगलितोष्य पुन. पुन. सिषयमामसपरिवारलोकेशिसमूर्तिमलयमुन्दरी
 द्वितीया द्विरदबभूमारोहत् ।

निधाय च समागत्यमानपरिजन मन्मयीपि पुगेभूय मणलिता चलि-
 यानवाहनेन सर्वेन परिवृता मान्याविद्याधरकन्यकाजनेन स्वायासमगत
 अहमप्यमष्टवेगमारुह्य विमानमन्त्या स्मिर्गनबद्धासन सनिधानासीन
 सहस्ररूपवेषाभिगमरामाजनममेतया मुदुमुदु प्रयुक्ते प्रीतिपेगले. परि-
 सवषने प्रतिपथ विनोद्यमानो मृगाङ्गलेखया क्षणेन विजयार्थदति
 श्रेणिभूषण रथनूपुरचक्रवालनज विद्याधरराजमन्थानीनगरमासत
 मविष्टमात्रमेव च तत्र मार्यितस्तत्र प्रदितकानुकोतानलोननमनेतन
 उचितस्पर्शमश्रुतालापमज्याहृतप्रतिवचनमालोक्य निर्भरमुदितमानम
 गाङ्गलेखा कुमारदृष्ट नगरमार्गं ममुग्मप्राक्षा । अहं मुवोमि

जरीगार्धमगमत् । सा तु प्रविष्टमात्रैव सप्तनि प्रतिदिनमेव दर्शनोत्क-
 ण्ठितायाः प्रथमागमनलज्जितां मलयमुन्दरीं सहसैव गत्वा मातुरन्तः-
 पुरगतायाः सादरमदर्शयत् । स्वयं च महर्शनाशया क्षीर्षध्वलद्वनेन स्नि-
 घातमीत्यलीकमेवादिष्टशिशिरोपचारा त्रिचतुराससहचरीसमेता सौषधि-
 सरामसङ्गिनी शयनविभ्रशालामगच्छत् ।

तस्यां च तत्क्षणोद्घाटितकपाटप्रकटितोघराशे दक्षिणेतरभित्तिभागाध-
 यिणि सुस्निष्टमणिभूमिकान्ते शशिकान्तवातायने चित्तज्ञेन विरचितवि-
 चित्रविन्यासैश्चतुरपरिचारिकाजनेन सरोजिनीपत्रशयनीयमभिशयाना पञ्च-
 गार्हनेष चन्दनाहारागिणी, निद्रापान्तदिवसकरमूर्तिरिव धृतदशाशान्तप-
 रिश्रवणवज्रलार्द्राङ्गुका, शुकाङ्गनीलमजलशैवलमवालकल्पितकर्णपूरा, नूपुर-
 स्नानसंदानितसनिद्रकैरवमुकुलमण्डलीका, जघनमण्डलनद्धनीरन्ध्रकुबलय-
 दामरसनागुणा, भवणपाशदोलायमानकुमुदिनीकन्ददन्तपत्रा, कण्ठभुजक-
 रामादिभिः शरीरावयवैरस्त्रिलगपि हारकेयूरकटकप्रभृत्याभरणजालं मार्णा-
 लमुद्वहन्ती, साक्षादिवामृतजलधिजलदेवतागतेऽप्यर्तिमायननिःश्वसन्ती, वि-
 नापि वेदनां धदनमाकूणयन्ती, अन्तरेणापि सापमङ्घ्रिपल्लवतले रत्नदर्पणं दाप-
 यन्ती, अथहुमन्ययानापि पवनस्पर्शमनुबेलमभिगवानि कदलीपत्रतालवृन्ता-
 न्युत्क्षेपयन्ती, उभयतो निविष्टेन वेदितुमिवायाममङ्गोरुपरि चारंवारमारोपि-
 तजलार्द्रनीरजदलद्वया, मातुमिव विस्तारमुरसिजपीठपृष्ठे प्रतिष्ठितविशालन-
 लिनीपलाशा, शिशितुमिव तदीयरेखामभिललाटमालिरुयमानमलयजलला-
 टिका, लब्धुमिव निश्वाससौरभोत्कर्षमुरसि विशिष्यमाणमचुरकर्पूरचूर्ण-
 गुष्टिः, स्मष्टुमिव गात्रयष्टिमारब्धमधुरमवाहना, स्वयं प्रियसस्त्रीगणेन क्षणं
 संमुखपरावर्तिताङ्गा, क्षणमुत्तरीयेणार्धाङ्गुष्ठिनोत्तमाङ्गा, क्षणमुपविश्य
 गत्तवारणके कृतावष्टम्भा, क्षणमुत्थाय प्रकटिताङ्गभङ्गमारब्धजुम्भाविजृ-
 म्भितपृथुश्रमव्यथे वा पृष्ठमन्मथोपदिष्टमभिनवं रसविशेषमनुभवन्ती मुचि-
 रमस्यात् ।

इहा च मामलक्षितैरशिविशेषैरप्रतः समप्रकलाधिगमलध्ववैदग्ध्याभि
 क्षणमन्मथोपदिष्टमभिनवं रसविशेषमनुभवन्ती मुचि-
 रमस्यात् ।

र्यन्तीभिः सरोभिरिव सारसनाद्रिभिर्भूषणगणैर्मुखरिताशामुखाणि
 विलासिनीभिः समाकुलमसुरकन्यापुरप्रवेशविवरमिव सततसं
 ररक्षोभयं सुग्रीवबलमिव नलीलमारुतिगवाक्षगवयोपनीतकुपित
 शरन्नभ इव स्वातिचित्रोदयानन्दितनिशान्तप्रबुद्धलोकं वि
 पमिव दृश्यमानाभिनवशाळाजिरमंस्कारमपुगणमप्युपलभ्यमानविवि
 किरातचरितमुदंशुकाञ्चनकलशचक्राकान्तविकटोदग्रकूटैस्तुपारगि
 भिरिव लग्नस्फारवज्राग्निविस्फुलिङ्गैरदभ्रसरलाजुनसालगुप्तिभिः

कुमारीपुरप्रासादलक्षैः समन्ततः परिक्षिप्तपार्श्वमदृश्यमानपुरुषप्र
 स्तीराज्यमण्डलमिव विजित्यानीतमखिलं निलकमञ्जरीमन्दिरम

प्रविश्य च स्लोकमुपसृतस्तत्कालकर्तव्यसत्वरस्य विसर्जयत इतस्त
 गोचरायामन्तःपुरपुरंभिलोकमाकुलाकुलस्य 'वरुणिके, वारय निक
 शालाशैलूपकुलसंगीतकलहम् । कोकिले, विधेहि स्वविषयादुपेयुषः
 राजकुलचारणकुलस्य स्वरसंदेहविच्छेदम् । विहङ्गिके, प्रदिणु यान
 रिक्तीभूतचिरसंचितद्रविणविद्राणमदरिद्रीकृत्य वैश्रवणयाचकवृ
 मन्दारिके, कारय गन्धर्वपतिरह्नतव्याः फामकोटेः पट्टबन्धम् । स
 निधेहि गन्धोदकनदीषु दिव्यानि कठिनकर्पूरकाष्ठकृतानि यानपात्राणि
 लतिके, पुषाण पुरुषरूपवन्ध्येन स्वविद्वचिप्रेण देवीविचित्रबलभिरु
 सौभाग्यम् । द्रमिदि, दापय श्रीडाद्रिकन्दराशवरमिथुनानामखण्डानि
 तरुचीरचण्डातकानि । सिखण्डिके, शेररुकुरु पण्डकोपवनखण
 पारिजानमुमनसः । सिद्धिके, समुपसंहर वेणुवीणादिबाधविनोदम् ।
 यनि, नायमवसरो नयधूतस्य । कलकण्ठि, तिष्ठतु तावदेषा मुभाषि
 गोष्ठी । मन्दुरे, द्वारमण्डपादुत्पापय प्रभानसेवायातमखिलगधि मे
 मारीजनम् । रञ्जिके, रभय तलिनध्वान्तसितिमा तमाखवलीपत
 श्रीमण्डपादारभ्य सकलाः सौधवलभीः । कुरङ्गिके, विकिर मणियु
 १००० । गौरि, द्वारतोरणेषु जाग्यूनदा द्विजम्बू
 १००० । चन्द्रदेरे, विद्विष भद्रलायलितानिनकृतः क्षीरोद
 १००० । अवनिके, मिथीकुरु मत्यपाहनेन दिक्कि

दानदपेण गोशीर्यचन्दनाङ्गरागम् । तरङ्गिके, गृहाण विषाधेन्द्रगृहि-
 षीभिः प्रेषितानपूर्वपरिमलमुचः फलपुष्पामवान् । वसन्तिके, वासय
 माणपुटसापैभिः कर्पूरवासैर्मानसजलभृतानम्भःकुम्भान् । पुरंदरिके, पूरय
 सुसोष्णामुरभिणा गन्धसलिलेन भर्तृदारिकाखानपुष्करिणीम् । मकरिके,
 मार्जय सितेन रसवतीचुल्लिचन्दनभस्मना समस्तमादर्शभवनम् । अनङ्ग-
 वति, सञ्जीवुरु सारायतनबलिकर्म । तूर्णमम्यर्णीभवति मध्याह्नसमयः ।
 न पश्यसि पुरः प्रातरेवाद्य गत्वा स्वयमिह नीतस्य कस्याप्यतिमहीयमः
 क्षत्रियक्षितिपसूनोरागमनमार्गम् । अवलोक्य पर्यङ्गादुत्थितामुभयतो विधू-
 यमानधवलचामरकलापां देवीं तिलकमञ्जरीमिमांश्च शुद्धाचारदारिकाधि-
 ष्ठिताभिः शुद्धान्तदासीभिर्महानसादानीयानीय संचार्यमाणाननैकैः सूत्रकारैः
 प्रत्येकमारोपितविशिष्टतरसंस्कारान्मण्डपान्तरतिभूयसो भक्तप्रकारान्
 इत्यादिकानाकर्णयन्नधिकृतान्तर्वेशिकजनस्य नानाविधालापानमतः प्रव-
 लितेन स्वल्पितगतिना विमलजलकुट्टिनेषु निःशङ्कतपदक्रमेण गेहाङ्गण-
 विलासदीर्घिकागूत्याटितविततपरिवस्त्रापटेन पट्टशालासु सारवरोत्क्षिप्तदी-
 क्षिपटेन वैदूर्यवल्भीद्वारविबरेषु स्फोटितोष्माङ्गेन स्फटिकस्तम्भोर्षपा-
 ङ्केषु ललाटनिहतोत्तानहस्तेन निर्यताजिरपथेषु सञ्जितातपत्रधारेण पद्म-
 रागमन्मप्रभारागपटलातपेषु जातदिष्णोहेन बहलेन्द्रनीलमन्दिररुद्रामान्धका-
 रेषु कृतममुरमारणेन स्वच्छमणिकुट्टान्तरितवपुषः प्रेष्यलोकस्य प्रस्तुतप्र-
 गतिना संशुस्वीनादर्शोभितिप्रतिबिम्बितनोः पूज्यवयस्य सकलभूविभाग-
 हेनाप्यपूर्वागतैरेव वेप्रधारीगणेनोपदिश्यमानसरणिरुद्राटितगदाक्षविबरो-
 वन्द्यमाणहचिरमणिभित्तिविश्र च्युनमिष त्रिदशलोकासहासातमर्षगीर्वा-
 णपरीषच्चनं भोजनभवनमण्डपमगच्छम् ।

संक्षिप्तं तत्कालमन्दादपानदरिचन्दनोपलेपे सरसपन्दारपुमुमोपदारस्मे-
 रमणिभुवि मुषित हृषोपरि निबद्धशुचिविमाने पातालनगर इव संस्रग्देने-
 क्तुर्दीर्घरपुरधायुःशान्धीगूढदुर्दिन इवामलदिभैरविसारिबरोपलक्षेण-

१ प्राणेश २ शीतलकलवराया वाःपुपलक्ष्यादि लेषा प्रयाज के ३ स्व-
 यभा विद्युत्

प्रभाशोभे संग्रान्तपरिजनाहृतमहार्हमणिविष्टरोपविष्टः श्रुतागमनसाध्वसो-
 चालतिलकमञ्जरीविसर्जिताभिः प्रधानसध्रीचीभिरागत्य निवर्तिताद्विबुयङ्-
 क्षालनादिसकलोचितक्रियः समीपविन्यस्तविकटासनोपविष्टया मुहुर्मुहु-
 स्वहस्तसंचारितापरापरस्वादुसुन्दरदुरुपलक्ष्यभक्ष्यप्रकारया मृगाङ्गलेखा
 सकौतुकप्रेमहासमुपनीतसितचारुचामराभिर्मणिचतुष्किकास्तम्भतलवर्तिनी-
 भिश्चतसृभिश्चामीकरशिलायन्त्रपुत्रिकाभिः स्वैरस्वैरमुपवीज्यमानः समास-
 न्नपञ्जरजुपः प्रकृतिकलकण्ठस्य मङ्गलपाठकस्वेव पठतः शुक्रविहङ्गस्य
 प्रसङ्गागतैर्भोगावलीवृत्तैः पुनः पुनर्जनितविसयो विसयावहैकैकवस्तुविशा-
 रिताभ्यवहारतर्पमविषयवर्तिनं वर्णनायाः कदाचिदप्यभुक्तपूर्वमुपहारमुप-
 भुक्तवान् ।

उपविश्य चापरसुखासनस्थः स्थित्वा निरंतनाभिस्ताभिरभिमतवस्तुसं-
 कथाभिरावासगमनाय देवीं प्रद्युमन्तिकनिविष्टां मृगाङ्गलेखां प्राहिणवत् ।
 अथागत्य विस्मयोत्फुल्लनयना महाप्रतीहारी मन्दुरा प्रणम्य सादरमवादीहे-
 वीम्—‘अस्त्येव दक्षिणदिङ्मुखादागतो निसर्गरमणीयाकृतिः शुक्रशकु-
 न्तिरेको द्वारमध्यास्ते । ब्रवीति च कृतप्रेपणोऽहं लौहित्यतटवामिनः स्क-
 न्धावारादुपगतः कुमारहरिवाहनं द्रष्टुमिच्छामि’ इति । अहं तु तच्छु-
 र्वा ‘प्राक्तनेऽहनि वनान्तसरसीतीरवर्तिना वितीर्य लेख्य मया स्वस्थवि-
 प्रति प्रेषितो यः स नूनमयमायात्’ इति विचिन्त्य विजापयितुमागताम्
 ‘मन्दुरे, गच्छ गच्छ । प्रवेशय’ इति साग्रहस्तमवोचम् । अथ प्रस्थाप्य
 तत्क्षणमेव सा प्रथयोपरचिनाङ्गलिः ‘पश्य गुणवन्, ददातीमेव निवर्तिताहारं
 कुमारम्’ इत्यभिहितवती । स तु तदीयवचनानन्तरमेव मन्वर स्तम्भ-
 शिखरादवतीर्य निर्यक्प्रचलित. सरलिनमुरेन्द्रचापरेखाचारुणा स्वमन्वारेण
 गीमन्तयक्षन्तर्गामीक्ष्यमाण. कुनुहलाकनतरलिनोत्तानतारकाभिरन्तपुर-
 कुमारीभिरव्याकुल प्रविश्य पूर्वदृष्ट इव तत्राहारमण्डप मवृत्ताम्पुण्ड्रम-
 दंशसमशीनमुत्सृज्य मच्चरणयो पुरस्तादजजर मूर्तिलेख्यमावाजितभिः
 किञ्चिदुद्योत्कारिताशरेण स्वरेण जयशब्दमकरोत् ।

प्रभाशोभे संभ्रान्तपरिजनाहृतमहार्हमणिविष्टरोपविष्टः श्रुतागमनसाप्लवो-
 चालतिलकमञ्जरीविसर्जिताभिः प्रधानसप्रीचीभिरागत्य निवर्तिनाद्दिगुक्त-
 क्षालनादिसकलोचितक्रियः समीपविन्यस्तविकटासनोपविष्टया मुहुर्मुहु-
 स्वहस्तसंचारितापरापरस्वादुसुन्दरदुरुपलक्ष्यभक्ष्यप्रकारया मृगाङ्गुलेस्वा-
 सकौतुकप्रेमहासमुपनीतसितचारुचामराभिर्मणिचतुष्किकासम्भतलवर्तिनौ-
 भिश्चतसृभिश्चामीकरशिलायन्त्रपुत्रिकाभिः स्वैरस्वैरमुपवीज्यमानः समाप्त-
 क्षपञ्जरजुषः प्रकृतिकलकण्ठस्य मङ्गलपाठकस्येव पठतः शुक्रविहङ्ग-
 प्रसङ्गागतैर्भोगावलीवृत्तैः पुनः पुनर्जनितविस्मयो विस्मयावहैकैकवसुविष्वा-
 रिताभ्यवहारतर्पणविषयवर्तिनं वर्णनायाः कदाचिदप्यमुक्तपूर्वमुपहारमु-
 भुक्तवान् ।

उपविष्टय चापरमुखासनस्थः स्थित्वा निरंतनाभिस्ताभिरभिमतवसुभ-
 कथाभिरावासगमनाय देवीं प्रष्टुमन्तिकनिविष्टां मृगाङ्गुलेस्वां प्राद्विशवन् ।
 अथागत्य विस्मयोत्कुलनयना महाप्रतीहारी मन्दुरा प्रणम्य सादरमवार्दरे-
 वीम्—‘अस्त्येव दक्षिणदिग्मुस्तादागतो निसर्गैरमणीयावृत्तिः शुक्रशु-
 न्तिरेको द्वारमध्यास्ते । ब्रवीति च कृतप्रेषणोऽहं लौहित्यतटवाग्निः स्फ-
 न्धाचारादुपगतः कुमारहरिवाहनं द्रष्टुमिच्छामि’ इति । अहं तु तच्छु-
 स्वा ‘प्राक्तनेऽहनि वनान्तसरसीतीरवर्तिना वितीर्य लेहं मया सस्यसिं-
 प्रानि प्रेषितो यः स नूनमयमायात्.’ इति विचिन्त्य विज्ञापयितुमागात्
 ‘मन्दुरे, गच्छ गच्छ । प्रवेशय’ इति सामहस्यमयोचम् । अथ प्रणम्य
 त-क्षणमेव सा प्रथयोपरचिन्ताज्जलिः ‘पश्य गुणवन्, इदानीमेव निर्वर्तिताहारी
 कुमारम्’ इत्याभिहितवती । स तु तदीयवचनानन्तरमेव मारुतः क्षम-
 न्नामगदवनीयं नियंक्तप्रचलित. सरजिनगुरेन्द्रचापरेसाचारणा स्वर्गपारेण
 सीमन्तयज्ञन्तशिखीक्षयमाणः कुतूहलाकृततरलितोपानतारकाभिरन्तगुर-
 ह्मारीभिरध्यातुञ्च मविष्टय पूर्वदष्ट इव तत्राहारमण्डपे संवृतामगुण्डर्-
 दशमप्रतीतमुग्ध्य मधमणयोः पुम्नादजर्मं भूर्जेष्ठममावर्तिनदिताः
 द्वैवदुषोषार्तिनाशेण स्वरेण अयशश्चमकरोत् ।

दृष्ट्वा च तं तथागत्य कृन्तदर्शनमकारण एव साधितानन्यसाध्यकरणी-
यमायताध्वध्रमक्षामनिःसहशरीरमद्भिषीठोपकण्ठभुवि सविनयोपविष्टमुप-
जातपरमोपरोधः स्थित्या क्षणमवोचम्—‘महात्मन्, सर्वदा स्वाधीनचनक-
लाहारनीरं निरीहमेकान्ततो विशिष्टाक्षपानदानेध्वपटमानगाल्यवम्बमसा-
धनापरणधेपमदृष्टमेवंविधं विधिवशाद्विहङ्गरूपमापन्नस्य करुणानिधेः क-
स्यापि गुणकस्य गन्धर्वस्य विद्याधरस्य वा भवतः मदीकृतोऽपि बलवता
खेदेन मादृशः किं करोत्यभ्यागतातिथ्यम् । तथाप्युत्तिष्ठ । कुरु कियन्तमपि
मे गनःपरिनोपम्’ इति निगद्य युगपत्करयुगोत्तम्भिताङ्गं समुत्सङ्गमनयम् ।
कृतकुशलसंप्रभे च स्पृशति मन्दमन्दगामीलिताक्षस्य नवशिरीषश्मयु-
कुमारतनूरुदाणि तस्याङ्गानि संजातपरमप्रमोदे मयि समागत्य कृन्तला
नाम तिलकमञ्जर्याः क्षयनपाली मप्रध्रयमवोचन्—‘कुमार, देवी विज्ञाप-
यति—अद्य मे त्यक्तकाशादुपागतया मृगाङ्गुलेखया समाख्यातं यथा किल
परैरलक्षिततनुः कुमारो दिदृक्षते नगरमिति । तद्यदि सत्यमेतत्तदमुना
स्पर्शानुमेयेन निशीथनात्ता दिव्यपटरेलेन प्रादृताङ्गः पश्य त्वम् । अयं हि मे
हिमाचलशिरसरसन्ननः सिद्धनिगागामिन्पुनिर्गमादुद्भवंपूर्वापरतटस्य प्रगृह-
सर्वपथीनपृथुलोर्मिमपातपट्टिताशाकरिकरटकुट्टस्य विष्टपत्रिनयविल्यातसो-
भागंपदः पद्मनाभो महाङ्गभ्येकदा ममं सद्दयमुद्वेपनेन रामणीयकमब-
लोकयन्त्याम्नादङ्गपङ्कजवननिवासिन्या धिया समाह्वय सादर समुपनीतः ।
प्रकटिता चाम्य परमाभ्यर्थकारिणी कि.म.यदप्यनुभावसपादनेन सर्वोत्तमिष्ट-
माप्रहव्यापृताक्षोऽपि लोक-भोक्त्रमपि नालोकयानदेहितम्, अङ्गमुत्तम-
न्तभोगनालोऽपि न दशति दन्दशुक, नि शुकपुत्रपराशर्यानिनाम्नलगा
त्रमपि कृन्तन्ति न कृपाणधारा, कण्ठाबाध निर्वीतान-र्यापि न बाधव्यङ्ग
विषाण्यजङ्गमानि, शक्यदवलोकिनास्त्रिद्राण्यपि न जातुचिन्तलर्यानि यान
नि, जाना अपि जराभवयवेपुज्जानि शक्तिनि सन्निपातपरपूर मगं शक्यं ।
षानेन बहुभाषितेन । अनाबद्द प्रान्तवचानापदाय २०५पुत्रनुग्रहानमोपभपव
मिद्विच्यपुम्पे सर्वोपमासोपितानपदरति १५२०५०५०५ २५२०५०५०५ दान्ति
निगद्य मन्नात्रमुणमाद्वेन सह सेनाया दयद अद्य शिरीषक मञ्जरी

गिरिवारब्धेन शरदरविन्दक्रीडमध्यादिव लब्धजन्मना सुधारसकुण्डकुक्षो-
 वाकृष्टेन मलयाद्रिहरिचन्दनच्छाययेष द्युरितेन मूर्धामिव जनयता निद्रा-
 मिवानयता क्षीरसागर इव म्रपयता निर्याणसौख्यमंख्यामिवाचक्षानेन
 प्रहादिना तदीयसंस्पर्शेन परवशीकृतं विभ्रतो ममाङ्गमुत्सङ्गदेशादलक्षि-
 तोद्गमः सहसैव तं समुत्क्षिप्य दिव्यपटमग्रहस्ताम्यामुदमयीवनः पुमान-
 म्रतोऽभवत् । अवेक्ष्य च तमादौ भयविहस्तेन ततोऽमिमुसविन्यस्तविन्मयस्ति-
 मितचक्षुषा पश्चात्प्रहर्षपरवशेन गन्धर्वको गन्धर्वक इति सहासमुद्बोधोपनि-
 कषायस्थितेन तेनान्तःपुरपुरंभ्रीजनेन परिवर्तितमुत्से च विषटितपटप्रकटि-
 ताकारमवलोक्य मां शटिति कृतसमश्रयप्रणामे तत्र रभसप्रधावितात्, 'देवि,
 दिष्ट्या वर्षसे । यः पुरा विनष्ट इति शोचितः सुचिरमासीत्स संपति
 कुमारहरिवाहन उत्सङ्गदेशादनुपहतविग्रहो गृहादिव विनिर्गतो गन्धर्वकः'
 इत्याकर्ष्य चपलचेटीजनादुत्पन्नसंभ्रमा सविस्मयानन्दमासन्द्याः समुत्थाय
 दर्शितपथा पुरस्थितेन तेनैव शुद्धान्तचेटीजनेनान्येन च यथाप्रवृत्ति-
 श्रवणादुच्चलितेन चटुलगतिना समासन्नपरिजनेनानुगम्यमाना मलयसु-
 न्दरीद्वितीया देवी तिलकमञ्जरी तत्रैवागच्छत् । अम्युद्गता च प्रकटितादरेण
 मया संभ्रान्तपरिचारिकोपनीते सविभ्रमव्रीडमासने न्यविश्यत् । अविलोक्य च
 मां पुनः पुनस्तथादरविशेषसंपादिताहारमामोदिहरिचन्दनद्रवानुलिससर्वाङ्ग-
 माबद्धमालतीकुसुमशेखरमुपनीतदिव्यदुकूलरत्नालंकारमभ्यर्णोपविष्टप्रेष्ठस-
 ध्रीचीजनं जातपरितोषा स्लोकमुपसृत्य विहितप्रणाममाहूय गन्धर्वकमन्तिके
 न्यवेशयत् । परामृश्य च पुनः पुनः प्रणतशिरसमग्रहस्तेन मौलौ मलय-
 सुन्दर्याश्चरणयोरपातयत् । ततोऽहम् 'देवि, पश्य । त्वत्प्रसादीकृतेन दिव्य-
 पटरत्नेन पुनरसभावितदर्शनं कुतोऽप्यानीय दर्शनायता परमबन्धुकल्पमेतं
 गन्धर्वकमभिषेत्तार्थनोऽधिकं शटित्येव मे संपादितमभिलपितम्' इत्यवोचम् ।
 श्रुत्वा च मद्बचनमिदमुपजातविस्मया खेचरेन्द्रतनया विवर्त्य किञ्चि-
 द्बदनमव्यक्तया वाचा काञ्चिराजपुत्रीमपृच्छत्—'आर्ये, पूर्वमपि किं
 । रे . दृष्टो गन्धर्वकः ।' सा प्रत्यवादीत्—'सखि, कुमारमेव पृच्छ ।
 ।हमवगच्छामि वृत्तान्तमेतम् ।' ततोऽहमवदम्—'देवि, न केवलमयं गन्ध-

एव । कः यागि । एष्टः पत्नितोऽप्य एष्टिगोचरो मरोद्दरस्य । हता हताम, मे
 विदापगृह्णा विदायमि धिरंतनी भा यदष्टाचारिता यदि परमिदानी
 पर्वशेषेण देवतापतनानि सृष्टमि । लयिमानमाश्रित्य धारणार्थमालोक-
 यमि । किमर्थाकमेवादानिराशीकृतोऽसि । दुष्कृतिश्रुतान्तेन न विरादपि
 माकनी प्रहृनिमामादयिष्यमि विनाम्राष्ट्यामिनीप्रभादम्' इत्युदीर्य
 दसहंकारः स्थानम्थ एव सद्धिमान कथंविदुतिक्षप्य दूरमदृष्टपारं सरसि
 न्यसिपन् ।

क्षणेन च निमज्जनपतनपेगादुन्मावति तन्निस्सकम्मादेव च शुक्रभावमा-
 पणमात्मानमद्राक्षम् । उपजातमूर्धेथ तिर्यग्जातिगमनदुःस्वावेगेन गमयित्वा,
 मुहूर्तमुद्धीय च द्वारदेशादेकनिर्युहकनिविष्टः, 'कः यागि, कः निपतामि, किं
 करोमि, कमुपेमि शरणम्, को मां व्यसनमंकटादितः क्रमुमलम्' इत्यादि
 तत्तद्बहु विचिन्त्य, कुतोऽप्यदृष्टप्रतीकारस्रैव देवतायतनमण्डले स्थी-
 कृतमथानान्तरगतिः स्थितिमकल्पयम् । 'अलीकमेव हितलोकस्य दुःसदे-
 तुना प्रकाशितेनात्मजा न किंचित्कलम् । अलम्भविद्यान्तिनाययायुःपरिसमा-
 सिकालं थावदनुमाष्यो मया शुक्रभावः' इति भावयित्वा च मनसि कस्या-
 प्यदर्शिताभ्यर्थनो बन्धुजनमध्यनालपन्, मुहूर्तगमपि परिहरन्, गुरूणामपि
 निगोपयन्नात्मवृत्तम्, अक्षनीपनिपरिग्रहलोकदर्शनमात्रसंभ्रातनीवितः प्रगा-
 तमायाहेषु कृतदेवतागुरुनमस्कृतिरेकतरुशायिभिः क्रुरात्मभिर्वनविहङ्गैः
 सार्धमकृतमद्ग संदलित्वावधीग्णपरोऽपि माधारणजातिजनितप्रीतिभिरनेकैः
 शुक्रकुंठरागत्यागत्य परिवृत्तस्रैव देवतायतनकानने परिभ्रमन्, सर्वतस्तरुफ-
 लाहारसंपादितशरीरवृत्तिरेतार्वान्त दिवसान्ययापयम् । पूर्वजातिस्मृतिस्तु
 तिर्यक्त्वेऽपि मे नापयाना । किं तेनैव पश्चादुत्पन्नकरणेन रक्षिता यक्षेण,
 किं वा शुक्रत्वमपि मायामय मयि निर्वोदानम्, येन तत्कालमत्युपरितनभूमि-
 कामेव्य भर्तृमुतया मलयमुन्दर्या यथा मध्वन्नाञ्चलप्रन्धिमु-मोच्य वाचितो
 धारवारमस्पष्टान्तिपरिष्टलेव, यथा सग्लीरतटनिविष्टयमम्बया दृष्टा,
 यथा समारुघ्यातनिखिलप्राच्यवृत्तान्तजातोऽकण्ठया कठिनमाश्लिष्य देव्या
 पत्रलेखया दिव्यं देवतायतनमानीता यथानीयमानापि तयात्याद्

यानुमनिच्छन्ती मेनरपुरं सपरिचारिका तत्रैव विभूमिमठमण्यमनिक-
 कृतास्मिन्निः स्थिता, यथोद्यानदीपिकागोधमि कुमारेण मार्धमारन्वर्मर-
 पायाः प्रस्फारमुपउत्स्य यागिनाञ्जोऽद्भागतः समीपमन्याः, यथा 'मनी-
 पस्येन दूरस्थितेन वा विपद्मारयेन वा भवता विमनेन एव
 सहमाभ्यामिः क्षणमात्रमुपजानो वचनपरिचय.' इति पुरा भाषितन्तु-
 स्मृत्य वचनं कुमारस्य नीतो मया लेखः, यथा च कमलसुन्द-
 नार्पितं प्रतिलेखमादाय शिविगदागतः प्रीतमनसा कुमारेण मार्ध-
 समुत्क्षिप्य स्वाङ्गमारोपितोऽहमित्यादि सर्वमद्यापि पूर्ववृत्तं प्रत्यभनिव
 पश्यामि । केवलमियं भर्तृदारिका मलयसुन्दरी पतिवमात्रैव तत्राष्ट-
 पारसरसि कथमेतद्विषयकारा संजाता, कथं च निनिमित्तमेवाहं प्राक्तनं
 पुरुषरूपमापन्नः, इति न जानामि' इत्यादि यथावृत्तमावेश निजवृत्तान्त-
 मुपशान्तवचसि गन्धर्वके समं मलयसुन्दरी-तिलकमञ्जरीन्यामन्येन
 चाम्यर्णवर्तिना कन्यान्तःपुरजनेन मार्धमावद्धविस्रयोऽतिचिरमतिष्ठन् ।

तं तदानीतलेखमुद्वेष्ट्यावधार्य च पुनः पुनरुत्सुकम्त्वा

नश्च निशंरासन्नतरुतले यावदतिवाहयामि कंचित्कालं तावदेकस्मिन्ननेक-
 तालदग्ने गिरिनदीमहाहृदपयसि तत्क्षणकृतावगाहः प्रथमजलधरासारस-
 लिलस्रुत इवाप्रतिमदन्तोऽद्विरेकः सप्रतिमदन्तो महाकायः करी तमुद्देश-
 मागच्छत् । दृष्ट्वा च तमितस्ततो गमितचक्रवाकमिधुनमुन्मथितकमलाङ्क-
 र्च्छायं समयमिव सायंतनं ध्वान्तबलयेन परितः प्रसर्पता परिगतमरु-
 गजयूथेन जातप्रत्यभिज्ञश्चित्रमायमवदम्—‘सखे, पश्य चित्रम् । येनोत्पल
 पवनवर्त्मनि प्रस्तुतापहरणेन तस्मिन्नदृष्टपारसरसि तावके निपत्य निश्चिन्ना
 वयम्, यश्च तत्रैव पञ्चत्वमुपगतः शोचितो बहुमकारं पुगस्माभिः,
 सोऽयमप्रत एवागतः प्रतिपक्षयमदण्डो वेगदण्डः ।’ स एवमुक्तो मया
 विहस्य किंचित्प्रावोचत्—‘कुमार, दुर्घटमिदम् । नहि भूमिगोचरकरेणुरन्त-
 रिक्षेण सचरति । न च पञ्चत्वं गतस्तेनैव वपुषा पुनः स्वस्थानमायाति ।
 तन्न सोऽयम् । अन्यः कोऽपि । एष तु स एव त्वदीयः स्कन्धावारवारणः’ इति ।
 तदाकर्ण्य पुनरपि तमब्रुवम्—‘चित्रमाय, यद्येवं तद्दानयैनम् । यथैव प्रो-
 पिता तथैवाश्रयामः शिविरम्’ इति भाषमाणस्तेनानीतमधिहस्य तं द्विरदमी-
 पन्मुकुलिताशामुखेऽहनि सहायापेक्षीव पुराणपुरुषेण सप्तसप्तिना सार्धमस्त-
 क्षितिधरस्थितिलोहित्यमगमम् । अवलोकनजातहर्षेण च सतर्पणमुपसृत्योप-
 सृत्य राजपथवार्तना प्रणम्यमानः पौरलोकेन सर्वतश्चलितसंभ्रान्तकिंकरवि-
 रच्यमानद्वारवन्दनमालमारब्धमङ्गलोच्चारणालापजनितपरिजनोत्सासंसा
 वासमव्रजम् ।

तत्र च स्थित्वा द्रष्टुमागेन प्रणयिना राजलोकेन सहितः प्रवात-
 वार्तिया मुहूर्तमापनचारुवमनेविधाय विविधा चित्रमायस्य सायंतनसपर्या
 पर्यङ्गमजुषम् । निषण्णश्च तस्मिन्सविभायेन मनसा मुहुर्मुहुर्दृष्टमतां
 वैनाश्रयनगवरस्य, रचनागुण रथनृपूरचक्रवालनगरस्य, गम्भीरतां विद्या-
 धरराजराजकुलस्य, कमनीयता कन्यान्त पुरस्य, वरमलता मलयसुन्दर्याः,
 प्रभाविष्णुना चक्रमेनदुहितु, विलामकम कुमारीजनस्य, चतुरतां रोषस्य,
 जग्धन्विन्नोऽप्यनिचिरेण निद्रामवापम् । यापयित्वा च किञ्चि-
 शोभेषामुषामुन्धाय कृत्वा प्रत्युप कृत्यमनुगतो भृत्यलोकैरागत्य सद्यः

महद्वदन्निशुद्धिमोन्सृष्टमनीरजोपटारमारुधानमण्डपागारमध्यतिष्ठन् । इद्वा
 च तदशेषतः समुपविष्टदानीयातमामन्तभौरागात्यसेनापतिसमाकुलमुप-
 कृतमहः सङ्घममरुपम्—‘अहो, किमप्यपि सपरकंतुर्नाथाति ।’ तथा-
 कर्ण्य महत्चनमेवो राजपुत्रः स्थित्वा मुहूर्तमवनताननः मलयाविषादमव-
 दन्—‘कुमार, यदिह लब्धमवदन्तिकारागतः कुशलोदन्तलेसद्यदैष
 दुषराजममरुकेतुः कस्यचिदुप्यनायेष निजयात्रामर्षरात्रतमये निर्गतो
 निजावागान् । अत्रंश्च विजयार्थभूषराभिमुखमरुपमप्यागतेन प्राग्ज्योति-
 पेश्वरभाया मिश्रधरेण ह्यो निरुद्धश्च । निर्धनेन न च कथंचित्ति-
 वृतः । ततोऽहमाकर्ण्य तद्गचनमिदमाकुलमनास्त्वत्तिवर्तनाय तत्रैव क्षणे
 प्रगुणीकृतपुररुद्रमायगेभ्यः सहर्षेव ध्वजिन्या ध्वजीकृत्य यथापिपरा-
 अक्षितां ककुममुदचलम् । प्रचन्दितं च मामनुगम्य कतिचिदिनानि
 भोद्वेगचेनाभिप्रयासः शनैरवोचन्—‘कुमार, भर्तृदारिकया मलयमुन्द-
 र्या त्वदानयनाय वारंवारमादिष्टोऽहम् । तदादिश किं मया कर्तव्यम् ।’ अहं
 तु गमनोत्सुकोऽपि तत्र यद्विनस्त्वद्येमनिगडेन । निःश्वस्य दीर्घमनवरत-
 दोलयमानचेताः स्थित्वा मुहूर्तमुत्तरध्रवणोन्मुखं चिप्रमायमववम्—
 ‘भद्रमुख, गच्छ त्वम् । आवेदय मलयमुन्दर्या यथाश्रुतं वृष्टान्तमेतत् । वृद्धि-
 चैनां मदीयवचनेन—कथमस्यस्यमानसोऽहमागच्छामि । कथं चाहष्टयुवरा-
 जसमरुकेतुरागतोऽपि ते मुख दर्शयिष्यामि । तत्र कार्योऽधुना तावद-
 सादागमनानुबन्ध । विधेममवधीरिताभ्यकृत्येन नित्यमेव मया तदनुसरणम् ।
 त्वया पुनरिम मत्समारम्भमात्मीयमेव कार्यमवधारयन्त्या न कार्यो मनसि
 स्तेद । किं च तेषां तिलकमञ्जरी यथा स्वकार्यपरत्वदोषमारोप्य कुर्वन्ति
 तमे, यथा च पर्वमानप्रमादा प्रानदिन भवति, तथा माम्नी मदुपर्वना-
 दिमा प्रवेनेवा’ इत्युदीर्य न व्यमर्त्यम् । गते तस्मिन्ननवरतदणप्रयाण. प्र-
 तिमार्गमामन्नवार्तिषु धामेषु नगरेषु प्रमथ्यश्रेणेषु चानुर्गम्यमानगतिषु दे-
 शेषु प्रानदिन भवन्तमन्वेषणालेभेषुपकृन्तिरिधाम सुरमिमामगमिव समद-
 कलकण्ठीरवमसानुपमरण्यमविशम् । कदाचिन्निरुद्धयित्वा दीर्घमध्वानमावा-
 मिनाया ध्वजिन्यामपराहममये विषाय मयाहकृत्य निर्गम्य गेहात्प्रचलित

पाना समाहृत्य तां बलादुपरितनयत्कलाद्यने परिष्कृतकारणयुगल
 निरोधाननयत् । यत्र च पुरःस्थिता सदृशनापदेशेन यत्र स्थितम् । यत्र
 स्थितम् । यत्र विधानम्, यत्र प्रपञ्चिताः परिष्कृतमालायाः, यत्र गंधारिता
 स्थितदृश्यः, येऽभिनन्दिता गबिलरोदीरितगुणेन, येऽपदिष्टमालाणो-
 ष्णमितपुष्पपल्लसंपदृशवलीदोहदविधिः, येऽपु संमृजानि म्ययमालबालानि
 उरुनिना, यत्र कलासु कुमालाभिरन्तःपुरविलामिनीभिः सह कृतः
 कीडाविषादः, यत्र निर्वातितं मध्याह्नमञ्जनकर्म, यत्र निर्मापितोऽभिमत-
 देवताभ्यर्चनविधिः, यत्र चाभरणमालावन्प्रसाधनानां कृतः सुकृतभागिना
 परिभोगः, तांस्तानुपवनोदेशान्दर्शितानास्त्रीजनैः पुनः पुनरतृप्ततया सबहु-
 मानमालोकयन्ती मुचिरमितस्ततो व्यचरन् । गता च ग्रमवरोधनं तद-
 नुरोषपद्दक्षिरावन्धायाः 'ममादिनि, विनाभ्यासेन संप्रत्युपेयुषो निरवशेष-
 विद्यापारदर्शिनः कुमारहरिचाहनस्य कतरदामीयकौशलं प्रकटयिष्यति'
 इति तज्जिता रदगि काञ्चिराजमुतया । विदस्य मन्दं कदाचित्कृत्रिमाद्रि-
 शिखरवर्तिनि सारायतने देवतार्चनभ्यपदेशेन द्रुतगृहीतमुक्तमागरागामनु-
 रागनिगडितममनगिद्धाध्वन्यगणवितीर्णकर्णा रघवीणां वादयन्ती, कदा-
 चिदन्तिकन्यस्तविविधवर्तिकासमुद्रा प्रगुणीकृत्य परिचारिकाभिः पुरोऽव-
 म्थापिते पृथुनि चिप्रपल्लके निपुणमालोष्यालोष्य मकरकेतुबाणमातविद्वा
 देवस्यैव रूपं विद्वमगिन्गन्ती, कदाचिदुपरितनयर्माधशालारचिनरुद्रा
 समप्रभोषाङ्गनाथा वेदान्तगानासु प्रकृष्टनर्तकीषु प्रयत्नशिनमनुष्णमस्यै-
 रभिनयाङ्गहारकरणविशेषविषय प्रयोगजातमारोपयन्ती, कदाचित्प्रहृष्ट-
 मानसा द्रष्टृमागत मासेव 'गन्धर्क, कथय कथमभ्यासमादेशाद्द्रष्टृता
 सुबेलभूषणमयोऽप्यायामास्तिनन्वया कुमारहरिचाहनः । कथं दशितान्य
 चिप्रपटवर्तिनी मत्प्राप्तकृतम् । किमुक्तमवलोक्य तामाननम् । कियन्न
 कालममुना सह प्रवृत्तोऽस्मि कथामलाप इति पुरा कथान् पुरातेन देव-
 नैव सूचितं पूर्ववृत्तमस्मद्गतान्तमावर्त्यावर्त्या पृच्छती, कतिपयान्वापि दि-
 नान्वनयत् । कियद्वा कथयामि

तापं तन्वानि वारिदात्पय इव स्वद्विप्रयोगं दृढं
 दुर्वारोत्कलिकां दलैरभिनवैरम्मोजिनीनामपि ।
 पक्षोद्भासितरंहसोऽभिसरसा मार्त्ती कळध्वानिनः
 कादम्बा निपतन्ति मानमभुवो वेगादुपेत्याधुना ॥
 तन्वङ्गचाम्त्वमिति प्रसादविशदं नासीति सैदान्तं
 चभुर्द्वारपथावतारिणि जने व्यापारयन्त्या मुहुः ।
 हर्षार्तिप्रमवाः प्रतिक्षणभवत्स्वेदान्मुदाहज्वरे
 बाष्पाम्मःकणिकाः पयोधरतटे पुष्यन्ति शुष्यन्ति च ॥

अथ तु प्रातरेव निजनिवासप्रासादपृष्ठे कृतावस्थाना नगरपरिसरप्रदे-
 शदर्शनव्यपदेशादागमनमार्गमवलोकयन्ती देवस्य दक्षिणदिगन्तादापन्न-
 मपगतोत्साहं कतिपयसहायं चित्रमायमद्राक्षीत् । दृष्टमात्र एव च तत्र
 निश्चितत्वदीयावस्थाना विहस्य सविषादमानने मलयसुन्दर्याः चक्षुर-
 क्षिपत् । असावपि विलक्ष्णदृष्टिः क्षणेन द्रष्टुमागतं दूरादेव तमपृच्छत्—
 'चित्रमाय, कुमारहरिवाहनः किमिति नायातः ।' स तु लोकमुपमृत-
 विहितप्रणामः प्रावोचत्—'देवि, विज्ञापयामि । अस्त्युदग्रस्वनसराप्र-
 हेतिसण्डितारातिकरिसंहतिः सिंह इव सिंहलेश्वरस्य चन्द्रकेतोराल-
 जन्मा जन्मनैव सह समुत्थितेन स्थाव्रुना समितिषु भुजस्रम्भसामर्थ्येन
 समरकेतुरित्यधिगतयथार्थनामा द्वितीयमिव हृदयमद्वितीयसौहृदः सुहृत्कु-
 मारस्य । स पुनरधुना मयैव गन्धर्वकप्रार्थितेन भर्तृदुहितुस्तिष्ठकमञ्जरीः
 प्राभृतं कर्तुमात्तद्विरदरूपेण लौहित्यनटपर्वनाटव्याः कृतापहारं कुमार-
 हरिवाहनमनुसरत्तर्धरात्रसमये विनिमृत्य शिविरादसिद्धतामात्रसहायो
 भयानकानेकसत्त्वमंचारदुरवनारमुत्तरदिगन्तकान्तारमविशत् । कुमारोऽपि
 माप्रतमितो गतः स्वावासभामन्नलोकादाकर्ष्य तमरण्यप्रविष्टमपहतः
 श्रेहेन कर्तुमिव कृतप्रतिकृतमाशागृहीतो ग्रहभ्राम इव लवमप्यकृतविश्रामः
 परिभ्रम्य भूयामि मण्डलानि तदेव शून्य वनमविक्षन् । न तु कापि मित्र-
 मद्राक्षीत्' इति वदत्येव तस्मिन्नतर्किनोदीर्णदुर्वारश्लोका 'हा समस्तलोकलो-
 कः, हा निरन्तरोपभोगलान्धित, हा विहितपरमोपकार, कुमारहरि-

तिलकमञ्जरी ।

मुद्गः प्रगार्थं बुद्धलते पृष्टत परिचयमाणं मुद्गानपत्य पादयोः
 नानकं नृपकुमारमद्राक्षन् ।
 अथ द्विमुज्ज्वलतोद्देगः पुरोभूय नां चैतमवदम्—'अहो सुवदन,
 तमेवमनुनयपरां परितरमि चान्दिहाम् । क्व च निवारितोऽप्यनया गन्तु-
 नदर्शितः' स एवमुक्तः सलज्ज इव द्विचिदभिमुखीभूय भाषितवान्—'एष
 ध्यामि । आकर्णयत्वार्थं । इहालि पर्वतवरे समीप एवास्व चण्डगड-
 आस्थविषासिद्धिदिसरस्व धुषितकालरात्रिदुष्किकुदरकरालकन्दरः संहारो
 नाम धार्यकामिहः प्रपातमानु' । तत्र पिपतिपुरनद्वरतिनामा विद्याधरः
 शिशुरेषागत्य दुष्टदायदिरवष्टभ्याम्पदो निर्वेदेन प्रसितोऽहम् । इयमपि न-
 वन्मुखा निवारिताप्यादरेण ममेवानुगन्तुमुचलिता । मुचती च जीवितमिमं
 द्रष्टुमसदः पुरस्तादेव गत्वा भोक्तुमटमिच्छामि देहम् । असौ तु जीवत्येव
 नपि मर्तुमुत्तुका भनक्ति मे गमनमेभिः प्रकारैः' इति निवेदिते तेन कुरु-
 णया विस्मृतान्मदुःखः पुनरपि तमव्रवन्—'बालक, किमर्थमशेषपुरुषार्थ-
 साधके वयसि वर्तमान प्रेमपन्नप्रमीदशमिदं कलप्रमात्मान च निःकारण-
 नव करणैर्विधो जयमि । यद्यभिलषसि भोगालदपुनैव गत्वा प्रतिगृहाण मे
 राज्यम् । अथान्योऽनिलापस्तम्यापि साधने मिद्ध स्वशक्त्याहम्' इत्युक्ते मया
 मुदितचेता म पुनरप्यवाचन् - 'आर्य तिष्ठतु सर्वमत्त्वोपकारक त्वय्येव ता-
 वक राज्यम् । याद त मत्येनेवानुक्रम्यं मा तदेतत्कुम्भ्य । अस्मि मे गुरुपरम्प-
 रागत सकलजगदार्थपत्यदाया प्रथानेदवनापरिगृहीत ममममप्रमामणी-
 रसाधारणगुणावापरप्रथमा यो मन्त्रानिवर । तदागवनेन त्वन्वाविक्रपाक्रम
 क्रमाजित मन्त्रान् ममोतम्य मृगपतिवन्त मे राज्यम् ।' तच्छ्रुत्वा कृ-
 ताभ्युपगमोऽन्तेन । मा स्वदारुवातनिम्बिजमन्त्रेण शिक्षिततदागधन-
 कर्मणा दर्शितमन्त्रान्ये चन्द्रम प्रकाशमन्त्रायकाशोदग्मनिगम्भीरमव-
 निवरगद्गरमगच्छम् । तन्व चापन्नादपामनिधालिशिलापिचानं दुरुपल-
 धयमधमद्वारि पर्यन्तमद्वयोऽनृरुहं म्मातलमृते प्रविश्य निगृहीतचेता
 तामिमेतेन दामदश भ्यामवनिना । चर्नीयं गुण गुणानुत्पेनेन प्रति

अथ तु तदादेशादिहापतन्ती समाह्वय रहसि वाप्यायमाननयनारविन्दस्य
विनिश्चयस्य वारंवारमतिदीर्घमाज्ञापिता देव्या—‘भद्रमुखि, यत्रैव प्रस्थिता
त्वं तत्रैवाधुना कृतस्थिरावस्थितेः कुमारहरिवाहनस्यायमर्पयितव्यः’
इत्युक्त्वा पुरस्ताल्लेखमक्षिपत् ।

अहं तु तत्क्षणोपजातवामाक्षिस्पन्देनानिवर्त्य तद्ग्रहणाय पुरतः प्रसारितं दक्षिणपाणिमतिवाह्य च क्षणमेकमस्वस्थेन चेतसा गृहीत्वा शनैश्च
वाचयम्—‘सस्ति । एकशृङ्गाचलक्षतावासं महाराजपुत्रश्रीहरिवाहनमु-
दीर्णदुर्वारदुःखा तिलकमञ्जरी दूरानतेन मूर्धा प्रणम्य विज्ञापयति—
आश्लिष्य कण्ठममुना मुक्ताहारेण हृदि निविष्टेन ।
सरुपेव वारितो मे त्वदुरःपरिरम्भणारम्भः ॥

तथापि त्वदधीनजीविताहमिह स्थिता तीर्थान्तरगता वा यावद्राणिमि
न तावत्कुमारेण विस्मर्तव्या’ इति पठितमात्र एव सहसोरियतप्रबल-
सर्वाङ्गकम्पस्य प्रणुन्न इव पृथुनाश्वासपवनेन गुरूकृत इव गरीयसा
वाष्पपूरेणावलम्बित इव निरालम्बेन पतता हृदयेन विगलितप्रयत्नाहुली-
परिगृहीतः पपात करतलादलक्षितो मे लेखः । ततः कोऽहम्, कायातः,
किमर्थमायातः, किं मया प्रस्तुतम्, किमेतद्दिनम्, किं निशा, कोऽयं कालः,
किमेतानि दुःखानि, किं सुखानि, किं जीवितमिदम्, किं मरणम्, किमेष
मोहः, किं चेतना, किं सत्यमेतदाहोस्विदिन्द्रजालम्, किं स्वदेशोऽयमुत्
विदेशः, इत्याद्यविद्वान् बलवता समास्कन्दितो मनोदुःखेन कथमपि वि-
सर्ज्य चतुरिकां सौधशिखरादवातरम् । अभिलषितभूधरभृगुप्रपातश्च मुक्त्वा
ज्वलन्तमिव त प्रदेशं शिविरमावास परिजनं च केनाप्यनुपलक्षितः षष्ठ-
पिचुमन्दतिन्दुकोदुम्बरबहुलेन गत्वा दुर्गवनमार्गेण दूरमुत्सङ्गिताकाश-
माशामुख्यापिना शिखाग्रेण विजयार्धगिरिशिखरमध्यारोहम् । अन्वेषमाणश्च
तत्राभिलषितार्थसाधकं तीर्थमेकस्य मार्गवर्तिनश्छायातरोरधस्तात्त्वरिततर-
मुत्थाय चलितमभिरूपमभिनवारूढयौवनमनुरूपवपुया विचित्रवेषाका-
रधारिण्या श्रुताविरलवाष्पप्रुतकपोलया पद्मदशवर्षदेश्यया राजमुतथा
रत्येव शूलायुपशमोन्मूलनाय प्रस्थितं मकरकेतुं मुहुर्धावित्वा दुकूलाखले

तस्मिन्ती तद्रसातन्त्रभुवनमाप्रातापूर्वादिभ्याद्भरागसौरभाकृष्टेन समन्ततो
 विस्तारोद्भाराभरणमाणिक्यरश्मिभिः शकलीकृत्य कणशः प्रकीर्णन पाता-
 लनभ्रमेव परितः प्रधावता मधुकरगणेनानुगम्यमानमूर्तिरेकातिरेकरम्भा-
 द्भितः सुरवधुरामत्य मधुराधरमभापत्र—'महाभाग, देहि दृष्टिमष्टास्तपि
 दिग्बिभागेषु । एतास्त्वदीयसत्त्वाकृष्टमनसः स्वत एव मुक्त्वा रसातल-
 तर्गमागताः मञ्जसिरोहिणीप्रभृतयोऽष्टप्रधानविद्यादेवताः मष्टमिच्छन्ति ।
 संप्रति प्रवणतां गताभिरस्माभिः कथय किं ते प्रियं करणीयम्' इति ।
 अहं तु तच्छ्रुत्वा कृताञ्जलिस्तां समावभाषे—'भगवति, जगद्धिभूषणेन
 भीषणारण्यचारिणा सहस्रेण विप्रयुक्तस्य प्राणभूतया परमानुरक्तया
 प्रणयिन्या च निर्निमित्तमेव संत्यक्तस्य संप्रति प्रियमेव मे नास्ति । किं
 कथयामि । यत्तु प्रियमिहाप्ययस्थायां तदहमात्मनैवात्मनः करिष्यामि ।
 किं मया पृष्टेन । अयमनुयुज्यतामनङ्गरतिनामा द्वारवती विद्याधरयुवा
 यदर्धमेष प्रमुतो मद्रसाधनविधिः' इति व्याहृतं मयि सविस्मया सा
 प्रत्यबोचत्—'अहो महासत्त्व, सद्योजातपरमप्रियविप्रयोगेन कथमपि नि-
 यम्य निजमनोदुःखमङ्गीकृतपरार्थेनात्यर्थमानन्दिताहं त्वया स्वकीयस-
 चरितेन । को हि नाम त्वद्विना कालमेतावन्तमफलमीदृशं क्लेशमनुभवति ।
 को वा सकलभुवनाधिपत्यमप्रार्थितोपनतमिदमन्यसौ प्रयच्छति । अति हि
 युज्यते कर्तुमेतन्महाभागस्य वचनम् । किं तु कल्प एष यत एवानल्पसत्त्वो
 येनैव विधिना समारोधिता, यस्यैव साहसेनानुरजितं हृदयमासान्, तस्यैव
 देवताः सिद्धिमुपनयन्ति । न परोपरोधेन । किं चायमपि निःस्पृहः । स्वार्थ-
 सिद्धावनेनापि परार्थमभ्यर्थितस्त्वम् । आकर्षय पुरावृत्तम् । अस्त्यत्रैव
 विजयार्थेशिखरिण्णुत्तरश्रेण्यामनुत्तरश्रीकमाथं सर्वनगराणा गगनवल्लभा-
 मिधानं प्रधाननगरम् । तत्र सुरनग इव गिरीणाममणीर्गगनचारिचक्रस्य
 विक्रमवाहुनामा चक्रवर्त्यासीत् ।

नष्टा श्रीरम्बुजानामटति मधुकृता कादिशीकं कुटुम्बं

क्रन्दन्त्याक्रीडनधामपरतटगतप्रेयसीश्वक्रवाकाः ।

पन्नसाचिव्यस्तेन खेचरेण त्रिकालमाहुतो निर्जरजलेष्वनालोकितवमु
 पैरनवधारितध्वनिभिरनाप्रातगन्धैरपास्तस्पर्शसंवेदनैरविज्ञातफलरसास्वादैर्
 थैव पञ्चत्वमागतमात्मानमुद्बहद्विरुच्छन्नसकलात्मशक्तिभिरिन्द्रियैः प्रति
 पन्नदेहः पूजयित्वा प्रणम्य चादरेणादिपुरुषैः प्रतिष्ठितानि विद्यादेवता
 विम्बानि सन्मुखो भूत्वा सौरिजठराम्भोजमुकुल इव बद्धपद्मासनो दक्षि
 णाग्रहस्तविन्यस्ताक्षसूत्रः क्रमेण कर्तुं मन्त्रसाधनमुपकान्तवान् । आरब्धजप
 विधिं च मां ध्यानतश्चलयितुमभीक्षणमारम्भतात्यन्तमुद्वेजिता इव क्षरद्भिः
 श्रवसि मन्त्राक्षरैः सर्वत एव सिद्धिविधातकाह्विगः क्षणदाचरौषाः । प्र
 कृतिकेलिप्रियतया च केचिदागत्य नित्यमत्यन्तधार्मिका इव विधृतवि
 द्याधराकाराः पुरो विद्यादेवतानामनवद्यगीतवाद्यं नाट्यकर्म कर्तुं प्राक
 मन्त । केचित्पूर्वपरिचितपुरुषवेषधारिणः 'प्रेषितास्त्वदानयनाय वयमती
 वोत्कण्ठितेन कोशलाधिपतिना देवेन' इत्युदीर्य विहितप्रणामाः पुरस्ता
 त्छेखमक्षिपन् । केचिदुपसृत्य हर्षोत्फुल्लदृष्टयः 'कुमार, दिष्टा वर्षसे । इष्टो
 युवराजसमरकेतुः' इत्यसकृदाविष्कृतचित्रमायप्रमुखखेचरमुख्यरूपाः स
 माचख्युः । केचित् 'किमर्थमपसृतोऽसि । निष्कृप, त्वत्कृते नितान्तमुद्यम्यति
 तिलकमञ्जरी' इति मलयमुन्दरीसंदेशमाख्यातुमनवरतमापतन्तीं चतु
 रिकामदर्शयन् । अदर्शविकारतया च निश्चित्य मां निश्चलमनसं समु
 त्पन्नकोषाः कदाचिदुन्पाता इव प्रतिभयारावतरलितसत्त्वसंपातानुपरि
 निर्घातानयातयन् । कदाचिद्वीष्मदिचमा इव प्रचण्डपवनताण्डवितडामर
 ज्वालाचक्रमाक्रामंस्तमनलं समन्ताद्वाशुशुक्षणिमद्राक्षुः । कदाचिद्वध
 मपाथोदा इव म्यप्रभान्वकारदग्निनाकालदुर्दिनाः स्तनितघोषानिव श्रव
 णपुटभिदो भीषणादृहासानानेनुः । कदाचिदाविष्कृतोद्भटभुकुटयः गुभटा
 इव द्विगुणीकृते वामदोष्णि रणतृष्णया कृतपरिष्फुटास्फोटनाः साटोपम
 निमुखमेत्य रंहसा सिंहनादानुधकैर्मुमुचुः । एवं च तैरनवरतकृतनिसर्ग
 दुःसहोपमर्गैरमुच्छमंसर्गम्य भे नित्यमेकामेग मनमा यथाविधि विदधतो
 विद्यामावनमर्तानेषु षट्शु मासेषु परिममाप्ताया मन्त्रदेवतापूर्वमेवावा
 मस्तावन्नेषु जपविधौ सहसैव विद्युदीप्तदेहा प्रदीपकलिष्ठैव सङ्गमुपो-

तस्मिन् नद्विगातलभुवनमासातापूर्वदिव्याङ्गरागर्तारथाङ्गेन समन्ततो
 विरुरद्विराभरणमाणिवशरदिमनिः घञ्छलीकृत्य कण्ठः मर्धार्जेन पात
 लक्ष्मिनेव परितः प्रधावता मधुकरगणनानुगम्यमानमूर्तिरेवातिरेकरभ्या
 र्शितः सुरबभ्रुगगत्य मधुराधरमभापठ—'महाभाग, देहि इष्टिमहास्रपि
 दिग्दिग्भागेषु । एतास्त्वरीयसत्त्वाकृष्टमनसः स्वन एव सुरत्वा रमातल
 स्पर्शमागताः मञ्जसिरोहिणीपभृतयोऽष्टप्रधानविद्यादेवताः प्रष्टुमिच्छन्ति ।
 संप्रति प्रवणतां गतानिरस्ताभिः कथय किं ते प्रियं करणीयम्' इति ।
 अहं तु तच्छ्रुत्वा कृताञ्जलिस्तौ समावभाषे—'भगवति, जगद्विभूषणेन
 भीषणारण्यचारिणा सहस्रेण विप्रनुक्तस्य प्राणभूतया परमानुरक्तया
 प्रणयिन्या च निर्निमित्तमेव संत्यक्तस्य संप्रति प्रियमेव मे नास्ति । किं
 कथयामि । यत् प्रियमिहाप्यवस्थामां तदहमात्मनैवात्मनः करिष्यामि ।
 किं मया पृष्टेन । अयमनुयुज्यतामनद्वरतिनामा द्वारवती विद्याधरयुवा
 यदर्धमेष प्रप्तुतो मप्रसाधनविधिः' इति व्याहृते मयि सविस्मया सा
 प्रत्यवोचत्—'अहो महासत्त्व, सद्योज्ञातपरमप्रियविप्रयोगेन कथमपि नि
 यम्य निजमनोदुःखमङ्गीकृतपरार्थेनात्यर्थमानन्दिताहं त्वया स्वकीयस
 चरितेन । को हि नाम त्वद्विना कालमेतावन्तमफलमीदृशं क्लेशमनुभवति ।
 को वा सकलभुवनाधिपत्यमप्रार्थितोपनतमित्थमन्यसौ प्रयच्छति । अति हि
 युज्यते कर्तुमेतन्महाभागस्य वचनम् । किं तु कल्प एव यत् एवानल्पसत्त्वो
 येनैव विधिना समारोधिता, यस्यैव साहसेनानुरञ्जितं हृदयमासाम्, तस्यैव
 देवताः सिद्धिमुपनयन्ति । न परोपरोधेन । किं चायमपि निःस्पृहः । स्वार्थ
 सिद्धावनेनापि परार्थमभ्यर्थितस्त्वम् । आकर्ण्य पुरावृत्तम् । अस्त्यत्रैव
 त्रिजयार्थेशिखरिष्पुत्तरध्रेष्वामनुत्तरश्रीकमाद्यं सर्वनगराणां गगनवल्लभा
 मिधानं प्रधाननगरम् । तत्र सुरनग इव गिरीणामग्रणीर्गगनचारिचक्रस्य
 विक्रमबाहुनामा चक्रवर्त्यासीत् ।

नष्टा श्रीरम्भुजानामदति मधुकृतां कादिशीकं कुटुम्बं
 क्रन्दन्त्याक्रीडनवामपरतटगतप्रेयसीश्वक्रवाकाः ।

इत्याद्यैश्चारणानां दिवसपरिणताबुचरद्विर्वचोभि-

र्जातानित्यत्वबुद्धिर्मुहुर्नभिमुखो भोगसौख्यस्य योऽभूत् ॥

स कदाचिदानीय पुण्यरूपैः पापकर्मभिरुपनीतेषु केषाचित्कोकिलानामिव विनाशहेतुषु, केषांचिद्भृङ्गराजशुकसारिकादीनां परस्पराक्रोशावहेषु, केषांचित्कौञ्चवयसामिव मदावहेषु व्यामोहकारिषु, चक्रोर इव विपदूषितानेषु विषयोपभोगेषु विरक्तदृष्टिरभवत् । प्रपन्ने च तत्र जरत्तृणावज्ञया विमुक्तमित्रज्ञातिवर्गे सर्वज्ञनिर्दिष्टमपवर्गमुद्विगमचेतात्तत्पदाभिषेकक्षममनीक्षमाणो गोत्रजं क्षत्रियकुमारमपरगुणवद्राजपुत्रान्वेषणाय प्रगुणितो राजभिर्गणनीयवाक्यैः शाक्यबुद्धिनामा प्रधानबुद्धिसचिवः स्वबन्धुसुतमनञ्जरतिमेनं गदितवान्—‘अङ्ग, मुक्त्वा व्यासङ्गभेकक एव गच्छ शृङ्गिणभेकशृङ्गम् । तत्र मित्रान्वेषणाय संदेशादुपागतमदृष्टपारसरःपरिसरस्वितमिवेशितशिविरमखिलक्षितिपतेरिदृशकुसल्य राज्ञो भेषवाहनस्य तनयं नयेन केनाप्यद्यैव कुरु विद्याराधनपरं हरिवाहनाह्वयं कुमारम् । अयं हि प्राक्तनेनैव संस्कारेण परसत्त्वोपकारी परमकारुणिकश्च न प्रार्थितो वचनमन्यथा करिष्यति । निश्चितं च मयैतदृष्टापदकृतास्पदमुपास्य मुनिवृन्दमद्यैव समागताद्वीरसेनादिदिद्याधरगणादवगततदीयपूर्वभववृत्तान्तेन तदपास्तसंशयः प्रवर्तस्य येनोपाशुविद्यमानाय सादरमेनमासने देवस्य विक्रमयाहोर्निवेशयामि ।’ ततो ‘यदादिशत्यमात्य.’ इत्युदीर्य तत्क्षणमेव चलितः प्रामादशिखरावतीर्णमुद्विगममेकाकिनममार्गेणापतन्तमभिमुखं प्रपानस्य दृष्ट्वा भवन्तमाद्योचितोपायः प्रयुक्तविद्याप्रदर्शितेन परम्परानुसूक्तदपनिमग्णचेष्टितेन विद्यामाधने योजितवान् । तदलमनेन मिथ्यागृहीतेन परसत्त्वोपकारकरणाभिमानेन । मन्मानयैनमनुरागतः स्वयमेव ममागतममदज्ञात्मीयमाहमवशीकृतं प्रधातविद्यासमाप्तम् । कुरु महामघिण शाक्यबुद्धेः सफलमायाममनुभवोत्प्रेनिमज्जनि भेचरनेन्द्रे प्रवर्तितमलभ्यमल्पपुण्यै, पुमिन्यैरतिप्राग्यभवं राज्यानिपेद्यन् । भव शृथिव्यामेकचक्रवर्ती । ममाभासय ध्या(स्या)मि-
वद्विद्ववाः प्रनिमायनगरमज्ञानपरचक्रविदुवा पीरजनता । जनय जात-

प्रत्येकमभ्यर्थनां कुर्वन्द्वारपालानामेको द्वारि दारकस्त्रिष्ठति, स ज्ञास्
 कदाचित् । ततोऽहम् 'कोऽयमायातः' इति कृतविमर्शः स्तित्वा मुहूर्तम् 'अ
 प्रवेशय' इत्यवदम् । अथ तेन गत्वा सत्त्वरेणाहृतमेकैकमणिपवित्रिकाना
 कर्णाभरणमनुपयुक्तताम्बूलधूसराधरलेखमुल्लिखिताम्रदशनध्रेणिना दूरीकृ
 कुमुमधूपादिकेशसंस्कारेण दरमलिनजीर्णचीनवाससा चिरप्रोपिताद्वार
 परुषाङ्गलावण्येन वेपग्रहणेन सोद्वेगमिव शङ्क्यमानमतिकृशत्वादशक्रुवन्
 रिवोद्बोद्बुमवयवैरनूढहारकेयूरकटकादिभूषणव्रातमापतन्तमभिमुखं गन्ध
 कमपश्यम् । दर्शनेनैव तस्य संभाविततिलकमञ्जरीजीवितावसस्वास्थ्यम
 मम् । सोऽप्यचिन्तितोपगतया नभश्चरचक्रवर्तिलक्ष्म्या समुपगूढमुद्रीक्ष्य म
 क्षणमात्रं जातविस्मयः सितार्द्रचक्षुषा सप्रसादम् 'एबेहि' इति समुपहृ
 मया शोकविकलपरिस्खलद्रतिरागत्य समुन्मुखमवाङ्मुखं क्षोणितललुलितम
 र्धजेन शिरसा प्रणाममकरोत् । अनिमेपविद्याधरपरिपदवलोकितश्च निश्च
 लमवस्थाप्य ललाटमङ्घ्रिपीठे हठनिरुद्धदुर्धरमन्युवेगोद्गमश्चिरवियोगवि
 स्मृताकार दिदक्षया क्षालयितुमिव मच्चरणयुगमविश्रान्तमीरितैरश्रुधा
 राम्भोभिरुच्छ्रस्योच्छ्रस्य दीर्घमनुदीरितध्वनिररोदीत् । उदीर्णकरुणेन च
 मया परामृश्य पृष्टदेशे पुन पुन करतलेन सखेहमुत्थापितः शनैरुन्नमय्य
 परिमृज्य चोपरि वस्त्राञ्चलेन वदनमग्रतः क्षितितले न्यविक्षत । विरत
 शोकश्चाममोक्षस्य चान्य मुहूर्तमास्थाय कृतमुन्वेषणः क्षीणाक्षरमपृच्छम्—
 'गन्धर्वक, स्वदव शोकनानुमितजीविनाया अपि कुतश्चिदुपजातशङ्कः शक्तो
 मि न प्रवृत्ति प्रष्टुमादरेण देव्यास्ति लकमञ्जरीः । स्वयं कथय यत्तदावृत्तम्
 यच्च वर्तते सप्रत्यमुग्या, यच्च चार्सा, यत्रापाग दिनान्यनिवाहयति । स्व
 मपि विनिमित्तमत्रःयात्' इत्यभिहितो गन्धर्वकः स्मित्वा क्षणं क्षिति
 तं न्यस्तदृष्टिगत्या तुम रमत—'देव, त्रयताम् । तदानीमदृष्टपारतीरा
 वामिनत देवनादिष्टमात्र एव गत्वा तदाभरणद्वय भर्तृदाग्निकयोगि यथो
 दिष्टमत्यसृजम् । अवद च—'वनदुर्गादुपागतस्य कोशलिकमन-कुमारस्य'
 श्रुत्वा चेदमानन्दनिर्भग मलयमुन्दरी मादरमादाय तद्विद्यरत्नाङ्गुलीयकं
 पुणकराङ्गुलीनपणमकरोत् । श्रणेन च स्मृतजन्मान्तरेव दीयमाणत्वात्

लात्तुङ्गकुचयुगाम्, अभिनवद्विपेन्द्रदन्तच्छेदविशदेन दशदिगन्तव्यापिन
 मण्डलेनाभ्यन्तरीकृतशरीराम्, अलघुमार्गगमनधर्मश्लोषपरिजिहीर्षया रसा
 तलगभीरे मुधासरसीव विहितप्रवेशाम्, प्रतिपलागमासीनमदकलमल्लिका
 क्षत्रकवाकस्य महतो विमानाकारपरिणतस्य फनककमलिनीखण्डस्य मध्यम
 रूढमारूढपरिमलमूढमधुकरचक्रवालमिन्दुनीलकिकिणीजालवलयितमिव
 प्रतिविम्बमुपरि विधृतधवलातपत्रस्य विततपत्रसहस्रमुद्गण्डनालं पुण्डरीकम
 ध्यासिताम्, आगृहीतविविधाकारदिव्यप्रहरणाभिरपरस्परद्वेषिष्वननुभूता
 घातवेदनेषु द्विरदकेशरितुरङ्गमहिपाजगरवर्हिणप्रमुखेषु वाहनेष्वारूढामि
 परिमिताभिरप्युत्तमाङ्गबाहुबहुलतया प्रयत्नपरिभाव्यमानसंख्याभिः परिवृ
 ताम्, प्रधानदेवीभिरद्भुताकारसुरनगरसंवाधेषु नन्दीश्वरादिषु विहस्य द्विषु
 दक्षिणाशामुखादभिमुखमापतन्तीं श्रियमपश्यत् । आगत्य चाप्रतो विधृत
 वाहानामाननप्रहितसस्मितनयनयुगलामवारितयथाप्रवृत्तपुरःसरपदातिवर्गा
 जिगमिषुमिषाविलोक्य तामुपजातरोपेव निद्रुतहर्षचिह्ना शनैरवोचत्—
 'कमले, किमिति यानान्नावतरसि । किं त्वयापि क्षीणविभवा प्रियङ्गुसुन्दरी
 संजातेति विज्ञाताहम्' इत्यभिहिता विहस्य तां श्रीरवोचत्—'सखि, गमि
 प्याम्यहम् । अतिबहून्यहानि मे गृहान्निर्गतायाः । मा कृधास्तावदधुना स्वस्ता
 नगमनानुबन्धम् । अवहिता च शृणु निमेषमात्रमत्रैव स्थिताया ममागमन
 कारणम् । अथ प्रातरेवाधिरूढे पूर्वगिरिशिखरमप्रौढरोचिषि चण्डदीधितौ
 धातकीखण्डचलितया मध्ये लवणसिन्धोरितस्ततः प्रहितसप्रयत्ननयनया
 रत्रकूटाद्रिपरिसरे सोद्वेगपरिजना तव प्रियसखी प्रियंवदा दृष्टा । तया
 संदिष्टमेतद्भवत्याः—'भगिनिके, दोषेण मे भगवतोऽपि वचनमप्रमाणं
 जातम् । स तावच्चिरेणापि न समागतो भ्राता भवद्भर्तुः । अधुना च वर्तते
 मम गतप्रायमायुः । स्मरिष्यसि मे भवान्तरगतायाः । कारयिष्यसि च का
 रिते मया सानाध्यमिह जगन्नाथभवने ।' इति निशम्य चोद्वेगभीमं प्रियस
 खीचरमसदेशवचनमुद्विग्नमानसा प्रियङ्गुसुन्दरी प्रेमपरतया जीवन्त्या एव
 मरुत्या निवापसलिलाञ्जलिमिव प्रदातुं प्रसूतिदीर्घाभ्यामक्षिपात्राभ्यामुत्स
 र्गम् । अश्रुविशरसुसृष्टनयना च वस्त्राद्यलेन स्थित्वा क्षणमुवाच—'दृष्टं

सखि, यथेष्टवाचित्वम् । अद्यापि प्रियंवदा महारेण कारयति रक्षामात्म
वतायतनस्य । न जानाति यदुत कतिपयदिनेष्वेतदीयकीर्तनस्यापि क
कर्ता । सनाथतां क्रमहमधुना तदर्धमभ्यर्थये । गतः स कालो यत्र गीर्वाणव
ममाज्ञाविधेयो जातः' इत्युदीर्य दुःस्वदीर्यमाणहृदया दीर्घमवनतमुखी निश
श्वास । श्रीरपि तदुद्देशदर्शनदुःखिता 'सखि, मुधैव मा हृदि निधाः खेदम् ।
उदामचारिणा सकलजनधनमाणचौरेण चौरेणेव पृष्ठतः भेरिताः कृतान्त-
हतकेन सर्वतो धावमानाः क नाम न पद कुर्वन्ति विपदः । त्यज
विषादम् । अङ्गीकृतोऽयं मया त्वदीयसंदेशः' इति निगद्य सादरा महोद-
राल्यं निजप्रतीहारमवदत्—'भद्र, तस्य प्रियंवदाकारितस्यास्य च प्रियद्रु-
सुन्दरीप्रासादस्य प्रतनुरप्यपास्ततन्द्रेण भवता रक्षणीयः क्षुद्रलोकोपद्रवः'
इति निगद्य सत्वरं स्वावासमगमत् । प्रियद्रुसुन्दरी त्वजातपतिसमाग-
माप्यनुत्पन्नविद्वेषा सर्वविद्वचसि किञ्चिदुत्पन्नारतिमरतिभागिनी भविष्यति
भवान्तरे वराकी सोककालमिति मुहुर्मुहुः प्रियंवदां शोचयन्ती प्रवर्धमान-
शुचिपरिणामा पुण्यमावर्ज्यं प्राज्यमल्पैरेव दिवसेः परिक्षीणदिव्यायुर्विहाय
तेजोमयीं मूर्तिमघततार । अत्रैव विजयार्थभूधरे विद्याधरनरेन्द्रतनया-
रेण तां च कल्याणभागिनीमिमामेव तिलकमञ्जरीं जानीहि । सा
चेयमतिशयप्रचुरपुण्योदयादवाप्तनिरुपमरूपलावण्यादिगुणकलाया कतिप-
यालापपरिणताखिलकलाशास्त्रसंपद्भालभावेऽपि जन्मान्तरप्रेमद्वयया समेत्य
तसौहृदा हिमाद्रिचूलाहृदनिवामिन्या श्रिया समानान्यकन्याजनदुर्लभ-
लम्बलोकोत्तरं प्रभुत्वमारूढदृढपतिप्रेमवामना च पुरुषान्तरेषु प्रीतिम-
जन्ती निराकुला स्थिता कालमेतावन्तम् । अनन्तरे चाङ्घ्रि दिव्यनिजहार-
नादुपजातपूर्वजातिमृति मम्युन्य पत्या मार्धमनिदीर्घकालमनुभूतानि
दशलोकनिवासमौख्यानि दारुणोदीर्घानु म्बनिवत् । मोहमुपगता ।
प्रधाने च गाढारतिपरिमृहीता गृह स्थितिमपारम्यन्ती कर्तुमुन्मृष्टगुरुजन-
नेवर्गा निर्गता तीर्थयात्रापदेशेन देशान्तरमभियाम्यन्ता दयितेन नृत्तीमेव
कण्ठदेशादवनार्थं निजकन्धराभरणना नीनोऽयमिति प्रेममोहिता वदन्ति
नापरममस्तरत्रालकारापि हाग्मेन कण्ठकाण्डेन' इति कथयति मुनी

जातबहुमानः समस्तोऽपि पार्श्ववर्ती मुरानुरनभश्चरजनः पूजामिव विष्णुः
 प्रयत्नधवलं सितारविन्दपत्रप्रकरमिव नेत्रविसरमुपरि देव्याः समकालमनु-
 चत् । अवदच्च—‘भगवन्, अवगतममुप्याः पुण्यमागिन्याः पूर्वभववृषणानेन
 तु ज्वलनतेजसा ज्वलनप्रभमुरेण सुरलोकतः प्रस्थितेन । तदा क्वचिद्
 हतं किं कृतं किमनुभूतं किं च पर्यन्ते तस्य संजातमिति सहर्षेण पृष्टस्तेन
 स महर्षिः पुनरभाषत—‘सोऽपि संप्रस्थितस्त्रिदशलोकात्प्रथममत्रैव मारते
 कृतावतारः शकावतारचैत्यागारपरिचिताय साकेतनगराधिपतये वि-
 तीर्य चन्द्रातपाभिधानममुमेव तिलकमञ्जरीकण्ठहारं महाराजमेघवाह-
 नाय लङ्घितमनुजलोकाचलः क्रमेण नन्दीश्वरद्वीपमगमत् । तत्र चानेकर-
 मणीयमणिशिलोचये विशालतरवेलासरित्स्त्रोतसि स्निग्धघनविततसिद्धा-
 यतनवनखण्डे पृथुञ्जतनितम्बकुचकुम्भमण्डलाभिः सुरकरेषुभिरिवाशा-
 गजस्य प्रधानाप्सरोभिः परिवृतस्य विचरतो विजृम्भितामन्दरतिरसानन्दस्य
 स्वच्छन्दचारिभिरिन्द्रियैर्दूरमपहृतस्य प्रमादनिद्रामुपिततत्त्वज्ञानबधुषः पूर्व-
 भवसहचरस्य सुमालिनाप्तो वैमानिकस्य स्वभावमधुराभिर्यथोत्तरप्रभित-
 शुश्रूषारसावेशाभिः प्रकाशितप्रगुणसंसारनिर्वाणसरणिभिरर्थसाराभिरप्सरो-
 भिरिव जिनमतानुसारिणीभिर्वाग्भिरावेद्य जीवादितत्त्वप्रभेदमवबोध्वा
 बन्धोदयस्थितिविभागं कर्मराशेः प्रकाश्य पर्यन्तविरसतां विपयसुलोफ-
 भोगानामुपवर्ष्य सुरमनुष्यतिर्यङ्नारकभवेपु यथोत्तरमनुत्तरामकृतधर्माणां
 दुःखसंप्राप्तिमुदीर्य मानुष्यलाभात्प्रभृति लब्धपरिपूर्णसर्वगुणपरंपरायास्तीर्थ-
 कृद्धर्मबोधेरतिदुरापत्वमारोप्य निरतिचारमदृष्टपारेऽपि संसारजलनिधाव-
 लब्धपूर्वमघिनश्वरं बीजमपवर्गपादपस्य सम्यग्दर्शनज्ञानपरिणाममुत्तीर्ण-
 चिन्ताभारनिर्धृतं कृतकृत्यमवधारयन्नात्मानमात्मोपकाराय पुनरेत्य मनुज-
 लोकमुल्लसितशक्तिभारतैरावर्तेषु पूर्वापरविदेहविजयेषु च लब्धावतार-
 मुत्सारितजन्तुजडिमभिरपास्तमोहान्धतमसैः प्रकाशितातिविशदजीवादि-
 पदार्थनतिभिः समन्ततो विसारिभिर्ज्ञानाभीष्णुविसरैरामृष्टलोकालोकमर्या-
 दमम्यर्च्य भक्त्या परमया परमिव समाजं सप्तसतीनां सप्तलोक्रीमहित-
 मर्हतां समत्यधिकशतमवलोक्य तत्प्रतिमाभिरघ्यासितोदराणि हिमवदादिषु

वर्षधरपर्वतेषु हैमवत-हरिवर्षपुरःसरेषु वर्षेषु सौमनस-विद्युत्प्रभप्रमुखेषु
वर्षान्तरगिरिष्वपरेषु परमरम्येष्वद्रिकूटेषु शाश्वतानि सिद्धायतनानि
सिद्धाभिलषितः स्वादुपाकामुपाज्यं विद्याधरनरेन्द्रसंपदा सह भवान्तरे
भवशतैरपि दुरापां चरमदेहप्राप्तिमुपभुक्तदिव्यायुर्मयैव पूर्वकालमुपदिष्ट-
विद्याराधनस्य तस्यैव साकेतनरपतेमंयवाहनस्य द्रष्टुमिव पुनः प्रियङ्गु-
मुन्दर्याः खेदेन तमतिमात्रचक्षुःप्रीतिकारणं चन्द्रातपहारमात्मजत्वेन
हरिवाहनो नाम शुभनिमित्तसूचितावतारः कुमारोऽभवत् इति निवेप
तूष्णीमास्थिते तस्मिन्महर्षी प्रहर्षनिर्भरा देवी तिलकमञ्जरी गुमाळिवृ-
त्तान्तमवगन्तुमन्तिक्रावस्थितां प्रपाकृष्टवल्कलपटप्रान्तपिहिताननां मलय-
मुन्दरीमुदीरितानुष्वचना पुनः पुनरत्वरत् ।

उपसृतां च तां तदीयवचसातीवभीतामवलोक्य 'वत्से, किं विभेषि ।
सोऽपि भवान्तरप्रणयी संप्राप्य सद्धर्मबोधिमधिकाधिकप्रवर्धमानशुभतर-
परिणामो विरतिपरिणामपरिपन्थिनमदार्हसंपत्संभारमपि गर्हमाणसिदश-
मावमात्मीयमनुदिवसमाहितप्रिदिववाप्तिमानसोछासाभिरपरापराभिः सु-
रपुरेषु प्रवर्तिताभिरर्हद्विम्बपूजाभिर्भृशावर्जितयशःक्रीतिनामकर्मा समर-
केतुर्नाम सिंहलेन्द्रस्य चन्द्रकेतोरात्मजन्मा संजातः' इति निवेप मल-
यमुन्दर्याः गुमालिवृत्तान्तमुपसंक्षेपालापौ मुनिरुदस्थात् । उत्थिते च
तत्र संजातसंवेगः समग्रोऽपि परिषज्जनः प्रशान्तेन मनसा विचारय-
न्विरसतां संसारस्थिते स्थायुषु क्लेशायासबहुलेषु दीप्यदुःखोद्वेगदायिषु वृह-
त्सपि स्वर्गभोगेष्वभिठापमभ्ययत् । भर्तृदारिकापि सविषादहर्षा वि-
निःशृत्य सिद्धायतनमण्डपाददभपटमण्डपमनादिष्टेनापि निजकर्मनि-
र्माणपरेण कर्मकरलोकेन प्रगुणितं प्रागेव गत्वातिरम्यं निवासहर्म्य-
मगमत् । तत्र च वितीर्य मध्याह्नसमयोपगताय गुरुतपःक्षपितवपुषे वि-
षयविमुखेन संकल्पेन कल्पनीयमप्रमभिरषितापवर्गाय यतिवर्गाय तीर्थ-
वाप्तिने परमया भक्त्या भुक्तनिःशेषपरिव्रजाभोजनमकार्षत् । हृत्प-
स्पर्शनां च तामवनितलवितततनुकुम्भास्तरणविन्वस्तवपुषुपपदितसमस्त-
मध्याह्नकृत्या श्रुतप्राणवृत्तिस्ररुफर्तरेत्य वनमध्यान्मलयमुन्दरीं स्तानव-

दत्—‘तिलकमञ्जरि, किमधुना त्वया विधेयम् । किमत्रैव पर्वतवरे पूर्वं
निजवंशपृथ्वीपतिनिवेशितानि प्रतिदिवसमर्चयन्त्या चैत्यसदनानि गमयि-
तव्यानि वासराणि, अथ विशिष्टतरमभिलषयन्त्या पुष्यमन्यतीर्थेष्वपि वि-
हर्तव्यम्’ इति पृष्टा तया पुनः प्रणष्टहर्षेव सा प्रत्यभाषत—‘मगिनिके,
न जाने किमावेदयामि । अत्यर्थमाकुलं मे चित्तम् । उद्धतो निर्निमित्त ए-
वोद्वेगः । प्रिया अपि जनालापा न जनयन्ति प्रीतिम् । अनुलेपनाय प्रयुक्त-
मपि सान्द्रमपि चन्दनं दुनोति गात्राणि । पश्यदिव किञ्चिदतिभीषणं पुरो
मुहुर्मुहुः कम्पते दक्षिणमक्षि । न ज्ञायते किमस्य कारणमकाण्ड एव जा-
तस्य प्रकृतिविपर्ययस्य । किं तातेन मद्वियोगाधिगतवैराग्येणारण्यगमन-
मारब्धम्, किमम्बया कृतो महर्शनावधिराहारपरिहारः, किमन्यस्य क-
स्यापि महुःस्वदुःखितस्य जनस्य दुर्जातं जातम्’ इति प्रवदन्तीमेव तां
प्रविश्य सत्त्वरा वेत्रधारी व्यजिज्ञपत्—‘भर्तृदारिके, संप्रति निजप्रस्थान-
समये ‘भद्र, गत्वा पुनरपि प्रापय कुमारहरिवाहनं निजस्कन्धावारम्’ इ-
त्यादिश्य यस्त्वया प्रणुन्नः, स विषण्ण इव चित्रमायः प्रवेष्टुमिच्छति’
इत्यावेदिते तया सहसैव साध्यसध्वस्तवचना विमुक्तेव जीवितेन देवी
न किञ्चिदुत्तरमवदत् । केवलं विशालायताभ्यामक्षिपत्राभ्यां तत्क्षण-
प्रवृत्तं सरलोष्पानिःश्वासधूपितमधरपत्रमिव निर्वापयितुमश्रुधारायुगं युग-
पदमुद्यत् ।

अथ मोचितो मलयगुन्दर्या प्रविश्य स कृतप्रणामः प्राबोचत्—
‘भर्तृदारिके, त्वदादेशसमकालमेव गर्त्वेकशृङ्गे समन्तात्कुमारहरिवाहनो
मयान्विष्टः, न तु कापि दृष्टः । तथापि तद्गुप्तान्तमवगन्तुं च नियुज्य निर-
विधाधरानागतोऽहम्’ इति निश्चय्य देवी दीर्णहृदया हृदि प्रदीप्तस्य
सहसा शोण्वदेरूर्ध्वमुत्सर्पता धूमपटलेनेव क्वलितमुद्गहन्ती मडिन-
विष्टायमानननयिकमुपजातवैलशा मलयगुन्दरीमुक्ते पशुरक्षिपत् ।
सापि संतप्तचेतोवृत्तिरपि ‘यदृष्टाकारिणि, त्वन्मूलोऽयमस्य महान्तो
अनुबन्धानर्थलाभः । त्वरितमुत्तिष्ठ । स्थिता तावदधुना तीर्थयात्रा ।
दुःखं न मच्छति कुमारधारदन्वेषय स्वयमेव गत्वा । महर्श-

गृहमाद्यङ्कयति मां तददर्शनम् । त्वद्गमनवार्ताध्रवणदुःखितोऽसौ न जाने
 कं व्यस्यति' इत्यभिहिते तथा ससंभ्रममुत्थाय सा किञ्चिदुत्पतित-
 म्बरे स्थिरीकृत्य विद्याधरैर्विधृतमनिलनर्तितविचित्रवस्त्रध्वजमधिरुद्य
 मणिविमानं प्रचलिता गगनमार्गेण मृगयमाणा दिशि दिशि भवन्तमव-
 सितेऽहनि मलयमुन्दरीपरिगृहीतं प्रापदायतनम् । अवतीर्य च प्रविष्टा
 तदङ्गणनिविष्टमन्विष्य दिनमसिलमचलाटवीमध्यादुपागतमदृष्टस्वामि-
 दुःखताममक्षमं हिया पराङ्मुखेक्षणं युगपदुत्थाय विहितप्रणामां सकरु-
 णमीक्ष्यमाणा कुमारपरिचारकगणं प्रणम्य दूरस्थितैव परमदेवमवल-
 म्बिता मलयमुन्दर्या मठाप्रभूमिकां शनैःशनैरध्यारोहत् । तत्र च
 क्षितितलास्त्रीर्णे तनीयसि वसनतल्पे निःसहस्यस्तदेहा, निजोत्सङ्गनिहित-
 वनुसरलजहाकाण्डया मुहुर्मुहुः पीड्यमानचरणपिण्डका, शरीरसंवादि-
 क्क्या दिग्बिसारिणो दाहज्वरोष्मणः स्पर्शमसहमानाभिरिव दूरस्थिताभिः
 सहचरीभिः पाणिसंज्ञया निवार्यमाणवाचालपरिजनालापा, रजनिपरिण-
 तिप्रमाणमवगन्तुमपरदिष्पुस्तानुसारिणि हरिणलाञ्छने मुहुर्मुहुर्न्यस्तनयना,
 बाष्पकणविसरमुत्तजन्ती समीपास्त्रीर्णबल्कलशयनया वारंवारमाधास्य-
 माना, दीर्घनिःश्वासया मलयमुन्दर्या देवमुद्दिश्य तानि तान्यसंबद्धानि
 चिन्तयन्ती, विनिद्रनयनकुवलय प्रतिफलमापतन्तीभिरुत्कलिकाभिरा-
 यास्यमाना, सार्धमारामदीपिकानीलनलिनीभिरायामिनीं कथंचिदपि या-
 मिनीमनयत् । उपसि चोत्थाय विहितावश्यक निविश्य देवाङ्गणवित-
 दिक्कायां द्रष्टुमायातमपि 'वेति कश्चिदतिश्रान्तदिनवृत्त कुमारवृत्तान्तम्'
 इति परिग्रहलोकमप्राधीत् ।

अधोपसृत्य किञ्चिन्म्लानवदनः संदीपनो नाम विद्याधरपुत्रा प्रथम्य
 धनकैर्व्यजिज्ञपत्—'देवि, चिप्रमायप्रेषितेन प्राक्तनेऽहनि मया निपुण-
 मन्विष्यता निपादलोकादुपलब्धनेतत्—यथा किल सदायविकलः सार्व-
 कामिकं चित्रयार्थैरर्बतस्य प्रपाठशिसरमारूढः कुमारः । परतस्तु न
 कश्चित्किंचिदवगतम्' इति मुवाप एव तत्र देवी निमीलितनयनपुण्ड्र
 युगपदागतेन सकलभुवनान्तर्बर्तिनेवातिभूरिणा दुःससंभारेव निर्भराप्या

तद्दया हादिन्येव कृतपरिष्वङ्गमुद्बहन्ती मूर्च्छासमालिङ्गितमङ्गमुत्सङ्गदेशे
मलयमुन्दर्याः पर्यासत् ।

अथ समाश्रितेन श्रवणपथमवबोधिता बुद्धिमतेव पटुना चटुलचेटी-
चक्रवालाकन्दितेन संवृताकारा स्वस्थहृदयेवोत्थाय सर्वायतनपूजार्धम-
न्तिकस्थं परिवारलोकं प्रावर्तयत् । आत्मना च निर्वर्तितज्ञाना विधृतपु-
ष्पधूपाङ्गरागपटवासपटलकेन प्रणयिनानुगम्यमाना प्रमदाजनेन प्रविश्य
मूलायतनमच्छतापहस्तितशरच्छशधरगभस्तिभिः स्वहस्तपर्यानिर्तैरमलमणि-
कलशवारिभिः कृताभिपेकमम्यर्च्य परमया भक्त्या परमगुरुनुपराचितक-
रसंपुटा प्रणम्य च पुनः पुनः 'प्रणतवत्सल, सकललोकालोकगोचरज्ञाना-
लोक, भव्यलोकशोकापनुद, दार्शितदयादमप्रधानध्यानमार्गमुद्रिताशेषदुर्ग-
तिद्वार, ज्ञगिति विस्मृताकृत्रिमतापसोपचारस्य दूरीकृतानुरक्तजनसन्निषे-
रपुत्रपापाणपरुपहृदयस्य दुर्विदग्धबुद्धेरनेकदुःसहदुःखसंभारभाजनस
भगवन्, तव जनस्यास्य जन्मान्तरे शरणम्' इत्यभिधाय वाष्पावनान-
नयनयुगला प्रत्येकमापृच्छच परिवारलोकमच्छिन्नरोदनोच्छूनचक्षुषा परि-
द्वृतसुहृद्बन्धुशिशुजनेन शोकविद्राणमलिनमुखरुचा मलयमुन्दरीप्रमुखेन
सहिता प्रियसखीसार्थेन प्रतिपन्नमरणप्रसाधनेन च प्रणयिना पञ्चनारी-
गणेनान्येन च प्रगुणमनसा गुणानुरक्तेन बाह्यपरिजनेनानुगम्यमाना गुरु-
तराकन्दनिष्पन्दमनुपदमप्रतोभूय कृतवारणानुबन्धमवधूय सर्वतो गृही-
तवाक्य राजलोकमायतनमण्डपान्निरक्रामत् ।

क्रमेण चाभिलष्य सलिलप्रवेशं प्रस्थिता सत्वरैः पदैः पूर्वदृष्टमेवादृष्ट-
पारसरसो मार्गमागच्छत् । अत्रान्तरे परिजनावेदितमुतामरणवृत्तान्त-
संभ्रान्तेन विद्याधरपतिना विसृष्टः प्रकर्षनामातिवर्षीयान्महाप्रतीहारः
सह स्वपरिवारेण भूत्वा पुरस्तादकृतविद्यारस्तामवादीत्—'देवि, मद्वा-
क्यसंक्रमितवचनस्त्वत्पिता चक्रसेनः सनादिशति—सर्वमुचितवाचरित-
मेतद्वत्सया, यदचिरसंभाविनं विनाशवृत्तान्तमसहमानया श्रोतुमप्रत एव
कनुंमप्यवसितः स्वदेहत्यागः । को हि नाम कुलवधूजनः प्राकृतत्वापि
पत्युरपगमे गमयति गृहीतजीविनो जन्म, किं पुनः पूर्वजन्मसंबद्धस

सर्वगुणनिर्घेदप्रतिरूपधिमेसंपदस्तादृशस्य । किं तु पूर्वधुराकर्णितविरसवार्त-
नापि मया कैश्चिद्वितथैः शुभनिर्निर्तैर्विनिश्चित्य कुशलं कुमारस्य मा
केनचिद्दूरमपहृतो वा स्वप्रयोजनमनन्यसाध्यं साधयितुमत्रैवान्तर्धाय विधृतो
वा भवेदयमिति विभाव्य सर्वे विचारिताः पण्मासमवधीकृत्य सर्वा-
स्यपि दिक्षु गमनदक्षाः स्वसैन्यविधाधराः । ते प्रतिग्रामनगरमामानुषो-
त्तरगिरेरन्विष्य यावदायान्ति तावदत्युत्सुक्यापि वसत्या स्थातव्यम्' इति
निवारिता तेन गमनाद्गुरोरलङ्घ्यमाज्ञापरिषमुल्लङ्घयितुमक्षमा गतिनिरो-
धपुञ्जितेन पटुना बाष्पवेगेन पूर्वमापहृदया क्षीभरावभुमोत्तमाङ्गमुत्तरी-
यांशुकैनावच्छाद्य वदनमुदारतां देवस्य नीचतामात्मनो वारंवारमुदाट-
यन्ती मुक्तकण्ठमतिचिरं प्रारोदीत् । दधवदनध्यातना च कुलरुद्धाभि-
र्मलयमुन्दर्या गृहीत्वा करे स्वगृहमानीयत । निपुणमनुनीतापि नीति-
क्षेत्रादि तल्लिङ्गगृह्णादक्षम् । अन्येषुश्च वन्द्यान्धसा विहितपारणा गृहीतापि
प्रचरन्तरणकेन सहैव निर्वेतिताभयानादिकृत्यां विद्वस्य किञ्चिन्मलयमु-
न्दरीमबोचत्—'ससि, निसर्गनिधुरेषापि विधिना विधाय साधारणाज-
मेकत्र भोजनमद्य जनितं मे सह भवत्या सस्यमव्याजम्' इत्युदीर्य ल-
ज्जावनतवदना क्षणमनिष्ठत् । ततः प्रभृति च प्रतिपलवनवासा कुमुदि-
नीच निशासु नष्टनिद्रा, स्थलारविन्दिनीव स्थण्डिलेशयाना, सधरीव
फलमूलकन्दैः कल्पिताभ्यवहारा, शिशिरदिनलक्ष्मीरिव पतिक्षण क्षीय-
माणदेहा, निदार्थादनकरप्रभेव स्वनापञ्चपिनकमलाकरा, निश्चिताव्यपिचा-
रिकुशलेन पित्रा मम कुमारान्वेदनाय प्रेषिता सर्वदिक्षु दत्ता' स्वेवरा
इत्याशया धृतशरीरा कदाचिदपिउत्सनिपतदच्छाच्छजलनुधारनोषितनृ
पितृजातकेष्वेकशृङ्गादिबन्दरानिर्क्षरेषु, कश्चिद्वदाम्नीर्णमासबिसिनीप-
लाशेषु वर्षागमाशङ्किसिस्त्रितापकलिनाकालकेकाकलदकेभ्यश्चहृष्टपार-
सरस्तीरसुप्रतेषु रक्षधारागुह्येषु, कदाचिदभरनिग्रगासमीरसीपन्तननि-
न्तरच्छदछायेषु वेताद्वतटनमात्रवज्रण्डेषु सतननासन्नबनिना परि-
त्यक्तगृहवासेन परिवारलोकेन प्रतुज्यमानमनेकप्रकारेण सिद्धिगोच्यमाननु
भवन्ती वर्षकल्पान्धमानाननेषीत् । एकदिनद्ये चानिर्हान्त

पष्ठे वासभित्तिपु निवेशिताभिः कराङ्गुष्ठनखशिखोल्लेखरेखाभिः संस्र्यात
समतिक्रान्तदिवसया क्रियमाणमनयावलोक्य निजतनुत्यागोपक्रममाका
न्तमनसं च यलवत्या शुचा कृतविलापमाकर्ष्य तत इतः सहचरीलोकमुप-
जातशोकः स्वस्तनं दिवसमीक्षितुमशक्नुवन्कृतमरणसंकल्पः सार्वकामिक्रमि-
पिपत्तिपुः प्रपातभृगुमुपागच्छम् । आरूढमात्र एवाल्लिन्नकस्नादेत्य सत्त्वो-
पघातरक्षानियुक्तैर्युक्तवादिभिर्विद्याधरमटैरानीय दार्शितो देवपादानाम्
इति निवेदयति सति हारदर्शनात्प्रभृति पूर्ववृत्तं तिलकमञ्जरीवृत्तान्तमप्रतो
विनयखर्वे गन्धर्वके सहसैव पूर्वजन्मानुभूतं सर्वमपि गीर्वाणसदनावासु-
खमस्मरम् । उपजातमोहश्च मुहूर्तमास्थाय सद्यःस्मरणपथमागतेनोन्माधिना
तिलकमञ्जरीमरणवृत्तान्तेन विस्मारितसमस्तान्यकरणीयो जिगमिपुरुषनीय
गन्धर्वकाय निःशेषनिजनेपथ्यम् 'अधोऽधः' इति वदन्नभिपेकपीठादुदति-
ष्ठत् । अनुगम्यमानश्च समकालमुत्थितैः समीपवर्तिभिर्विद्याधरकुमारैर्निक्रम्य
खेचरगिरिशिखरमण्डपादारोपितप्रकाण्डकनकपर्याणमारुह्यासद्यतेजस्तुरग-
रत्नमधिष्ठितप्रेष्ठवारवाजिपृष्ठैरागत्यागत्य परिवार्यमाणपृष्ठः पुरःसरपदातिव-
...खेचरपृष्ठैरेकशृङ्गाद्रिकूटमुकुटं तदेवोत्सृष्टपूर्वं जिनायतनमगमम् ।
अवतीर्य च द्वारि तस्य प्रविष्टः प्रणम्य भक्तिप्रवणेन शिरसा सपदि
संपादितविशेषपूजं प्रथमजिनबिम्बमवलम्बितप्रणयस्तब्धखेचराधिपस्कन्व-
पीठः पूर्वदृष्टमप्यदृष्टपूर्वमिव सर्वतः प्रियद्भुसुन्दरीखेहेन पुनः पुनरवलो-
कयन्नायतनमण्डपमखण्डितशशिमण्डलस्फाररोचिपु स्फाटिकशिलातले
परिस्फुटोत्कीर्णनाकलिपिवर्णानुपूर्विकापूर्वान्तेन शनकैरव्रजम् । तत्र चानु-
पमरूपलावण्यसौभाग्यविलासवर्णनाविषयाणि प्रकृष्टसुरलोककविनिबद्धानि
प्रियतमाचरितसंबद्धानि सविपादहर्षमवाचितचराणि वाचयित्वा मुभापि-
तानि संभाष्य दर्शनोपजातपरमानन्दां मलयसुन्दरीं नियुज्य निजवार्ता-
वेदनाय तत्सन्निधौ गन्धर्वकमासन्नपरिवारलोकोपदिश्यमानमार्गः प्रविश्या-
राममध्यममध्यममधिकाभिरामदिव्यतरुखण्डपरिमते महति क्रन्दलीकानने
कृतावस्थानामधिकविपादसहचरीवृन्दपरिवृतामुषःकालकुमुदिनीवनान्तर्ग-
तामिव प्रतिसाशशिकूलाममललावण्योत्सासलस्यमाणलेखावशेषावयवामनव-

रतमापीयमानमासत्तपरिचारिकाभिः शिशिरोपचारमनुभवन्ती दूरादेव
विलकमञ्जरीमद्राक्षम् ।

अथ पुरःसरलोकसूचिताभिषेकवृत्तान्तनिवृत्तस्य सप्रहर्षमुपगत्य 'देवि,
दिष्ट्या वर्षसे । समुपलब्धसकलोत्तरध्रेणिविद्याधराधिराज्यः समागतो
द्वारि देवो हरिवाहनः' इति ब्रुवाणस्य युगपद्द्वारपालीजनस्य प्रबलमाकर्ण्य
वचनकोलाहलमाकुलाकुलामीपदवगलितमारोप्य सत्वरमुरसिजद्वयस्यो-
परि हरिचन्दनद्रवार्द्रमच्छविमलं जलार्द्राशुक्रमकस्मादुत्थितामितस्यतः
कीर्णकर्णान्तमिलिततीक्ष्णाप्रपद्मलतरललोचनामविरतनिरस्तकुबलयपला-
शमार्गणाशिव धनुर्केतां कुमुमवाणस्य दृष्ट्वा प्रहृष्टचेतास्तामवोचम्—'देवि,
पर्याप्तममुना संभ्रमेण । संवृणु त्वराम् । अनेनैव लावण्यमात्रलक्ष्येण लेस्ता-
वशेषस्थितिना षण्णैव कथितः किमर्थमुपचारकर्मणा विचारपदवी प्रापित-
स्त्वया सत्यपुण्यजनदुर्लभो निजप्रसादः । प्रसीद । अध्यास्याशनीयम्'
इत्युदीर्य पर्यन्तर्थातिवनिताजनवितीर्णरत्नपाषाणपीठमध्यतिष्ठम् ।

अप्रान्तरे गन्धर्वकानुयातस्त्वमेवायात इति निवेद्य विद्याधरगिरौ
कुतूहलकृतप्रश्नस्य समरकेतोर्वारणापहारतः प्रभृति पूर्ववृत्तमात्मीयवृत्ता-
न्तमुपशान्तवर्षसि कौशल्याधिपमुते सर्वोऽपि पार्श्ववर्ती नमश्चरन्तः
परां प्रीतिमबद्धिहाय सिंहलेश्वरमुत्तम् । स तु न काचिद्विदित, न कि-
चिदाभाषत, न कस्यचिद्वचनमभृष्योत्, न कस्यचित्प्रतिवचनं प्रायच्छत् ।
केवलं वक्षित इव, उल्लित इव, मुषित इव, केनाप्यावेक्षित इव, दिशुस्तदीर्घ-
निश्वासः, क्षणमूर्छामनुभवन्, क्षणचेतनाप्रतिपद्यमानः, तुम्हीक एवाति-
ष्ठत् । तं च तदवशमसंभ्रान एवोपजातचेतोविद्वद्बिदोस्व हरिवाहनमि-
न्तितवान्—'.....नमश्चमनन्तरमवानुभूतमाकर्ण्य पुरलोकवृत्तान्तमुपजातवृ-
त्तजातिस्मृतिविलारत प्रभवता शोकनामानम्' इति निश्चित्य दीहितोऽपि
तच्छिष्टेन स्नेह इवाजातस्तु स्व इव अर्धवत् इव पदुपपचारका वाचा
तमुर्ध्वकोषत्—'गुह्यराज, किमिदमितरप्राजितस्य' इति तदाचरन् वदित-
व्यापि परमप्रसादवत्तरवारिताक्षप्रचरत्वारितस्य' इति ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६
स्वसि तस्वर्जावृत्तवासस्य । किञ्च कथंते । एव ३.१९ दिवसे ५.१५.११.१२

तान्यपि स्मर्तुमखिलान्यशक्यानि, किं पुनरसंख्यातासु वर्षकोटिषु प्रक-
विभवेषु तेषु तेषु स्वविमानसन्नसु प्रभूतेषु भारतैरावतादिषु वर्षेषु मेवादि-
नगेन्द्रेषु पद्मादिषु कूलाद्रिचूलाह्वयेषु नन्दनादिपूजानेषु त्रिपथगासिन्धुपुर-
सरीषु महासरित्सु पुष्करक्षीरोदमुख्येषु नीरधिषु नन्दीश्वरप्रभृतिषु
वरद्वीपेष्वन्येषु च निसर्गसुन्दरेषु भुवनभागेषु विहरता सार्धमन्वहमनुचै-
कलत्रैर्मिश्रैश्च यानि प्रमादपरतन्त्रेण प्रस्तुतानि हसितजल्पितक्रीडिता-
नानि शक्यन्ते । किं च तैः स्मृतैरपि स्वप्नविज्ञानसदृशैः फलं साध्यते
केवलं यत्तदा स्वर्गच्यवनसमये म्लायता दिव्यमाल्येन, ग्लायता गात्रला-
वप्येन, मीलयता नेत्रयुगलेन, स्वलता निर्देशदानेन, नश्यता त्रिदशभावेन
मूर्छता मनसि लोकान्तरगमनचिन्तादुःखेन, विलपता परिजनेन, क्रन्द-
न्तीषु पार्श्वतो निरानन्दासु स्वयंप्रभाप्रभृतिषु प्रियाङ्गनासु यन्मनागि-
न चलितं सृष्टं च यदनेकशः सदसि विलितैः सहवासिविषुधैलदधुना
विधूयते वैकुण्ठेन सत्त्वम् । तदलमतीतवस्तुनिर्वन्धेन । विधेहि धैर्यमवलम्ब्य
सत्वरः सांप्रतकालोचितं कृत्यम् । उत्तिष्ठ तावत् । गाढमुत्कण्ठितायाः सुचि-
रकालादुपलभ्य दर्शनं दर्शय द्रविडराजदुहितुरात्मानम् । सा हि ते जन्म-
द्वयप्रणयिनी पूर्वजातिस्मरणविह्वला दिव्यरत्नाङ्गुलीयकालंकारदर्शनात्प्रभृति
मूर्छां मुहुर्मुहुरनुभवन्ती वनप्रवेशात्प्रभृति वार्तायां च सर्वात्मना तत्र
क्षीणाया क्षणे क्षणे मरणदुःखादप्यधिकवेदनं शोकमुद्वहन्ती दुःसमाक्षे-
इति वारंवारमुच्चारयति हरिवाहने त्रपावनतवदनोऽद्वाधिपः शनैर-
वदन्—‘कुमार, किमर्थमावेदयामि मे । यदि तदाधासने यत्रः, प्रहिषु
कचिदस्नदागमनवातांहर म्यानुचरम् । अहं तु कृतनिद्रियः प्रियंवदाभावतः
प्रभृति तस्याम्बपया न शक्नोमि वीक्षितुं वदनम्’ इति वदत्येव तत्र
प्रविश्य विदितप्रणामा प्रीतिहास्याली हरिवाहनं व्यनिश्रुपन्—‘विवनमा-
दिदयताम्, येन द्वारि विधाधरपतिर्विचित्रवीर्यस्य बल्लभतमः कस्या-
णको नाम दारक ध्रावयति कार्यं किमपि कमनीयम् ।’ आह्वयं पौत्रद-
मृतेषु भयं ममरकेतुप्रभृतिषु मगौरव व्याहृतो वेप्रपायां प्रविश्य ए
हृन्मनाम कुमारव्याधृतो लेभमसिपत् । उपनीतप्रिष्टोऽविष्टे च उ-

तिलकमञ्जरी ।

ध्यापतिमुतः सदोपमादाय तमवाचयत्—'स्वस्ति । त्रिहृत्त्राचला-
 विचित्रवीर्यः स्वसौन्दर्यतुलितसुरलोकशोभासमृद्धावुत्तरध्रेष्या-
 ज्ञनशरण्यामनन्यसाधारणगुणाधारं महाराजपुत्रहरिवाहनमशेष-
 वेज्यलाभाशिषा संयोज्य निजशरीरारोग्यवार्तया सुखयति । कथं-
 यजातवर्षण क्षटिति संजातघटनं वरत्वेन परिकल्प्य भ्रातरं ते सम्-
 तुमदैव वत्साया मलयमुन्दर्याः प्रस्तुतो मया विवाहोत्सवः कर्तुम् ।
 नीता च रभसेन समनन्तरेऽहनि । तथैव विभ्रति वनवासवेपमेण स्वनि-
 समायुष्मती । निमग्नितो मिप्रज्ञातिलोकः । स्थापितं लग्नम् । अन्यदपि कृ-
 मशेषमात्मसे(शे)मुखी(पी)समुचितं कृत्यम् । तदयमल्पबुद्धिबन्धुजनजल्प-
 षाधितो मरसंकल्पः कल्याणुषा नोपहास्यतां नेयः' इति विचार्य चामुष्य ता-
 स्पर्यमुपजातद्वयो हरिवाहनः सविस्रयेन मनसा व्योमचरदारकममा-
 क्षीत्—'सौम्य, कथमन्यद्वीपवासिना तातेन दूरदेशान्तरादायातमात्रो
 युवराजसमरकेतुरवगतः । कथमविज्ञातकुलशूलः स्वदेशप्रभवेपु गुण-
 वस्तु विद्यमानेष्वन्येष्वनेकेषु विद्याधरदारकेषु क्षितिगोचरोऽपि वरत्वे-
 नाद्वीकृतः । कस्य बुद्ध्याध्यवमितमिदमकस्मादुत्सुकेन भूत्वा कार्यम्'
 इति पृष्ट प्रहृष्टचेनमा स पुनरब्रवीत्—'देव, सर्वमावेदयामि । ध्रूय-
 ताम् । इतो वासरादनन्तरेऽहनि जिनायतनकाननासिर्गत्य निजराजधानी-
 मभिप्रस्थितं देवे गतायामात्मभवनं भर्तृदुहितरि तिलकमञ्जर्याममन्द-
 मवृतानन्देन विद्याधरपुराभृता प्रस्तुते सविस्ररमुन्मवे, ध्वनन्तु सर्वतो
 वादित्रेषु, नृत्यत्सु प्रतिगृह पौत्रेषु, प्रवृत्तासु नगराङ्गनामङ्गलगीतिषु, वि-
 तीर्यमाणेष्वन्योन्यमनिवारितक्रेषु कुमुमताम्बलपटवामेषु पिष्टानकरज-
 पुडापिञ्जगितोद्गमि, विमारिमागधजनजयध्वनौ, अवाधिनागच्छदनिवद
 लोकदु स्वलभ्यान्तरे क्षणेनव जातेऽन्त पुरे, नन्वरमुनेभ्य मविकाममुग्ध
 इजा मृगाशुलेम्बा नाम तिलकमञ्जर्याः प्रधानमहषी भ्यायाममनि
 राङ्गनिहितमणिपर्याङ्कोपावष्टामुन्मवापतदनेकानीकनायकपुराप्रवर्तिवृ-
 ष्णम्य राजमहिषी पत्रलेखानवोच ।—'देव, वर्षेने सार्धमवाग
 मञ्जरीवरागमनोत्सवेन' इत्युदीय देवेनैव प्रथमदक्षेने

लकमञ्जर्याः प्रियत्वेन कथितं यथाश्रुतम् । कुमारसमरकेतुं वरीता रमाख्य-
 देव्यपि तदाकर्ण्य निर्मरोदीर्णहर्षा तोषतरलिताक्षी निरीक्ष्य निकषा निषण्णा
 चित्रलेखाम् 'सखि, स एष कल्याणानुबन्धी कल्याणसंपल्लाभः । तूर्णमुत्तिष्ठ ।
 गत्वाद्यैव सर्वाङ्गविनिहतमहार्हमङ्गलालंकारां मलयमुन्दरीमेकशृङ्गादानय,
 येनैकलग्न एव तस्यास्तिलकमञ्जर्याश्च युगपद्द्वयोरपि निरूपयामि पाणि-
 महणमङ्गलम्' इत्यवोचत् । असावपि तदाकर्ण्य सप्रमोदा प्रत्यवादीत्—
 'स्वामिनि, तवैव कृत्यमिदमसंनिधौ गन्धर्वदत्तायाः । किं पुनरिदं विचित्र-
 वीर्यदेवेन कारयितव्यम्' इत्यादिष्टमास्ते दृष्टकालत्रयेण मुनिना । यदि समा-
 दिशसि तदनेनैव गत्वा त्रिकूटमधिकारिणं तमेव स्मारयित्वा विवाहविधये
 प्रवर्तयामि' । 'तथा' इत्यभिहिता च सा तदैवोत्थाय सर्वं यथोक्तमकरोत् ।
 तदिति विज्ञापितं देवादिष्टम् । अधुना प्रस्तुतं समादिशतु देवः । प्रस्थापयतु
 जामातरं कुमारसमरकेतुम् । आसीदति समुदितैर्ग्रहगणितविद्विरावेदितं
 करग्रहणलग्नम् । आस्ते वरमुस्तावलोकनोन्मुखोऽभिमुखमुत्थाय प्रीतमनसा प्र-
 वेशितो विचित्रवीर्यदेवेन काञ्चीपाललोकः । पितुः पर्यङ्गे निषण्णा मुता
 विवाहदर्शनोत्कण्ठिता तिष्ठति । अनारतप्रवृत्तहर्षाश्रुविन्दुः श्वधूर्गन्धर्व-
 दत्ता सौधशिखरामसङ्गी मुहूर्तमपि मार्गावलोकनान्नोपारमति । दुस्तर-
 व्यसनबन्धुमुन्दरीपुरःसरो मलयमुन्दर्याः सखीवर्गः । सृहयतितरा गन्ध-
 र्वकागमनाय संप्रत्येव विध्रान्तवैराध्रमपदादानीता नित्यवनवासदुःखदु-
 र्वलाङ्गी तरङ्गलेखा । निमग्ननागतोऽन्योऽपि बहुमन्यते समासीदन्तमुत्स-
 वमुत्पुको विद्याधरलोकः' इति निगद्य तूष्णीमभूत् । कोसलेन्द्रतनयो-
 ऽप्युपसंजातहर्षः सतर्पमाह्वय सिंहालेश्वरमुतं दर्शयित्वा विचित्रवीर्य-
 लेखमाख्याय कल्याणकाख्यातमादितः प्रभृति पूर्वदिनवृत्तान्तमावदक-
 रसंपुटः सहासमलयत्—'चम्पाधिप, किमद्यापि भिन्तयसि । उत्तिष्ठ । कुरु
 गुरोर्वचनम् । अद्यापि दृढनिधया प्रवर्तितायि ज्ञातिलोकेन दृष्टे त्वयि त्यक्ष्यति
 गृहीतानि वनवासवल्कलानि मलयमुन्दरी' इत्यभिधाय संनिपातिन-
 प्रजुरमान्यसेचरबन्धं सुवेलं प्रति प्रादिशोत् । कुमारोऽपि हरिवाहन-
 स्तेनातर्कितेन समरकेतोर्विवाहोत्सवगमनेन विज्ञापितमनाः सायमाययो

स्वावासम् । अवसितायां च शर्वर्यामुत्थाय शयनादास्मानमण्डपमुपागमत् ।
निष्णणस्य चास्य निर्वातिततिलकमञ्जरीसंगमोत्सवेन राजा चक्रसेनेन
तत्संबन्धसचिवैः प्रसिद्धनामभिर्विद्याधरनृपैरवारविभवैश्च नगरपरिर्नृपा-
भिपेकमाङ्गलिकसंपादनाय प्रस्थापिताः प्रगल्भववसः प्रधानगुरुपाः प्रविश्य
दिव्यांशुकविलेपनालंकारकुमुदाम्बुलातिसर्जनेन पूजामकार्षुः । प्रपद्यत-
बहुप्रकारोपचाराश्च स्थिता मुहूर्तनर्चिताश्लेनाञ्जमुर्षपास्थानम् ।

एकदा च देहारोग्यवार्तोपलम्भार्धनहरदःप्रेषितैरासगुरुषुः प्रकाशितश्रे-
हर्मीक्षितुमनाः खेचराधिपं चक्रसेनमासुरिमितपदातिथलारिवृतो निर-
न्तरमासनगरामुदारतरुखण्डमण्डितोदमदेवतायतनमण्डलामनेकजलरङ्गकु-
ररकारण्टवाकुलसरित्स्नरोवरप्रेक्षणीयां सदक्षिणश्रेणिमागमत् । आगतध्या-
भ्यर्षमाकार्णतागमनेन गगनचरचक्रवर्तिना प्रत्युद्भय नीतो निजनिवासे
ससंभ्रमादिष्टदृष्टपरिवनोपचारप्रीतचेताः खानभोजनादिकं कर्म मध्याह्नि-
कमकार्षात् । अपराहसमये च प्रस्थानाय तेन पृष्टः प्रकमे चक्रसेनसर्वेव
तस्य कतिचिदिनाभ्यवस्थितिमयाचर् । स च पराप्नुतोऽपि परोपचारेषु
प्राभ्वंहृतस्तिळकमञ्जरीमेमानुबन्धपाशबन्धेन तदेवास्य प्रत्यपगत वचनम् ।
अन्यदा च निरवपेऽहि निपुणावधारितवधूवारमहबलेन पृष्टसकलज्ञातिना
दिसि दिसि वितीर्णमिधनरपतिनिमग्नणेन निर्मापितोदारनगरमण्डपशो-
भेन भोजितमुहृदन्पुरारिनेन पूजितगुरुद्विजातिररिपदा नमश्चरेन्द्रेण
दत्तागुपयस्य सम्यगनुभूतसकलोद्गाहमङ्गला तिलकमञ्जरीम्, स्थित्वा
च तन्मातृपक्षस्य क्षु.प्रीतये यथोत्तरमनुत्तरमासनवनसोपचारचारुप्यन-
न्तरभवानुभूतगुरुहृतलोकावाससौख्यसमृतिहरान्पदानि कतिचिद्वृत्ता-
त्मीपपरकीयलोकापलोकनैरनीक्षिताभ्यर्धनधिवनमुसप्यारिनालोचितस्ना-
नल्पविषय्यैरगणितगुणज्ञागुणज्ञविभागी कृताधीकृत्य दम्बुविसर्गैः कृ-
त्यमपि दक्षिणोत्तरश्रेणियाचक्रगणम्, तत्कालनतिशयबाहुरूपामारोचितव
तुरविशालंकारः, प्रयमेव चित्रलेखया समपद्युपरानितमण्डनामारोप्य पु-
रतस्तिळकमञ्जरीमञ्जनाद्रिमिद चन्द्रिकापूरेण दलितकूपूरकणपूरुसरोविषा
चन्दनद्वेजेण पाण्डुरितगात्रमारूढः, श्रीहरागौरिकपरागपाटविवि-

म्भकूटं प्रधानजयकरिणमुपरि विभृतेन फेनपटलविषा मुष्णसुष्णवारणेन
 त्रिष्णुतामनुष्णोष्णकिरणभिम्बयोरुपान्तचालितचारुनामरकलापः, सवि-
 स्तरप्रस्तुतान्वर्थवर्णनालापेन पठता पुरश्चारणगणेन स्तूयमानपिनयत्वाम-
 पौरुषपुरःसरगुणमामः, प्रकाशरुचिरारकल्पधारिणा सिन्धुराधकेसरिमयू-
 हंसादिभिर्विधराहनाधिरूढेन धावता समभेणाप्रतः सेचरचमूचकेण सू-
 मानशुभ्रपराक्रमः, क्रमेण विक्रमबाहुप्राकाररक्षितचरं प्राप नगरम् । उत उ-
 द्गामादशिशिरावस्थिताभिः कथमपि वधुमुसमृगाश्चादवतारिततरलतारतारैश्च-
 णाभिः प्रतिक्षणमाभ्याद्यमानवदनलावण्यामृतः कृतपरस्परोपमर्ककन्दानिः
 पौरुषदनाभिः प्रविश्य निन्ननिवासेऽभिनवप्रियामुसनिम्बाननिर्भेषनवता-
 रसिन्दः प्रतिदिवसमभिनवान्यनुभवन्नवभूनिधुवनोत्सवमुष्मानि मुत्तम-
 तिष्ठत् ।

क्षितप्रजमनुपेक्षितवर्णाचारविह्वलं दिशि दिशि प्रदापितसकलसत्त्वाभयप्रदान-
पोषणापटहम्, अविशेषनिर्दिष्टनिःशेषतीर्थिकायतनपूजम्, अपहस्तितसम-
स्तशासनान्योन्यविद्वेषम्, अच्छिन्नद्विणदानोच्छादिताच्छिद्रदीनजनदारि-
घम्, अनुरजितसमस्तसाधुसत्तुष्ठापनीयम्, लघूकृतकरमकृतिदीयमाना-
तिरिक्तद्विणपूर्यमाणसंततत्यागरिककोशागारकलशम्, अखण्डतोस्त्रात-
रोपितविपक्षराजन्यनिजदेशराज्याभिषेकम्, प्रतिग्राममास्थापितानेकक्षुत्वि-
पासाक्षानपथिकसार्धसत्रम्, प्रतिनगरमारोपितोत्तुङ्गगोपुरपुरमाकारपरिग-
तप्रान्तशान्तायतनमण्डलम्, अतीतजनमोपाजितेन पुण्यानुबन्धिना प्राज्यपु-
ष्यसंभारेण पुञ्जितं पालयन्नेकातपत्रं राज्यम्, अनुदिनमसाधारणगुणपगुणि-
तमनोभिः स्वैचरैरवनिगोचरैश्च नृपतिभिरहंप्रथमिकोपपाद्यमानस्वकन्यारत्न-
पाणिग्रहो महत्यपि परिग्रहजने शरवदाश्वासहेतुना समरकेतुनैव ससहायमेक-
थैव तिलकमञ्जरीया कलत्रिणमात्मानममन्यत् । अन्यत्सकलं तृणं मन्यमानः
कदाचिस्सिंहलेप्यतीकतालोकिततथाविधमुतापिपत्यप्रीतहृदयेन चन्द्रकेतु-
नाभ्यर्च्य सादरमुपनीतसकलचित्ररत्नकोशः, कदाचिदनुबन्धपृष्ठबन्धुमुन्द-
रीसूचितसमरैकतु-मलयसुन्दरीप्रथमसंगमस्थानेषु सुतानुरूपजामातृदर्श-
नप्रमुदितान्यां कुमुमशेखर-गन्धर्वदृष्टान्यामनिशमामध्यमाणो दिवाप्यन-
ष्टशार्वरीतिमिरनिचयेषु काश्चिनगरीपरिसराराभेषु, कदाचिद्रुविदेधरमुतासु
दुःखदृश्यमानविश्रान्तवैराध्यमपदेषु सुलभसान्द्रच्छायचन्दनतरुषु मलयदि-
फन्दराकच्छेषु, कदाचित्प्रियंवदाधेदमोहितेन सिंहलराजसुनुना तिलक-
मञ्जरी च साक्षर्यशोकमवलोक्यमानपश्चिमजिनायतनशिल्पकर्मोत्थये-
ष्वयन्त्रितभ्रान्तरेषुयाथागतनभश्चरद्वन्द्वेषु रत्नहृटादिकटकेषु सममाण,
कदाचिच्च सोःकण्टकाश्चापतिमुतावधनेन विद्यापरैरानीतमननिन्द-
तान्यनृपकुमारपाणिमहजमन्नुशिनिसातदक्षेनोपजातानुकम्पने स्वस्थानेषु
नीतं महोदरेण समरकेतोः कलत्रभावमानमन्युर्बृहद्वमवनीपालवा-
लिकावन्दम्, कदाचिदादिष्टस्वैचरार्थात् नक्षत्रिमानमभ्यारोपितस्य सुक्ति-
गुप्तवान्छया विमुक्तसर्वारम्भनिभृतस्य गणितवदतो गुरुजनस्य गन्वा
गत्वा प्रसिद्धसिद्धायतनमण्डलीर्ष्यद्वन्द्वनि दर्शयन्नेवपुरांसिद्धसाधु-

संचद्धानि तीर्थस्थानानि, कदाचित्कायनाचञ्जिरसि भक्तिरसाने
 नहायनाणमणि कुम्भाद्वैः क्षीरसागराम्भोभिः सुरगणेन निर्सीतमनार
 सम्वमाननिरनयन्त्वारकवृन्दगीतनाट्यं विजो हयजिन जन्ममदोत्साप
 कदेमामनाभोपयिष्यया मुहूर्तमप्परहितान्ति कस्तिलकमज्जयी रिना
 कन्त् । अमंत्रासविप्रयोगस्य चास्य प्रणयिनीसभेतेन साकं समरके
 मर्दिप्रारिषारस्य तेषु तेष्वतिरेकरम्येषु सागरहूलवज्येषु कुम्भारो
 रूमेपरिदेवियेषु यथान्तरगिरिगुहागद्वेषु मदावुरसरिचीर्यागे
 विनमरिरेषु क्षीयान्तरनिदशनगरनिशेष्यन्तेषु च मनोरमोद्देशेषु सि
 र्दितेन श्योभचारिण्या मणिविमाननिशेदेन विनस्तः पुत्रिआमनुदिनपुत्र
 यन्तवर्षीकप्रसापक्षीनैरनिस्कन्द परमां वृद्धिमानन्दः ॥

काव्य श्री लयाल्लारसं का विन्दमन्तीकानक यमागम् १

